

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Flores Directorii Inqvisitorvm

Bariola, Luigi

Mediolani, 1625

Svmmarivm Bvllarivm

urn:nbn:de:hbz:466:1-11434

S V M M A R I V M B V L L A R V M

*Pro sacro Inquisitionis Officio ab Apo-
stolica Sede emanatarum, iuxta
Pegna seriem.*

*Quid Bulla Innocen-
tij III. prima con-
tinet?*

Mortatur Episcopos, vt hæ-
reticos omnes è suis Pro-
vincijs excludant, atque
reiecto appellationis re-
medio, eosdem rigorosè coerceant,
qui cum hæreticis commercium, aut
familiaritatem habent.

*Quid eiusdem Bulla
secunda?*

Vt hæretici ad nullas admittantur
dignitates, & consilia, nec actionem
alios eligendi habeant, Magistratus
sæculares ad id seruandum iuratoria
cautione compellantur; etiam per ex-
communicationis, & interdicti sen-
tentias, vbi opus fuerit.

*Quid eiusdem Bulla
tertia?*

Iubet eos coerceri, qui sacrorum

Quid Gregorij Noni
Bulla prima?

librorum vulgari translationi dabant operam: ac secreta conuenticula celebrabant; atque superioribus inconsultis prædicationis officium usurpabant appellatione reiecta.

Quid eiusdem Bulla
secunda?

Patarenos, & eorum complices persequitur, pœnas, & ordinem ipsos puniendi docendo. Hoc idem rescriptum, alij Pontifices, & confirmarunt, & ad alios hæreticos extenderunt.

Quid primi Innocen-
tij IV. Bulla?

Inquisitores iubet eligi, qui vni cum socijs causis fidei incumbant; in hæreticos, ac de hæresi infamatos inquirent; pœnitentes recipiant; in receptatores, defensores, & hæreticorum fautores, iuxta leges animaduertant: Quique prædicantes 20. dierum indulgentiam concedant; expugnatibus autem hæreticos, trium annorum; quæstuarios per censuram Ecclesiasticam coerceant.

Quid eiusdem Bulla
secunda?

Confirmat combustionem libri Talmudi, Gregorio nono iubente factam: illud addendo, vt Rex Franciæ cæteros libros inquireat, & comburat: atque prohibet, ne famulos Christianos, aut nutrices Iudæi habeant.

Vt Domini temporales exponant Banno quos Inquisitores notauerint & vbi non obediant compellantur per censuram Ecclesiasticam.

Quid eiusdem Bulla tertia? Vt Inquisitores Magistratus moneant, ac per Ecclesiasticam censuram compellant ad conscribendum in suis statuarijs, & obseruandū leges in hæreticos, & eorū complices latas.

Quid eiusdem Bulla quarta? Idem prorsus, quod Bulla secunda hoc solo variato; quod in secunda inquit; Moneantur Magistratus: in tertia verò, eisdem præcipiatur.

Quid eiusdem Bulla quinta? Constitutiones, ordines, & capitula, ad quæ conscribenda, & seruanda tenentur Magistratus sæculares ostendit.

Quid eiusdem Bulla sexta? Federici Imperatoris leges in hæreticos latas obseruari præcipit; Magistratus compellendo &c.

Quid eiusdem Bulla septima? Concedit Inquisitoribus, vt non obstante literarum Apostolicarum, contra hæreticos æditarum incorrectione, earum virtute procedant.

Quid eiusdem Bulla octava? Inquisitores hortatur, vt in hæreticos diligenter inquirent; in eosque, ac eorum complices, nisi conuertantur, iuxta canones procedant, inuocato sæculari auxilio: Impeditores Sancti Officij acriter coercendo; atque 20. vel 40. dierum Indulgentiam concedendo.

Quid eiusdem Bulla nona. Præcipit sæcularibus Principibus, & Magistratibus, vt bonis publicatis, Banno quoque supponant eos, quos Inquisitores, vel hæreticos, vel hæreticorum complices declarabūt.

Quid eiusdem Bulla
decima?

Principes, & Magistratus Inquisitoribus obediant, aliàs sententias in eosdem, ob hanc causam latas, Paparatas habebit.

Quid eiusdem Bulla
undecima?

Inquisitores per Ecclesiasticam censuram compellant Magistratus, & latas in hæreticos leges seruare iurent.

Quid eiusdem Bulla
duodecima?

Inquisitores pecuniariam cautionem exigere, ab hæreticorum complicibus redeuntibus, de fide tenenda.

Quid eiusdem Bulla
tertiadecima?

Prouideant Episcopi Inquisitoribus in expensis de mulctis ab ijs exactis, qui data cautione pecuniaria Ecclesiæ mandatis stare promiserunt.

Quid eiusdem Bulla
quartadecima?

Iterum Federici leges in hæreticos, & complices æditas, seruari iubet, quibus multa Inquisitoribus priuilegia conceduntur, & plurima ad sacrum Inquisitionis Officium spectantia traduntur.

Quid eiusdem Bulla
quintadecima?

Quibus creandi Inquisitores facultas competat; quauè ratione semel creati deponi debeant.

Quid eiusdem Bulla
sextadecima?

Catholicam fidem tum per se, tum per alios prædicent Inquisitores. Audiensibus 20. vel 40. dierum Indulgentiam concedant; Cruce signatos, hæreticos insequentes recipiant. Hi enim plenariam adipiscuntur Indulgentiam.

Quid eiusdem Bulla
decimaseptima?

Hæreticorum, & complicum penas continet, & ordinem aduersus eos

Summarium Bullarum. 238

- eos in iudicio seruandum prescribit.
- Quid eiusdem Bulla decima octaua?* Prædicet Inquisitores Crucis verbum contra hæreticos, & complices: recipiant eos; qui Cruce signari voluerint: contra impediētes officium procedant velut contra defensores, & hæreticorum fautores: Cruce signatos à censuris absoluant; eorundem vota commutent, tempore Interdicti generalis, diuinis interesse possunt; cum Clericis Cruce signatis super Irregularitate dispensantes.
- Quid eiusdem Bulla decimanona?* Compellant Inquisitores Magistratus, vt Federici Imperatoris leges in hæreticos obseruent.
- Quid eiusdem Bulla vigesima?* Hæreticorum domus vnà cum Turribus contiguis destrui iubentur.
- Quid Alexandri IV. Bulla prima?* Procedant Inquisitores contra hæreticos iuxta Innocentij constitutiones, reliquis statutis in suo robore seruatis.
- Quid eiusdem Bulla secunda?* Ampliat, & declarat nonnulla capitula, in Bulla quarta Innocentij IV. Ad extirpanda &c. contenta.
- Quid eiusdem Bulla tertia?* Procedant Inquisitores iuxta Innocentij IV. ordinationes.
- Quid eiusdem Bulla quarta?* Constitutionum Innocentij IV. Ad extirpanda &c. ampliat tria capita, quæ ob nimiam terminorum breuitatem haud commodè poterant absolui.
- Quid eiusdem Bulla quinta?* Statuta quibus Inquisitionis officium directè, vel indirectè impedi-
- P 4 tur,

tur, moderari possunt Episcopi, & Inquisitores, Ciuitatum Magistratus compellendo.

Quid eiusdem Bulla sexta? Quinque articulos in Constitutione Innocentij IV. Ad extirpanda, & contentos explicat; & explicationem in statuarijs Urbium registrari precipit, & seruari.

Quid eiusdem Bulla septima? Fratribus Minoribus Verbū Dei in terris infidelium prædicantibus plurima confert priuilegia.

Quid eiusdem Bulla octaua? Plurimæ explicantur difficultates in fidei negotio sæpè contingentes.

Quid eiusdem Bulla nona? Hæreticorum filij non admittendi ad probandum parentes hæreticorum consolamentum petijisse post amissam mentem: si confiterit eodem petijisse dum sanæ mentis essent.

Quid eiusdem Bulla decima? Hæreticis, credentibus, fautoribus, receptatoribus, defensoribus, redeuntibus, sub certa pœna pecuniaria iniungatur; quod fidem catholicam teneant, hæreticis non faueant, Ecclesiæ obediant, contrafacientes promissam pœnam soluant.

Quid eiusdem Bulla undecima? Superioribus omnibus, tam secularibus, quàm Regularibus precipit, vt in negotio fidei exequendo Inquisitoribus efficaciter assistant.

Quid eiusdem Bulla duodecima? Iubet obseruari leges Federici Imperatoris contra hæreticos, & eorum complices editas.

Quid eiusdem Bulla tredecima? Inquisitoribus plenariam Indulgen-

- gentiam concedit: Socijs, Notarijs, & alijs negotio fidei incumbenribus, tres annos. Decedentes autem in huiusmodi negotijs plenam peccatorum veniam consequuntur.
- Quid eiusdem Bulla quartadecima?* Iubet Magistratibus secularibus, vt obseruent Constitutiones Innocent. IV.
- Quid eiusdem Bulla quintadecima?* Cogant Inquisitores Magistratus per excommunicationem, officiorum priuationem, & interdictum in terras; vt sententias ab Inquisitoribus contra Reos latus statim exequantur.
- Quid eiusdem Bulla sextadecima?* Inquisitores compellant brachio seculari inuocato, obligatos sub certis pœnis pecuniarijs, ad solutionem faciendam.
- Quid eiusdem Bulla decimaseptima?* Curent Inquisitores, vt scripturæ omnes contra hereticos, vel suspectos factæ, sibi consignentur.
- Quid eiusdem Bulla decima octaua?* Clerici, Religiosi, & Sæculares omnes tenentur sub pœna excommunicationis Inquisitoribus, & socijs prouidere de securo conductu de loco ad locum.
- Quid eiusdem Bulla decimanona?* Nobiles, Magistratus, & Communitates teneantur prouidere Inquisitoribus, vt in Bulla immediate præcedente.
- Quid eiusdem Bulla vigesima?* Præcipitur Prælati, & omnibus tam Ecclesiasticis, quam Sæcularibus, vt Inquisitoribus opportuni fauoris præsidio assistant.

Quid eiusdem Bulla vigesima prima? Magistratibus Sæcularibus sub excommunicationis pœna præcipitur, vt in immediatè superiore.

Quid eiusdem Bulla vigesima secunda? Aduersus Terras, vel Castrum ob hæresim damnatorum defendentes, tanquam contra defensores hæreticorum procedatur, nisi ab incepto desistant.

Quid eiusdem Bulla vigesima tertia? Commendatur Viterbiensis Communitas, quod Inquisitoribus promiserit exercitum congregare contra Capellum de Chia ob hæresim damnatum.

Quid eiusdem Bulla vigesima quarta? Vendant Inquisitores bona hæreticorum, fautorum, credentium, receptatorum, & defensorum: cōtradictores compescendo per censuram.

Quid eiusdem Bulla vigesima quinta? Contra quoscunque, etiam priuilegiatos, Inquisitores procedere debent: Notarijs sæcularibus deficientibus, Religiosos ad acta officij describenda assumant: hisque non habitis, duos viros idoneos ad scribendum eligant.

Quid eiusdem Bulla vigesima sexta? Inquisitores non tenentur obedire suis Prælati in concernentibus officium Inquisitionis.

Quid eiusdem Bulla vigesima septima? Excommunicati ob hæresim, vel alia de causa socij criminis, in fauorem fidei recipiuntur ad testificandum.

Quid Urbani Quarti Bulla prima? Procedant Inquisitore contra quoscunque priuilegiatos; non impedian-

Summarium Bullarum. 231

pediantur ab Episcopis, nec è conuerso: redeuntes præuia abiuratione admittant: neminem absque Diæcesanorum consilio damnent. De Notarijs, idem quod supra: Testium nomina non publicentur: peritos aduocent; in absentes inquirant; in impeditores, velut contra fautores procedant, brachiũ seculare inuocantes.

Quid eiusdem Bullæ secunda?

Superiores Religionũ socios prudentes, & alios Fratres Inquisitoribus assignent.

Quid Clementis IV. Bulla prima?

Compellantur Magistratus, vt in suis Capitularibus conscribi faciant, & obseruari Constitutiones Innocentij IV.

Quid eiusdem Bullæ secunda?

Minister Prouincialis de consilio discretorum Inquisitores eligat, & vno amoto aliam de consilio eorundem constituat.

Quid eiusdem Bullæ tertia?

Federici Romanorum Imperatoris II. leges anno 1220. in hæreticos latas omninò seruari, mandat.

Quid Nicolai Tertij Bulla prima?

Feruntur multæ pœnæ in hæreticos, & complices; quæ continentur etiam in de hæreticis Decretalium, & sexti.

Quid eiusdem Bullæ secunda?

Prædicari iubet Euangelium Iudæis in terris Christianorũ commorantibus. Conuersis Prælatis, & Dominis sæcularibus commendantur; nec in personis, aut rebus molestantur: qui conuerti noluerint, Summo Pon-

- Pontifici denuncientur.
- Quid Honorij IV. Bulla prima?* Parmensis communitas coram Romano Pontifice se sistat, debitas receptura pœnas ob impetum in Inquisitorem factum, quòd hæreticam relapsam Curia relaxaret sæculari.
- Quid eiusdem Bulla secunda?* Docet, quid agendum cum filiis hæreticorum, credentium, receptorum, fautorum, reuerentium.
- Quid Clementis IV. Bulla?* Iubet Inquisitionibus, vt Templarios capere faciant, & eorum bona sequestrent, donec fuerit causa expedita, & sibi nuntient quid actum fuerit.
- Quid Ioannis XXII. Bulla prima?* Fraticellorum errores enumerat, confutat, & in eos maximè inuehitur.
- Quid eiusdem Bulla secunda?* Caueant Inquisitores, ne actus eorum scandalum pariant; pro familiari non nisi deuotum, & Ecclesiæ fidelem recipiant; atque deferendi arma familię suę tantum licentiam concedant.
- Quid eiusdem Bulla tertia?* Procedant Inquisitores contra fœdera cum hereticis ineuntes, ac quoscunq; culpabiles, vel suspectos.
- Quid eiusdem Bulla quarta?* Citat, & damnat Michaelē de Cesena Generalem Fraticellorū Ministrum vnā cum suis complicibus.
- Quid Bertrandi Cardin. Legati litera?* Inquisitorem Auctoritate Apostolica instituit.
- Quid Gregorij XI. Bulla prima?* Iubet Archiepiscopo Tarracoensi, vt Raymundi Lulli libros omnes colligat,

colligat, & vbi heresibus sint resperfi,
comburat.

Quid eiusdem Bulla
secunda?

Officialibus Barcinonensis Episcopi precipitur, vt quendam Raymundi Lulli librum ad se quam primum transmittant.

Quid eiusdem Bulla
tertia?

Reprobantur articuli quidam Raymundi Lullis, libri eiusdem interdictis, donec per Sanctam Sedem fuerit aliud decretum.

Quid Martini V. Bulla?

Ioannis Vuichleff, & Ioannis Husz errores damnantur; de Sacramentis male sentientes coercentur; in hereticorum complices: poene statuuntur: hereticos in terris suis habitare Principes non patiantur: Ecclesiastica sepultura hereticis denegetur; eorum bona a tempore commissi delicti confiscata intelligantur: suspecti de heresi, nisi se purgent, vt heretici condemnentur: purgationem negligentes excommunicentur, & vt haeretici damnentur: conuicti abiurent publice; recusantes coerceantur.

Quid Calixti III.
Bulla?

Extrauagantem Innocentij IV. Ad extirpanda &c. confirmat.

Quid Pij II. Bulla?

Quae in minoribus agens pro Concilio Basiliensi, & contra Eugenium IV. praedecessorem scripserat, omnino reuocat.

Quid Sixti IV. Bulla?

Responsa a demonibus expectare haeticum esse adstruit.

Quid Innocentij IV.
Bulla prima?

Indulgetur, ac precipitur Inquisito

lico

- sitoribus, vt procedant contra se-
 ctam maleficarum.
- Quid eiusdem Bulla
 secunda?* Magistratus sub excommunica-
 tionis pœna ipso facto incurrenda,
 exequi debet sententias contra bra-
 chio sæculari relaxatos latas.
- Quid Alexãdri VI.
 Bulla?* Soli Inquisitores cõtra maleficos
 & incantatores procedere possunt.
- Quid Leonis X. Bul-
 la prima?* Anima rationalis corporis forme
 immortalis, multiplicabilis pro cor-
 porum multitudine asseritur: contrã-
 riũ asserentes, vt hæretici puniuntur.
- Quid eiusdem Bulla
 secunda?* In Vrbe nullos libros imprimat
 nisi Vicario Papæ, & sacri Palatij Ma-
 gistro approbante: nec extra Vrbeni
 nisi de Episcopi, & Inquisitoris con-
 sensu: contrafacientes libros amite-
 tant, excommunicationis sententia
 innodentur.
- Quid eiusdem Bulla
 tertia?* Nullus prædicet, nisi à superiore
 approbatus: Euangelium iuxta san-
 ctorum Patrum interpretationem
 explicetur; multaque alia à Prædi-
 catoribus omninò obseruanda.
- Quid eiusdem Bulla
 quarta?* Inquisitores relaxare possunt bra-
 chio sæculari falsidicos testes.
- Quid eiusdem Bulla
 quinta?* Martini Lutheri, ac sequacium
 errores refert, ac damnat.
- Quid eiusdem Bulla
 sexta?* In Martinum Lutherum, illiusque
 complices, fautores, & sequaces
 & alios fidei inimicos iterum inno-
 ditur.
- Quid eiusdem Bulla
 septima?* Procedant Episcopi, & Inqui-
 sitores,

tores, contra maleficos, & sortilegos; compellendo Magistratus, vt sententias contra relaxatos latas omninò exequantur.

Quid Adriani Sexti Bulla prima?

Federicum Saxonie Ducem hortatur, ne Martinum Lutherum hæreticū in suū cliētem amplius retineat.

Quid eiusdem Bulla secunda?

Inquisitores vnà cum Episcoporum Vicarijs, si adesse voluerint, inquirent, in Lamas, & canonicè puniant.

Quid Clementis VII. Bulla prima?

Indulget Episcopo Brixienti, & Inquisitori, vt appellatione postposita procedant contra hæreticos.

Quid Clementis VII. Bulla secunda?

Inquisitores, & eorū Vicarij procedant contra quoslibet Religiosos, etiam priuilegiatos: occultos hæreticos absoluant, super irregularitate dispensent.

Quid Pauli III. Bulla prima?

Inquisitores procedant contra prædicantes propositiones suspectas, scandalosas, periculosas, erroneas, hæresim sapientes, ac bonis moribus non conformes (Episcopis exceptis) grauitè coercendo impeditores.

Quid eiusdem Bulla secunda?

Quid cum Iudæis ad fidem conuersis agendum, plenè docet.

Quid supremorū Inquisitorū Decretum continet?

Ne Bibliopola, librorum impresores, vel Doanarum officiales publicè, vel secretè vendant, imprimant, relaxent libros de hæresi suspectos, & damnatos: pœnis additis

Quid Iulij III. Bulla prima?

tis contra quoscunque etiam legentes, communicantes &c.

De reuocatione hæreticorum ad Sanctæ Romanæ Ecclesiæ gremium, ac de recipiendi modo agit.

Quid eiusdem Bulla secunda?

Reuocat facultates legendi libros prohibitos, Inquisitoribus, & eorum Commissarijs exceptis: talesq; libros habentes realiter, & cum effectu eisdem Inquisitoribus consignent: contraditores, velut hæretici coercendi.

Quid eiusdem Bulla tertia?

Coercendi Hebræi libros retinentes fidei catholicæ, vel Deo detrahentes.

Quid eiusdem Bulla quarta?

Nullus, quauis occasione negotij Inquisitionis se immisceat, nisi per Inquisitores requisitus: contrafaciens excommunicatur per solum Romanum Pontificem, articulo mortis excepto, absolendus.

Quid supremorū Inquisitorum edictum eiusdem Iulij tempore emanatum?

Talmud Hebræorum, tam Hierosolymitanum, quam Babylonicum comburi fecerunt, grauib; additis pœnis, ne vel retineatur; ne ve a partibus infidelium adducatur.

Quid Pauli IV. Bulla prima?

Pœnam mortis statuit in negantes, vel Trinitatem, vel Iesu Christi Diuinitatem, vel de Spiritu Sancto Conceptionem, vel mortem, vel Virginitatem Mariæ virginitatem.

Quid eiusdem Bulla secunda?

Contra hæreticos, & schismaticos inuehitur.

Quid Pij IV. Bulla vima?

Eligendi Notarios in causis fidei facultatem concedit.

Summarium Bullarum. 225

Quid eiusdem Bulla secunda? Inquisitori Auenionensi committit, vt testium nomina, & cognomina nullo modo reuelet.

Quid eiusdem Bulla tertia? Inquisitoribus indulget, vt contra religiosos omnes, etiã priuilegiatos, procedãt, vbi à suis Superioribus non fuerint præuenti.

Quid eiusdem Bulla quarta? Supremis cõcedit Inquisitoribus, vt contra Episcopos, & Cardinales procedant: processu tamen Summo Pontifici relato.

Quid eiusdem Bulla quinta? Reuocat facultates legendorũ librorum prohibitorã concessas.

Quid eiusdem Bulla sexta? Approbat librorum prohibitorum Indicem, cum regulis per Patres à Tridẽtina Synodo delectos, confectis.

Quid Pij V. Bulla prima? Sentẽtias ab Inquisitionis Prætorio in Reos latas; in rem non transire iudicatam, statuit.

Quid eiusdem Bulla secunda? Beneficia ob hæresim vacãtia, Sedi Apostol. omninõ reseruat.

Quid eiusdem Bulla tertia? Præcipit Principibus, ac Magistratib⁹, vt supremis Inquisitorib. pareant, & reos pro alijs delictis carceratos, suspẽsa criminũ cognitione, ad Inquisitores deferant.

Quid eiusdem Bulla quarta, Si de prolegendis, &c. Penã mortis, publicationis bonorum, ac infamiæ perpetuæ statuit in impedientes, offendentes statũ, res, personas, accusatores, denũciatores, ac testes Sancti Officij, etiam effectu non sequuto.

Quid eiusdem Bulla quinta? Cõfirmat creationẽ, ac priuilegia

Q

legia

226 *Summarium Bullarum.*

*Quid Greg. xiiii.
Bulla prima?*

legia Societatis Cruce signatorum.
Dispositiones omnes beneficiales annulat, personis prohibitis propter genus, vel hæresim, aut apostasiam à fide factas.

*Quid eiusdem Bulla
secunda?*

Præcipitur Inquisitoribus, ut contra blasphemias, & flagitia Iudæorum procedant, in casibus tamen expressis in Bulla.

*Quid eiusdem Bulla
tertia?*

Quod ubique locorum semel in hebdomada, nimirum die Sabati, prædicetur Iudæis.

*Quid Sixti Quinti
Bulla?*

Inquisitoribus præcipitur, ut contra exercentes Astrologiæ Iudiciariæ artem procedant, nec non contra legentes, & retinentes libros consimiles, & de diuinatione tractantes.

*Quid Pauli Quinti
Bulla?*

Prælatos Regulares priuæ facultate procedendi contra suos subditos in causis fidei, & illam eandem, locorum Ordinarijs confert.

Summarij Bullarum finis.

IO. BAPT. PICCALEA,

Bibliopola, Lectori beneuolo.

HXpletis Commentariorum Floribus, non euasit illius magnitudinis Libellus uti opinabar: propterea, cæpi rogare M. R. P. Bariolam, ut pro folijs complendis præberet aliqua Floribus ipsis connectenda: intellexeram enim à fide digno viro, Patrem, uti Pœnitentiarium, pro foro conscientie aliquando consuluisse, atque Consiliorum exemplaria aliquot penes se habere. Renuit quantum potuit, excusationibus propositis, nimirum, quod nec numero plura, nec multum elaborata, nec prælo digna haberet in promptu. Tandem, & meis, & amicorum precibus victus, quæ tibi proponuntur, (minima quidem, & leuia, ut illius utar verbis) non sine animi molestia tradidit: In quibus si quid profuturum repereris, in Deum bonorum omnium largitorem referendum putes; ubi verò nullum ex his commodum senseris, studium hoc meum boni æquique consule, & Vale.

Q 2 CON-

CONSILIVM PRIMVM.

AN Confessarij Regulares approbati ab Ordinarijs locorum ad audiendas confessiones per annum tantum, anno elapso teneantur se iterum præsentare pro confirmatione facultatis audiendi confessiones, vel potius attenda ipsa approbatione annuali possint audire confessiones, absque noua confirmatione &c.

ET primò loco dicendum videtur, quod non indigeant noua confirmatione, sed in vim approbationis ad annum sibi facte, possint Christifidelium confessiones audire.

Primò, quia Ordinarij locorum non possunt limitare iurisdictionem concessam à Papa. Syluest. ver. Confessor 2. quæst. 4. num. 5. Armilla verb. Absolutio num. 25. & cap. inferior. dist. 21. sed Regulares tamquam priuilegiati, non ab Episcopo, sed à Papa habent potestatem, & iurisdictionem audiendi confessiones. Iacobus de Graffijs in Appendice primi, & secundi tomi lib. 2. cap. 5. num. 15. in fine Henriq. in summa Theologiæ Moralis lib. 3. de pœnitentia cap. 6. num. 5. & 8. Aegidius Coninchus disp. de Ministro pœnitentiæ, dub. 6. num. 49. Franciscus Suarez de pœnitentia disp. 28. sect. 4. num. 22. & sect. 8. Gabriel Vasquez de pœnitentia quæst. 97. art. 3. dub. 3. num. 3. Emmanuel Rodriguez in expositione Bullæ Cruciatæ §. 9. num. 32. dub. 1.

dub. 1. Hyeronimus à Sorbo in Compendio Priuilegiorum Mendicantiũ verb. Absolutio quoad sæculares secundo circa finem annotationis. Ioannes Baptista Confectius in Compendio Priuilegiorum Mendicantium in summario materierum tit. 17. ca. 5. Bartholomæus Vgolinus de officio, & potestate Episcopi cap. 20. nu. 6. Ioannes de Cruce lib. 2. cap. 6. dub. 3. Ludouicus Beia par. 4. casuum &c. casu 10. ergo &c.

Secundò, quia approbatio facta ab Ordinarijs locorum reuocari non potest, nisi ob delictum, quia hoc est in odium, & iniuriam ipsius approbati Emmanuel Rodriquez in expositione Bullæ cruciatæ §. 9. cum alijs ibidem citatis. Emmanuel Sà in Aphorismis Confessariorum num. 4. Ioannes à Cruce lib. 2. cap. 6. dub. 3. Iacobus de Graffijs vbi supra, ita Confectius, & Coninchius. Suarez de pœnitentia. disp. 28. sect. 7. Reginaldus in sua Praxi Sacramenti Pœnitentiæ lib. 1. quæst. vltima. Rodriq. & Vgolinus locis citatis, ergo &c.

Tertiò, quia sacra Congregatio Concilij sess. 23. cap. 15. censuit Regulares ad audiendas in Ciuitate, & Diœcesi secularium confessiones semel ab Episcopo prauo examine approbatos, iterum ab eodem Episcopo non esse examinandos. Cœterum à successore posse vtique examinari iuxta Constitutionem Sanctæ memoriæ Pij V. Datam octauo Idibus Augusti, Pontificatus illius anno 6. quæ à Felicis Recordationis Gregorio XIII. non est reuocata per reductionem Priuilegiorum Regularium ad terminos Concilij Tridentini, ita attestante A. Cardinali Carafa, prout refert Stephanus Quaranta in summa Bullarij, verbo Confessor, fol. mihî 169. ergo cum semel Regulares Ordinarijs locorum

se præsentauerint, & ab eisdem audiendi confessiones facultatem obtinuerint, non poterunt iterum examinari, nec tenebuntur iterum se præsentare pro confirmatione facultatis obtentæ; quia quòd semel placuit, amplius displicere non debet, & eo magis, quoniam totum Ius, quod Ordinarijs competit supra Regulares approbandos ad confessiones audiendas, respicit tantum examen, respectu litteraturæ, & doctrinæ, quò peracto, & facultate confessiones audiendi obtenta, nihil Ordinarijs ipsis agendum superest cum Regularibus &c.

Quartò, quia in Clementina Dudum: de sepulturis, Clemens Quintus decernit, & statuit, quòd Ordinarijs recusantibus exhibere licentiam Regularibus audiendi Christifidelium confessiones, tunc intelligantur auctoritate Apostolica admissi, & approbati: Cum ergo Regulares Confessarij licentiam petierint, & obtinuerint audiendi confessiones ab Ordinarijs locorum, non tenentur singulo anno se præsentare pro confirmatione, quia Summus Pontifex hoc non dicit, sed tantum, vt petant; & ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus; ergo &c.

Quintò, quia ita sentiunt multi Doctores, nimirum Stephanus Quaranta in Summa Bullarij verbo Priuilegia Regularium. Ludouicus Miranda in Manuali prælatorum Regularium quæst. 45. artic. 10. Bartholomæus Vgolinus de officio, & potestate Episcopi cap. 20. de gubernat. Regularium. Ioannes Baptista Confectius in Compendio priuilegiorum Mendicantium tit. 17. cap. 4. in fine. Et Petrus Martir in Summario Constitutionum Prædicatorum par. 2. cap. 64. &c.

Sed his non obstantibus contraria opinio vti
verior,

verior, ita communior, & tutior semper habitata fuit, nimirum, ut Confessarij Regulares non possint anno elapso Christi fidelium confessiones audire, quin prius ab locorum Ordinarijs obtineant suae facultatis confirmationem, & ducor.

Primò, quia concessum ad tempus censetur prohibitum, & denegatum post dictum tempus. Ludovicius decisione 75. num. 1. & decis. 159. num. 3. & decis. 567. num. 1. Angel. consil. 138. in principio, quia semper limitata causa limitatum producit effectum, l. in agris ff. de acquir. rerum domin. Corneus in l. admonendi nu. 4. de iur. iur. Geminianus consil. 15. num. 18. Petrus de Ancharano cons. 70. num. 8. Bald. consil. 25. lib. 5. Bolognet. in additione consilij 5. Ioannis de Annania vers. plus dico. Bartol. & ceteri communiter in l. cœpta. quæst. 1. ff. Si cert. pet. vbi Angel. & Alexand. Bart. consil. 95. lib. 2. & Bald. consil. 277. lib. 1. & facit lex prima, & lex fin. C. si non à compet. iud. Bald. cons. 339. lib. 1. Riminald. consil. 494. numero 2. Surdus decis. 75. num. 1. & 5. cum sequentibus, vbi ampliativè loquitur, etiam si corrigeretur ius commune, & ideo cessante licentia, cessat approbatio, & iurisdictio delegata: & ita docet Suarez tom. 4. de pœnitentia disp. 26. sect. 3. num. 2. & ratio est, quia licentia non excedit voluntatem concedentis; hinc potest imponere legem, quam vult. l. non quicquid ff. de iud.

Secundò, quia Ordinarijs locorum licet limitare facultatem audiendi confessiones Regularibus, prout docet expressè Vgolinus de officio, & potestate Episcopi parte 1. capit. 20. num. 6. vbi refert declarationem sacrae Congregationis. Emmanuel Rodriguez in summa parte 1. cap. 60. con-

Q 4 clusiones

clufione 4. Martinus Bonacina de Sacramentis difputat. 5. quæft. 7. puncto 4. §. 1. num. 7. Praxis Archiepifcopalis Neapolitana cap. 59. num. 15. & ibidem refert refcriptum Sacræ Congregationis Concilij Tridentini huius tenoris, videlicet. *Regulares poffe approbari ad tempus pro confeffionibus audiendis, quo elapfo indigent noua licentia.* Rodriquez quæftionum Regularium tom. 1. quæft. 59. art. 8. Suarez tomo 4. difp. 28. fect. 4. num. 22.

Tertiò, valdè vrget obseruantia præcipuè Mediolanenfis Diœcesis tot annorum fpatio confirmata, adeò patens, & manifesta, vt nulla egeat probatione: quæ fanè obseruantia; & acceptatio recipiendi fcilicet licentias limitatas, intelligitur cum fuis qualitatibus. Surdus confil. 150. num. 20. Suarez tom. 4. difp. 24. fect. 3. cap. 2. Gratianus Difceptationum Forenfium cap. 769. num. 25. communis autem obseruantia est optima rei interpret. Baldia l. 2. C. de fideicommissis libert. Menoch. confil. 32. num. 44. & 45. Socin. Sen. confil. 3. num. 4. & 5. Aretinus confil. 11. Menochius confil. 75. num. 56. & confil. 192. num. 12. Corneus confil. 93. num. 10. lib. 2. cap. cum dilectus, de confuetudine, vbi Butrius, & reliqui. Castren. confil. 347. lib. primo, Alexander confil. 5. num. 7. & 9. Si enim constat aliquid magis fuisse obseruatum attenditur illa maior obseruantia. Decianus confil. 12. num. 12. & confil. 215. Menochius dicto confil. 75. num. 76. & Decius confil. 441. num. 15. Menochius de arbitr. Iudic. casu 199. Quando vero super aliquo articulo contrariæ sunt Doctorum opiniones, illa amplectenda est, quæ fuit recepta à communi obseruantia, non obftante difpofitione Iuris communis. Latiffimè Cephalus confil. 220. nu. 31.

Quar-

Quartò, quia cum agitur de Sacramentorum administratione, & de proximi utilitate, illa opinio est præferenda, quæ magis certa, & tuta apparet. cap. vt animarum periculo, de Cõstitutionibus in 6. Vincentius Filiucius tom. 2. tractatu 21. cap. 4. nu. 138. 139. hic verò cum agatur, & de Sacramentorum administratione, & de utilitate proximi, fatendum est, Confessarios Regulares ad tempus approbatos noua indigere confirmatione, eo magis, quia in rebus ad factum pertinentibus certa, & tutior via semper est elligenda. Suarez tom. 4. disp. 26. sect. 8. num. 5. & deinceps, vbi tandem subiungit, Ego certè semper admonerem Ministros, vt cettiori via vterentur.

Quintò, quia absoluere à peccatis est actus iudicialius, per quem à Confessario tanquam à Iudice sententia profertur. Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 6. hinc nullius est momenti absolutio, quàm Sacerdos profert in illum, in quem ordinariam, aut delegatam iurisdictionem non habet. Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 7. Gaietanus tomo primo Opus. tractat. 3. quæst. vnica. Clementina prima de officio delegati. Adrianus 4. sent. de confessione, dubitat. 8. cap. Adijcimus, & cap. generaliter 15. quæst. 1. Martinus Nauarrus in Manuali cap. 4. num. 2. & cap. 1. num. 17. de pœnitentia, & in Manuali cap. 10. num. 1. Scholastici. 4. sent. lib. dist. 17. & cap. Omnis. de pœnitentijs, & remissionibus. cap. quem pœnitet de pœnitentia dist. 1. & cap. 2. de Constitutionibus in 6. Si ergo Confessarij Regulares non impetrata facultatis obtentæ confirmatione confessiones audirent, proculdubio absque auctoritate ordinaria, vel delegata sententiam proferrent in sibi non subditos, & hac ratio-

ne ex defectu iurisdictionis, absolutio nulla effect: id quod clarius apparebit ex solutionibus, & responsionibus ad obiecta contrarię opinionis in principio proposita.

Ad primum respondetur, negando quod Ordinarij locorum non possint limitare iurisdictionem concessam à Papa, quando tamen iurisdictione concessa est à Summo Pontifice, cum aliqua conditione, & limitatione, prout in hoc casu; siquidem concedit Papa, & habilitat omnes Regulares, ut possint se præsentare locorum Ordinarijs ad imperandam facultatem audiendi Christifidelium confessiones, sed conditiones addit, quibus id fieri possit, nimirum, ut hoc fiat de licentia, gratia, & beneplacito Ordinariorum, Clementina Dudum, de Sepulturis. Item quod nullo pacto confessiones audire possint, nisi prævio examine, si ita Episcopo videbitur. Ex Concilio Tridentino sess. 23. cap. 15. ergo facultas concessa Regularibus audiendi confessiones limitata est ad hic, & nunc beneplaciti, & consensus Ordinariorum: & in huius veritatis confirmationem extat Decretum sacrę Congregationis Cardinalium negotijs Episcoporum, & Regularium præpositæ sub die 2. Iulij 1587. tenoris ut infra.

Regulares qui ad confessiones audiendas idonei generaliter ab Ordinarijs, eorumque Examinatoribus reperi, & probati fuerint, generaliter quoque, & indistincte absque aliqua limitatione temporis, certorumque locorum, aut generis personarum admittantur in Diocesi propria. De cæteris verò qui non adeò idonei reperientur, si petierint se admitti arbitrio Ordinariorum relinquitur, ipsos cum limitata facultate, prout eisdem Ordinarijs magis expedire videbitur, probare, & admittere. Qui autem in domibus laicorum

Confessiones ex causa audierint, statim Parochum admonere
teneantur, & fidem auditæ confessionis Medico adueniente
relinquere.

F. Michel Bonellus Card. Alex.

Georgius Pallearius Secret.

Hæc ex Stephano Quaranta in summa Bullarum ver.
priuileg. Regulatum fol. mihi 385. & ex Ioanne
Baptista Confectio in Compendio priuilegiorum
Mendicantium parte 2. tit. 17. cap. 4. & cap. 5. vbi
docet Regulares per examen approbatos, nec plene
idoneos repertos, posse ad libitum Ordinarij cum
aliqua limitatione loci, temporis, aut personæ
admitti, quo tempore lapsa, per eundem Ordina-
rium à Confessarij munere suspendi posse, & con-
cessam licentiam reuocari, & ita ab officio suspen-
sos remanere, cum iam amplius minimè approba-
ti censeantur, ac sint, purificata conditione sub
qua approbati, & admissi fuerunt, & ita Regularis
limitatè, & sub conditione approbatus, ea adim-
pleta, aut expirata, idoneitatem perdidisse dicitur,
& tamquam suspensus inunus Confessarij, neque li-
cite, neque valide amplius exercere potest. (Ver-
ba sunt eiusdem Confectij.) Habent ergo Confessa-
rij Regulares iurisdictionem à Papa, hoc est, habi-
litationem, & facultatem se præsentandi Ordina-
rijs locorum, quamuis beneficium Parochiale non
habeant, & hoc ius tolli, restringi, vel limitari non
potest per locorum Ordinarios; approbationem
autem, & potestatem audiendi confessiones obti-
nere

nerere debent ab ipsis Ordinarijs. Suárez tom. 4. de
 sp. 28. sect. 4. num. 9. 10. 21. 22. qui ex Decreto
 Illustrissimorum Cardinalium possunt illam referre,
 gere, & limitare, prout sibi expedire videbitur, &
 ita intelligendi, & explicandi sunt Doctores, in pri-
 mo hoc obiecto citati, & producti.

Respondetur secundo, Regulares ab Ordinarijs
 approbantibus habere, & recipere iurisdictionem
 delegatam, prout colligitur ex Concilio Tridenti-
 no sess. 23. cap. 15. de Reformatione, & ita docent
 in puncto Gutierrez *Canonicarum quæstionum* lib.
 1. cap. 27. num. 28. Bonacina de Sacramentis disp.
 5. quæst. 7. puncto 4. §. 1. num. 9. 16. & 29. Rodri-
 quez Emmanuel *quæstionum Regularium* tom. 1.
 quæst. 59. artic. 8.

Respondetur tertio, quod quando Doctores di-
 cunt Regulares Cōfessarios habere iurisdictionem
 à Papa, loquuntur de Bulla Cruciatæ, hac est eo ip-
 so quod ab Ordinarijs locorum sunt approbati, ha-
 bent iurisdictionem à Papa, nimirum absoluendi à
 casibus Papalibus.

Respondetur quarto, approbationem importare
 concessionem iurisdictionis. Gutierrez *Canon.*
 quæst. libro 1. cap. 27. num. 29. Suárez tomo 4. de
 pœnitentia disputatione 28. sectione quarta, num.
 2. & 3.

Ad secundum respondetur suspensionem, seu pri-
 vationem audiendi confessiones, esse quidem in
 iniuriam, & in odium ipsius approbati, quando
 fieret contra approbatum simpliciter, absolute, &
 in genere, prout cauetur Decreto sacre Congre-
 gationis Concilij Tridentini, quæ fieri non possunt,
 nisi ob delictum, & ex noua causa ad confes-
 siones pertinente, prout cantat Decretum Illu-
 striss-

Illustriſſimorum Cardinalium negotijs Episcoporum,
& Regularium præpoſitorum, 20. Nouembris 1615.
prout alias ab eadem ſacra Congregatione reſcri-
ptum fuit Epifcopo Derthonæ 29. Ianuarij 1585. Si
verò ſuſpenſio, aut priuatio fiat ex cauſa purificatæ
conditionis, videlicet, quia tempus Confeſſario
præfixum, & limitatum elapſum fuerit; tunc ipſa ſu-
ſpenſio nec fit in odium, nec in iniuriam approbati,
ſed bonis artibus, iure ita ſuadente, prout continetur
in Decreto Concilij Tridentini, ſuperius allegato,
& in his terminis loquuntur Doctores pro con-
traria ſententia citati.

Ad tertium reſpondetur, Decretum ſacrę Con-
gregationis Concilij allatum, fuiſſe per eodem Il-
luſtriſſimos Patres interpretatum, & declaratum,
nimirum prout fuit dictum in reſponſione ad pri-
mum, quod ſemel admiſſus, & approbatus ſemper
habetur pro admiſſo, & approbato viuente eodem
Epifcopo, quando tamen fuit approbatus ſimplici-
ter, & in genere: Si vero fuerit approbatus ad limi-
tatum tempus, tunc expirat approbatio, & ita in-
diget noua approbatione, ſeu confirmatione, &
ita ſcriptum reliquit etiam Oldradus conſil. 250.
Gratianus Diſceptationum Forenſium cap. 264. nu.
35. tomo 2.

Ad illud autem quod ſubiungitur, quod ſemel
placuit amplius diſplicere non debet. Cap. quod
ſemel de regulis iuris in ſexto. Reſpondetur id ha-
bere locum in approbatione ſimplici generali, &
absoluta, non autem in approbatione limitata ad
tempus, in qua reprobatio, elapſo tempore, eo ip-
ſo reſoluitur, & pro non conceſſa habetur: regula
autem non vindicat ſibi locum in habentibus trac-
tum ſucceſſiuum, in quibus potest ex noua cauſa re-
pro-

probari, & impugnari semel placitum, & approbatum: Butrius consil. 22. num. 3. præcipuè vero in illis quorum ars est periculosa, vt in Medico, & alijs consimilibus: hi enim approbati, possunt quoque reprobari ex legitima causa, l. 2. C. de profess. & Medic. lib. 10. vbi Bart. idem dicit de Doctore semel approbato, qui male legit scholaribus &c. Varius ergo id dici poterit de Confessario legente, & opem ferente animabus ipsis magno pretio, hoc est Christi sanguine, emptis, & redemptis &c.

Ad quartum respondetur, Clementinam, Dudum de Sepulturis fuisse correctam, & reuocatam per Concilium Tridentinum, ita Suarez tomo 4. disp. 28. sect. 5. num. 5. & 6.

Respondetur secundo, Clementinam esse conditionalem, videlicet, in casu requisitionis ipsorum Regularium, & recusationis Ordinariorum, Suarez loco mox citato, quod non contingit in Mediolanensi Archiepiscopatu, quoniam anno elapso statim confirmantur licentiæ, absque nouo examine, & absque dilatione.

Ad quintum respondetur, Doctores omnes in argumento citatos loqui de Confessarijs approbatis simpliciter, & in genere, iuxta Decreta sacrarum Congregationum de Vrbe, non autem de ijs, qui fuerunt admissi, & approbati ad annum tantum, & ad tempus limitatum. Vt autem veritas ista firmitus credatur ab ijs, qui contrarium, vel dixerunt, vel scripserunt, vel adhuc etiam fortassis firmiter credunt, placuit hic subnectere nonnulla Decreta Illustrissimorum DD. Cardinalium materiam hanc respicientia.

Primum, Regulares pro confessionibus audiendis non approbandi ad tempus, sed generaliter, & ab-

& absolute. Vicario Camerini 7. Martij 1585.
Idem Archiepiscopo Auinionensi 1593. 22. Augusti.

Idem Patriarchæ VENETO 15. Martij 1594. sed in hoc decreto additur, si tamen sint idonei admittantur, absque præfixione temporis.

Secundum, Regulares Confessarij ob Pœnitentium multitudinem approbati, possunt ad tempus, non obstantibus rescriptis 15. Martij 1594 Archiepiscopo Neapolitano, & 4. Iulij eiusdem anni, & 7. Junij eiusdem anni Patriarchæ VENETIARVM.

Tertium, Confessarij Regulares approbati, possunt iterum examinari, & reijci, si reperiantur minus idonei. 7. Septembris 1594. Vicario Apostolico Ciuitatis Castellæ.

Quartum, Confessarij Regulares approbandi sunt generaliter absque limitatione loci, temporis, & personarum; verum si attenda inhabilitate petierint approbari, id fieri poterit ad tempus. 7. Septembris 1598. Episcopo Derthonæ &c. Et ita censeo de Iure dicendum, & sustinendum, saluo Sanctæ Romanæ Ecclesiæ infallibili iudicio, cui me ipsum, & scripta mea omnia ex toto corde subijcio &c.

CONSILIVM SECVNDVM.

Decessit Sempronius sine filijs : cupiens autem uxorem bonorum ferè omnium futuram hæredem , eandem vsufructuariam vniuersalẽ, & integram constituit . Item conuenit cum Titio, quod domum; vnã cum suppellectilibus eidẽ legabit, pacto , vt bona ipsa fideliter ac integrè vxori restituat , & consignet. Annuit Titius, & re ipsa fidẽ seruauit. Cũ autem ex statuto Mediolani p. l. c. 295. quartam tantum relinquere possit maritus vxori.

Queritur, an Sempronij vxor tutã conscientie percipere, ac retinere possit domum, & suppellectilia quartam excedentia; cum legatum, videatur Titio factum in fraudem legis, nec non in præiudicium hæredum , videlicet cuiusdam Hospitalis, & Societatis Sacratissimi Corporis Dñi nostri Iesu Christi. Petr. Cened. collect. 1. & 2. ad Decretum, & ad decretales, collect. 2.

Responderi posset affirmatiuè ob multas rones, quarum prima hæc est, leges, & statuta, quæ legem Diuinam, vel naturalem nõ inuoluunt, nõ obligant in conscientia. Nau. Man. conf. c. 23. n. 56. ac statutum de quo nunc agitur, est huiusmodi; ergo &c.

Secunda, Legislatores nullam fecerunt mentionẽ de culpa mortali, ergo non est credendum, eorum intentionem fuisse ad illam obligare.

Tertia, Imperatores Gẽtiles de pena æterna non cogitabant. immò quid culpa mortalis esset ignorabant, ergo &c. ita Nauarr. vbi sup. num. 55.

Quarta, vsus, & consuetudo habet, quod leges ciuiles, & statuta, non obligent in conscientia. Nauarr. vbi supra num. 55. 58. & 59. ergo &c.

Quin-

Quinta, quando duo iura concurrunt, illud omit-
tendum, quod est minoris entitatis. Panorm. in cap.
plerique de immunit. Ecclesiarum. At iure naturali
quilibet potest testari, & legare cui voluerit, ergo
istud ius naturale non poterit auferri per ius ciuile,
sive per statutum.

Confirmatur. Tenetur Titius seruare fidem Sem-
pronio accommodatam iure naturali, cui derogari
non potest per statutum ciuile, ergo &c.

Sexta, iure diuino, & naturali, quilibet dominus
est suae voluntatis, & facultatum, ergo nullo pacto im-
pediri potest per legem ne relinquat quibus volue-
rit, sive per statutum.

Septima, finis, & ratio legis attendenda maxime
videtur, at finis statuti, de quo controuertitur, fuit
ne coniuges donantes filios hereditate fraudarent:
qui sane finis hoc in casu cessat, cum Sempronius
non haberet descendentes, quibus relinqueret er-
go &c.

Octaua, Testatoris dispositio (vt tradunt omnes)
habenda est pro lege, ergo seruanda.

Nona, vbi nulla interuenit falsitas, cessare debet
dispositio legis ciuilis, & seruari aequitas, & obliga-
tio naturalis, quae oritur ex dispositione defuncti. l.
cum amplius. §. is non debet. ff. de reg. iur. At in ca-
su nulla interuenit falsitas, cum non adsint descen-
dentes, qui fraudari potuerint, & testamentum rite,
ac recte fuerit stipulatum, ergo &c.

Decima: D. Greg. 13. q. 2. c. vlt. praecipit vt voluntas
ultima defuncti modis omnibus seruetur, ergo &c.

His tamen non obstantibus, dicendum est; nega-
tiuam sententiam veram esse, iuxta omnium fere
Theologorum, & Canonistarum doctrinam, vt in-
fra dicetur.

R

Scien-

Sciendum ergo, vt lex ciuilis, siue statutum liget in conscientia, necesse est, vt sit iustum. ita Caiet. in Sum. verbo, lex. Tabie. in verbo, lex. nu. 24. Armill. in verbo, lex. num. 13. D. Tho. 1. 2. q. 96. art. 4. & 2. 2. q. 186. art. 9. & 1. 2. q. 95. art. 3. in corp. Vt autem lex iusta sit, quatuor sunt necessaria, ex doctrina D. Thom. 1. 2. quæst. 96. artic. 4. & Summistarum in verbo lex.

Vnum est ex parte finis: debet enim institui in bonum commune. D. Tho. 1. 2. q. 90. art. 3. Alterum est ex parte agentis: vt lex instituat ab eo, qui habet superioritatem, & potestatem; ita vt non excedat limites suæ potestatis. c. 2. de constit. lib. 6. & l. fin. ff. de iurisd. om. iud. Tertium est, vt materia sit bona: idest, vt non præcipiatur res mala, vel prohibeatur bona. c. erit autem lex. dist. 4. Quartum est, vt forma sit bona, videlicet, vt lex seruet proportionem ciuium; non plus onerando eum, qui minus est onerandus. c. cum omnis, de constit. Requiritur præterea, vt sit promulgata: nam quamuis constet voluntas legislatoris, nihilominus obligandi vim non habet: vt probat Soto lib. 1. de iust. & iur. q. 1. art. 1. Requiritur insuper vt sit recepta, vt habetur Can. in istis dist. 4. & Felyn. in cap. de treg. & pace. Item quod per aliam contrariam legem, aut consuetudinem non fuerit abrogata. c. 1. de constit. in 6. Requiritur tandem vt non sit inuincibiliter, seu probabiliter ignorata. Ita Doct. omnes, & Card. Tolet. in tract. de septem peccatis c. 18. Nauarr. Man. conf. c. 23. num. 40. & 41.

Cum ergo statutum, de quo in casu factum fuerit ab habente auctoritatem, in bonum commune, sub bona forma, cum æqualiter omnes afficiat, & bonam, contineat materiam, videlicet, vt euten-

tur

ur lites, discordia, fraudes, cumque fuerit, & promulgatum, & receptum, & per contrariam legem, aut consuetudinem non abrogatum, nec inuincibiliter, aut probabiliter ignoratum, vt ex legatarij depositione: dicendum est, Statutum ipsum conscientiam verè afficere, atque ad sui obseruationem omninò ligare.

Confirmatur. Lex enim prohibere potuit, ne pueri bona sua, quantumcunque spontaneè, alienarent: ne per eorum imprudentiam malè dilapidarentur: adeo vt, si puer 10. aut 12. annorum ducentum scuta donasset vni, tutore inuito, non esset in conscientia talis donatio valida, vt patet. l. 1. de minor. C. si maio. fa. ra. ha. l. vlti. & l. Pupillus, ff. de acq. re. do. Tho. 2. 2. q. 32. art. 7. ad secundum. Quia cum partes sint propter totum, & quilibet sit Reipublice magis, quam suus; sicuti potest, ob vlciscenda maleficia priuare homines propria vita: ita ob æquitatis, & iustitiæ communis conseruationem, quæ de iure naturali est, potest translatione dominij impedire: tã cohibendo domini voluntatem, ne det; quàm adimendo alteri facultatem ne recipiat, vt colligitur ex D. Th. 1. 2. q. 95. art. 2. & 3. Potuit ergò Princeps, aut Respublica statutū facere, ne maritus vxori vltra quartã relinqueret; quod in conscientia ad sui obseruationem obligaret. Accedit quod lex iusta, & nõ nutriens peccatū debet seruari in foro cōscientiæ, quia edita est auctoritate Dei à suis ministris, vt concludit Abbas in c. 1. de constit. & de hoc est glos. in cap. quæ in Ecclesias, de cōstit. & idem Abb. concludit, in proemio decretalium in 2. q. & dicit singulariter Bal. in c. in omni negotio, colum. 1. de test. quod si leges nõ sunt contrariæ legi diuinæ sunt seruandæ in foro conscientiæ, & Feder. de Senis, conf. 21. multis

iuribus, & rationibus comprobatur quod quis teneatur magis, sequi legis dispositionem quam propriam conscientiam.

Adde; leges ciuiles, quantum est ex natura sua, obligare in conscientia, nisi aliud ex intentione legislatoris constet; cum & à naturali detinentur, constituentes in particulari specie virtutis, quod illa in vniuersali dicitur; & quietum Reipublicæ statum, in ordine ad sempiternam felicitatem, tanquam ad vltimum finem, intendant, vt docet D. Tho. 1.2.q.96. art.4. & 2.2.q.12.art.2.ad primum. Immò à Deo ipso potestatem habent Principes, & Reipublicæ condendi leges, & statuta faciendi: iuxta illud Prouerb. 8. Per me Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. Prædicat hoc idem D. Paul. Rom. 13. Omnis potestas à Deo est, & qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Cum ergo leges, & statuta ex sua natura obligent in conscientia, & potestas, qua utuntur Principes, & Reipublicæ sit à Deo; fatendum est necessario, cuiuscunque contrauenientis conscientiam ligare: & ita Sempronij vxorem absq; peccato non posse Domum, & suppellectilia sibi retinere. Quod autem sine peccato fieri non potest, omnino abrogandum est. c. quoniam, de præscript.

His accedit; legem accidentarios, & particulares cuiuslibet casus non respicere, sed communes, & ea quæ, vt plurimum contingunt, vt docet D. Tho. 1.2.q.84. & 85. art. 1. ad tertium. Quia iura (vt ff. de leg. Póponius ait) constitui debent in his, quæ accidunt, & vsu venire possunt; non tamen in his, quæ præter opinionem, & insperatò contingunt. Et ideò, cum ratio legis, & statuti fuerit, vt fraudibus, & vxorum dolis obuiaretur; neuè descendentes, vel cognati succedentes ex testamento, vel ab intestato, hereditati;

tatibus frāudarentur; ne uē bona ipsa in aliam tran-
sirent cognationem: Hinc fit, vt quamuis in aliquo
particulari casu ratio finalis legis, & statuti, aliqua
ex parte deficere videatur (vt in casu; cum descen-
dentes non haberet Sempronius) lex nihilominus
suum retineat vigorem. Vnde Theologicum est axio-
ma: finem legis non cadere sub lege, sed actiones,
quibus illuc tenditur, vt declarat D. Th 1. 2. quæst.
100. art. 9. Sicut ergo puer 10. vel 12. annorum, sub
tutoris cura viuens, quantumcunque alias pruden-
tia, & iudicio valeret, si prædium aliquod, iusto etiā
pretio, vel vendidisset, vel liberè donasset cōtractus
huiusmodi inconsulto tutore factus, esset in con-
scientia inualidus ita, quamuis in legato, quartam
excedente, vxori relicto, nō interfuerit dolus ex par-
te vxoris, sed libera, & certa defuncti voluntas; Lex
nihilominus, & statutum, quæ inualida facit talia le-
gata in suo permanebit robore, obligando in con-
scientia & vxorem, & alios ad sui obseruationem.
Nam quousque ratio, quæ Principem mouit, vel Rē-
publicam ad talem legem condendam non cessat in
toto genere, nec legis vis, & robur cessare debet.
dist. 6. cap. statuimus §. causas, vbi inquit Glos. quod
cessante causa cessat constitutio; verum est, quando
causa cessat actu, & exemplo: hoc est, vt non possit tra-
hi in perniciem exempli. Vel, cessat non omninō; &
ipso actu, sed ad hoc vt dispensari possit circa perso-
nam illam. Vel, Cessat quando hoc in iure exprimi-
tur, quod cessare debeat. Vel, quando omnis cau-
sa cessat, & impulsua, & finalis efficiens, & occa-
sionalis, tunc cessat constitutio ff. de postul. l. pri-
ma, §. sextum.

Nec obstat si dicatur: finem legis prohibentis pue-
ros bona sua alienare, ne per eorum imprudentiam

diffipentur, cessare cum puer prudens, & sagax ven-
didit rem iusto pretio: Quia etsi cessauit in illo euen-
tu particulari, non tamen cessauit in communi.

Veluti, qui maceratione carnis non indigeret, qui
est finis ieiunij, non propterea à ieiunando deobli-
garetur: Ita, quamuis in casu cesset finis iste, videli-
cet, legatum fuisse ab vxore, vel precibus, vel dolo à
Sempronio extortū, nec in præiudicium sit descen-
dentium, cum non adfit; lex tamen robur suū retinet.

Dico tandem: sicuti rem alienam bona fide præ-
scribens tutus est in conscientia, nec tenetur illam
verò domino rursus restituere: vt in ca. vigilant. &
in c. fin. de præscript. & ratio est: Quia Principes,
vt occurrerent litigijs, & concertationibus, potue-
runt pro bono communi subditorum bona, eisdem-
met inuitis, in alios traducere: vnde l. 1. ff. de usu-
cap. dicitur, quod pro bono pacis introducta est usu-
capio. Ita cum eadem militet ratio in legibus testā-
di, seu legandi, & pro bono publico, & communi
pacis, vtq; multarum concertationum, & litium ab-
scinderetur occasio, Principes, seu Respublicæ ma-
nifesta lege statuerunt, irrita, ac nulla legata quartā
excedentia vxoribus facta, & propterea fatendum
est necessariò, posse hæredem tuta conscientia ille-
gitima legata non adimplere: Immò legatarium ip-
sum non posse tuta conscientia illa retinere; vt ma-
gis apertè inferius explicabitur. Vide Sotum de iu-
stit. & iur. li. 4. quæst. 5. artic. 3.

Ex his ergo rationibus luce meridiana clarius ap-
paret; Leges ciuiles, & statuta in materia graui (iusta
tamen) obligare in conscientia ad sui obseruationē:
quod tamen Reuerendus ille negabat in allegatio-
ne exhibitā, cum haberet pro eius opinione, Mart.
Nau. oppositum tenet, ibid. in Manual. confess. c. 23.

nu. 55. & Coronam confessio. i. reg. 3. Vt autem sciat omnes ferè Theologos, & Canonistas docere leges ciuiles in materia graui obligare ad mortale operæ pretium est libros, & tractatus, in quibus ita scripserunt, allegare. Canonistæ omnes in c. 1. de constit. vbi Felyn. num. 47. idem in capit. Nam concupiscentiam. eodem tit. num. 1. Abb. in proem. de cr. in verbo. Rex pacificus num. 4. Tex. est in c. 2. de maior. & obed. c. qui resist. i. q. 3. Glos. in cap. Quæ in Ecclesiarum, de constit. Archiep. Flor. in 1. par. tit. 18. c. vnic. Syluest. in verbo, lex q. 9. Tabie. in verbo, lex nu. 24. 28. 29. Alphon. de Cast. de poen. lib. 1. cap. 5. Sot. lib. 1. de iust. & iure quæst. 6. art. 4. concl. 1. Ifern. & Afflict. in proem. Constit. Regni in princip. Idem sentit glos. 3. in c. 2. de constit. lib. 6. & Felyn. loco supra cit. Calce. & Med. 1. 2. q. 96. ar. 4. Innoc. Abb. Imol. & alij Canonistæ in c. Quia plerique, de immun. Eccl. Ant. de Butr. in cap. venit. de iud. Bald. & Iason. in l. cum quis col. 4. C. de iur. & fact. ignor. Alex. cõf. 128. nu. 16. lib. 6. quos refert, & sequitur Cabal. cap. 2. l. Milleloq. 266. Nauar. in Man. cap. 23. nu. 48. Et vide complures, quos citat Pet. Cened. in colle. ad ius Canon. 2. par. collect. 2. nu. 2. & 3. Mich. Salon. Tomo 2. in 2. 2. D. Tho. q. 77. art. 1. controu. 7. & 8. Alex. Pesant. in 1. 2. D. Tho. q. 108. ar. 4. disp. 6. & 2. Fatentur multi quos refert, & sequitur Couar. in reg. peccatum, de reg. iur. in 6. 2. par. c. 7. §. 7. nu. 9. & in §. 5. nu. 2. & 3. vbi probat latissimè, legem penalem, præter ipsam poenam, semper ad culpam obligare, quandoq; mortalem, quandoque venialem. D. Tho. 1. 2. q. 96. art. 4. Item 2. 2. q. 59. art. 4. ad secundum, & q. 66. ar. 6. Item 2. 2. q. 107. art. 3. & q. 108. art. 4. Sylu. in verbo, inobedientia in fine. Graf. par. 1. decis. Aur. c. 10. num. 1. & c. 2. nu. 48. eiusdem lib. Card. Tolet. in tract. de sept.

R 4 peccat.

peccat. mortal. cap. 20. num. 6. vbi dicit; Nam si leges humanæ, & pœnales præsertim, non obligant ad culpam multa sient mala contra bonum commune, nec ad affirmare est Doctoris, sed Principis, aut alicuius Concilij. Simus ergò in communi sententia. Hæc ille.

Verum, vt ad propositam facti speciem accedamus propius; Legamus, & attendamus, quæ tradit Graf. p. 1. decis. aur lib. 2. c. 2. au. 46. & 47. vbi sic habet. Ea lex, quæ impedit alicuius rei priuatam acquisitionem, eiusdemque dominij translationem in eum, qui antea nullum ius priuatum ad eam habuit; profectò in conscientia iudicio seruanda est, nec, hac lege constituta, poterit eandem rem retinere; quippè qui nullum dominium, nec ius in eam habeat, lege impediente eiusdem acquisitionem. Quæ quidem lex, & si pœnalis est, nullam requirit hominis executionem quoad pœnam ipsam; cum lege ipsa fiat plena, & integra executio. Hinc filius spurius, qui à lege humana, eademq; iustissima incapax iure ipso constituitur paternæ hæreditatis, non potest bona post obitum patris obtinere in animæ iudicio; non alia ratione, quàm quod lex humana constituens, efficiens aliquem iure ipso incapacem alicuius rei, eiusque acquisitionem impediens, siue id statuerit ad pœnam, siue ob aliam causam, in foro conscientia vim, & obligationem habet. Ita Couar. in reg. peccatum 2 p. §. 8. nu. 6. Hæc ille. Ex quibus aperitissimè deducitur, Sempronij vxorem, nec recipere, nec retinere posse tuta conscientia, quæ sibi reliquit maritus contra formam statuti.

Sed dicet quispiam: Statuto cauetur, ne maritus ex se, & directè relinquat vxori ultra quartam, non tamè dicitur, quod id fieri non possit indirectè, & alio

me

mediante. Respondetur id falsum esse, & à iure reprobatum, l. oratio. ff. de spons. cum sex ff. de fidei, &c. Nauar. de senten. excommun. cons. 56. ea nimirum ratio, quia; Nemo potest plus iuris in aliū transferre, quàm sibi competere dignoscatur, per reg. 79. in 6. At ex statuto priuatus est Sempronius iure vxori relinquendi vltra quartā; ergò hoc idem haud poterit in Titium transferre: tum per reg. Nemo dat, quod non habet, tum etiam, Cum quid vna via prohibetur alicui, ad id alia via non debet admitti, per reg. 84. in sexto, vbi dicit Glos. si in prohibitione habeatur respectus principaliter ad prohibitum, & nō ad viam, vel ad modum, quo prohibetur; tunc sufficit prohibitio vna via, vel modo facta, vt in eius fraudem alia via, vel modus admitti non debeat; vt in reg. Si autem prohibitio principaliter se habet ad viam, vel ad modum, & non ad rem, tunc alia via admitti debet. Vnde alteri Ecclesiæ alligatus Episc. nō eligitur sed postulatur. Verum cum ex statuto principaliter prohibeatur, res relinquēda, deduci minimè potest, quod si Testator non potest relinquere vxori vltra quartam ex se, & immediatè, quod id facere possit mediatè, hoc est, alium instituendo, data fidei de re consignando illud vxori.

Accedit: Quia cum aliquid prohibetur, prohibentur, omnia quæ sequuntur ex illo, per reg. 39. in sexto, vbi, Dyn. Addit: quod Aliquo prohibito omne id prohibetur per quod peruenitur ad illud. Cum ergò Sempronio prohibitum sit ex statuto legatum vxori facere vltra quartam, prohibitum quoque erit omne id per quod peruenitur ad illud, alias, cum contra legis nitatur voluntatem, in legem ipsam peccare dicendus est, per reg. 88. in sexto.

Nec excusari potest Sempronij vxor dicēdo quod

do-

domum, & suppellectilia non receperit de manu Sempronij, sed de manu Titij legatarij. Nam respondetur, quod adhuc bonorum ipsorum illa est incapa. Couar. cap. 8. §. 5. num. 3. vsque ad 8. & cap. 6. §. 8. num. 16. Duen. reg. 366. & 367. Nauarr. de testamentis, conf. 8. Henricus Henriquez in summa Theologiae Moralis lib. 11. cap. 20. nu. 5. Imò ob fidem datam peccauit Titius, volens fraudare legem bonam & propterea rex. in l. Prædonis ff. de petit. hered. habet, talem heredem censendum Prædonis loco, & in priuari posse præfatis bonis.

Accedit eodem quod Nauarr. tit. vbi sup. conf. 2. disputando. An hæres teneatur credere Confessario dicenti, defunctum sibi imposuisse, vt quatuorcenta scuta eidem soluantur ad illa faciendum, quæ sibi secretò commiserat testator, præsertim cum in testamento adiecerit, vt heres illa faciat, quæ Confessarius ei dixerit pro satisfactione obligationum, quibus tenebatur. Respondit Nauarr. quod cum testator videatur tacitum fideicommissum in fraudem legis relinquere. l. Lucius, §. fin. ff. de legat. primo, non teneatur hæres ei credere, nec in foro conscientiae obligatur ad quatuor illa centum scuta soluenda: Cum tacitum fideicommissum instituerit Sempronius in fraudem legis, non tenebuntur hæredes illud adimplere. Hæc eandem sententiam tuetur Henr. Henriquez, in summa Theologiae Moralis lib. 11. cap. 20. num. 5. vbi sic habet. Si pater Presbyter sub pacto taciti fideicommissi relinquat amico, tanquam hæredi, ingentem pecuniam, vltra quintum, vt post mortem ipsius patris teneatur reddere ea bona spurio, tam clericus, quam amicus pacto consentiens peccat mortaliter. Couar. c. 8. §. 5. n. 8. ver. 3. Perez li. 8. pag. 307. Anchar. cap. fin. de eo, qui dixit. Quia in re graui agit in fraudem

dem legis nouæ Taur. quæ est iusta, vt fatentur Iurif-
periti, & Theologi, & peccat spurius si inducat pa-
trem, vel amicum in eam fraudem.

Addit secundò: spurium in foro conscientie re-
nera esse incapax, vt ex vi pacti, & paternæ dona-
tionis factæ sub expreffo, aut tacito fideicommissò,
accipiat bona illa per interpositam personam ami-
ci. Ita Couar. cap. 8. §. 5. num. 3. vsque ad 8. & cap. 6.
§. 8. num. 16. Anton. Gom. Soto, Duen. reg. 366. &
367. Et perinde est, ac si ea bona immediatè donarè-
tur a patre. Quodque amicus fidem ac commodans
sit incapax, tradit Bern. Diaz pract. canon. c. 58. Ant.
Gom. lib. 9. nu. 23. & 28. cum Bart. Segur. Idem Trou-
uamalla, verbo, filius, §. 6. & Boscl. §. 6. ob. 1. dil. 1010.

Addit tertio, probabilius esse amicum accepan-
tem tacitum fideicommissum in fraudem legis, non
posse sibi retinere. Bernard. Diaz pract. canon. c. 58.
Greg. lib. 13. tit. 7. par. 6. Ant. Gom. lib. 9. cap. 23. & 28.
cum Bart. Segur. Idem Trouuamalla, verbo, filius §.
6. Boscl. §. 6. Vide Graf. parte 1. decis. aure. cap. 2.
num. 48. 49. 50. 51.

Cum ergò æquè incapax sit vxor ex statuto, sicut
spurius ex l. 9. Taur. & spurius tuta conscientia reci-
pere non possit de manu amici, nec retinere præfata
bona: ita Sempronij vxor citrà peccati mortalis la-
bem, nec recipere, nec retinere poterit domum, ac
suppellectilia à Titio legatario, taciti fideicommissi
complice tradita; non tenetur tamen ea restituere
fisco antequam cognita fraude per sententiam dam-
netur, quia statutum pœnale est pro foro exteriori.

Quibus sic stantibus, reliquum est, vt rationes pro
affirmatiua sententia in principio adductæ dissol-
uantur.

Ad primam igitur dicitur: falsum esse, quod leges,
& sta-

& statuta, diuinam, vel naturalem legem non inuoluntaria, non obligent in conscientia, etiam ex ipsius Nauar. sententia, qui cons. 2. & 8. de testam. mutauit sententiam: immo in Manu. capit. 23. num. 40. asserit transgredientem legem humanam, iustam, promulgatam, receptam, non abrogatam, etiam secularem, mortaliter peccare, iuxta Glos. receptam in capit. quæ in Ecclesiarum de constitut. & confirmat. hoc idem in eodem cap. num. 48.

Respondetur secundò, reiecta Nauarri opinione, quod omnis lex, quæ absolutè fertur, hoc est, quæ contrarium non explicat, obligat ad culpam venialem, vel mortalem, secundum pretium operis. Domin. Soto lib. 1. de iustit. & iure quæst. 6. artic. 4. Hoc idem tenet Grass. parte 1. decis. aur. lib. 2. cap. 10. nu. 11. Idem docet Tolet. in tractat. de sept. peccat. mortal. tit. 20. nu. 3. & Couar. in reg. peccatum 2. parte §. 5. num. 4. inquit: quod, etsi non necessariò tamen plerumque colligi potest mens legislatoris, quod transgressorem velit obligare ad culpam, ex eo quod penam infert pro eo, quod alia lege, nec prohibitum est, nec præceptum. Quid enim si id quod fiat, vel committatur, non modo est simpliciter utile communitati, cuius legis conditor cura gerit: sed & maxime interest ob bonum commune id fieri? tunc à ratione alienum non videtur, legislatorem in hac coniecturæ speciem intendisse, vt ad mortalem culpam transgressorem obligaret.

Ad secundam dicitur: quod ex eo, quod non explicat se nolle obligare ad mortale, credendum, et tenendum est, obligare ad mortale (cum tamen reus grauis est) nam eo ipso, quod aliquid graue præcipitur, includitur intentio obligandi ad mortale; nisi contrarium exprimat, vt in Constitutionibus Dei

mini;

minicanis, & aliorum Regularium, in quibus explicatur, quod nullo pacto obligant ad mortale. Ita D. Thom. 2. 2. quæst. 186. artic. 9. & Caiet. ibid. Sot. lib. 1. de iusti. & iur. q. 6. art. 4. Card. Tolet. in tract. de sept. pecc. mortal. c. 20. num. 3. Graf. par. 1. decis. aur. libr. 2. ca. 10. num. 12. & 18.

Ad tertiam dicitur: Et si non constat præcipientis intentio, quod, videlicet, obligare intendat ad mortale: cum tamen usus Ecclesiæ, & omnes ferè Doctores Theologi, & Canonistæ soleant interpretari de obligatione ad mortale tendendum est obligare. Cardinalis Tolet. vbi sup. cap. 19. n. 7.

Respondetur secundò, quòd quamuis Imperatores gentiles ignorarent quid esset culpa mortalis respectu legis diuinæ positivæ, quæ data est à Deo, nec lumen humanum eam distinguit, nisi prius per reuelationem aliquam eidem manifestetur; cuiusmodi fuerunt in veteri testamento leges ceremoniales, & iudicales multæ; in Euangelio autem sunt præcepta Sacramentorum, & fidei incognita secundum naturam, quæ haud innotescunt, nisi per diuinam manifestationem. Card. Toletus in tract. de sept. pecc. mort. cap. 17. numero 5. Non tamen id ignorabant respectu legis diuinæ naturalis, quæ sic à Deo data est homini, quod rationi hominis illam insculpsit naturaliter; ita vt ratio hominis eam dicat: huiusmodi sunt præcepta Decalogi; ita enim Deus ea ordinavit, vt naturale rationis lumen attingat, & cognoscat talia præcepta esse, & esse obseruanda. Vnde infideles, qui nihil audierunt de Euāgelio, nec credunt Christo, non peccant peccatum infidelitatis in non credendo; excusantur enim ob ignorantiam legis diuinæ positivæ; Damnantur nihilominus propter alia peccata, quæ committunt contra ius diuinum

num naturale, quod obligatur observare, Lex enim naturalis nunquam ignoratur inuincibiliter, sed crasce, Syluest. in verbo, Præceptum §. 7. Card. Tolerus ubi supra, c. 18. num. 7. & 8. Et contra hanc legem diuinam naturalem peccabant Imperatores gentiles, scientes quid nomine culpæ mortalis intelligatur. Tolet, ubi supra.

Sed esto, quod forsan, nec meminerint, nec aduerterint quædam de intentione mortalis, vel venialis culpæ, sed solum intenderent velle obligare; nihilominus dicendum est obligare ad mortale. Quamquam autem sit obligatio relinquitur, grauitati materie Tolet, ubi supra c. 20. num. 3.

Ad quartam. Respondetur primò, negando talem usum, & consuetudinem ab Ecclesia, eiusuè ministris tanquam rationabilem, & culpæ mortalis ex parte tolerari: quin potius Confessarij scientia, conscientia, ac pietate insigniti, hanc eandem poenitentibus detestantur.

Respondetur secundò, peccandi consuetudinem non excusare à peccato. D. Thom. 2. 2. q. 186. art. 9. de Caiet. Nauar. Man. c. 23. n. 42. ibi; & præcipuè quoad forum interius, ubi sola veritas consideratur, c. Tuas de spons. Ea propter timorata conscientia viri Doctores Theologos, & Canonistas consulunt, quæ ratione in consimilibus se gerere debeant. Confessarium ergo consulere tenebatur Sempronius, an iuxta conscientia agere posset.

Ad quintam, & sextam, Respondetur falsum esse, quod lex civilis, siuè statutum iustum, & pro bono communi factum, dicatur repugnare iuri naturæ, sed ipsum ius interpretatur, & moderatur: quia lex naturæ non cogit seruare fidem contra ius civile. Grat. par. 1. de cil. aut. lib. 2. cap. 11. num. 48. Et propterea iure

iure optimo àfferuit Panorm. in c. Quæ in Ecclesia-
rum, de constit. Constitutionem Principis, siuè Rei-
publicæ ex rationabili causa factam, contra aliquid,
quod est de iure gentium, vel de iure naturali, tene-
re, & illam obseruantem non peccare. Videmus
siquidem per præscriptionem inductam à iure posi-
tuo, priuari dominum proprio rei suæ iure; sicut
propter delictum confiscantur tuta conscientia bo-
na alicuius, vt cap. vergentis, de hæret. & c. quorun-
dam. de Iudæis, vbi Summus Pontifex inducit serui-
tutem contra libertatem, quæ est de iure naturali.
Quare, cum statutum prohibens ne maritus vxori
relinquat vltra quartam, iustum sit, & in bonum cõ-
mune ordinatum; fatendum est illud iuris naturæ
esse interpretatiuum: & cum natura ipsa pro com-
muni bono conseruando, particulare aliquando re-
linquat, & destruat. Et quamuis de intentione, cõ-
sensu, & defuncti voluntate plenè constet; non ta-
men ita constat, vt ad rerum suarum alienationem
sit satis: quemadmodum de pupillo diximus; quod,
& si constet voluntatem suam esse; vendere, seu ami-
co donare; hæc tamen alienatio non est licita; quia
lex huiusmodi naturalem consensum est interpre-
tata, & moderata; non valere ad alienandum sua,
nisi concurrente tutoris voluntate. Vtrumque enim
factum est, non modo in alienantium fauorem, sed
multò magis in publicum commodum; quod est iu-
sta causa ad statuendum in præiudicium cuiuscunq;
priuati, l. Item si verberarum, ff. de rei vendic. Et
notatur in l. Antiochensium, ff. de priuileg. cred. Et
propterea quantumcunque constet de volutate de-
functi, & sit dominus suæ voluntatis, & facultatum,
quando non constat modo à lege præscripto, vt in
casu, non est eius intentio, & voluntas exequenda.

Neque

Neque obstat quod Titius teneatur accommodatam seruare fidem: tum quia in malis promissis rescindenda est fides, 22. quest. 4. can. 5. tum quia promissio, & iuramentum contra bonos mores praestitum non est obligatorium, per reg. 58. in 6. vbi glos. subdit. Iuramentum contra bonos mores in testamento est nullum, sicuti turpe pactum, etiam quod agatur de moribus à iure civili reprobatis (Philip. ibidem) cuiusmodi fuit pactum à Titio cum Sempronio initum.

Ad septimam dictum est superius, quod quamuis cesset finis legis, vel statuti in aliquo particulari; non propterea cessat vis, & robur eius, sed requiritur, vt ratio, quae mouit Principem, seu Rempub. ad faciendum statutum, cesset in toto genere; id est, actu, & exemplo; & vt cesset causa impulsua, efficiens, & finalis.

Ad octauam conceditur testatoris dispositionem pro lege habendam: vt in Auten. de nupt. §. Disponat testator, & erit lex &c. cum esset de testam. Id autem verum esse intelligitur, cum eiusdem dispositio iusta est; vt ibidem habetur: & fallit quando est contra legem, l. filius §. de condic. instit. Nauar. lib. 3. consil. 3. de testam. Cum autem Sempronij dispositio in vxorem medio Titij facta, sit contra statutum, non erit pro lege habenda.

Ad nonam negatur, quod nulla in casu interuenit falsitas: nam facta fuit fraus statuto iusto, & in conscientia (vt repetitum est centies) obliganti. Siquidem promissum, & iuratum fuit, quod seruari nec potuit, nec debuit; quia nullum iuramentum contra iustitiam factum est seruandum. D. Thom. 2. 2. q. 89. art. 7. pro quo habetur casus in cap. Animaduertendum 21. q. 2. vbi dicitur: Vt licitum sit iuramentum

mentum requiritur, vt iustitiam contineat, & quod promissum est, licitè possit sine peccato seruari, c. quamuis peccatum, de pact. in sexto.

Ad decimam responderetur. Vltimam hominis voluntatem modis omnibus seruandam, vbi rationalis existat. Ita glos. ibidem. Cum ergo Sempronij voluntas, nec iusta, nec rationalis extiterit, seruari nullo pacto debet. Et propterea existimo eiusdem uxorem non posse tuta conscientia retinere domum, & suppellectilia, Titio mediante, sibi relicta quartam excedentia, vbi fraude cognita per Iudicem in illam fuerit pronunciata sententia. Salua que iustior fuerit &c.

CONSILIVM TERTIVM.

Illumina Domine oculos meos ne unquam obdormiam. Psal. 12.

TITIVS mercator, cum esset debitor Sempronij occasione mercimonij aureorum octocentum, & ad solutionem debiti cogereetur, vt se ab ea eximeret molestia, constituit censum super fundo suo, qui erat vltimum pignus sui patrimonij, quem creditori vendidit pretio aureorum bismille, in instrumento dictum fuit integrum pretium fuisse in pecuniã numerata, licet reuera mille ducantum nummi aurei tantummodo fuerint numerati, & octocentum chirographo debiti, fuerint compensati, seu dati insolutum debitori: quod per testes in iudicio fuisse plenè probatum, supponitur, &

S inter

inter partes cōtrahentes expressè conuentum, nol-
le aliter contrahere quam iuxta Pij V. constitutio-
nem, quæ dat formam constituendi censum, cum ali-
ter &c. ad eam omninò se referentes: data est vlti-
mus in contractu fideiussio de soluendo censu, & pro-
fundi manutentione.

Quæritur, an is contractus quoad omnia, aut sal-
tem pro ea parte, qua fuit numeratum pretium in
vtroque foro subsistat, an vero sit totus fœneraticius
ex quo integrum pretium nõ fuerit vere in pecunia
numeratum, & consequenter totus corruat, & cen-
sus soluti sint in sortem computandi, fideiussioq; pa-
riter ruat, corruente principali vsuræ vitio. Consti-
tutionis verba sunt huiusmodi, quæ conditionem es-
sentialem important. Rursum (suple quod supra in
alijs dixerat conditionibus) statuimus censum crea-
ri constituiuè nullo modo posse, nisi &c. Rursum ni-
si verè in pecunia numerata, præsentibus testibus,
ac Notario, & in actu celebrationis instrumenti,
non autem prius recepto integro, iustoque pretio,
& infra additur contractusque sub alia forma post
hac celebrandos fœneraticios iudicamus. Supponi-
tur præterea constitutionem hanc esse omninò vsu
receptam in ea Prouincia, etiam quoad vtrumq; fo-
rum, & inter laicos ad vngumq; omnino seruari, se-
cundò, contractum esse celebratum post hanc constitu-
tionem, 3. Vnicum esse contractum, & sub vna for-
ma, re, pretio, & obligatione compactum, & pro-
pterea esse individuum ex sua substantia. Vltimo
plenè esse probatum pecuniam integrè non fuisse
numeratam, sed fictè fuisse positum in mensa acer-
num innumeratæ pecuniæ, fuisseque dictum Nota-
rio, & testibus esse totum, & integrum census pre-
tium, scilicet aureorum bis mille, & verè summam
illam

illam pecuniã nõ fuisse vltra aureos nũmos mille dũcentum, reliquum vero pretij fuisse illud chirographum, & compensationem, & nominis sui debiti, quod erga emptorem habebat, quodq; in solutum ipse recepit.

Si fœneraticius contractus iudicabitur, dicatur vltorius, an quoad eam partem solum vitietur, quã non est numerata pecunia, an vero quoad totum, non obstante doctrina Feliciani à Sole, qui in suo tract. de censib. tom. 2. lib. 1. c. 4. num. 6. ex regula vtile per inuile non vitietur, firmat conclusionem, etiam in materia vsurariã prauitatis, & in simili casu, etiã post Bullam Pij V., & in materia Sacrorum Canonum, contractum pro parte valere, pro parte vituari, quam etiam videtur tenere Salas, de contract. tit. de censib. dub. 8. sub nu. 3. §. an vero, cum è contra in materia vsurarum, & vbi forma non seruetur integrè totus corruat contractus, qui ea ratione indiuiduus reputatur.

Attenta serie facti, prout in casu videtur dicendum, contractum non esse fœneraticium, sed iustũ, & legitimum, supponendo tamen quod debitum sit verum, iustè, & legitimè contractum, quodque in Constitutione census, nulla vis, dolus, aut fraus intercesserit, etiam quod illa octocentum scuta non fuerint præsentialiter coram Notario, & testibus actu numerata: quia Lex fundata in præsumptione non obligat in conscientia, quando veritas est in contrarium cap. Is qui, & cap. Tua de spons. Nauarr. in Man. Conf. c. 17. nu. 381. At Constitutio Apostolica præcipiens totum prætium exhiberi in pecunia numerata, hoc solum intendit, nimirum occludere viam dolis, & fraudibus &c.

Non redolet vsurariam prauitatem, quia non au-

getur debitum ob morosam solutionem, nec aliquid exigitur ultra sortem, sed verum iustumque debitum confertur in precium.

Nec continet iniustitiam, quia debitum est verum, & iustè contractum, & realiter datur iustum pretium.

Neque solutio anticipata facit ut sapiat usuram, nisi quando est in causa, quod venditor compellatur ad venditionem, vel quod vilius vendat: hisque rationibus ductus, sentio contractum esse iustum, & nullo pacto damnandum, sed tanquam legitimum sustinendum.

Verum, cum à viro fide digno acceperim octocentum scuta nequaquam fuisse in pecunia numerata exbursata, sed fuisse quoddam collarium aureum datum venditori census, loco, & scontro octocentum aureorum, hinc præsumenda fraus, & dolus, quoniam in venditione ipsius collarij prout fuit dictum ipse venditor census, multum perdidit de precio, & propterea existimo hunc contractum iniustum, & ita nullum in utroque foro. Molina de Contractibus disp. 390. Salonius tom. 2. de Contractibus vbi de Censibus art. 3. contr. 8. Navar. comment. de Usuris nu. 88. 121. Bonac. de Contractibus q. 4. puncto vnico num. 21. Farin. decis. Rotæ decis. 132. 189. 190. & ita fuit decisum in Sacra Cōgregatione Penitentiariæ Mediolani die 16. Novembris 1621.

CONSILIVM QVARTVM.

Oculi mei semper ad Dominum. Psal. 24.

Empronio Mediolani mercaturam auri, argenti, & serici filati exercenti, Titius dedit ad societatem duodecim mille libras Imperiales cum affecuratione capitalis, & lucri inde prouenientis, interueniente triplici illo contractu, de quo pluri Doctores. Ex qua negotiatione, cum ex testimonio peritorum proueniant singulis annis duodecim pro centenario, ex dicto autem ipsius Sempronij proueniant quatuordecim, conuenerunt inter se (vt constat instrumento superinde confecto) vt Titio quotannis septem pro centenario darentur, ipsi autem Sempronio duo remanerent pro affecuratione capitalis (quæ quidem duo tantum dari solere iisdem periti testati sunt) residuum autem remaneret eidem Sempronio, pro affecuratione lucri, & pro eius labore, & industria.

Quæritur igitur, An hic contractus licitus sit, & iustus, & an in perceptione septem pro centenario sit aliquis excessus.

Certum est apud Theologos licitè iniri posse societatem, vt pecunia salua sit ei, qui illam apposuit, & tot in eius periculum subeat ille qui ponit operam, vel industriam. Idque fieri posse eodem tempore per vnum contractum virtute continentem duos vel tres, nempè contractum societatis, contractum affecurationis fortis, aut etiam, contractum venditionis lucri expectati pro certo pretio.

Reginaldus par. 2. lib. 25. nu. 396. Praxis fori peni-

tentialis post Maiorem, Navar. Couarruuiam, Petrum à Nauarro, Angelum, Syluest. Gabrielem, Lessium, & Gregorium de Valentia, assèrentem difficultate hac Romæ in nobili Theologorum confessu agitata in hanc omnes fuisse sententiam.

Nec obesse potest si dicatur in contractu isto non seruari equalitatem, siquidem Sempronio assècuranti, & capitale, & lucrum remanent quinque tantum solutis Titio singulo anno septempro quolibet centenario, nam

Respondetur, quod in contractu societatis diuidendum est lucrum ad equalitatem proportionis, idest pro quantitate partium collatarum, videlicet pecuniæ operarum, & industriæ, ita Caiet. Syl. Navar. Couarruias, Molin. & alij omnes, ratio est quoniam equalitas quæ in contractu societatis requiritur non consistit in indiuisibili, sed habet latitudinem aliquando maiorem, aliquando minorem, quod relinquitur prudenti iudicandum ex concurrentibus circumstantijs, & ita quando arbitrio prudentis contingeret egredi totam latitudinem equalitatis quam iustitia exigit, contractus cõsensus est iniustus, & inducens obligationem restituendi, quantum est opus, vt is ad equalitatem reducatur, Reginaldus vbi supra sub nu. 387. Ludouicus Molin. de contractibus, disput. 415. num. 3. Et ad hoc propositum exemplum adfert Caiet. 2. 2. quæst. 78. art. 2. in responsione ad quintum. Ponat vnus mille ducatos, alter operas extimatas mille item ducatis, & tertius industriam extimatam quingentis, ita vt communis summa sit duorum millium, & quingentorum ducatorum. Dum fiet diuisio, siue lucri, siue damni ex societate secuti, primus, & secundus partem portionem accipient, & tertius partem medio

dio minorem alioquin erit inequalitas: Quamuis ergo Titius exposuerit capitale duorum mille aureorum per Sempronium assecuratum, & eandem, vel maiorem recipiat Titius partem lucri, credendum tamen, & præsupponendum est id euenire, eo quod labor, & industria Sempronij non commensuretur, & proportionetur capitali Titij; tum quia Sempronius erat vir prudens, & prouidus in arte negotiandi, nec contractum sibi damnosum iniisset, tum etiam quoniam eadem via, & ratione, qua multa alia negotia actitabat, & exercebat, illa eadem pecunias Sempronij negotiabatur.

Addo, quod si quis ex liberalitate pati velit inequalitatem, siue quia socius sanguine, aut amicitia ei coniunctus est: Siue quia vult remunerare obsequia sibi exhibita: siue quia vult eleemosinam facere, nulla iniustitia committitur quia volenti, & plena libertate consentienti nulla fit iniuria, & ita nulla iniquitas censetur in tali contractu. Molina de Contractibus disput. 415. num. 3. Reginaldus ubi supra num. 387. Quis prohibet ergo quin Sempronius vno ex supra dictis titulis ductus voluerit remittere, & donare Titio partem lucri sibi debiti etiam quod eius labor, & industria esset equalis capitali per Titium exposito, quod tamen vsque modo non constat, tum quia merces non erant per mare (ubi maius periculum) traicienda, tum quia in facto non videtur verosimile, quod industria vnus solius hominis possit commensurari capitali duorum mille aureorum.

Adde ex eodem Molina de Contractibus, disput. 417. nu. 7. & 8. concl. 1. Si quis operas prestiturus dicat, da mihi tantum pecuniæ ad talem negotiationem, & ego in me suspiciam periculum capitalis, & insuper tibi dabo quotannis tantum lucri certi, mi-

hique reliquum lucri relinque. Et hæc omnia solent magis optare mercatores, qui similes pecunias ad negotiandum accipiunt, utilioraque ipsis esse solent quam si ad solum contractum societatis eis tradatur, hinc inquam contractus iustus est, & licitus, ita Molina ad litteram. Adde lucrum ex hac negotiatione proveniens, teste Sempronio cum fit quatuordecim pro singulo centenario, septem erunt pro Titio, & alia septem pro Sempronio.

Neque contractui nostro aduersatur Bulla Sixti Quinti, quæ incipit *Detestabilis*, &c. in qua, damnat societatem initam cum pacto de saluo capitali, intelligenda enim est cum tale pactum fit ex vi ipsius societatis, non autem cum sit ex vi alterius contractus ei admixti, vt Toletus qui ei à consilijs erat, Respondisse fertur, & ratio esse potest, quia per hoc non tollitur ratio, & iustitia licitæ societatis: per illud autem tollitur: est enim manifestè in iustitia, si quis eo solo nomine quod in societatem tradat alteri pecuniam, velit vt se faciat de ea securum, namque ex vi solius societatis ad nihil aliud socij tenentur ex iustitia, quam ad iustam distributionem damni, & lucri periculo sortis vniuscuiusque remanent apud vnumquemque, immo vt Caiet. notat loco præcitato ex vi solius societatis socius, non potest alium socium cogere ad ineundum secum assicuracionis contractum, quia id onus est, quo ipse grari non potest, nisi vltro suaque spontè velit illud subire: Reginaldus loco memorato sub nu. 400. *Lesius de iustitia, & iure, lib. 2. cap. 25. dub. 3. de Contractu societatis*, Mart. Bonacina de Contractibus q. 3. pun. 11. *Nauarr. consil. 20. de vsuris*.

His igitur attentis dico, & existimo contractum per Titium, & Sempronium initum nullum continere,

nerere excessum, posseq; Titium iuste exigere, recipere, & retinere alia septem pro centenario non obstante assecuratione capitalis, & lucri per Sempronium facta.

CONSILIVM QVINTVM.

Iustus Dominus, & iustitiam dilexit.
Psalm. 10.

TITIVS decoxit in longinqua quadam regione, ideo admonet Sempronium suum creditorem secreto de infortunio, & transmittit illi Notulam quandam debitum, vt procuret exigere credita sibi debita, vt se seruet indemnem.

Sempronius hoc audito conuenit statim debitores Titij, & in specie Petrum, qui illi promittit certo se omnia facturum, vt illum seruet indemnem quoad id, quod Titius illi debebat, seq; illi soluturum, vel se debitorem illius constituere si id tuta conscientia facere posset, Sempronius acceptat promissionem.

Sequenti die comparent alij Titij creditores, qui etiam medio Iudicis sequestrant omnia Titij in manibus Petri existentia.

Sed antequam Sempronius adiuisset Petrum, Antonius nomine alterius creditoris preuenerat Petrum, ab illo petens, an ipse esset debitor Titij, cui cum respondisset Petrus se nihil debero Titio, statim nulla alia adhibita diligentia discessit, volens forte Petrus magis gratificari alteri creditori sibi

sibi amico, quod postea præstitit, promittendo Sempronio, vt supra dictum est.

Quæritur primò, an Petrus tuta conscientia possit soluere debitum promissum Sempronio vero creditori non obstante sequestro, quod postea sequutum est, illi inthimatum à creditore fortè etiam anteriore ipsimet Sempronio ipso sequestrante posthabito.

Secundo, an sub illa hora, qua promisit prædicta Sempronio Petrus posset se inscribere creditorem Titij, & debitorem Sempronij, & sic respondere Iudici sequestranti se nihil debere Titio, & hoc etiam adhibito iuramento.

Tertiò, an Petrus possit soluere prædictum debitum Sempronio posthabito Antonio, qui vt supra dictum est prior illum adierat.

Ad primum, suppono tanquam certum, vt mihi narratum est creditores istos prætendentes esse eiusdem, & paris conditionis, & personales, nec habere hypotheacam, vel priuilegium prælationis, nisi ratione temporis anteriores, vel posteriores: nam licet qui sequestrauit dicat se titulo depositi esse Titij creditorem, fecit tamen depositum illud ad negotiandum, & vsuras ex illo recipiendum, in quo caluaniunt Nauarr. in Man. cap. 17. num. 51. & l. si hominum §. fin. ff. Deposit.; & l. si ventri. ff. de priuil. creditor., Valentia 2. 2. disp. 5. q. 6. puncto 10. versic. 6. ex debitis, Ludonicus Molina tom. 2. de Contract. tract. 2. disput. 536. & alij non gaudere huiusmodi depositum priuilegio prælationis, esseque potius mutuum quam depositum. Hoc supposito.

Dico, potuisse Petrum tuta conscientia promittere Sempronio se illi soluturum debitum, quod Titio debebat, & tunc potuisse de facto illi soluere, si possi-

posita promissione, & Sempronij acceptatione teneri Petrum in conscientia seruare promissum, non obstante sequestro, quod postea superuenit, immo tunc contractum initum esse inter Petrum, & Sempronium per quem Petrus se obligauit Sempronio, nam licet contractus fuerit conditionatus, nempe si id tuta conscientia fieri potuerit, purificata nunc conditione, & sciens nunc se tuta conscientia facere potuisse, obligatio incipit ab ipsomet tempore promissionis, & tunc se constituit debitorem Sempronij mutata persona Titij primi creditoris in personam Sempronij, & hoc ut dixi non obstante sequestro creditoris, etiam in tempore anterioris.

Ratio huius est, quia licet ordo restitutionis verè obliget in conscientia, cum statuatur à legibus, & habeat fundamentum in natura, & qui hypotecam habent, vel priuilegium præferri debeant alijs non habentibus, & inter creditores non habentes priuilegium, vel hypothecam, qui prior est tempore, potior sit in iure, iuxta sententiam multorum Doctorum, vel iuxta alios Doctores credita decocti debeant ad ratam diuidi inter huiusmodi creditores, nulla habita ratione anterioritatis in tempore.

Tamen eademmet leges concedunt, ut inter huiusmodi creditores, qui est diligentior in petendo suo credito antequam sub Iudicis veniat potestate posset illud exigere, & totum sibi retinere etiam in aliorum creditorum anteriorum præiudicium, ut expressè habetur, l. qui autem, §. quod Labeonem, & §. Sciendum, & l. Pupillus ff. quæ in fraudem creditorum, & alijs iuribus quæ ibi citant Glosæ, quæ leges id optimè statuerunt, cum enim reuera id iam sibi esset debitum, suaque diligentia, & vigilantia merue-

meruerit alijs præferri, accedente etiam affectione Titij, & Petri debitorum potius erga ipsum, quam erga alios, voluit ius concedere actionem rescissoriam, aut reuocatoriam eius, quod ita esset acceptum, quemadmodum eam concessit, quando scienter factus est de nouo contractus onerosus in fraudem creditorum. Nauar. Man. cap. 17. nu. 52.

Quod in foro conscientia etiam omninò valet, quia lex ista non est censenda iniusta, quæ ita disponit volens hoc modo præmio afficere diligentiores creditores, & eum cui magis creditor gratificari scilicet voluerit, & quia leges quæ præscribunt ordinem restitutionis leges humanæ scilicet, & vim habent ex iure humano, & positiuo, limitari possunt per alia iura, vt in casu nostro.

Hæc omnia in terminis Ludouicus Mol. tit. 2. de Contract. tract. 2. disp. 536. versic. hoc loco est obseruandum.

Eandem rationem affert Leon. Less. l. 2. c. 15. de ordine restitutionis dub. 5. nu. 36. quia diligentia posterioris fecit eum potiores, sicut hypoteca, vel priuilegium, vnde ait, sequitur, creditorem posse petere integrum debitum, quando tenet debitorem non fore omnibus soluendo, & retinere vbi acciperit.

Hoc idem afferunt Hostiens. Monal. & Verul. apud Vigner. V. restit. 7. q. 8. quos ipse refert, & sequitur Nauar. in Man. c. 17. num. 52. in terminis eosdem citant DD. Valentia 2. 2. disp. 5. q. 6. punct. 10. Azor. Inst. Mor. p. 3. l. 4. cap. 36. q. 6. Cosmus Scella in 2. 2. D. Thom. q. 62. dub. vlt. de ordine restitutionis dicto 5. & hæc sententia reddit tutum in conscientia Petrum, cum non solum habeat optimum fundamentum, sed tot egregios DD. pro se, nec vllas

contradicat. Nam licet aliqui DD. ponentes ordinem restitutionis in genere dicant obligare in conscientia, tamen non descendunt ad hunc punctum, nec huic doctrinæ contradicunt.

Ad secundum patet responsio ex dictis ad primum dubium, nam cum Petrus potuerit promittere, potuit etiam eodem modo, ac momento, & hora, qua promisit seruare promissum, quod non præstitit donec fuerit certioratus de securitate conscientia, & tunc præstitisset, si tunc id sciuisset. Constituit ergo ex tunc se Sempronij debitorem, & deinde cum fuerit interrogatus à Iudice tuta conscientia respondere potuit se nihil debere Titio, ex quo cum nunc sciat, se tunc potuisse tuta conscientia ea facere, optimè potest se tunc inscribere in libro rationum Sempronij debitorem; Nam verba quæ Petrus se obligando dixit. *Io farò tutto quello, che potrò fare con coscienza*, in hæc resoluuntur. Si nunc me possum tuum facere debitorem, ex nunc facio, & pono te loco Titij creditoris mei, modo mihi cõstet posse me id facere tuta conscientia, liber ergo erit à periurio, & à quauis obligatione restituendi Petrus, si ut supra iurauerit, & debitum Sempronio soluerit; nec Petrus etiam posito sequestro potuit sibi timere in foro exteriori, cum nulla concedatur à Iure actio cæteris creditoribus reperendi quod fuerit solutum, vel promissum modo supra dicto ante sequestrum, tunc enim est virtualiter debitum solutum.

Ad tertium, Respondetur posse Petrum tuta conscientia soluere integrum debitum Sempronio, omisso Antonio, qui nomine alterius creditoris, prior illum adierat, inquirens, an ipse esset debitor Titij, cui ipse respondit se nihil debere Titio.

Ratio

Ratio huius est, quia licet concedatur creditori prius accedenti, ut possit exigere creditum sibi debitum, & exactum retinere, & negetur actio repetendi alijs creditoribus, non tamen præcipitur debitori, ut prius illud soluat prius accedenti, sed potest illud soluere alteri, qui habebat ius illud exigendi, vel expectare iudicis sententiam, vel etiam ad ratam omnibus credentibus illud diuidere, vel anteriori in tempore soluere.

Secundò, diligentia creditoris non tantum consistit in temporis prioritate, quod ipse prius accesserit, nihilque præterea gesserit audita Petri responsione, cum præsertim Petrus non teneretur se manifestare debitorem Titij, nec teneretur credere Antonium, qui præuenit esse verè illius creditorem, sed in multis alijs circumstantijs; nam primo voluissent Titius, & Petrus gratificari Sempronio, qui ob diuturnitatem temporis, quo negotiatus est cum Titio, & ob multa merita illius id merebatur, sciebat intercedere negotia inter Titium, & Sempronium, quod non sciebat de Antonio; Præterea Antonius audito responso nihil aliud præstitit, Sempronius institit, diligens fuit in elicienda promissione, adhibuit media, ostendit Petro enixam Titij voluntatem ex litteris, & notula debitorum.

Accedit vltimo ad tollendum omne dubium, quod Sempronius est anterior in tempore ipsi Antonio.

Tandem sic fuit decisum in Prætorio Rotæ Romanæ, ut testatur Prosper Farinacius decisione 110. voluminis decisionum, quæ numero sunt 372.

Et hæc vera esse in foro conscientie censeo, polleoque supradictis non obstantibus Petrum soluere in te.

integrum debitum tuta conscientia Sempronio.
Saluo &c.

CONSILIVM SEXTVM.

Veronica, & filij, quorum duo erant minore 25. annis, cum dispensatione Senatus per instrumentum vendiderunt Procuratori Gabriellis, quædam bona immobilia, pretio ducat. 18. pro pertica, quod ascendit ad summam ducat. 13509.

Ex quibus soluti fuerunt præsentialiter solummodo ducatonum quinquaginta. Pro alijs. verò ducatonum quinque mille venditores dilationem emptori statuerunt inde ad annum. Et pro restantibus ducat. 8459. inde ad annos vndecim.

Hac dilatione durante, venditores nullo reseruatō a dominio, nec iure fructuum, sed immo eo cum effectu, ac ex integro translato, pacti sunt, vt emptor soluat interesse pro parte non soluta in rationem quinq; pro centenario capitalis dicti pretij in duobus terminis singulo anno.

Facit decisio Romana quam refert, & sequitur Antonuc. in sua Cathed. Beato Carolo dedicata cap. 2 1. vsq; ad cap. 32. Vgolin. de vsur. §. 1. cap. 39. num. 1. vers. quid igitur. Summ. Coron. confess. tit. de empt. & vendit. Corrad. cas. conse. quæst. 32. Reuer. Beia. cas. 19.

Alio etiam pacto adiecto, quod emptor eos reuelet, & indemnes seruet ab omnibus melioramentis, expensis, & damnis, quæ eorum fictabilis ab eis prætereundere posset, itaut ipsi venditores nihil pati haberent occasione præmissorum, & ab alijs præten.

ventionibus, salvo à solutione onerum Cameralium super ipsis bonis occursum, & impositorum à die celebrati dicti contractus retrò, pro quibus voluerunt teneri, & obligatos esse ad releuandum ipsum emptorem.

Uterius in narratiuis dicti instrumenti, ac in dispensatione memorata Senatus, leguntur etiam infrascripta per ipsos venditores enuntiata, vtz.

a S. Bona vero nunc locata *b* sunt pro fisco l. 4. s. 5. d. pro pertica, & vellent ipsi mater, & filij debita trium dotium fororum sanare, & se eximere à solutione fistorum, seu interesse. Si vero vendant tantum bona pro concurrenti quãtitate debitorum iam contractorum, omnes eligunt meliorem *c* partem bonorum, quod supplicantibus non expedit. Reperuerunt autem vnum emptorem, qui contentatur ipsa bona cum edificijs, & iuribus etiam aquarum in pertica acquirere, ideo decreuerunt pro eorum etiam maiori beneficio *d* dicta bona eidem vendere dicto pretio: Exbursando de presentia in summa ducat. trium mille, conuertendorum in sanandis dictis tribus dotibus, & alijs debitis, ac succurrendo eorum necessitatibus, & reliquum relinquere in manibus dicti emptoris, & interim, ne emptor gaudeat re, & pretio quod soluat loco fructuum, seu fistorum partis non solutæ, prout magis concordantes esse poterunt. *e*

b Venditores fatentur bona locata nisi pro fisco lib. 4. fol. 5. d. computatis oneribus, & periculis, ac alijs de quibus supra, & nihilominus conuenerunt de interesse ad rationem quinque pro centenario, quod importat lib. 5. fol. 2. d. 6. p. singula pertica, sine oneribus, & vt supra.

c Pretium meliorum erat eorundem ducat. 18. pro pertica, & tamen omnia, & vniuersa bona vendiderunt eodem, & equali

equali pretio, contemplatione dilationis, & sic duplicem
 usuram consequuti fuere, scilicet in pretio cariori, quia bona
 ipsa non erant eiusdem bonitatis, & in pensione, quia non fuit
 commensurata vero valori bonorum, nec quantitati fructuum
 locatorum, sed stipulata ultra sortem. Lupp. Gemin. in
 rep l. curabit comm. 1. §. 7. num. 145.

d Ergo pro suis gerendis negotijs, & non ad instan. alicuius
 amici, ut consideravi ipsa decisio Romana.

e Detegetur venditores noluisse metiri interesse ad fructus
 locatos; sed solum ad pecunias, & ad tempus.

Hæc sunt quæ resultant ex facto.

Verum quod obstare videtur est potissimum;
 quia in præsentî Ciuitate Mediolani, sicut
 plurimum consueuerint celebrari similes contractus
 venditionum cum translatione dominiij; habita fide
 de pretio, & taxato interesse à principio loco fru-
 ctuum in rationem quinque pro centenariio.

f Ex statutis Mediolani non possunt allegari aliqua consue-
 tudines contraria scripta, & ex binis decisionibus Sacræ Cu-
 riæ Romanæ sancitum est, pacta usuraria, & illicita non
 adiuuari aliqua consuetudine, etiamsi in foro alias corrobo-
 rata per rescripta Pontificis dici possent, ut per Farinacium
 conf. crimin. 15. in fin.

Contractus est usurarius; tum quia vult extor-
 quere pensionem, & fructus, ex re non sua, cum in
 ipsum emptorem fuerit translatum dominium etiam
 quò ad fructus: tum quia ratione temporis, & so-
 lius dilationis ad soluendum capitale pretendit in-
 terusurium: tum quia subiacere non vult oneribus
 & periculis; tum denique, quia bona ipsa locantur
 solum ad rationem lib. 4. sol. 5. pro pertica, & ita

T

habe-

habetur respectus, & principalis intentio non ad fructus ex fundo verisimiliter colligendos, sed ad capitale ipsius pecuniæ (quæ de se infructuosa est) exbursandum. Ideò rescindendus contractus, & fructus accepti in sortem computandi, & ita fuit decisum in Sacra Congregatione Penitentiariæ Mediolani.

CONSILIVM SEPTIMVM.

Veritur vtrum ille, qui pro suis tantum gerendis negocijs, & non ad instantiam alicuius amici, vendit domum, aut fundum mille aureis, aut huiusmodi, & non valens accipere in præsentis nisi quingentos, data dilatione ad triennium, aut eo amplius, conuentionem facit cum emptore, vt interim ratione fructuum det sibi tot pro centenariis, committat vsuram in foro conscientiæ, necne, si tamen verè transferat dominium dictæ domus, aut fundi in dictum emptorem, ita, vt illis interim pereuntibus, pereant tantummodo, & corruant emptori, non autem venditori?

Et item, quod idem est cum superiore quæstione. Vtrum opinio tantummodo vera (in foro tamen conscientiæ) ea sit, quam tuetur Gab. Biel. 4. sent. distin. 15. q. 11. conf. 4. cas. 3. Summ. Silu. ver. vsur. 2. q. 11. & Aur. Ros. in 9. impr. cas. 27. & Rosel. VI. 1. §. 47. diuus Bernard. in suis Sermon. de contract. ferm. 42. cap. primo, cas. 4. sub finem. Diuus. Anton. 2. part. tit. 1. §. 20. cap. 7. Plot. in repet. l. si quando, nu. 45 1. C. vnde vi. Abb. conf. 5. & alij Theologi, ac

Docto-

Doctores quos refert, & sequitur Silu. vbi supra.

Et primo quidem hic casus fuit transmissus ad RR. PP. Iesuinos Pœnitentiarios S. D. N. Papæ apud Sanctum Petrum, vt eum examinarent, ac deciderent, qui quidem post maturam habitam considerationem, post multos dies, sic congregati responderunt.

Præfatus casus propositus est usurarius, & bene sentiunt præallegati Doctores, secundum doctrinam S. Thom. 2. 2. q. 78. art. 2. ad septimum.

Alius sic respondit. In proposito casu puto venditorem usuram committere, & in foro conscientia ad restitutionem teneri, cum supponatur dominium rei esse translatum in emptorem, & periculum eiusdem rei ad eundem emptorem pertinere, & nullam considerari posse moram in emptore, neque vllum interesse lucri cessantis, vel damni emergentis in venditore, cum venditor spontè vendiderit, & spontè terminum ad soluendum emptori concesserit, per ea quæ tradunt Doctores allegati, cum quibus etiam concordant Summ. Rosell. ver. usura primo, §. 47. & 16. Addit nu. 48. vers. 6. & Armill. ver. usura, §. 15. Idem Iacobus Vngarellus in add. ad Angelicam usura. 1. §. 18. verbo, & de his patet. allegat Alex. Lombard. in 4. dist. 15.

Martinus Nauarrus Vir insignis post multos dies sic respondit.

Ad primam quæstionem respondeo in casu proposito usuram committi, quia ratione dilationis accipit aliquid ultra sortem, quod est peccatum usuræ committete, cap. in Ciuitate, de usur. cum concord.

Ad secundam respondeo, primò quod vt responsio ad primam quæstionem sit vera, non oportet,

T 2 quod

quod opinio Angeli prædicta sit falsa; quoniam Angelus loquitur in casu in quo emptor à principio constituitur in mora, & consequenter, quando non datur dilatio ad soluendum. In casu autem proposito palam est emptorem non esse in mora à principio, quia datur ei dilatio ad soluendum.

Secundo, quod illæ duæ opiniones possunt conciliari, ut opinio Angeli procedat in casu, quo res venderetur præsentè pecunia, nulla dilatione data, & translatis dominio, & possessione per clausulam constituti, quo casu emptor à principio incipit esse in mora soluendi, ut ait Angel. Opinio contraria, quando expresse faciendo pacto, ut res detineatur à venditore, donec solvatur præteritum, tacite datur ei dilatio ad soluendum, data in pignus re vendita, & fructibus pro solutione dilata, salvo saniore iudicio.

Plautius I. V. D. Vir celeberrimus, qui Romæ in Sapiëntia publicè legit, post multos dies sic respõdit.

Hanc puto tutiorem pro salutæ animæ, & magis receptam, quam etiam approbat Ambros. Vign. in tract. de usur. nu. 265. & Corn. conf. 59. lib. 3. Soc. conf. 130. lib. 4. Dec. conf. 119. col. 3. & in cap. cum venerabili, col. 6. de except. Cagnol. in l. curabit, nu. 52. vers. quinto limita, C. de action. empt. Laur. Rodul. in tract. de usur. q. 55. tutiorem putat Socin. conf. 103. nu. 26. lib. 4. communem dicit Idem Soc. conf. 88. nu. 19. eodem lib. 4.

Item non potest ab initio taxari interesse certum, etiam data mora irregulari, Cagnol. in d. l. causali, nu. 54. vers. sed restat.

Franciscus N. Doctor Canonista Egregius post plures dies sic respondit.

Visis, & diligenter discussis illis, quæ hinc inde

per

per Doctores adducuntur vtrinque attestantes de communi, casus iste valde redditur dubius ex equitate, l. Curabit, C. de action. empt. propter quam Didac. Couarruu. Vir doctissimus in proprijs terminis voluit pactionem, de qua supra in dubio sustentari posse. lib. var. resol. 3. c. 4. nu. 5. quam opinionem communem dixit additio, licet mali auctoris ad conf. Dec. 114.

Ego tamen contrariam opinionem, & veriorum, & magis communem, & in foro conscientiarum iudicio. Nec enim video, quomodo tolerantur illa obiecta, quod quis ex re non sua fructus capere possit, adeo ut ipse fructus percipiat, & rei periculum ad alium spectet: Ipse verè omnino sit certus de pretio sibi soluendo, præsertim nulla emptoris mora interueniente post habitam fidem de pretio, verè enim videtur solummodo contemplatione dilationis temporis, illa tot pro centenario percipi, & hoc eo magis, quia in facto præsupponitur venditionem factam fuisse pro suis gerendis negotijs, non ad alterius instantiam: & verisimile est emptorem vendidisse, data dilatione, quia non inuenit qui emeret pecunia numerata, sicque dilatio non esset facta principaliter ad commodum emptoris, nec aperitur etiam an venditor sit solitus negociari. Ideo contrariam opinionem quod contractus sit usurarius post alios plures tenuit, & communem dixit Plot. de in lit. iur. §. mihi 11. num. 15. Summ. Sylu. in ver. usur. §. 2. num. 11. Abb. conf. 5. lib. 1. Dec. conf. 119. nu. 7. Aymo. conf. 189. nu. 3. Cagnol. in l. curabit n. 52. C. de action. empt. cum alijs latè adductis per supradictos.

Et hoc præsertim in foro animæ, in quo tutiorem semper opinionem amplecti debemus. Felyn. in c.

in presentia. nū. 18. De probation. Alciat. De præsumpt. reg. 3. in princip. & semper in dubio in foro animæ iudicari debet contractum esse usurarium. Bald. conf. 453. in fin. lib. 3. Arm. conf. 48. vers. 8.

Primo, ut si fiat pactum, quod loco fructuum quos sibi venditor intendit retinere ex re vendita, debeant dari ab emptore quatuor, aut sex, aut decem numeri aurei, aut tot (secundum quantitatem fructuum retentorum) eo casu non debeat pecunia excedere valorem fructuum communiter percipiendorum, alias illicitus esset contractus, quia haberetur respectus ad pecuniam, non autem ad fructus, quod quidem esset usura. Unde si quis vendat domum valentem mille aureis, & consueverit eam ad summum locare viginti quinque, aut triginta aureis, & huiusmodi, non licebit venditori petere pro usu domus ad rationem quinque pro centenario, quia haberetur respectus tantummodo ad pecuniam, & non ad dictam domum, & ita esset usura, quia usus domus tanti non valet, sed quanti locatur, debet peti ab eo.

Secundo, ut hoc pactum fiat à contrahentibus in ipsa traditione rei, puta domus, agri, silvæ, aut huiusmodi, non autem post habitam fidem de pretio, alias fœneratitius esset contractus, & ratio est, quia res ipsa sic affecta transit cum tali onere, quod quidem non esset si post traditionem fieret.

Tertio, ut venditor subiaceat periculis omnibus si quæ eueverint circa dictos fructus, quamdiu eorum ratione recipit singulis annis dictam pensionem pro rata parte agri non soluti. Quocirca, si vno anno tempestas, aut turbo omnes fructus destruxerit, aut si pruina eos decoxerit, aut si repentinus casus belli, pestis, aut fluminis, aut huiusmodi ingruerit, aut

gene-

generaliter quiuis cœlo inquietior st̄atus acciderit, propter quem fructus prædicti extinguantur, non poterit licitè illo anno, dictus venditor aliquid pensionis pro fructibus recipere: cum nulli extent fructus: At si procella, aut grando non in totum, sed in parte fructus tollat etiam ad ratam debent fructus venditori perire. §. Qui vero oppositum faceret, usuram committeret, quia signum est, quod ad ratam prætij non soluti, & non ad dictos fructus respectum habet, quod quidem omnes abhorrent Doctores, & hæc opinio plurimum mihi arridet, & neminem vnquam talium sic contrahentium condemnarem cum valdè rationi, & æquitati consona esse videatur, sed nescio an sic consueverint homines inter se contrahere, & utinam saltem de cætero hunc in modum suos discat mundus celebrare contractus.

Qua eo casu venditur res, seu proprietas, non autem fructus, quia propter non solutam pecuniam retinentur in ipsa traditione rei apud venditorem, & separari possunt à proprietate secundum Diuum Thomam 2. 2. q. 78. art. 1. in corp. & secundum Tabien. in ver. Usur. Nam res, & ius in re possunt separari, & ita alterum sine altero emi, ac vendi potest, vt patet in l. censibus, & in usufructu. Prædicti autem fructus retenti possunt locari emptori pro tali, ac tanta pensione, ac præstatione pecuniæ usque ad tot, vel tot annos, quandiu durauerit dilatio concessa à principio, & propterea obligatus erit talis venditor ad exonerationem mercedis, si res locata periret, vel aliter (vt dictum est supra) conductor damnū pateretur, & non posset fructus illo, vel alio anno percipere, vt l. si vno. §. item cum quidam, & ibi plenè per Bart. & Doct. ff. locati, & in l. ex con-

ducto. § si vis tempestat, & in §. sed, & si labeo,
& in l. si merces, §. vis maior, eod. tit. &c. propter
sterilitatem extra de locat. & ibi per Canonistas
cum similibus.

*Quibus magis standum sit in decisione casuum usurarum
Theologis, an Canonistis.*

Respondet Diuus Thomas in quolibetis, quod
Theologi priore loco, & magis propriè pro foro
conscientiæ habent decidere casus usurarum, &
concordat Syluester in verbo Usura 1. Tabiena in
verbo Usura in principio. Sanctus Anton. secunda
par. tit. 1. cap. 7. §. 4. & Anton. de Butr. Canonista.
Quicquid dixerit Ancharanus, & post eum alij,
quia magis credendum est Diuo Thomæ, cuius do-
ctrinam Vrbanus V. veridicam, & catholicam ef-
se dixit, & item cui Christus oranti dixit. Bene
scripsisti de me Thoma, quàm mille Ancharanis,
aut huiusmodi alijs. Caue ergo ne decipiaris candi-
de, ac Christiane lector, & præ omnibus tanquam
Venenum dictum, Caphali in conf. 227. nu. ultimo
euita. Hic enim, ibi non erubescit asserere, quod
non appelletur usura, illa, quæ communiter repu-
tatur licita.

Quod tamen falsissimum est, erroneum, ac scan-
dalosum, ne dicam Hereticum.

CONSILIVM OCTAVVM.

Vidam creditor iudicialiter protestatus est eius debitori moroso tam per lapsu diei, quam per interpellationem hominis de omnibus, & quibuscumque damnis, & interesse ob tardatam solutionem patiendis simplici iuramento creditoris iuxta contenta liquidandis. Debitore vero perdurante in mora, coactus fuit creditor vendere eius frumentum viliori ad eius urgentissima debita soluenda.

Quæritur, an prædicta protestatio generalis sufficiat ad hoc, ut creditor possit à debitore moroso, consequi refectionem damni passi in venditione frumenti, An vero debitori fuerit specificè denuncianda frumenti venditio.

Videtur, quod fuerit necessaria specifica denuntiatio per l. primam, §. licet ff. de pericul. & com. ubi deciditur, stante mora emptoris non posse per venditorem effundi vinum, nisi in specie vini effusio emptori moroso denuntietur.

Secundò probatur, quis creditor non potest sumere pecuniam sub vsuris damno debitoris morosi, nisi de eo in specie admoneatur debitor, sic Angel. verbo Usura nu. 20. quem sequitur Plot. de in lite iur. §. 12. nu. 6. in fin.

Tertiò probatur, quia ubi agitur de maximo præiudicio semper est facienda interpellatio debitori etiam aliàs per lapsum diei moroso; Sic Aretinus l. si ex legari causa colum. fin. ff. de verb. obligatione, & ibi Iason. n. 14. Gab. de solut. concl. 9. n. 13. Amb. de Vignat. c. salubriter de Usur. n. 264. Menoch. de Arbitr. Iud. casu. 119. n. 23. vers. Veru à prædictis in add.

Ex

Ex aduerso verò contrarium de iure Ciuili deciditur l. nummis depositis, ff. de in lit. iur. l. si penam l. cum stippulatus, §. cum venderet, l. fundum, ff. de verb. obligatione, cum similibus, quibus simpliciter habemus debitorem morosum ad omne interesse passum per creditorem teneri, nulla iniuncta obligatione creditori de admonendo debitorem de qualitate specifica damni futuri, & quòd à lege non exprimitur, neque nos exprimere debemus, l. de pratio ff. de publ. in rem act. Hinc communiter firmant Doctores creditorem data mora debitoris, absq; alia monitione posse accipere pecuniam sibi debitam sub vsuris, vel cambijs damno debitoris morosi, Inn. c. 1. nu. 2. Ant. de Butr. Abb. ibidem, las. in l. nummis ff. de in lit. iur. Curt. iun. in l. vnica C. de sent. quæ pro eo. Rom. conf. 101. & conf. 517. num. 13. Alexander conf. 221. lib. 2. & conf. 141. lib. 5. Nat. conf. 490. nu. 10. vol. 3. Præt. de interpretatione vlt. volunt. lib. 5. interpret. 2. dub. 2. num. 247.

Secundò probatur, quia debitor morosus dat causam efficacem damni per creditorem passi, Conrad. de contract. tract. 2. q. 30. concl. 2. proinde tenetur ad refectionem eiusdem, ac si fur esset, qui certè non est admonendus de damno futuro in specie, cum detentio iniusto habeat eandem malitiam, quã habet ablatio iniusta, ex D. Thom. 2. 2. q. 66. art. 3. Greg. de Valent. tom. 3. disp. 5. q. 6. de restit. punc. 2. vers. tertio probatur, Lessius de iust. & iur. lib. 2. cap. 17. dubit. 3. num. 16. & iniquam detentionem in conscientia verè reputari furtum, firmat singular. Salon. q. 66. art. 3. vers. ad vltimum respondeo tom. 1. maximè cum præceptum restitutionis vim negatiui præcepti habeat, in quo nulla admonitio requiritur,

quiritur, sed obligat ad semper quando potest, Ita
 D. Thom. l. c. art. 3. ad secundum, Sotus de iustitia,
 & iur. lib. 4. q. 6. art. 7. Salon. q. 62. art. 2. controuer.
 1. An restitutio sit in præcepto concl. vnica, versic.
 Dico 2. tom. 1. Rebell. de oblig. Iustit. parte 1. lib.
 2. q. 17. sect. 1. num. 2. quam sententiam sequitur
 etiam ex Iuristis Natt. conf. 591. num. 11. vol. 3.

Proinde expressè nullam requiri admonitionem
 in specie faciendam debitori post moram, secus
 ante moram docuerunt Riminal. Iun. conf. 69. num.
 19. vol. 1. Honded. consil. 41. nu. 26. vol. 2. Menoc.
 de arbitr. Iud. casu 119. num. 20. in addit. Nauar.
 in Comment. de vsur. nu. 55. vers. sed neque prius
 maximè in credito pecuniario, mora per solum diem
 lapsum inducente obligationem ad reficienda om-
 nia damna, etiam in foro conscientie, Lessius de
 Iust. & Iure lib. 2. cap. 20. de mutuo dubit. 10. num.
 69. Azor. instit. moral. par. 3. lib. 4. cap. 34. vers. se-
 cundò quæritur.

Tertiò probatur, quia si metu reuerentiali cre-
 ditor abstineret non modo à specifica intimatione
 damni futuri, sed etiam ab omni interpellatione,
 vbi tamen debitor ex coniecturis cognosceret cre-
 ditorem optare sibi satisfieri, teneretur debitor ad
 refectionem damnorum ex mora prouenientium,
 sic ex Theolog. Ricard. in 4. dist. 35. artic. 1. q. 2.
 Ang. verbo Mora, §. 1. Salon. q. 88. art. 2. tit. Con-
 stituciones requisitæ ad damnum n. 17. tom. 2. Azor.
 l. c. vers. 2. quæritur in fin. ex Iuristis Barth. & Ale-
 xander in l. si quis mihi bona, §. sed quid si manda-
 uit, ff. de acquir. hæred. Iason. in l. vinum, ff. si cert.
 pet. Dec. ibidem num. 12. Caphal. consil. 51. nu. 15.
 vol. 1. Menoch. referens D. Thom. de arbitr. Iudic.
 casu 220.

Quartò,

Quartò probatur, quia si mandans non dederit mandatario pecuniam ad mandatum explendum, potest mandatarius suscepto mandato etiam nulla mandantis mora præcedente, aut pecuniam sumere sub usuris, aut quas ipse habet vberrimas extinguere ad mandatum susceptum exequendum nulla prævia monitione de prædictis mandanti facta, idque ex sola obligatione mandati susceptionem consequente, & mandans nihilominus tenetur ad restitutionem tam usurarum, quam alterius damni mandatario, quòd multò magis poterit mandatarius post moram mandantis præstare l. si verò, non §. si mihi mandaueris ff. mandati, ergo idem licebit creditori facere post moram debitoris, maximè præcedente d. protestatione generali de qua in casu proposito.

Quintò probatur, quia si dederò pecuniam Titio, vt soluat creditori meo, non teneor Titium admonere de damno futuro, si promissa non præstiterit, sed tenetur ad interesse in casu moræ, l. Si verò, §. dedit tibi ff. mandati, ergo pari ratione si ergo reperam à Titio pecuniam, vt ergo immediatè soluiam meo creditori, non teneor Titium admonere de damno futuro, nisi soluerit, cum eadem sit ratio mediata, ac immediata solutionis, l. quod iussu, ff. de reg. iur. l. i. §. si iusserim ff. de acquir. poss. præsertim cum dans operam rei illicita, teneatur etià vltra eius intentionem, c. fin. de homic. in 6. quod ad casus etiam fortuitos ex mora prouenientes extendit Glos. ibidem, verbo culpa in addit. per iura ab ea relata.

Sextò probatur, quia si à debitore obligato ad statam diem soluere, pignora receperim nulla eadem distrahendi facultate in pactum deducta, possum

sum nihilominus elapsa die pignora distrahere nullo-
latenus debitore admonito de pignorum venditio-
ne, l. si conuenerit, ff. de pignor. act. ergò multò
magis potero meas res vendere, non admonito de-
bitore de venditione mearum rerum.

Nec valet si obijcias prædictam legem correctam
esse de iure Cod. l. fin. in principio C. de Iur. dom.
impetran. quò loci deciditur præcedere debere
unicam denuntiationem, quia Respon. dictam l.
loqui in casu quando dies adiecta non fait; Nos
verò sumus in casu vbi dies præfixa erat solutioni,
sic dictam legem limitat Rebell. de obligat. iust.
part. 2. lib. 10. q. vnica de oblig. pignor. nu. 13. Soa-
res de communi attestans in suo Thesaur. verbo Pi-
gnus vers. 1.

Secundo respondetur, dictam legem Codicis re-
quirere unicam denuntiationem, vt soluat, non ad-
monitionem de vendendo pignore, Glos. in dicta
l. fin. verbo denuntiatio, referens se ad casum, l. si
conuenerit, vbi requiritur trina denuntiatio vt sol-
uat, non trina monitio de vendendo pignus, quæ
denuntiatio, vt soluat etiam in foro conscientie
sufficere ad hoc, vt pignus vendi possit, docet Azor.
par. 3. lib. 7. cap. 10. de distract. pignor. vers. quintò
si nihil conuenerit.

Tertiò, Respondetur dictam legem fin. non esse
extendendam ad casum, quo quis vendit res pro-
prias, cum finus in diuersis, ex quibus inuicem il-
latio fieri prohibetur, l. Papinianus exuli, ff. de mi-
nor. & ius correctiuum non extenditur contra ius
commune, l. si verò, §. de viro, ff. solut. matr. Rot.
diuers. 1. par. decis. 475. nu. 6. etiam ex maiori parte
rationis. Ripa l. si constante, nu. 57. 59. ff. solut.
matr. Grammat. decis. 27. nu. 11. proinde facultas

quia

quæ antea de iure communi competebat unicuique creditori vendendi res proprias absque vlla denuntiatione debitori facienda, non censetur correctæ, aut reuocata per dictam l. fin. de sola pignorum distractione disponentem.

Septimò probatur, quia si ex conventionione data fuerit facultas creditori vendendi pignora, nisi ad statam diem solutio fiat, potest creditor absque vlla denuntiatione debitori facienda distrahere pignora, tam ex iure Digest. d. l. si conuenerit, quam de iure Cod. d. l. fin. Glos. in l. creditor hypothecas, verb. testato, C. de distract. pignor. communiter Summistæ verb. pignus, sed per dictum pactum nihil aliud consequitur creditor, quam solam facultatem vendendi pignora, quæ aliàs citrà pactum eidem non competebat; sed hæc facultas de iure communi competit creditori vendendi res proprias; ergo sicut primò casu creditor non tenetur admonere debitorem, Idem in secundo dicendum erit, cum nulla ratio differentia assignari possit, proinde eadem iuris decisio, l. illud, ff. ad l. Aquiliam l. à Titio, ff. de verb. oblig. Cephal. consil. 413, nu. 27. lib. 3. Riminal. iun. conf. 67. nu. 16. vol. 1.

Octauò probatur, quia fideiussor conuentus non tenetur intimare debitori principali se distracturum esse vtz. frumentum proprium, nisi creditori soluat; sed nec requiritur protestatio generalis de omnibus, & quibuscunque damnis; verum fideiussori quæcunque damna etiam extraordinaria veniunt per debitorem principalem morosum reficienda absque alia denuntiatione, c. peruenit de fideiuss. ergo idem statuendum est in creditore respectu eius debitoris morosi, maximè præcedente protestatione generali, cum eadem sit ratio fideiussoris,

ac creditoris respectu eorum debitorum; Innoc. c. 1. num. 2. de vsur. Rom. consil. 517. num. 17. Salon. quæst. 78. art. 2. controuers. 8. nu. 5. tom. 2.

Nonò probatur, quia mandatarius suscepto mandato, si illud adimplere non possit, tenetur mandantem monere se non posse explere, aut sub conditione posse explere, l. si quis alicui, §. qui suscipit, ff. mandati: ergo etiam tenebitur admonere mandantem si nollet explere, vel sub conditione nollet, cum paria sint nolle, & non posse, c. prudentiam, §. adijcimus, extra de offic. deleg. Quod multò magis statuendum in debitore moroso, cum mandatarius obligetur solùm tit. gratuito; l. 1. ff. mandati; debitor verò morosus obligetur tit. oneroso ex contractu inito inter creditorem, & debitorem. Ergo multò magis tenetur admonere creditorem generaliter protestantem se esse soluturum, quotiescunque damna ab eo prætenfa, & protestata sint ascensura ad tantam summam.

Decimò probatur, quia ratio cur in specie sit facienda inthimatio debitori moroso, est ad hoc, vt debitor eius indemnitati prouidere possit, & excitetur ad solutionem faciendam, sed protestatio generalis plura damna continet, cum extendatur etiam ad inopinata; Menoch. consil. 38. nu. 42. vol. 1. & specialia in generalibus insint, l. generalibus. ff. de reg. iur. Ergo in conscientia magis operari etiam debet, quàm specialis protestatio venditionis frumenti, quæ poterat etiam debitori non fore damnosa, cum præmium frumenti posset de- crescere, aut saltem non crescere.

Ad obiecta facillimo negotio respondetur, ad l. 1. ff. de pericul. & com. dicimus effusionem vini, idè in spetie intimandam esse emptori moroso,
quia

quia continet inhumanitatem, effusione cedente in
 damnum manifestum emptoris, sine commode
 venditoris, cum melius sit vendi vinum, & pretium
 emptoti restitui. In casu verò proposito non potuit
 melius creditor providere eius indemnitati, quàm
 vendere eius frumentum; Unde si stante mora em-
 ptoris potest venditor distrahere vinum, absque
 denuntiatione facienda in specie emptori moroso,
 multò magis poterit creditor vendere res proprias
 absque vlla denuntiatione in specie facienda debi-
 tori moroso, maximè præcedente protestatione
 generali, vt habetur in d. l.

An Angelum, & Plotum, præterquam quod sit
 eorum dictum contra communem, vt patet in pri-
 ma ratione supra allata; adhuc dicitur, eosdem
 non loqui, vbi præcesserit interpellatio hominis,
 vel protestatio generalis creditoris facta debitori,
 prout est in casu proposito. Adde dictam doctri-
 nam Angeli singulariter limitari à Molina disput.
 315. num. 4. vers. quando item, ad casum quando
 sperandum erat intimationem specificam effectu-
 ram, vt debitor solueret, secus vbi non erat speran-
 dum, prout in casu proposito, in quo præcesserat
 generalis protestatio omnium, & quorumcunque
 damnorum simplici creditoris iuramento liquidando
 rum iuxtà conuenta, quæ magis excitare debebat
 debitorem ad soluendum, quàm specialis intima-
 tio vendendi frumentum, vt supra dictum est.

Adde, quòd creditor offert stare debitoris iura-
 mento quòd soluisset, si sibi in specie venditio fru-
 menti denuntiata fuisset.

Ad Aretinum, Ias. Ambr. de Vignat. Gab. Me-
 noch. ex aduerso allatos, Respondetur eosdem lo-
 qui in casu, vbi præcessit sola mora ex lapsu diei
 proin:

proinde dixerunt requiri interpellationem hominis, ubi agitur de maximo præiudicio debitoris, quæ in casu proposito fuit pluries facta; nihil autem dicunt de denuntiatione in specie facienda debitori de damno futuro, prout in præsentī casu quaeritur.

CONSILIVM NONVM.

Decis. 86. 102. 120. Congreg. Concilij Trid.

Rota Rom. vol. 4. ex Prosp. Farin. Prax.

Curie Archiep. Neap. cap. 86. 87.

Cap. Si fortè. distin. 63. Riccius collect. 1602.

Piscopus Ciuitatis N. moritur extra suam Diocesim, Attilius Canonicus, Vicarius Episcopi demortui conuocat Capitulum pro electione Vicarij Capituli, sede vacante; renuit Præpositus cum quatuor alijs Canonicis, eò quòd certum adhuc nuncium non habebatur de morte Episcopi. Hoc tamen non obstante Attilius cum quatuor Canonicis procedit ad electionem à quibus ipse Attilius elligitur in Vicarium Capituli. Habito autem mortis Episcopi certo nuntio, Præpositus vocat, inuitat, & rogat Canonicos omnes, vt ad electionem Vicarij conueniant. Attilius cum illis quatuor Canonicis noluit conuenire; tunc Præpositus cum alijs quatuor Canonicis (erant enim numero

tantum decem) elegerunt in Vicarium Britium Archiepresbyterum oppidi N. Quæritur vtra istarum electionum sit admittenda, & sustinenda.

Dominus illuminatio mea.

PRæmissa Diuini Nomina inuocatione, Fateor me eum non esse, vt tantæ difficultatis punctum attingere valeam; altioris enim, ac perspicacioris hoc est ingenij. Dicam tamen liberè in Domino, ac sincere quæ certiora mihi videbuntur, ac veriora. Vt igitur negotium aperiatur dilucidius, in duas secabitur partes. In primâ namq; examinabitur electio Vicarij Attilij à quatuor illis Canonicis Priori loco facta. In altera verò, an idem Vicarius Attilius ritè, ac rectè citauerit, vocauerit, & pro excommunicato denūciauerit Dinum Locum tenentem Vicarij Britij ab alia parte Capituli electi. Et vt primum ingrediamur; procul dubio dicendum electionem ipsam, nec legitimè, nec canonicè fuisse celebratam. Tum quia non fuit facta à maiori parte Capituli, sed tantum à quatuor Canonicis, quorum tres agnati erant præfati Attilij Vicarij, & alij quinque deerant; qui licet vocati fuerint, non tamen dicendi sunt fuisse in mora, quoniam qui potest exceptione legitima se tueri, non dicitur esse in mora: per reg. 61. & Glos. in sexto. Tum quia Capitulum, prout par erat, non fuit per Superiorem, (hoc est, per Dominum Præpositum) legitimè congregatum, sed per Canonicum quendam Sacristam, cæteris Concanonicis minorem. Tum etiam ob mortis Episcopi incertitudinem; Licet enim aliqualis in Ciuitate rumor esset de mor-

te

re Episcopi, nullus tamen illam prædicare asseueranter ausus fuerat, præter Dominum Vicarium Attilium, qui interrogatus de mortis certitudine; Respondit se literas à tali Ciuitate super hoc recepisse, quas tamen nec Præposito, nec alijs Canonicis ostendere voluit. Cum ergo vnus dictum tantum (illius inquam, de cuius interesse agebatur vti probauit exitus) super illo tunc haberetur, nullo pacto dici potest, Præpositum vnà cum alijs quatuor Canonicis, de morte Episcopi, satis superque fuisse certioratos.

Sed esto, quod Vicarij Attilij dictum, & assertum, pro certo habuissent, non propterea in illo instanti ad electionem cogi poterant. Primò quidem quoniam in te grauissima, diuina prius suffragia expetenda, & impetranda vti fieri consuevit in toto terrarum orbe. Secundò quia nullibi legitur, quod in eodem instanti in quò mors Episcopi nunciatur, fuerint aliquando Canonici ad electionem coacti. Et ista consuetudo Vrbi, & Orbi notissima erat omninò seruanda, vt distin. 8. de consuetudine. Eò præcipuè cum non sit contra, aut præter, sed iuxta diuinum Ius, & positium; Itaut in Concilio Tridentino Sess. 24. cap. 16. octo dierum terminus præfigatur, intra quem liberum est Canonicis Cathedralibus Vicarium pro sede Vacante eligere, Stephanus Quaranta, in Summa Bullarij, in verbo Blasphemia prope finem. Si ergò, & de iure, & de inueterata consuetudine, fieri consuevit electio infra octo dies, à die certæ scientiæ mortis Episcopi, cur ad illam adeò festinanter venire fuit necesse? Succedit igitur reg. 64. in 6. vbi dicitur. Quæ contra ius sunt pro infectis haberi debent. Ex his enim luce meridiana clarius apparet, electionem

Electionem ipsam tanto fuisse conatu aditatum, ut Vicario Attilio, Vicariatus officium relinqueretur, prout relictum. Certus enim erat, quod si ad electionem in illo instanti procedebatur, cum ex illis quatuor Canonicis tres essent eiusdem affines agnati, & consanguinei, ut attestationibus fide dignorum clarè constat, Vicarij electio in eiusdem personam necessariò fuisset facta. Quamvis de iure subsistere non poterat, uti non facta à maiori parte Capituli, iuxta Glos. communiter receptam, in cap. Quia propter de elect. Nam quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet per reg. 29. in 6. ubi Glos. subiungit. Ab omnibus approbatur, quod à maiori parte fit. Et tex. in c. Apostolica distinct. 56. docet: electionem illam esse canonicam, quæ fit à maiori parte Capituli. & l. fin. C. de auct. præst. Et ff. de eden. l. Si quis ex argentarijs, & ff. de pac. l. Suum heredem §. Hodie. Cum ergo Vicarij Attilij electio, non à maiori parte, sed à quatuor tantum, (alijs quinque Canonicis absentibus) fuerit celebrata, viribus carere omninò dicenda est. Id quod D. Vicarius Generalis Metropolitanus subodoratus est, immo pro certo, & constanti credit; siquidem in literis patentibus, quibus uti Metropolitanus, eundem Vicarium Attilium in Vicarium Capituli (sede vacante) elegit, sic habet ad literam, ut in processu fol. 50. Cum nulla per Rever. D. Canonicos, & Capitulum Cathedralis Ecclesie N. hætenus facta deputatione, saltem legitimè (quæ verba attendenda) Officialis, seu Vicarij &c. En Dominum Vicarium Metropolitanum apertè confitentem, præfati Vicarij Attilij electionem haud legitimè factam; nec propterea exinde sequitur, quod eo tempore electio iam esset denoluta ad

Vica-

Vicarium Metropolitanum. Quia esto, quod certum mortis Episcopi nuncium fuisset habitum die 15. Ianuarij; dies tamen 23. eiusdem mensis, in qua Vicarius Metropolitanus eundem Vicarium Attilium elegerat in Vicarium, erat dies octava privilegiata, uti notorium est, & à Trid. Synodo indulta; Indultum autem à iure beneficium non est alicui auferendum per reg. 17. in 6. Concludendum igitur præfatum Vicarium Attilium, neque per electionem à quatuor Canonis factam, neque per deputationem, seu Institutionem à D. Vicario Metropolitanò habitam, fuisse verè, ac legitimè Vicarium. Hoc enim virtualiter, & æquipollenter sensisse visus est Beatissimus Pater Paulus Quintus, quippè, qui audita facti specie mandavit Illustrissimo, & Reuerendissimo D. Cardinali Gallo, Sacræ Congregationis Episcoporum, & Regularium Præfecto, ut reiectis cum Capituli, tum Vicarij Metropolitanì, electionibus, tanquam illegitimis, alius in Vicarium eligeretur, seclusis tamen duobus illis ab vna & altera parte Capituli electis. Sed de primo hoc capite satis. Quamuis non ineptè subiungi posset Vicarij Attilij deputationem in Locumtenentem noui Episcopi N. factam fuisse, & esse contra Sanctissimi D. mentem. Si quidem ordinauit expressè Illustrissimo Cardinali Gallo, ut nouus eligeretur Vicarius, seclusis tamen duobus illis ut supra. In id enim incubuisse visus est Sanctissimus, ut hoc in negotio, neuter eorum fungeretur officio, quoniam si vni, vel alteri gubernandæ Diœcesis cura tradebatur perturbationes, & scandala oriri necesse erat; itaut mirum non sit, quod defraudata Sanctissimi intentione, tot audiantur inconuenientia.

Alius superest punctus examinandus, videlicet, An Dinus Locumtenens Vicarij Brittij fuerit canonicè, ac iuridicè citatus, vocatus, & pro excommunicato publicè denunciatus per Vicarium Attilium. Negativè respondendum arbitror: quoniam ratio totalis, & fundamentalis citationis, vocationis, & excommunicationis, ea nimirum esse dignoscitur, quod Dinus edictum pro ieiunio Quadragesimali seruando Ecclesiæ Cathedrali de mandato Vicarij Attilij affixum dilacerauerit: quod tamen sonare delictum nullo pacto potest. Id enim fecit Dinus non in odium sanctæ Fidei, vel in Ecclesiasticæ iurisdictionis impedimentum, & contemptum, sed vt iura sua tueretur, cum esset Vicarij Brittij Locumtenens, & vt contradiceret auctoritati per Vicarium Attilium, ne tanquam Vicario eidem consentire, & adherere videretur. Et reuera credebar probabiliter id sibi licere; immò cum publicè, & palam hoc idem egerit, & ad vnus Notarij præsentiam, quem, vt se rogaret de Edicti laceratione, interpellauit; non est asserendum, quod aliquatenus deliquerit; iuxta vulgata iura: Quæ palam fiunt, licitè fiunt; Quæ verò clam fiunt non carent præsumptione doli, & fraudis. Præterquam quod addi posset: Dinum id egisse de mandato Vicarij Brittij, itaut quod Iudicis mandato facit quis, dolo facere non videatur, cum habeat parere necesse, per reg. 24. in 6. & l. Non videtur, §. Qui iussu. ff. de reiur. & ff. ad Sicillæ, l. Si quis quasi.

Sed esto, quod Edicti laceratio aliqua ex parte pro delicto recipi posse, id tamen non est vsquequaque certum, sed dubium, ac controuersum, vt liquet rationibus superius allegatis. In dabo autem vbi de pœnis, & delictis agitur, benignior semper

per est interpretatio facienda, vt delictum exclu-
datur, & pœna; reg. 29. in 6. Et eo magis, cum
Iura partium obscura sunt, Reo fauendum esse tra-
dit reg. 11. in 6. Cum ergò, An Edicti laceratio de-
lictum importare possit, ac debeat, obscurum sit,
ac dubium; pronuntiandum necessariò in fauorem
Dini, videlicet, quod Edictum lacerando nullo
modo deliquerit, neque de manibus Nunciij Cle-
rici illud abstrahendo deliquit, quoniam excom-
municationis sententia 17. q. 4. Canone. Si quis
suadente & c. ligat facientes iniuriosè, non autem
iuridicè, ita Doctores ibidem: vbi Glos. Excipiun-
tur illi, qui leuem iniuriam fecerint Clerico. Cum
ergo, leuis fuerit iniuria (si tamen iniuria,) & iu-
ridicè id egerit dicendum est Dinum præfata non
ligari censura. Nam quòd legitimè factum est nul-
lam meretur pœnam. C. ad leg. Iulian. in adult. l.
Gracchus.

Nec sententiam hanc nostram illud officit, si di-
catur, quod Dinus cedere tenebatur Vicario Atti-
lio, eò quòd in Vicarium fuerat electus, ante ele-
ctionem Vicarij Britij, iuxta reg. 54. in 6. Qui prior
est emptore potior est Iure, l. Potior. ff. Qui pot.
pign. hab. quia regulæ allatæ altera obijcitur, 18.
nempè in qua dicitur: Non firmatur tractu tem-
poris, quod de Iure ab initio non subsistit, & ff. de
reg. iur. l. Quod ab initio, & ff. de pac. l. Si tibi de-
cem. §. Si Pactus, electio enim Vicarij Attilij de Iu-
re ab initio, vti superius probatum, non subsistebat.

Eodem accedit, quod Glos. super reg. Qui prior
est tempore & c. veram esse illam autumat, vbi cæ-
tra sint paria. At in casu nostro, licet Vicarius At-
tilius temporis prioritatem pro se habuerit. Vica-
rius tamen Britius potiora habebat Iura, vt ex fa-

et serie apertè deducitur. Nimirum, quod per Capitulum legitimè congregatum scilicet per Dominum Præpositum fuerit electus; Per Canonicos sibi nec affines, nec consanguineos, & de morte Episcopi verè certioratos: Infra octo dies à Tridentina Synodo indultos; re prius examinata, ac benè præmeditata, Spiritus Sancti gratia per aliquot dies iam inuocata, Canonicis omnibus ritè citatis, rectè vocatis, ac competenter expectatis. His igitur rationibus Dinus Locumtenens Vicarij Britij, potiora habebat iura, & propterea temporis prioritati haud cedere tenebatur.

Neque obstat, quod à Vicario Attilio asseritur, videlicet, Incidisse Dinum in Cas. 16. Bullæ Cænæ Domini; eò quod Ordinarij iurisdictionem impedierit, Edictum lacerando. Nam præterquam, quod Doctores omnes Casum exponunt de Magistratibus secularibus, iuxta literæ tenorem (incarcerare, seu molestare Ordinarios, eorundem consanguineos, domesticos, ac familiares,) Graff. par. 1. decis. Aurea lib. 4. cap. 18. habet: Quod si quis dilaceraret, vel sordibus macularet Edictum Ecclesiæ affixum; his non diceretur impedire Iurisdictionem: peccaret quidem, non tamen in Bullæ excommunicationem incideret. Et Nauar. in Manuali cap. 27. num. 70. hanc eandem Bullæ excommunicationem exponendo, inquit: Quòd in hanc excommunicationem non incidunt, nisi qui auctoritate Iudiciali, & laica, hic verita, faciunt lege, Nauar. in cons. 25. alias 1. de foro compet. & in cons. 32. alias 2. de immun. Eccles. idque rationabiliter; nam secundum omnes excommunicatio non debet extendi de vno casu ad alium, secundum Glos. receptam in Clement. 1. de sepult. & in Clement. 1. de consanguin. eò quod

pœnæ

pœnæ sunt restringendæ, l. pœn. ff. de pœn. & cap. Pœnæ. de Pœnit. dist. 1. Quid hoc clarius, aut dilucidius in re nostra, aut legi, aut desiderari potest.

Neque Vicario Attilio proderit, si dicat: Dinum non in 16. Bullæ excommunicationem incidisse, sed in comminatâ in Edicto sub illis verbis; Non amoveatur sub pœna excommunicationis. Hinc enim obijcitur primò sententiæ suæ tenor; vt in processu fol. 100. in quo asseueranter dicit: Dinum in ipsam Bullæ Cœnæ Domini 16. excommunicationem omninò incidisse. Verum quod non in comminatam in ipso Edicto incidit, apparet duplici ex capite; Tum ex defectu Iurisdictionis, & potestatis; siquidem vti centies repetitum est, legitimè, ac canonice non fuerat electus Vicarius; Tû quia dato, sed non concesso, quòd verè fuisset Vicarius, excommunicatio tamen Edicti erat tantum comminatoria, & non lata sententiæ; Nec ipse Vicarius Attilius ad sententiæ fulminationem, aut poterat, aut debebat tam celeri passu properare: Tum quia sententia non precipitanda; vt in Canone. Deus omnipotens. 2. q. 1. Tum quia ante latam sententiam appellauerat Dinus ad Sanctam Sedem; cuius appellationis vis ac robur est; sententias, ac censuras suspendere, ac impedire ne feriant, per tex. cap. Venientes. de Iureiurando, & Glos. Solemnis, & recepta 11. q. 3. Canone. Sententia Pastoris, dicit; Timenda est nisi in duobus casibus: scilicet, quum sententia est post appellationem lata; & quum continet intollerabilem errorem. iuxta tex. Per tuas. de sent. excommunicat.

Et ex his omnibus colligo Vicarium Attilium, nec electum legitimè; nec potuisse, ac debuisse citare,

rari, & pro excommunicato denunciare, Dinum
locumtenentem Vicarij Britij.

Verum expediret, iudicio meo, vt vir doctrina,
pietate, ac dexteritate insignitus, controuersias;
& prætensiones istas dirimere studeret; vnionem
ac pacem Atilio, & Britio suaderet; id quod in
gloriam Domini nostri Iesu Christi crederet, nec
non in maximum animarum vtriusque beneficium:
ne ex lite ad iram, ab ira ad odium, quod animam
faciat homicidam, diutius progrediantur. Dum
enim inuicem mordemus (Apostolo teste) inuicem
consumamur. Hæc ex tempore scripsisse volui, non
vt aliquid videret esse, cum nihil sim: sed vt rogan-
tibus obtemperarem correctioni tamen paratus;
vbi malè sensisse me, peritiores dijudicabunt, ac
apientiores.

Sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium
irritauit electionem Vicarij Capitularis Bisliæ fa-
ctam, quia electus in Vicarium non erat laureola
doctoratus insignitus 1597. 25. Februarij.

CONSILIVM DECIMVM.

MILES aduena incola tamen Diœcesis
Derthonensis data opera in fraudem
proprij Parochi ad Alexandrinam: Diœ-
ces. accedens coram Parocho Alexan-
drino, de licentia tamen eius Ordina-
rij Matrimonium contraxit cum Berta.

Quæritur, an Matrimonium sit validum.

Quæstio hæc multa patere videtur.

Primum, an Miles dicatur vagus, vel potius fo-
rensis, siue alienigena.

Secun-

Secundum, quis Parochus Forensium, siuè alienigenarum Matrimonio assistere possit.

Tertium, an valeat Forensis, siue alienigena sibi eligere domicilium, & contrahere Matrimonium etiam si id data opera in fraudem proprii Parochi præster.

Quartum, an possit Parochus alienigenarum, siuè Forensium Matrimonio assistere non adhibita diligentia Conc. Trid. sess. 24. cap. 7. de Matrimonio præscripta.

Quintum, an dato quod Parochus Forensium, siue alienigenarum Matrimonio assistat, non adhibita decreti Tridentini diligentia tale Matrimonium teneat.

Ad primum videtur, quod talis Miles careat firmo habitationis domicilio, modo hic, modo illic Superiorum iussu hospitando; & ideò vagum reputari posse; Verùm existimo militem hunc in præsidio, ac comitina militantem vagum appellari minimè debere, nam vagus dicitur, qui nullibi constantem sedem, ac certum domicilium obtinet, huc, & illuc vagando; ita Tho. Sanch. de Matrim. tom. 1. lib. 3. disp. 25. nu. 1. & 2. vbi docet, qui propriè vagi dicantur, & cum iste Miles in decreto præsidio viuat, certam sedem, donec aliud sibi iniunctum fuerit habere dicitur. At ille licet vagus appellari ratione allata non possit, dicitur tamen Forensis, & alienigena, cum nobis ignotus existat, & alibi originis domicilium teneat, quare ob rationis identitatem æquiparatur vago, Sanch. vbi supra disp. 25. nu. 8.

Ad secundum dubium, quinam Parochus possit Forensium, siuè alienigenarum Matrimonio assistere. Respondetur eum Parochum illorum Matrimonio

monio

monio de iure assistere, qui illorum Forensium confessiones audire poterit, & cum quilibet Parochus, in cuius Parochiales tales forenses reperiuntur illis Sacramentum Penitentię ministrare possit, & non sit maior ratio de hoc Sacramento quàm de Matrimonio, quilibet Parochus illorum interesse Matrimonio poterit; ita Martinus Bonac. de Matrimon. quæst. 2. punct. 8. prima Prop. nu. 4. quodque aperte affirmat Sanch. d. disp. 25. num. 2.

Ad tertium, an forensis elligere valeat domicilium, & Matrimonium contrahere possit, etiamsi in fraudem proprij Parochi id faciat. Sanch. cit. disput. 25. num. 11. hæc præcise habet, si verò domicilio relicto, quamvis in fraudem proprij Parochi facti essent vagi, possunt coram quocunque Parocho Matrimonium inire, sicut mutantes Parochiã in fraudem Parochi possunt Matrimonio copulari à Parocho noui parochiæ. Hæc ille. Quæ confirmat Bonac. loco cit. num. 2. de alienigenis præcipuè loquens, etiamsi data opera id præstent, neque enim id docet in fraudem factum, neque fraus dicitur illi patrocinari, quia iure suo ille utitur sicut tradunt illi prædicti DD. de eo, qui in locum ubi non est receptum Conc. Trid. se confert, ut ibi Matrimonio contrahat, absque Parocho, & Testibus, & validè illum contrahere docet Bonac. punct. 7. vnica prop. nu. 2. & Sanch. extra dentes tradit, etiam si eo se conferat per modum transitus, & in fraudem Concil. Trid. disp. 18. nu. 28. & 29. ex quo inferri potest, dato quod miles iste alienigena in Diocesi Derthoneñ. degens transire ad Alexandrinam uoluerit, ut ibi Matrimonium contraheret, etiamsi per transitum, & in fraudem proprij Parochi id fecisset re suo utens, condemnandus non esset.

Ad

Ad quartum respondetur nullo iure potest Parochus assistere Matrimonio forensium, non adhibita Tridentini præscripta diligentia, eamque omit- tens peccat mortaliter, ita cit. disp. 28. nu. 16. do- cet Sanchez, & ratio est quia violat decretum Con- cilij in re gravissima, & valde necessaria, & ille Parochus suspendendus erit per triennium.

Ad ultimum respondetur absolutè, quod valet Matrimonium vagorum siuè forensium, siuè alieni- genarum, qui dicuntur ignoti coram Parocho, abs- que dicti decreti Tridentini diligentia contractum, quia pro Matrimonij essentia solum desideratur Pa- rochi, & Testium præsentia, ita loc. cit. num. 16. Sanchez ex communi DD. sententia.

His habitis propositæ quæstioni respondetur, quod hic miles, qui ut ex primo dubio ignotus, & forensis dicitur, iure suo utens, ut per tertium patet, recedere à Dioces. Derthonen. potuit etiamsi per transitum id fecerit, ut cum muliere Dioces. Der- thonen. Matrimonium contraheret, dummodo id de licentia Ordinarij Alexandrini præstiterit, uti per quartum dubium præsertim adhibita diligentia Tridentini præscripta, cum per informationes debi- to modo sumptas illum liberum, nec habere impedi- mentum quò minus contrahere posset, atque ita de licentia Ordinarij Alexandrini id præstitum con- stet. Quod verius dicendum erit, si per easdem in- formationes iudicialiter habitas Alexandrino Or- dinario constet, ut in actis illius Curiz, tunc tem- poris in sua Dioces. habitasse, nam tunc omnis ra- tio dubitandi cessaret.

Et si dicas quod mulier illa non erat forësis, idcir- co ad Alexandrinâ Dioces. accedere non potuit, ut cum viro alienigena Matrimonium contraheret.

Ref.

Respondetur cum Bonac. cit. quæst. 2. punct. 8. prima propos. nu. 5. quod in paretia viri, vel mulieris potest celebrari Matrimonium, quare cum Miles hic in Diœces. Alexandrinam, ac in tali paretia habitare probauerit, ideò potuit illa fœmina eo accedere, vt vbi contraheret, nempe in Parochia viri; Ita Sanchez cit. lib. 3. disp. 19. nu. 4. & Rebel. lib. 2. q. 16. cit. à Bonac. vbi supra tradit, ita Sacram Congregationem Cardinalium declarasse.

Et si validum iudicatur Matrimonium à D. Bonac. pun. 8. quæst. 2. num. 1. cuiusdam Amasiæ, quæ se ad domicilium concubinarij transtulit, ibique coram Parocho illius domicilij Matrimonium contraxerit, non cum Amasio, sed cum alio extraneo, quare validum non erit hoc Matrimonium.

Dices informationes falsas fuisse, quia per testes falsum deponentes habitæ fuerant; respondeo ex doctrina in vltimo dubio allata, prædictas informationes falsas fuisse super eo, quod esset Diœcesis Alexandrinæ, non autem quod esset vxoratus, aut quod haberet impedimentum dirimens.

Quod si obijcies omissas fuisse in Parochia mulieris Derthonen. denuntiationes, responderi poterit primo hoc ad Parochum spectare, quem aliqui DD. asserunt non peccare mortaliter illas omittendo, præsertim quando adhibuit sufficientem diligentiam ad inquirendum an aliquod adesset impedimentum. Ita Sor. dist. 28. quæst. 1. art. 2. ad primum. Secundo responderetur ex doctrina Sanch. vbi supra. disp. 7. nu. 7. qui precisè concludit, quod Prælatus alterius contrahentis, potest cum vtroque dispensare in denuntiationibus, quia eo ipso, quod dispensat cum suo subdito, vt absque denuntiationibus ineat Matrimonium censetur consequenter dispensare cum

Cum alio, cum denuntiationes hæ, & dispensatio illa ordinetur ad Matrimonium, quod individuum est constans ex duplici extremo, ita Sanch. ibidem, & cum iusta esset causa dispensandi in huiusmodi denuntiationibus, cum dicti essent in concubinato, vellentque Matrimonium inire, ut in bono statu se constituerent, & periculum esset, ut dum denuntiationes præmitterentur de nouo inter se commiserentur, quæ causa traditur à Sanch. ubi supra, dif. 9. nu. 17. ideò Ordinarius Alexandrinus dispensans dictum militem, qui probauit illi subditum esse, cum muliere consequenter dispensare censetur.

D. Martinus Bonacina propositæ difficultati sic respondit. Validum esse Matrimonium, si Miles cum Amasia se transtulit ad Diocesim Alexandrinam, intentione ibi habitandi, seu commorandi maiori anni parte: Secus si ad illam Diocesim accessit animo solum contrahendi Matrimonium, non enim ibi Paretiam acquisiuit, ut cum Sanchez, Conincho, Gutierrez, Riccio, & Menochio, docuique 2. de Matrimonio pun. 8. nu. 1. in secunda editione.

Adde D. Bonacinae sententiam illam eandem esse, quam habet, & sustinet Pater Sanchez tomo 1. de Matrimonio lib. 3. disp. 23. quæst. 2. num. 11. & 12. quamuis Emanuel Sà Afforis. Confes. verbo Matrimonium nu. 2. referat ex voto Sacræ Congregationis Concilij, quod qui alicubi habitat animo non permanendi sufficit illi illic habitare dum Matrimonium contrahit: sed ni fallor hæc decisio non militat in mutante domicilium fraudulenter, prout in hoc casu.

Quod si vrgeas ex doctrina eiusdem Sà, ver. Paterochus, nu. 2. modicam habitationem sufficere ad Matrimonium contrahendum; Respondetur id ve-

rum

rum quidem esse de vago, & non de alienigena, & fraude cessante; Vel dicendum cum Sanchez loco citato num. 15. decisionem Concilij intelligendam si contrahatur in loco domicilij per multum tempus retenti, etiam quod animus sit ferè statim recedendi post Matrimonium contractum.

CONSILIVM VNDECIMVM.

Petrus contracto per verba de presenti Matrimonio cum Lucia antequam illud consummaret, se absentavit, & in aliam provinciam se contulit, vbi Matrimonium cum Cæcilia de facto contraxit, & consummavit, sed secundo Matrimonio nullo judicialiter declarato, Cæcilia alteri viro à decem annis, & ultra nupsit carnali copula, & prole suscepta.

Successivè, Lucia nullitatem Matrimonij inter eam, & Petrum tanquam per vim, & metum, vt præ tenditur contracti coram Iudice Ecclesiastico, intentavit, & declarari obtinuit.

Quæritur an Petrus, qui tempore contracti cum Cæcilia Matrimonij nullã de nullitate prioris matrimonij per Luciam prætenfa notitiam habebat, & consequenter se priori Matrimonio ritè, & rectè ligatũ credebat, vnde nõ poterat secundò Matrimonio consensum præstare, & dum illum præstitit nulliter etiam in foro conscientie præstitit, stante iam declaratione nullitatis prioris Matrimonij per Luciam obtenta, teneatur redire ad Cæciliam, vel potius possit de eius persona, sicut sibi in Domino expedire iudicaverit, disponere.

Si

Si Petrus, vt supponitur existimabat prius matrimonium esse validum, cum non potuerit ignorare ius, ac proinde deberet credere secundum matrimonium non valere, non videtur potuisse validè cum Cæcilia contrahere, quo fit, vt hoc posterius coniugium censendum sit nullum, ac prorsus irritum iuxta l. 15. qui putat de acquir. hæred., & ea, quæ tradunt Angel. impedimentum, tertio impedimento 13. num. 5. Syluest. Matrimonium 8. q. 13. dicto 5. in fine vbi contrariam sententiam cum hac conciliat Armil. verbo matrimonium num. 44. Nauar. in Sum. cap. 22. num. 56. in fine, Domin. Sot. 4. d. 37. q. vnica art. 5. concl. 3. Angles. in Flor. 5. par. de matrimonio q. 11. de impedimento Ordin. art. 3. dub. 3. & ex Canonistis Vincentius cap. cum in Apostolica de sponsal. & ibi Io. Andr. num. 9. Butr. num. 9. Anchar. num. 5. Panorm. num. 6. & alij, quibus etiam videtur fauere Ostiens. ibidem, si attentè legatur; Neque obstant, quæ in contrarium adducit Sanch. lib. 2. de matrimonio disp. 33. num. 2. & deinceps, quia tam ipse, quàm Couar. & alij ab ipso citati loquuntur, cum contrahens est dubius de impedimento secundi matrimonij, & alioqui quantum in ipso est, validè intendit contrahere: hic autem supponitur Petrum fuisse certum de impedimento, adeoque mala fide contraxisse, cum non posset ignorare se validè non contrahere, atque idcirco, vt benè loco citato monet Sotus non potuerit habere consensum necessarium ad validè contrahendum, vt ante ipso loco item citato benè monuerat Syl. qui videtur omnium optimè quæstioni respondere, & reuera si benè legantur auctores contrariæ sententiæ non videntur loqui in casu nostro, quia vt dixi, loquuntur de eo, qui dubitat.

Titius Pater sine causa Sempronium filium exheredare tentavit; Sempronius tamen poterat multis iam annis Patrem priuari facere tota ferè substantia, eo quod contrauenerat cuidam fidei commissio in graue præiudicium Sempronij, & eius descendendum. Verum filius Sempronius paterna reuerentia ductus tacuit. Nunc autem decreuit litem contra Patrem mouere, & iustitia mediante dicta bona à Patre auocare, quibus auuocatis intendit Patrem honorificè tractare. Quæritur an sine peccato Sempronius id agere possit, tum quia præcepto naturali Diuino teneatur parentes honorare, tum quia ex hoc facto Parris existimatio fortassis iacturam patietur, & præ dolore posset ab humanis excedere.

Certum est, quod iure naturali Diuino Filij tenentur honorare parentes; qui sanè honor aliud non est, quàm protestatio quædam reuerentiæ, & præminentia exhibita ab eo illi, qui honoratur, per aliquem actum interiorem, vel exteriorem. S. Thom. 1. 2. q. 2. art. 2. & 2. 2. quæst. 63. art. 3.

Honor autem parentibus debitus in quatuor consistit, nimirum in amore, reuerentia, obedientia, & sustentatione. Sayrus lib. 7. cap. 5. num. 1. Clavis Regiæ.

Hinc ergo deducunt omnes, filium accusare non posse parentes de aliquo crimine, quamuis graui, excepto crimine læsæ maiestatis, vel Diuinæ, vel humanæ. Sayrus post alios loco præcitato.

His iam non quæritur, an Sempronius Filius tuta
con-

conscientia Titium patrem accusare possit; sed an iustitia mediante, & Iudice auctore, reuerentia paterna seruata, ac retenta, possit suam, & filiorum suorum vexationem redimere, quam sibi minatam, & paratam intuetur à Patre.

Respondeo igitur Sempronium filium litem instituere posse contra Titium Patrem. Primò, quia id non est contra amorem parentibus debitum, quoniam Sempronius, nec parentem odio habet, nec malum alicuius momenti eidem optat; quinimmo amoris signa, & exhibuit, & exhibebit perpetuò. Azorius par. 2. Instit. moral. cap. 2. art. 2. post Angel. Syluest. Tabien. Armil. & Nauar.

Secundò, quia hoc non est contra venerationem, & cultum parentibus debitum; nam Sempronij mens non est in parentem maledicta conijcere, contumelia laceffere, grauiter increpare, durè, & asperè passim tractare, notabiliter lædere, vel manus eidem inferre. Azorius post multos loco præcitato.

Tertiò, quia filius ex præcepto ad tria dumtaxat tenetur erga parentes. Syluest. in verbo filij quæst. 25. Primò ad dilectionem præcipuam, signis aliquando offensam. Secundò, ad obedientiam circa rem familiarem, & multò magis in necessarijs ad salutem, citra contemptum, idest obstinationem, & pertinaciam animi. Tertiò, ad subueniendum in necessarijs, & eis potius, etiam infidelibus, quam extraneis fidelibus.

Quartò; quia si filius coram Iudice potest contra patrem alimenta petere (ita omnes, & præcipuè Syluester in verbo Filij, quæst. 24. num. 28.) Cur non poterit Sempronius iudicium instituere, & litem agere contra Titium patrem, cum id ferè aliud non

fit, quam sibi, & Filijs suis prouidere de alimentis in futurum, ne deterioris conditionis ignauia patris, & incuria aliquando euadant.

Quintò, filius potest tuta conscientia, etiam in iudicio, parentibus alimenta negare, in ijs tamen casibus in quibus parentes alimentis Filios priuare possunt. Azorius par. 2. Instit. moral. lib. 2. cap. 3. q. 6. ergo filio licebit Iudice auctore litem mouere contra Patrem, vt bona ab ascendentibus relicta, & iure naturali sibi debita conseruare, & obtinere possit, nè à Patre vulnerata, seu dilapidata aliquando reperiantur.

Sextò, quia (secluso extremè necessitatis articulo) filius tenetur magis prospicere, & auxiliari filijs suis quam Patri. Syluest. in verbo Filij quest. 22. num. 25. Azor. par. 2. cap. 2. q. 16. Sayr. post omnes cap. 5. num. 16. Clauis Regiæ. Cum autem Titius pater (vt mihi supponitur in facto) nec reperiatur, nec lite durante reperiri possit in extrema necessitate, ergo &c.

Dico tandem cum Syluestro in verbo Filij, quest. 24. num. 28. Filium litem instituere posse, & agere contra patrem. vbi citat Panorm. Glos. & alios.

Ad illud, quod postremo loco subiungitur, nimirum, quod occasione litis, Titij patris existimatio iacturam patietur. Respondeo, id verisimiliter non timendum. Tum, quia filius piè, & reuerenter aditabit iudicium. Tum, quia hoc idem contra parentes fuit alias tentatum: neque hac ratione parentum existimatio fuit imminuta. Tum deniq; quoniam hac via dirimentur expeditius præten- siones, quæ morte patris sequuta, immortales for- tasse euadent, cum dispendio corporis, & animæ; nec non cum maximo filiorum Sempronij damno.

Nec

Nec facile credendum Titium patrem, præ litis dolore mortem corripendum, quoniam nullus adhuc legitur, aut traditur, talem ob causam extremum diem clausisse; præterquam quod vigent iam diu inter Titium, & Sempronium lamentationes; nec hucusque auditum, quod hac occasione aliquali morbo laborauerit. Et ita sentio &c.

CONSILIVM DECIMVM TERTIVM.

Initium à Domino.

AN Ordinarius possit citra notam Irregularitatis tradere Iudici Seculari instrumenta ad falsam monetam crudendam inuenta in domo Parochiali, vbi habitabant quidam Laici falsas monetas crudentes, qui tandem per Iudicem Laicum fuerunt carcerati, & suspensi.

Respondeo non teneri Ordinarium tradere instrumenta ipsa Iudici. Primò, quia parochialis domus gaudet immunitate per textum in cap. Quisquis 17. quæst. 4. præcipuè si propè Ecclesiam sit constructa domus per triginta passus Ecclesiasticos, prout in casu nostro.

Secundò, quia ex hoc facto videretur Iudex secularis aliquod ius, aut placitum habere, & exercere in domibus Ecclesiarum, quod est contra textum in cap. vt placita Laicorum de immunit. in 6.

Tertiò, quia licet de iure communi delicta enormissima reddant delinquentes incapaces Immunitatis Ecclesiasticæ, teste Remigio de Immunitate

fallert. 28. nihilominus falsam monetam cudere non est delictum expressum in Bulla Gregorij XIV. de Immunitate.

Quartò, quia in Capitulo diffiniuit 17. q. 4. statuitur ne confugientibus ab Ecclesiis aliquid nocibilitatis, damni, aut spoliij inferatur, si ergo restituerentur hæc instrumenta per Ordinarium Iudici Laico, hoc esset aliquid nocibilitatis inferre confugientibus ad ipsas Ecclesias.

Nec obijciatur Immunitatem concessam fuisse locis, & personis, non autem rebus, quia respondetur id verum esse; sed vt res ipsæ non possint extrahi per Iudicem Laicum, sufficit quod reperiantur in loco exempto.

Si dicatur delinquentes data opera propè Ecclesiam animo confugiendi ad illam puniendos esse Immunitate, ex Nauarro in Man. cap. 25. num. 121. Respondetur Reos istos deliquisse non propè Ecclesiam, sed in propria domo Parochiali, & ita reos esse priuandos Immunitate Ecclesiæ; hoc idem seruatur, quando offendunt existentem propè Ecclesiam, aut in Ecclesia ex insidijs, & proditoria; præterquam quod in argumento fit transitus à rebus ad personas.

Hinc non potest Ordinarius citra notam Irregularitatis tradere Iudici Seculari instrumenta ipsa, & ratio est, quia traditio posset esse causa proxima deformationis, mutilationis, vel mortis: causa vero proxima est dictum, aut factum directum sufficienter ex sui natura, aut ex spetiali intentione in defformitatem, inde secutam. Nauar. in Man. cap. 27. num. 121. instrumenta igitur, apud Iudicem facerent inditium ad grauem torturam per quam si veritas haberetur, mors indubitanter Reis infligeretur.

Neque

Neque protestatione, quod non procedatur ad pœnam sanguinis posset Ordinarius se tueri, quia de Iure Canonico hæc fuit adinuenta in fauorem querelantiũ tantum, & denuntiantium, qui vel propriam, vel suorũ iniuriã prosequuntur. Nau. in Man. c. 27. n. 213. & 226.

Obijcient quidam oppositum sentientes, Cap. tua nos de Homicidio, vbi Summus Pontifex declarauit, Clericum Scolare Irregularitatem non contraxisse, quia tradiderit Prætori inter signia funis, scilicet, cultellum, & fortulloria cui furi satellites eruerunt oculos, abscindentes virilia, & hac ratione excessit ab humanis.

Respondetur cum Panormitano ibidem, mortem furis non fuisse adscriptam Scolari, quia non commisit homicidium factò, præcepto, vel testimonio.

Respondetur, secundò quòd fur iste se ipsum occidit, videlicet, non sumendo cibum, & potum.

Sed adhuc instant scolarem posse immunem esse ab Irregularitate ratione mortis, non tamen excusari potest ob deformationem, cum fuerit in causa, quod apparitores, & oculis, & virilibus priuatum reddiderint furem, & ideo.

Respondetur tertio, quòd propter insignia tradita Prætori non fuit fur conuictus de furto, & ita excusatus fuit Clericus scolaris ab Irregularitate.

Sed contra, Scolari saltem dedit causam morti. Respondetur quartò, Clericum scolarem fuisse immunem ab Irregularitate, quia de Iure huic furto non debebatur pœna mortis, nec abscissionis alicuius membri, proinde, si excessit Prætor, non est mors scolari adscribenda. Hostiensis verò contrarium sentit, eò quòd fur intrauerat cum armis, & sic debebat decapitari, Respondent alij, quod

pro tam modico furto sequi non debebat pena mortis.

Respondetur quintò, quod Scola-
ris dedit inter-
signia, vt recuperaret res sibi furto sublatas, & sic egit
modo ciuili. Cap. Prælati de homic. in 6.

Respondetur sextò, quod dedit inter-
signia, vt
fieret sibi iustitia de vulnere sibi illato, non autem,
vt fur ille moreretur, & ad propriam iniuriam pro-
sequendam cum protestatione &c. de iure ita facere
potuit.

Respondetur septimo, cum Hostiense, quod sco-
laris Clericus non accusauit, nec testimonium per-
hibuit, nec aliquo modo præcepit homicidium, sed
tantum requisitus à Præatore reddidit illa signa, & sic
causa ista fuit multum remota, & insufficiens, ex qua
non sequitur irregularitas. Sayrus de censuris lib. 6.
cap. 18. num. 8.

Respondetur tandem cum Felino super hunc tex-
tum, quod scolaris egit modo ciuili tantum ad recu-
perationem rerum suarum, & quamuis textus habeat
multos intellectus, nullum tamen vidit meliorem
isto: quamuis Innocentius per hunc textum dicat li-
cere Clerico tradere inter-
signia latronis; id tamen
verum est, quando inter-
signia, & ex sui natura, &
respectu delicti, cui inserviunt, non sunt idonea ad in-
ferendam mortem, vel mutilationem.

Illud tandem constitutissimum sit euentus secu-
tos ex aliquo opere, non præcogitatos ab operante,
sed præter eius intentionem contingentes, im-
putari operanti si illi euentus per se, & necessario
sequuntur ex priori opere, aut saltem vt in pluribus
euenire solent ex illo. S. Thomas 1. 2. quæst. 20. art.
3. hinc fit, quod restituendo Ordinarius hæc instru-
menta licet non præcogitet mortem, aut mutilati-
onem,

nem, sed præter illius intentionem contingat, per se, nec necessario hæc subsequantur, ex instrumentorum traditione, tamen cum possint esse causa confessionis delicti (ob grauem torturam) cui de Iure debetur pœna mortis, abstinere debet ab instrumentorum restitutione.

Non vrget aliquorum dictum nimirum, ad incurrendam Irregularitatem semper necessariam esse causam immediatam, & propinquam, quia respondeatur sufficere aliam causam non omninò remotam arbitrio boni viri. Couarruias Clem. Si furiosus 29. per refectionis §. 4. num. 9. Glosa in cap. is qui, de homic. in 6.

Confirmatur, quia Clericus erit Irregularis, si consilio, aut auxilio erit in causa, vt lis criminalis terminetur citius, vel notabiliter acceleretur executio mortis, aut mutilationis. Henriquez Theol. moral. lib. 14. cap. 12. §. 7. Sayrus de censuris lib. 6. cap. 18. num. 22. ergo instrumentorum traditio poterit esse auxilio, vt lis criminalis citius terminetur inter Fiscum, & Reos, cum acceleratione mortis, vel mutilationis.

Confirmatur secundo, quia Clericus Irregularis erit si videndo furem fugientem cum rebus sibi sublati, clamans vicinos vocando, qui furem occidant, etiam contra clamantis protestationem; quia debuit aduertere ita clamando priuatos homines concurrentes vix ab occisione Rei posse se temperare: eadem ratione aduertere debet Ordinarius, quod ministri Regij obtentis huiusmodi instrumentis solent ad grauissima tormenta procedere, quibus veritatem extorquentes Reos damnant ultimo supplicio.

Adde Innocentium III. declarasse Irregularem

Mona-

Monachum, qui pietatis causa tumorem ferro aperierat cuidam mulieri, quæ mortua est, quia vento se exposuerat contra præceptum Monachi, & tamen non euasit Irregularitatem, quia dederat operam chirugiæ prohibitæ ob periculum homicidij, quod frequenter solet exinde sequi. Innocen. cap. Tua nos, de homicid. Sayrus de censuris libro 7. cap. 6. num. 9.

Adde Princeps cui defferuntur litteræ, quibus continetur, vt aliquem ad mortem damnet, vel mutilet, ignarus eorum quæ continentur, dat eas Clerico sibi assistenti, iubendo vt eas aperiat, & legat, quibus apertis, & lectis si mors sequatur, aut mutilatio Irregularis erit Clericus. Maiol. de Irreg. lib. 2. cap. 6. num. 9. Henriquez Theol. moral. libro 14. cap. 12. num. 2. & ratio est, quia ex lectura sua sequutum fuit homicidium, & præstitit auxilium ad mortem. Innoc. Host. Marianus in cap. Sententiam. Ne Clerici, vel Monachi.

Adde tandem, qui non consulit homicidium, sed aliquid aliud vnde sequi potest, si verisimiliter potuit opinari, quod inde sequeretur mors, est Irregularis. Sayrus de censuris lib. 7. cap. 4. num. 14. Glos. in cap. is qui, de homicidio in sexto.

Hinc factum est, vt negotio isto semel, & iterum proposito Dominis Consultoribus Pœnitentiariæ Mediolani, ex sexdecim Consulentibus, duodecim fuerunt in voto, non posse Illustriss. Ordinarium citra notam Irregularitatis tradere instrumenta hæc Iudici seculari illa enixè petenti, & ideò non fuerunt tradita.

CONSILIVM DECIMVM QVARTVM.

Sacerdos obtinet Capellaniam, de cuius fundatione nullo modo constat, sed illud tantum certum est teneri ad celebrandum, quotidie in tali Ecclesia, & in tali Altari cum stipendio conuenienti.

Quæritur an Sacerdos teneatur applicare valorem Missarum pro fundatore Capellaniam.

Respondetur, Sacerdotem teneri applicare valorem Missarum pro fundatore Capellaniam; tum quia fundator censetur voluisse sibi consulere, & prodesse omni meliori modo, vt communiter testantur Doctores cum Syluestro, verbo Missa primo num. 5. 7. & 11. Tum quia Capellaniam consueuerunt institui cum onere, vt Capellanus applicet Sacrificium Missæ pro fundatore, & fortissima præsumptio desumitur ex consuetis, & communiter accidentibus. Sanchez in Dialog. lib. 4. cap. 1. num. 13. & Menochius lib. 1. de præsumptionibus quæst. 18. num. 1. & Syluester verbo Missa, 1. quæst. 11.

Tum, quia priorum Legatorum interpretationem, a mente, & voluntate legantium petendam esse præcipiunt viri excellentes iuris Diuini, ac humani. Comitolos responsorum Moralium lib. 7. quæst. 5. num. 2. & quando ex casu superueniente colligitur præsumptio quod si testator cogitasset, ita disposuisset, talis mens debet attendi per textum in l. tale pactum in fin. & in l. acutissimi, C. de fidei commissis iuncta glossa, & in l. generaliter, C. de institutionibus, & substitutionibus sub conditione factis, Syluester verbo testamentum 1. quæst. vlt. conc. & Comitulus responsorum Moralium lib. 7. quæst. 8.

nu. 4. Tum quia testatoris voluntas dicitur evidens quando colligitur ex coniecturis. L. licet Imperator ff. de leg. 1. & leg. non ad ea, de conditionibus, & demonst. Abbas consil. 68. 2. par.

Tum quia testatoris voluntas coniecturata idem operatur, quod expressa. L. si feruus plurium. §. fin. de legat. præsertim quando illam interpretamur coniecturis non captiosis. Comitulus respons. Mor. lib. 7. quæst. 13. nu. 4. post Syluest. Couarruuiam, & Nauarrum, ibidem citatos.

Tum quia pium est, voluntatem testatoris piè interpretari, Comitulus respons. Moral. lib. 7. q. 14. nu. 9.

Tum quia illa interpretatio semper facienda est, quæ fauet animæ. Constan. Roger. de iur. interpr. ver. 8. videamus nu. 2. immo cum de fauore animæ agitur, verba latè semper sunt accipienda, vt notat Bart. in authent. Sacramenta puberum. C. si aduer. vend. Galarat. renuntiat. 23. nu. 4.

Tum denique quia cum tractatur de commodo, & utilitate animæ recurrendum est ad verisimilem testatoris voluntatem, quæ licet aperta non fit, est tamen omninò seruanda. l. cum res. in prin. ff. de leg. 1. l. sicut ceteri. C. de testament. Mantica de coniect. vlt. volunt. lib. 3. tit. 19. nu. 1. & 2. Vbi probat in testamento si quid dubium, vel ambiguum scriptum sit, illud benignè interpretandum, & seruandum, id, quod credibile est cogitatum. L. cum in testamento ff. de reb. dub. Bald. in l. fin. in vlt. not. C. de Hæred. instit.

Et licet verisimilitudo non probet per necesse, probat tamen necessario bono viro. Aret. conf. 126. col. pen. & conf. 84. col. 3. versic. & hoc maxime dicendum, quia quælibet dispositio extenditur ad eum

casum

Decimumquartū, & Decimumquintū. 325
casum de quo verisimiliter fuisset dispositum, si testa-
tor cogitasset. Dec. consil. 227. n. 11. & consil. 189.
versic. ad hoc facit. Signorol. consil. 183. n. 10. &
consil. 206. n. 3. & ita in hoc casu interpretatio insti-
tuētis Missam quotidianam est intelligenda, vt verifi-
mile sit intellexisse de Sacrificio sibi applicando, quia
id prouenit à ratione naturali, cū verisimilitudo dica-
tur cognata naturæ, & veritatis. Bald. cons. 363. lib.
3. & cons. 380. n. 3. eodem lib. Oldradus cons. 13. & c.

CONSILIVM DECIMVMQVINTVM.

Ad subleuandam inopiam B. eius mariti
vendidit cum dispensatione Senatus vl-
timum pignus dotale. C. fratri B. hac
tamen lege, vt pecunia consignaretur B.
marito suo, quò posset iuxta literas Senatus merci-
monium exercere: factum fuit Instrumentum ven-
ditionis, sed pecuniæ remanserunt apud C. empto-
rem, & fratrem B. qui nunquam voluit pecunias
tradere B. eo prætextu, quod fideiusserat pro illo,
& tamen pro soluendis fideiussionibus receperat à
B. ducatonos quingentos, nec ideo voluit persol-
uere prætium pignoris dotalis empti, ita vt A. fue-
rit coacta mouere litem contra C. vt posset consequi
prætium pignoris dotalis eidem venditi: Nunc

Quæritur primò an A. tuta conscientia potuerit
mouere litem contra C.

Secundò, an C. in foro conscientia teneatur ad
omnes expensas, & damna, quæ verè passa est ipsa A.

Potuit, immo debuit A. salua honestate, & con-
scientia mouere litem contra C. quando alia via,
scilicet

scilicet vrbauitatis, & humanitatis non potuit consequi prætium pignoris dotalis eidem C. venditi, quinimmò tenetur C. in foro conscientia ad omnes expensas, & damna.

Quia debitor morosus tenetur de damno, & lucro cessante. Syluester verbo Moral. 4. Emanuel Sa Aphoris. Confes. ver. Debitum n. 12. morosus autem est debitor cū non soluit in termino constituto aduertens explicitè, vel implicitè creditorem velle sibi fieri solutionem. Salonius 2.2. q. 78. art. 2. controu. 8. n. 18. Reginaldus lib. 25. n. 77. in sua Praxi fori Penitentialis, Lessius de iustit. & iure lib. 2. cap. 20. dub. 17.

Et tenetur ad omnes expensas, & damna. Molina post Couar. & Bartolum disp. 3. 12. n. 6. Rebellus de obligat. Iust. lib. 11. quæst. 15. n. 6. Reginaldus vbi supra num. 183.

Idque magis verum est, quando creditor iniuste passus est ob culpam creditoris. Nauar. in Manu. Confes. cap. 17. num. 24. Petrus Nauar. lib. 4. cap. 1. dub. 3. n. 4. Rodriquez in Sum. part. 1. Cap. 151. n. 4. Clavis Regia lib. 10. tract. 2. cap. 3. n. 9. & tract. 3. cap. vnico art. 1. & 2.

Siue morosus fuerit ob culpam latam, aut leuem. Rebellus, Lessius, Molina, & Reginaldus locis supra citatis.

Et ante Iudicis sententiam tenetur in foro conscientia ad expensas, & damna omnia, Nauar. in Man. cap. 17. n. 184. Azorius parte 3. Infit. moral. lib. 7. de commodato cap. 7. Lessius de iust. & iure lib. 2. cap. 27. dub. 9. Molina disp. 294.

His adde, quod quando res accepta cedit in utilitatem debitoris, restitutio facienda est expensis ipsius debitoris. Bonacina post alios, de contractibus

libus disp. 1. quæst. 5. puncto vnico propos. 3. n. 10.

Hinc qui scienter retinet alienum inuito Domino, & potest data opportunitate restituere manet in statu peccati mortalis, quâdiu non restituit. Vasquez part. 2. tom. 1. disp. 75. cap. 2. & in Opusc. cap. 5. §. 1. dub. 3. Aragonius 2. 2. q. 62. art. 8. Clavis Regia 1. 10. tract. 5. cap. 4. n. 13. Ratio est, quia præceptum restitutionis obligat sub mortali data opportunitate restituendi.

Nec excusari potest C. allegando, quod retinebat apud se pecunias, vt posset indemnem se conseruare ob fideiussionem factam pro B. fratre, & ita intendebat satisfacere creditori sui creditoris, quod licitum videtur in vtroque foro: quia

Respondetur primò, id esse licitum quando debitum est liquidum, & fit ex iuxta causa, nec tuus creditor ex hoc patitur detrimentum, Bonacina post alios de contract. disp. 1. q. 4. puncto 3. propos. vnica, sed quis non videt quantum damnum fuerit passa A. ob dilationem solutionis istarum pecuniarum.

Respondetur secundò, B. vt mihi relatum, dedisse C. quingentos ducatonos, quibus solueret fideiussionem pro se factam.

Respondetur ergo C. in actu celebrationis Instrumenti iurasse iuxta dispensationem Excellentissimi Senatus, videlicet pecunias istas ad alium effectum non destinandas, quam vt ijs ipsis exerceretur mercimonium per B. fratrem, quoniam hæc erat mens, & voluntas A. vxoris.

Respondetur quartò, quòd cum istæ pecuniæ sint dotales, de iure poli sanari non possunt ijs ipsis debita mariti, etiam quod protestaretur se multum impendisse in alenda, vel ornanda vxore. Nauar. Man. cap. 17. num. 155.

Et

Et ex his omnibus censeo in foro conscientia A. potuisse, & debuisse mouere litem contra C. ipsumque C. in foro conscientia teneri ad omnes expensas, & dāna. Salua qua iustior fuerit sententia, & ita sentio.

CONSILIVM DE CIMVMSEXTVM.

AN vidua tuta conscientia petere, & recipere possit alimenta ab heredibus mariti premortui, iuxta dispositionem Statuti Mediolani 312. etiam, quod heredes non sint in mora restituendi dotem.

Respondetur affirmatiue, tum quia Statutum fuit factum in fauorem Viduarum, quæ si non haberent optionem recipiendi alimenta, potius quam dotem ipsis non prodesset. Tum quia verba Statuti, si dotem non susceperit explicantur à Carpano ibidem hoc pacto, idest si mulier spontè dotem non acceperit; Tum quia heredes possunt iure communi post annum eximere se à præstatione alimentorum, at stante statuti dispositione, non possunt, vt docet Carpanus ibidem. Tum quia vidua dotem non habens esset melioris conditionis, quoniam illa potest semper petere alimenta: Tum quia statutum ex ordine Excellentissimi Senatus est in viridi obseruantia. Tum quia hoc statuto reficitur damnum viduis illatum per statutum 296. per quod tollitur viduis beneficium iuris communis, nimirum petendi aliquam partem bonorum mariti. Tum quia alimenta dantur, & debentur non intuitu dotis, sed intuitu bonorum ipsius mariti, quia cum vxor fuerit

rit

rit illi viuendo indiuidua comes, eidem in seruiendo, voluit statutum, vt præmortuo marito aleretur vxor de bonis mariti, iuxta sui status decentiam, & præcipuè dum mariti lectum honestè, & castè custodierit; & ita fuit decisum in Sacra Congregatione Pœnitentiariæ Mediolani.

Fuit etiam dictum, quod ex causa potest statui in præiudicium singularium personarum, & quod lege, statuto, & consuetudine potest licitè, & tuta conscientia, iuri priuatorum derogari ob bonum publicum, quodque Respublica pro bono publico, & communi potest rem vnus alteri dare.

Nec obstat quorundam Canonistarum opinio, in Cap. Salubriter de Vfuris, & in Clementina prima tit. eodem, damnantium huiusmodi statuta, quia Summus Pontifex damnat ibi statuta taxantia certam quantitatem alimentorum, quod non militat in casu nostro; siquidem non vult statutum, nec determinat, quod omnibus viduis dentur tot pro alimentis, sed tantum decernit quòd viduæ alantur, & alimententur de bonis quon. mariti sui.

Respondetur secundò, textus præcitatos intelligendos esse attento Iure communi, cuius virtute, poterant viduæ petere aliquam partem bonorum mariti, quo attento Summus Pontifex damnat statuta taxantia alimenta viduis; quoniam hac ratione nimis grauarentur hæredes, & hoc esset iniustum, & iniquum; vt viduæ haberent partem bonorum mariti, & alimenta.

CONSILIVM DECIMVMSEPTIMVM.

Vperioribus annis erecta fuit in quibusdā Ciuitatibus societas, quæ vulgo nuncupatur accomunita, in qua plures in vnum conferunt pecunias ad lucrum pro licitis negotiationibus exercendis, & vnum ex ipsis, vel alium negotiationi præficiunt, designata ei aliqua sperati lucri parte. Huius societatis natura est, vt omnes omnium, & quorumcunque fructuum, & lucrorum sint participes iuxta ratam capitalis, damnis autem, & futuris euentibus nolunt subesse insolidum, sed vnusquisque tantum pro rata sui capitalis, ita quod si negotiator exponat summam capitalis societatis maiori periculo quam sit ipsum capitale, & damnum eueniat, nullus eorum intendit pati maius damnum quam sit proprium capitale, & ad ratam sui capitalis: Si verò non eueniat damnum, & fiant lucra magna, volunt omnes participare iuxta ratam sui capitalis tantum.

Quæritur primò, an hæc sit vera societas, an pura participatio lucri.

Quæritur secundò, an sit licita, & iusta.

Ad primam quæstionem respondetur, quod est vera societas. Probatur ex diffinitione societatis, quæ est duorum, vel plurium conuentio suas pecunias, operas, & industriam in vnum conferentium ad vsum, & lucrum, vt videre est apud Summistas v. Societas. Nauar. in Man. cap. 17, n. 251. Molina tract. 2. disp. 411.

Ad secundam quæstionem. Respondetur, quod est licita, & iusta. Probatur primo, societas illa censetur licita, & iusta quæ in commune bonum Ciuium, tum diuitem, tum pauperum resultat, D. Th.

2. 2. q. 77. art. 4. Sed hæc talis est; nam inuenta est, vt patet ex intentione instituentium, vt Ciuitas abundaret magnis mercibus: vt diuites absque periculo perdendi omnia bona sua pecunias suas in commune ad mercaturam conferre possent, & vt pauperes haberent vnde cibum sibi pararent.

Secundò, sicut in societatibus apponi possunt pacta, quod negotiationis præfectus non negotietur cum talibus personis, non tali tempore, non in talibus mercimonijs pro bono societatis, ita quod non exponat summam capitalis maiori periculo quam sufferre possit, & si exposuerit, & euenerit infortunium, luat de suo, ergo pactum istius societatis non est iniquum.

Prima pars antecedentis amplectitur ab omnibus. Molina vbi supra disput. 414. Graphius de societate.

Secunda vero pars iusta est, quia negotiatores frequenter sunt pauperes, ne ergo indiscretè se gerant, & imprudenter, apponitur tale pactum contra, quod si venerint tenentur de suo. Rodriquez 1. part. Sum. cap. 46. concl. 8.

Nec obstat, quod velint esse participes lucri, & non damni &c. Primo, quia sicut pro rata sui capitalis volunt esse participes lucri, ita pro eadem, & damni; secundo distinguitur accomunita ab alijs societatibus, quod in alijs tenetur vnusquisque sociorum insolidum pro alijs, in accomunita vero tantum pro rata sui capitalis.

Non obstat secundò, quod negotiator non possit perdere, nisi suas operas, verum est quando ipse non est vnus ex socijs deponentibus capitale, quoniam tunc non potest perdere nisi operas. Corradus tract. 6. quæst. 88.

AD primum quæsitum respondeo esse contractū verè societatis; quia negotiatio iusta est, & licita; quia capitale lucratur, & perit conferenti, quia seruatur æqualitas, & quia contrahitur societas quædam certæ rei, quæ circa peculiaria negotia, & ita satisfactum censeo etiam secundo quæsito.

Verum duo hic examinanda; primū, an pactū, quod amisso capitali aliud damnū subire nō intendūt socij quā ipsius capitalis, an inquam pactū istud sit iustum.

Alterum est, an ipso capitali exposito maiori periculo possint socij esse participes maioris lucri quam requirat ipsorum capitale in societatem collatum.

Ad primum, pacta lueri, & damni incerti seruanda esse, si tamen rectæ rationi, & æquitati non repugnent: clamant enim iura omnia nihil naturalius esse, aut æquius, quam vt honestæ conventiones & pacta, mutuo, & libero contrahentium consensu inita seruentur: aliàs rueret humana fides, quæ præcipuum est fundamentum in omnibus iustitiæ, & æquitatis contractibus. Pactum autem in præsentī contractu positum, nec rectæ rationi repugnat, nec æquitati: quia recta ratio dicit, & æquitas suadet, vt nullus negotietur ultra vires suæ facultatis, & authoritatis, ne sibi, vxori, & filijs, vel alicvi tertio, graue damnū inferat, quod sustinere nequeat. Neque socius negotiationi præfæctus excedendo facultatem à confocijs sibi concessam, aut potest, aut debet eosdem maiori ia cturæ exponere, quam inter eos sit conuentum: cum eisdem licuerit pacisci, ne tali, aut tali mercimonio; nec in tali, aut tali loco, aut tempore, cum tali, aut tali homine, negotietur.

Etfi

Et si rebus, loco, aut tempore, aut persona pacto exclusis negotiatus fuerit, iactura eius periculo erit, qui contra pactum fecit. Ita post Sanctum Anton. Nauarrus in Manual. Confess. cap. 17. n. 259.

Respondetur secundò, quòd licet socij teneantur aequaliter ad sananda debita contracta per societatem; id tamen debet intelligi de damnis, quæ ex societate, tamquam ex causa proxima oriuntur. Damna enim quæ contraxerit aliquis eorum alia via à societate diuersa, & aliena non efficiuntur communia. Azor. instit. moral. par. 3. lib. 9. cap. 5. q. 4. Michael Salon. tom. 2. de contractu societ. art. 2. num. 10.

Respondetur tertio, culpam latam, & leuem obligare transgredientem, & delinquentem, non autem confocios, ybi in ipsas culpas non consenserint; igitur negotiatorum, & mercium præfectus exponendo se maiori periculo, quam possit sustinere capitale societatis, ob talem culpam tenebitur de suo, ad refectionem damni excedentis ipsum capitale.

Nec iuuat si dicatur, eueniente maiori damno quàm sit capitale ob culpam leuissimam iure communi teneri omnes socios. Nam respondetur, quod socius negotiorum præfectus non debebat expendere, & implicare, nisi summam totius capitalis societatis.

Addo, quod socius recipiens pecuniam ad negotiandum, potest illam socio conferenti assecurare; non quidem ex vi contractus societatis (id enim vetitum per Bullam Sixti Quinti, Detestabilis auaritiæ &c.) sed ex vi contractus assecurationis certo prætio sibi constituto pro onere, & periculo, atque lucro magno incerto vendito pro minori certo. Nec hoc modo transit pecunia in mutuum; quia non recipitur ad vtendum vti libuerit, quod proprium

est mutui, sed tantum ad negotiandum. Azorius Instit. Moral. par. 3. lib. 9. cap. 4. post medium. Mich. Salon. tom. 2. de contractu societ. controuer. 2. n. 14. & 21. Cur ergo non poterunt socij inter se pacisci, vt socius negotiorum præfectus non possit maiori damno eisdem afficere, quam amissione totius capitalis? Eò magis cum damnum, aut lucri maius non intendant, quam oriri possit ex proprio capitali.

Dico tandem ex receptiori Doctorum sententia; quod sicuti in fine societatis euenire potest, vt nullo existente lucro, capitale sit saluum, & socius, qui operas, & industriam posuit illam amittat; nec ideo socius pecuniæ dominus, tenetur ad aliquam refectionem erga illum: Tum, quia sic pacti sunt ab initio contractus; Tum, quia pecunia res est permanens, & manere potest sine lucro, industria verò cum sit res quædam fluens, & successiua in motu consistens non potest esse sine lucro, quin pereat: Ita nullum erit inconueniens, si socius negotiorum præfectus maius damnum, quam alij consocij sustinuerit: Tum, quia sic à principio inter eos conuentum: Tum, quia huic maiori damno, citra sociorum consensum sponte se exposuerit. Et ita sentio, Ego infrascriptus, saluo &c.

Ad secundum dicitur, quod cum socij nolint esse participes maioris damni (si euenit) præter capitale expositum, nec maioris lucrum ex hoc periculo prouenientis consortes esse debent, quia non seruarietur æqualitas necessario requisita in omnibus contractibus. Nec tale lucrum sustineri potest titulo pœnæ conuentionalis; tum quia ex communi DD. sententia, hæc imponitur tantum in mutuo, vel in compensationem damni emergentis, aut lucri cessantis,

fantis, vel saltem, vt per pœnam istam debitor sit diligenti-
or in soluendo mutuo, quæ non militat in nostro casu. Michael Salon. tit. 2. de contractib. q. 78.
art. 2. controu. 11. vbi monet assuetos vsuris, & de tali vitio infamatos, apponentes hanc pœnā alicui mutuo, magnam afferre occasionem suspicandi, quod in fraudem vsurarum ab ipsis apponatur, & propterea iisdem consulendum, vt in suis contractibus huiusmodi pœnis non vtantur. Dico ergo contractum istum iustum, licitum, & honestum, ita tamen, vt socij nec exigant, nec recipiant partem lucri prouenientis ex maiori periculo, cui expositum fuit capitale societatis per negotiorum gestorem pecunia numerata, vel credita.

CONSILIVM DECIMVM OCTAVVM.

AN Titius Cartusianus ob delicta grauiā, præsertim ob fugam, & Apostasiam cum fractione carceris sæpe repetitam, possit à Religione expelli, & habitu priuari.

Vt difficultas ista examinetur legitime, & discutatur, tria sunt explicanda.

Primum, an quilibet Regularis possit à Religione expelli. Secundum, à quibus expelli debeat, nimirum à Generalibus, à Prouincialibus, seu à Priore Conuentus de consensu Capituli. Tertium, quibus de causis expelli possit.

Ad primum respondeo, Regularem quemcumque posse ab ordine suo expelli, & habitu priuari. Cap. Cum ad Monasterium, de statu Monachorum, &c. Relatum ne Clerici, vel Monachi. Cap. vltimo de

Regular. iuncta Glosa cum Panormitano. Alexander sextus, prout legitur in lib. qui intitulum Monumeta ordinum primæ impressionis fol. 56. conc. 65. Pius V. anno 1566. 19. Septembris, Ordini D. Hieronymi in Hispanijs, prout in compendio priuilegiorum eiusdem Ordinis, verbo Condemnatio. Nauar. consil. 50. de Regularibus, & Commentario 2. de Regular. n. 33. & Comment. 3. de Regular. n. 52. Syluester verbo Abbas 5. n. 6. Menochius de arbitrarijs Iudicium, casu 546. n. 43. 44. Emanuel Rodriquez quaestionum Regularium tom. 1. q. 30. ar. 5. & 14. & tom. 2. q. 2. art. 5. Graffius decisionum Aurearum par. 1. lib. 2. c. 24. n. 19. Eman. Sa lib. Aphorif. verbo Religio num. 40.

Ad secundum, facultas expellendi Regulares ab ordine non competit Prælati omnibus Regularibus, sed Generalibus, & Prouincialibus tantum. Generalibus per semetipsos dumtaxat, Prouincialibus vero cum consensu maioris partis Capituli. Ita Alexander. 6. Ordini Minorum rescripto superius citato. At Pius V. Ordini Diui Hieronymi concessit, vt in Capitulo generali, aut priuato tantum, diffiniri possit, an Regularis sit expellendus; sed in alio rescripto, concessit eidem ordini, vt Generalis de consilio tamen Fratrum Monasterij, possit indignos expellere, ita in Bulla in responsione primi dubij citata: & quamuis Syluester verbo Abbas 5. num. 6. docet Abbatem, vel Prælatum expellere non posse Monachum è Religione, subdit tamen id fieri posse in vim Regulæ, aut priuatæ Constitutionis per Summum Pontificem confirmatæ, & ita sentit Nauar. consil. 50. de Regular.

Ad tertium respondeo, quod idem Pius V. eodem rescripto primo loc. cit. decreuit Regulares expellen-

dos

dos pro delictis grauioribus tantum, aut grauissimis, nimirum inobedientia, contumacia, aut incorrigibilitatis. Sed Alexand. 6. praecitato rescripto concessit Generalibus Minorum, vt possint incorrigibiles habitu expoliare, & ab ordine eijcere: ij autem sunt qui notorie, & delicta committunt, & incorrigibiles se ostendunt, ita Sanctus Bonauen. q. 14. super Regulam Minorum. Verum apud Patres Dominicanos, vt legitur in Constitutionibus eiusdem Ordinis Romae impressis anno 1566. dist. 1. causa 19. ille declaratur vere incorrigibilis, qui culpas comittere non timet, & poenas ferre recusat, vel ex eorum saepius repetita inflictione cognoscitur discretorum iudicio non proficere. Apud Minoritas vero ille dicitur incorrigibilis, vt habetur in Ordinationibus generalibus Toletanis cap. 6. titulo de incorrigibili, qui ter iuridice conuictus fuit, & punitus de eodem graui crimine, nec se correxit, vel saltem incorrigibilis dicatur iuxta eorundem Ordinationes in Capitulo generali Valisoleti anno 1593. factas, qui ter conuictus fuit, & punitus de grauibus delictis, etiam distinctis, nec aliquando se emendauit.

Sed apud Patres Augustinenses, vt legitur parte 6. cap. 22. Constitutionum Ordinis, ille dicitur incorrigibilis qui grauissimas culpas non veretur committere, & tamen poenas ferre recusat; vel de cuius correctione, & emendatione non est spes aliqua probabilis.

Sed dicamus cum Panormitano in cap. Cum non ab homine, de Iudicijs. Tribus modis dicitur quis incorrigibilis: primo, quando perseuerat in criminibus, nec ab illis vult desistere; secundo, & si ter monitus non desistit. cap. Contingit el 1. de sentent. ex-

com-

communic. Tertiò, quando penitentiam iniunctam non facit, & se occultat. Cap. Vt famæ de sent. excommunicationis. Titius autem culpas grauissimas committere non timuit, penas inflictas ferre recusauit, ex penis repetitis minimè se emédauit, Discretorū iudicio non profecit, frequenter per euidenciam facti iuridicè fuit conuictus, & punitus, ob iteratas fugas, & Apostasias, effractis carceribus: cum autem de illius correctione, & emendatione nulla adfit spes probabilis, quoniam perseuerat in Apostasijs, quinimo pluries monitus resipiscere noluit, hinc necessariò dicendum est Titium verè fuisse, & esse incorrigibilem, prout ex processu contra illū fabricato liquidè cōstat, & ideo habitu priuandū, & ab Ordine expellendum.

Nec multum releuat, quod Titius non fuerit iuridicè ter conuictus, quia de illius criminibus, & Apostasijs fortè processus non fuit instructus, quia responderi potest, per euidenciam facti, & delictorum nottorietatem ab eo patratorem pro conuicto habendum esse, nam Clericus tunc incorrigibilis iudicandus est, ad effectum, vt degradatus possit tradi brachio seculari, quando venia bis fuit sibi data, ita declarauit parlamentum Parisiense referente Claro §. finali quæst. 36. & Salzedo in sua Praxi criminali canonica cap. 40.

Accedit tandem, quod in pœnam fugæ cum fractura carceris repetitæ potest ad remum damnari. Prax. Archiepiscopalis Neapolitana cap. 50. quamuis Farinaicus quæst. 30. n. 8. dicat huinsm odios pœnis arbitrarijs coercendos esse, loquitur tamen de ijs, qui semel tantum fugam tenuerunt effectum non secuto. Eman. Rodriquez, quæstionum in Regul. tom. 2. quæst. 25. art. 1.

Neque

Neque obest, quod Cardinalis Clementina prima, §. quia vero, quæst. i. de statu Monachorum, secutus Mathæum ait, pro nullo crimine Monachum iuste à Monasterio posse eijci, quia respondetur id esse contra regulas, & instituta Regularium, & contra stylum Urbis, & Orbis. Cap. ultimo de Regularibus. iuncta Glossa penultima cum Panormitano ibidem. Nauar. comment. 2. de Regularibus num. 33.

Immo ex Carthusianorum Constitutionibus, & decretis part. 2. nouæ Collectionis de anno 1582. cap. 25. de Criminosis, & fugitiuis n. 28. sic legitur. Verum tamen non obstantibus præmissis decernimus, at declaramus Apostates criminosos post tertiam apostasiam non esse amplius requirendos, sed nec in ordinem recipiendos.

Hinc non est audiendus Syluester, nec Armilla. Ille verbo Religio 6. §. 17. Hic ver. eodem ultimo, asserentes Regularem nullo pacto ab ordine reijciendum, quandiu se emendare voluerit; tum quia expulsio iuxta doctrinam Sancti Thomæ quolib. 12. in fine, est sicut excommunicatio, quæ non nisi in contumaciam ferri debet, tum quia toties deliquit Titius, vt nulla supersit spes emendationis, ita vt non possit habere locum Armillæ doctrina, & sententia, nimirum quod loco expulsionis incarcerationetur, & ibidem puniatur, quæ sanè militare possunt, cum arbitrio prudentis Viri, adhuc supersit aliqualis correctionis, & emendationis spes probabilis, & ita sentio &c.

AN Monialis illegitimè nata possit eligi, & assumi in Vicariam Monasterij.

Responded affirmatiuè, quoniam omnis irregularitatis macula per Religionis ingressum abstergitur, nec non per subsequentem professionem. *Glos. in auth. de Monachis, & præcipuè quæ oritur ex natalium defectu. cap. 1. de filijs præbit. Nauar. comm. 2. de Relig. num. 6.*

Confirmatur hoc idem neruosius, quia si natalium defectus obstat, ne possit eligi in Vicariam, vel prohibitio ipsa continetur in iure Canonico, vel in extrauagantibus Summorum Pontificum, vel tandem Constitutionibus, & Decretis peculiaribus sui Ordinis, ita cautum reperitur; sed quod tale non reperiatur in iure Canonico probatur.

Qui a non in titulis de Regular. transeunt ad Religionem de Relig. domibus, vel de Regularib. non de statu Monachorum, & Canonorum Regularium de electione, & electi potestate, nec in cap. Indemnitatibus in 6. tit. eodem, vbi Summus Pontifex longa verborum serie in illud præcipuè incumbit, vt eligendarum Monialium qualitates describat, nec non electionis faciendæ modum statuit, & decernit, nec tamen de natalium defectibus verbum facit; immo nec *Glos. nec Canonistæ super eisdem tit. & cap. 4.*

Quod autem non deducatur ex Summorum Pontificum extrauagantibus probatur, nam aliæ allegari non possunt præter binas Sixti V. 27. Nouembris 1587. & 21. Octobris 1588. At bullæ ipsæ, vt luce meridiana clarius apparet de solis viris religiosis

gios Regularibus, non autem de Monialibus disponunt, & loquuntur, neque aut potest, aut debet extendi ad Moniales, cum lex sit pœnalis, & odiosa. Cap. pœnæ de pœnit. dist. 1.

Confirmatur ex Moderatoria Greg. XIV. idibus Martij 1590. in qua sub initio aperte dicit. Quamplures viri, & litteris, & pietate insignes à Sancto proposito vitam ducendi regularem adducti, eò quòd honorum, & dignitatum incapaces redditi fuerint Constitutione Sixti V. non enim dicit mulieres, fœminæ, seu Moniales, sed Viri.

Adde Alphonsum à Sorbo Capucinum, in compendio priuilegiorum mendic. in verbo Nouititiis fol. 252. referentem Sixti V. Bullas, vna cum moderatorio Greg. XIV. & afferentem in ijs ipsis Bullis sermonem haberi de Viris tantum regularibus, non autem de Monialibus. Idem habet Io. Baptista Confectius in Compendio priuilegiorum Mendic. par. 2. cap. 4. de qualitate ad religionem recipiendorum fol. 329. & in calce eiusdem 2. partis quæ ad Moniales spectant tradit accuratè, nec tamen verbum, quod natalium defectus impedire possit talem electionem; Ita Stephanus Quaranta in summa Bullarij verbo Monasteria, & Conuentus Regularium virorum; Immo Gregorius XIII. prima Ianuarij 1583. præcipit Abbatissas, & alias Monasteriorum officiales eligi debere per triennium, nec tamen verbum vnum de natalium defectibus.

Sed neque ex Doctoribus, Monialium materiam, examinantibus id deduci potest, nam Summistæ in verbo Illegitimus, Monialis, Abbatissa, professio, Vicarius, Officialis, electio, nec verbum quidam de tali impedimento.

Adde Nauar. tam in Commen. de regular. quam

in Consilijs de regul. adde Alphonsum à Sorbo Capucinum in verbo Abbatis, Electio, Monialis, Professio. Adde Confect. in Compen. priuilegiorum, Mendic. locis præcitatatis &c.

Sed iniquies fortassis tale impedimentum habetur in eorum Constitutionibus.

Respondeo primò, me id difficillimè credere, quia nulla est, quod ego sciam, Regularium vtriusque sexus Constitutio, quæ talem prohibeat electionem.

Respondeo secundò, Patrem quendam eiusdem ordinis, & instituti peritissimum, ac prudentissimum oretenus mihi retulisse, Moniales de quibus in casu, non habere Constitutiones, & decreta, talem electionem respicientia.

Cum ergo, nec ex Iure Canon, nec ex Constitut. Pontificis, nec ex Doctoribus, nec ex eorundem Constitutionibus inualidari possit talis electio, concludendum est, quod legitimè, & canonicè possit eligi, & assumi ad officium Vicariatus, & præsertim cum habeamus consuetudinem fauorabilem, videlicet, quod Moniales illegitimæ fuerint semper electæ ad dignitates, & officia, & consuetudo est optima legum interpret. cap. Cum dilectus, de consuetudine, & dat iurisdictionem. Cap. Cum contingat de for. compet.

Quinimò consuetudo rationabilis, derogat Iuri positivo humano, Cap. Cum tanto, de consuetud. & quando est generalis ab omnibus seruanda est. C. Contra morem dist. 100. Ratio est, quia consuetudo est altera quædam lex, cap. Consuetudo dist. 10. Et cum est immemorabilis mutari non potest, Nauar. consil. 1. de restitut. spoliat. nec lege humana tolli potest. Cap. super quibusdam de verbor. signific. Nauar.

Nauar. comment. 4. de Regularib. numero 42.

Cum ergo ista consuetudo, & sit rationabilis (nam aliàs non tandiù perseuerasset) & sit generalis vbique enim practicatur, & sit immemorabilis, siquidem nullus scribentium aliquando insinuauit, quod Moniales illegitimæ non potuerint eligi ad dignitates, & officia, ergo consuetudo ista retinenda, amplectenda, & omnibus modis seruanda erit.

Addo etiam, quod in Monasterio Monialium S. N. Mediolani, Ordinis Sancti Benedicti Monialis quædam fuit per multos annos Abbatissa, & tamen natalium defectus patiebatur.

Addo finaliter Abbatissas quamplures N. Mediolani patientes defectus natalium officia cum regimine exercuisse, nec aliquando dubitatum, an id illegitimè fuerit factum.

Tandem Sac. Congreg. Episcoporum, & Regularium, multoties decreuit Moniales illegitimas posse eligi in superiores, non obstante Bulla Syxti V. ita Episcopo Spoleti 3. Ianuarij 1594. ita Episcopo Cortonæ 4. Octobris 1594. ita Episcopo Catari 21. Martij 1594. & ita sentio &c.

CONSILIVM VIGESSIMVM.

Retrus Laicus vxoratus, vellet pro filijs suis, & successoribus in propria domo Ius patronatum instituere ex pecunijs tamen Regularis Sacerdotis.

Quæritur an tuta conscientia id agere possit, an potius teneatur pecunias ad hunc effectum receptas restituere Religioni, cuius filius, & professus est Regularis ipse.

Respon-

Respondetur, quod indubitati Iuris est, Petrum omninò teneri ad restitutionem omnium pecuniarum sub hoc titulo receptarum, quia per professionem Ius disponendi, ac dispensandi, tum alia quacunque bona siue mobilia, siue immobilia acquiruntur Prelato Religionis. Cap. non dicatis. 12. q. 1. & ibidem Canonistæ. Cap. Monaci de statu Monac. & cap. Quidam eodem titulo. Concil. Trid. sess. 25. cap. 3. Cap. Abbates 18. q. vltima. Et quãuis Regularibus liceat habere aliquid cum licentia Prælati, id tamen intelligitur quò ad vsum simplicem facti, prout fuit declaratum in Concilio Lateranense. Cap. Monachi, de statu Monachorum & cap. insinuante, qui Clericum, vel Monachum: Obstat quoque Bulla Clem. VIII. de Largitione munerum, Nauar. de hoc abundè comm. 2. de Regularibus. Neque sub titulo eleemosinæ sine Prælati licentia potest Regularis aliquid elargiri. Nauar. vbi supra num. 8. & ita sentio &c.

CONSILIVM VIGESIMVMPRIMVM.

AN Regularis Sacramentum Eucharistiæ ministrans Laicis absque licentia Parochi, sit eo ipso excommunicatus.

Videtur dicendum, quod sic primò, quia sic statuitur in Clementina prima de Priuilegijs, & excessibus priuilegiatorum. Secundò, quia huius sententiæ videtur Martinus Nauarr. in Manuali Confessariorum cap. 21. num. 52. Attamen contrarium tanquam certum credendum est; quia licet in Clementina recitata excommunicentur eo ipso Regulares

gulares Sacramentum Eucharistiæ sine licentia Parochi ministrantes; nihilominus intelligitur de ijs, qui hoc non habent ex priuilegio sanctæ Sedis: at Mendicantes omnes id agere possunt ex priuilegio Leonis X. Pauli IV. & Pij V.; nimirum, vt quotidie sacram Communionem dare possint Christifidelibus solo die Resurrectionis Domini Nostri excepto. Ita Nauarrus loco supra citato. Ita Capuccinus in Compendio priuilegiorum Mendicantium, ver. Communicare, cum eiusdem annotatione.

Nec dicatur Mendicantium priuilegia per Gregorium XIII. fuisse reducta ad terminos Concilij; nam responderetur Concilium super hoc puncto, nihil, aut statuisse, aut innouasse; sed tantum Christifideles monuisse ad tanti Sacramenti frequentationem, prout habetur sess. 13. cap. 8.

Accedit, quod stilius Urbis, & Orbis ita docet, & suadet; nec aliquando fuit dubitatum, an id Regularibus ipsis liceret; siquidem non est credendum, quod Ordinarij locorum, vsque ad hæc tempora siluissent.

Adde, quod ad incurrendam censuram Clementinæ huius requiritur præsumptio, & dolus, quia si quis ex ignorantia, credulitate, aut bona fide id ageret credendo, quod Parochus bono animo id acceptaret saltem quo ad forum conscientia, pro vt mihi supponitur in casu, non incurreret: Ita Cardinalis in recitata Clement. quæst. 38. & ita Nauarrus in Manuali Confessariorum cap. 27. num. 101. saluo &c.

DVO Monachi loquebantur ad inuicem, & vnus dixit alteri tu dixisti, & Patri N. retulisti me tale quid commisisse, & altero negante id esse verum, hoc autem replicante id certissimum esse, ille tandem qui grauabatur tale quid retulisse indignatus eleuando manum contra alterum, reiecit illum aliquantisper de loco in quo morabatur. Queritur an iste Monachus ob talem actionem inciderit in excommunicationem maiorem.

AD quaesitum mihi propositum respondeo. Quod vbi supponamus D. Consulentem incidisse in Censuram latam 17. quaest. 4. Canonis. Si quis suadente & c. benè potuit per Multum Reuer. Dominum Abbatem absolui: tum iure communi, C. Monachi, & c. Cum illorum de senten. excomm. Tum rescriptis favorabilibus ad fauorem Mendicantium à S. Sede Apostolica emanatis, quibus potiuntur Monachi Benedictini: vt testatur Io. Baptista Confectius in Comp. Priuileg. Mend. par. 2. fol. mihi 308.

Non poterit tamen per D. Abbatem dispensari super Irregularitate: quia sic ligatus diuinis (non in contemptum clauium) se immiscuerit; quoniam facultas concessa Praelatis Regularibus à Pio V. vt habetur ex Confectio libro supracitato, mihi fol. 226. dispensandi cum suis subditis, super Irregularitatibus quomodolibet contractis, se extendit dumtaxat ad Irregularitates non publicas, & ad forum contentiosum deductas, sed occultas, & ex delicto occulto prouenientes, cuiusmodi non est ea de qua in casu.

Neq;

Neq; obstat, quod Bonifacius IX. prout in Bulla apud Confectum fol. mihi 27. indulgeat Prælati Regularibus, vt possint dispensare super Irregularitate, quam subditi Censuris innodati contraxerint Diuinis se immiscendo, non tamen in contemptum clauium: Tum, quia ibi loquitur Summus Pontifex de interiori foro tantum, & non de exteriori, prout in casu: Tum, quia huic Bullæ fuit derogatum per Concil. Trid. Siquidem eandem tribuit Pius V. facultatem Prælati Regularibus, dispensandi super Irregularitate cum suis subditis, quam habent Episcopi cum suis Dicecesanis, virtute Concilij Trident. sess. 24. cap. 6. De reformatione, vbi dicitur, quod Episcopi dispensare tantum possint super Irregularitatibus ex delicto occulto prouenientibus.

His tamen non obstantibus existimo D. Consulentem non incidisse in excommunicationem, de qua supra, & propterea, nec absolutione, nec dispensatione indigere arbitror.

Primò, quia percussio tam subita, & tam parua, quod Laico illata non esset mortalis, excusat ab incurssione Censuræ. Ita Caietanus in Summ. ver. Excommunicatio. capit. 10. iuxta doctrinam omnium. Et ita Nauar. in Man. Confes. c. 27. num. 85.

At quis non videat percussione, de qua in casu, adeo subitam, & modicam, quod re vera Laico illata, nec magnifieret, nec attenderetur.

Secundò, quod magis vrget est; quia excommunicatio maior non incurritur, nisi ob peccatum mortale. cap. Nemo. c. Nullus 11. q. 3. Hæc autem actio, cum fuerit imperfecta, & inaduertenter producta, nullus sanæ mentis, aut potest, aut debet, illam tanquam mortalem interpretari.

Z 2 Tertiò,

Tertiò, quia si senex percutiat principaliter non ex odio, malitia, aut ira, sed vt corrigat tantum, non incurrit censuram de qua supra. c. 1. & c. Cum voluntate, de sentent. excommun. iuncta Glossa. Idq; eò certius asseritur, quo percussio moderata est, saltem iuxta propositum percutientis. Nauar. in Man. Confes. cap. 27. num. 82.

Neque obstat, quod D. Consulens absolutionem petierit à Prælato, & tanquam excommunicatum se gesserit; quia petens absolutionem ab excommunicatione ad cautelam, nec sibi præiudicat, nec dicitur confiteri delictum: quoniam bonarum mentium est culpam timere, vbi culpa non est. cap. Ad eius. dist. 5. Et Panormit. ibidem post omnes. Glossa singularis in c. Venerabilem de electione, in ver. Postulauit. & Nauar. consil. 5. de emptione, & venditione num. 13. & consil. 1. num. 3. Ne Clerici, vel Monachi.

Si dicatur in foro conscientie tutior pars est eligenda. C. Tua. de sponsalib. & ita tutius est confiteri incidisse, quam non incidisse.

Respondeo id verum esse, quando vtraque pars est æquè dubia: at quando vna est altera probabilior, & certior: fallit regula. Modo ex serie facti, maiores habentur præsumptiones, quod D. Consulens non incidit, quam quod incidit: præterquam, quod indubio pronuntiandum potius ad fauorem Rei, quam contra: cum in pœnis, & delictis, benignior interpretatio sit semper facienda. Per regul. 49. Bonifacij VIII. in 6. Etsi quamplures velint regulam veritatem obtinere in foro exteriori, & contentioso tantum, non autem in foro Poli, & interiori.

CONSILIVM VIGESIMVMTERTIVM.

N Prior Regularis duos Frâtres ex Dominio interdicto aufugientes recepit quos in sua Ecclesia celebrare permisit, eò quod asserabant interdictum non violasse.

Quæritur, an præfatus Prior, ex tali permissione censuram, aut pœnam aliquam incurrerit.

R Espondeo, præfatum Priorem, nec excommunicationem maiorem, nec irregularitatem aliquam contraxisse. Non irregularitatem; hæc enim non contrahitur, nisi in iure expressè habeatur. c. Is qui, de senten. excomm. in 6. at tale quid in corpore iuris non reperitur. Nam in Clemen. 1. de sepulturis, & in Clement. 1. de senten. excomm. in 6. in quibus agitur, de violentibus interdictum, non habetur, quod admittens aliquem ad celebrandum, vel censuram, vel pœnam aliquam incurrat. Nec est dicendum præfatum Priorem excommunicationis maioris sententiã incurrisse, eò quòd communicauerit cum eo, qui interdictum (dato, & non concessio) violauit. Nam ubi quis, vel pro excommunicato, vel pro interdicto publicè denunciatus non fuerit; vel ubi in crimine cum tali non participauerit cum eodem communicare licet; nec excommunicationis maioris sententia contrahitur. Ita Martinus V. in Extrauag. ad euitanda, &c. Nuper. &c. Si concubinæ, de sentent. excommunicat. Cum ergo prædicti Patres ex Dominio Interdicto reuertentes, nec pro interdictis, nec pro excommunicatis tunc temporis fuerint declarati; nec præfatus Prior cum eisdem in crimine communicauerit; dicendum necessariò nullam propter hoc excom-

municationis maioris sententiam contraxisse. Accedit, quod nulla excommunicatio maior à iure, vel ab homine lata regulariter incurritur sine peccato mortifero. Cap. Nemo. c. Nullus 11. q. 3. & nulla in præfato Priore apparet peccati mortiferi labes, &c. Accedit eodem, quod in hoc casu quæstio facti, & non iuris tantum agitur, An videlicet præfatus Prior sciuerit, aut scire potuerit supradictos Patres interdictum violasse; cum autem omni diligentia, arbitrio boni viri adhibita, id scire haud potuerit; & ignorantia facti excuset. de reg. Jur. in 6. ergo &c. quini-
mò præsumitur ignorantia vbi non probatur scientia. per reg. 47. in 6. ergo præsumendum præfatum Priorem ignorasse prædictos Patres interdictum violasse, si tamen fortè constiterit illos eosdem in loco interdicto aliquando celebrasse.

CONSILIVM VIGESIMVM QVARTVM.

IN Conuentu N. Regularium afferuabantur Sacrae Reliquiae in quadam capsula parum decente, sub quatuor clauibus à Priore, & alijs tribus Patribus retentis. Placuit Priori partem Reliquiarum extrahere quò decentius aptarentur, & in vno Altari statuerentur, prout factum fuit.

Quaritur an præf. Prior ob dictam sacrarum Reliquiarum extractionem, censuram aliquam, aut pœnam incurrerit.

Respondeo: nullam propter hoc præfatum Priorem contraxisse censuram, aut pœnam. Quia licet

licet in l. 1. & vlt. C. de relig. & sumpt. fun. habeatur corpus perpetuæ sepulturæ datum sine Principis licentia non esse transferendum, absque causa, neque cum illa, absque Præsidis licentia; in casu tamen non agitur de translatione corporis Sancti, sepulturæ perpetuæ traditi, sed de aliqua particula, & de Reliquijs, quæ sepulturæ perpetuæ ibidem traditæ non fuere. Et ita intelligi debet. c. Corpora. de cons. dist. 1. vbi dicitur; Corpora Sanctorum, de loco ad locum non sunt transferenda sine Principis licentia. Nauar. de reliq. & vener. Sanctorum. cons. 2. Ar. mil. in verbo Reliquiæ, num. 3. & 4.

Nec obstat, quod in Concil. Prouinc. 6. tit. de cultu Sanctorum, Mediolani habito legatur: Quicumque sine Episcopi concessu scripto sacras Reliquias extra Diocesim asportarit; Qui item Reliquias vnius Ecclesiæ, alteri Ecclesiæ, etiam si particula tantum sit, concesserit, donarit; Qui item acceperit, excommunicationis pœnam ipso facto incurrat. Tum, quia Regulares ab Episcoporum iurisdictione exempti, cœsuris eorundem ligari non possunt. c. Quanto, & c. Cum capella. & c. Quoniam, de priuil. Tum, quia Reliquiæ de quibus in casu, nec extra Diocesim asportatæ, nec alteri Ecclesiæ donatæ, nec ipsi Priori applicatæ fuere. Cum ergo id egerit Prior non occultè, sed palam, ad Patrum deputatorum præsentiam; hinc vel dolus, vel fraus in ipso præsumi haud potest: & propterea nullam meretur pœnam, cum ritè, rectè, ac legitimè id fuerit factum. l. Gracchus. C. ad l. Iul. de adult. l. Sancimus. C. de pœnis. cap. 2. de constit.

Petr. Cened. collect. 12. ad Decretales. Praxis Curia Archiep. Neapol. cap. 71.

352
CONSILIVM VIGESIMVM QVINTVM

CVM elemosina pro societate Laicorum in Ecclesia Regularium erecta quaritari sole-
rent per Quastorem Laicum ab ipsis Con-
fratribus laicis institutum; Prior Conuen-
tus iussit quaritari per fratrem Conuersum sui Con-
uentus (vt tamen in eosdem vsus, in quos prius ex-
penderentur,) eò quòd videret dictos Confratres non
soluere Monasterio, quæ debebant pro Missis, & alijs
inter eos conuentis, & quia non seruabant leges, &
constitutiones dictæ Confraternitatis.

Quaritur, an Prior incurrerit excommunicationem
latam contra vsurpantes bona, & iura Ecclesiæ, seu
piorum locorum.

Respondeo; præfatum Priorem nullam propterea
contraxisse censuram: tum, quia nulla hic
adest vsurpatio; siquidem vsurpare (iuxta Caiet. in
Summ. verbo Excommunicatio, cap. 48.) est fraudi-
bus exquisitis, siue coloribus aliquid sibi appropriare;
iste autem Prior, nec fraudibus, nec coloribus, nec
sibi, sed Monasterij indemnitati de consensu discre-
torum consuluit: Tum, quia casus 17. Bullæ Cænæ
excommunicat tantum vsurpantes, & sequestran-
tes fructus Ecclesiasticos, vt Ecclesiasticos, sine
licentia Papæ, vel alterius ad quem spectat dare
licentiam: & Bulla pœnalis ad alium casum ex-
tendi non debet. c. Pœnæ, de pœnit. dist. 1. Nauar.
de senten. excommunic. consil. 34. Cum ergo ele-
mosynæ per Quastorem Conuersum de Prioris man-
dato colligendæ, nullo pacto dici possint fructus,
siue redditus Ecclesiastici, quoniam non ex fundo,
seu

Vigesimum quintum, & Vigesimum sextum. 353
feu beneficio aliquo Ecclesiastico, sed ex laicorum
crumenis Ecclesiæ donantium liberaliter deducan-
tur; sequitur præfatum Priorem excommunicatione
in Bulla Cœnæ contenta nullo pacto ligari.

Sed esto, quod eleemosinæ huiusmodi possent ali-
quo pacto, fructus Ecclesiastici, siue redditus ap-
pellari; non propterea ligaretur præfata censura:
siquidem easdem non cœpit, nec colligere fecit Prior
auctoritatiuè, vsurpando auctoritatem tanquam
Dominus, vel persona publica, sed tanquam credi-
tor, qui putauit sibi licere capere tantum de bonis
sui debitoris, quantum sibi debebatur. Nauar. de
sentent. excomm. consil. 35. & Caiet. in Summa in v.
Excommunicatio. cap. 27.

Adde per impossibile, quod si pecunias illas, tan-
quam fur, & latro accepisset, ac sibi retinisset, non
tamen Bullæ censuram contraxisset. Nauar. & Caiet.
vbi supra, quia non auctoritate publica laica, sed pri-
uata, & ita sentio ego.

CONSILIVM VIGESIMVM SEXTVM.

MONASTERIVM N. Regularium est
in pacifica possessione supra centum an-
nos cuiusdam Oppidi, & consecutiuè cau-
ponæ, & Clibani, vt Conductores pos-
sint ad libitum fabricare panem, ac vendere car-
nes, & vinum. Oppidum existit in vna Plebe
cuius Feudatarius est Titius, & propterea (vt ip-
se asserit) Dominus Datij panis, vini, & carni-
um omnium locorum dictæ Plebi subiectorum. Titius
nunquam se opposuit præfato Monasterio, & Con-
ducto-

ductoribus quin carniū panis, & vini venditionem non exercerent.

Titius tandem vendidit Feudum Sempronio, qui per decem annos, nec Monasterio, nec Conductoribus contradixit, quò minus panem, vinum, & carnes venderent. Idem verò Sempronius prætextu Privilegij à Titio sibi venditi, & collati prætendit nouissimè Conductoribus non licere panem, vinum, & carnes fabricare, & vendere, & ideò (Monasterio, & Conductore non citato) associatus Prætor, famulis, & alijs suæ Plebis, accessit ad præfatam Oppidi cauponam, panemque, & vinum ibidem repertum aliò transtulerunt, Pistorem in ipsius Feudatarij carceres conijcientes.

Quæritur, an Feudatarius, Prætor, famuli, & alij cooperatores inciderint in aliquam censuram, & præcipuè in 17. Bullæ Cœnæ Domini.

Feudatarium de quo in casu verè incidisse in casum 17. Bullæ verè existimo: tum, quia fructus redditus, proventus, iurisdictiones, & bona ab eo vsurpata non sunt profana, sed Ecclesiastica, & ad personas Ecclesiasticas verè spectantia; tum quia, id egit auctoritatiuè, & potestate vsurpata; tum quia sine licentia Papæ, vel aliorum ad id legitimam facultatem habentium; tum quia censura ista verè, & directè fuit lata contra Dominos temporales, qui Bona Ecclesiæ vsurpant, aut sequestrant, aut Ecclesias illis spoliant, & in proprium vsu conuertunt. Caietanus in Sum. cap. 27. Cardinalis Toletus in explicatione Bullæ Cœnæ. cap. 9. n. 12. Nauar. in Man. cap. 27. sub n. 70. Graffius p. 1. decisionum Aurear. lib. 4. cap. 18. n. 144. Gregorius Saurus in Thesuro Casuum cōscientiæ lib.

3. cap.

Vigesimum sextū, & Vigesimū septimū. 355

3. cap. 2 1. Franciscus Suarez tomo 5. de Censuris in explicatione Bullæ Cœnæ, casu 17. Adde præfatum Feudatarium in aliam censuram incidisse nimirum in illā, quæ habetur in Concilio Tridentino sess. 22. cap. 11. de Reformatione. Prætor autem famuli, & alij cooperatores non videntur incidisse, quia excommunicatio lata contra facientes aliquid non includit procurantes, consulentes, aut mandantes, nisi per alia iura id declaratur; & præcipuè, quia dispositio Bullæ est pœnalis, quæ non debet extendi de vno casu ad alium. cap. pœnæ, de pœnit. dist. 1. Sed contrarium verius est de iure, videlicet, quod Prætor, famuli, & alij cooperatores in eandem excommunicationem inciderint. Ita Syluest. verbo excommunicatio n. 73. Tabiena eodem verbo sexto. n. 12. Toletus vbi supra n. 15. Gregorius Saurus vbi supra cap. 18. n. 3. rationibus, vt ibidem.

CONSILIUM VIGESIMUM SEPTIMUM.

AN Decuriones teneantur obedire Principi si aliquando præciperet aliquid præiudiciale Ciuitati, & repugnans Priuilegijs Ciuitati concessis ab Imperatore, vel à Rege.

Respondetur negatiuè, & pro veritate conclusionis videndus.

D. Tho. 2. 2. q. 96. art. 4. in corp. Item 2. 2. quæst. 96. art. 10. circa finem, & quæst. 12. art. 2. ad primum, & quæst. 43. art. 8. 0. & quæst. 66. art. 8. ad secundum, & quæst. 96. art. 4. circa finem. Item quæst. 104. art. 6. 0. Item 2. sent. distinct. 44. quæst. 2. art. 2. 0. Item quolib. 2. artic. 9. Docet enim Christianos teneri obedire

Prin-

Principibus secularibus si habeant iustum dominium, & si licita præcipiunt, idem habetur 11. quæst. 3. Can. Non semper, & de Sim. cap. Ne Dei, Monaldus in summa ver. Obedientia. D. Thom. 2. 2. quæst. 104. art. 5. & in cap. 13. ad Rom. tradit, quod multa sunt, ad quæ superior subditum obligare non potest: quale est, cum præcipit contrarium præcepto Superioris iubentis, scilicet Dei, Papæ, Ecclesiæ, aut alterius Superioris, & hoc idem habetur C. Si Dominus, cap. non semper 11. quæst. 3. Navar. in Manual. Confess. cap. 23. num. 38.

Accedit, quod 11. quæst. 3. Can. Qui resistit, habetur, quod cum duo Iudices præcipiunt contrarium, maiori semper est obediendum. Hoc idem adstruit D. Thom. 2. 2. quæst. 104. art. 5. & quæst. 105. art. 2. & 2. sentent. distin. 44. Item 2. 2. quæst. 69. art. 3. ad primum, & 2. sent. dist. 25. quæst. 2. art. 1. Cardin. Toletus in Instit. Sacerd. tract. de septem peccatis mortal. cap. 15. Ita Panormit. in cap. Inquisitionis, de senten. excommunic. & Io. Andr. cap. Cum à Deo, de rescript. Ad vulgatam illam Regulam, quod omnia sunt Principum. Respondet D. Thom. quolib. 12. art. 25. in fin. intelligendam quoad dandum alijs, vel sibi, siquidem leges, & decreta Principum, quibus subditorum facultates, vel pro se, vel pro alijs extorquent, sunt leges tyrannicæ, nec absoluunt in conscientia, art. 8. Adde illud, quod colligitur ex D. Thom. Opuscul. 20. lib. 3. cap. 11. & ad Roman. cap. 13. lect. 1. in fin. sub litera G. Princeps non potest auferre bona subditorum, nisi ratione delicti, aut ratione communis boni.

CONSILIVM VIGESIMVM OCTAVVM.

AN Regulares Mendicantes teneantur ad refectio-
nem Viarum, Murium, Pontium &c.

Respondetur negativè. Videndi Iuristæ in l. ad
Instructiones. C. de sacrosanct. Eccles. Cyn. &
Salycet. in auth. cassa, & irrita. C. de Sacrosanct.
Eccles. Bald. in l. cunctos populos. C. eodem Socin.
consil. 55. lib. 1. Alexand. consil. 209. lib. 2. Socinus
consil. 55. lib. 1. cap. vnico, de religios. domibus in
6. cap. Non minus, & cap. aduersus, de immun. Ec-
cles. cap. 1. & 3. de immunit. Eccles. Canonistæ ibid.
cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, de constitut. Innocentij
III. cap. Quæ in Ecclesiarum de constitut. Clement.
1. & 2. de censibus, cap. Conquestus, de foro compet.
cap. fin. de rebus Ecclesiæ non alienandis. cap. vt
dilecti filij. cap. Quanto de priuilegijs. cap. Quam-
quam de censibus in sexto, cap. Decernimus de Iu-
dicijs, distinct. 10. & 96. Syluest. verbo Immun. cap.
1. quæst. 5. num. 19. 20. Tabien. verbo excomm. cap.
5. casu 18. num. 3. Angel. verbo Immun. num. 38. En-
riquez in summa Theologiæ moralis lib. 10. cap. 15.
num. 4. 5. 6. 7. 8. 9. Michael Salon. de Iust. & Iur. tom.
2. q. 78. art. 5. controuers. 1. fol. 176. Praxis Curia Ar-
chiep. Neap. cap. 92. Graffius de arbitr. Conf. cap. 24.
Azorius par. 1. lib. 5. cap. 19. q. 8. instit. mor. Item p. 3.
lib. 5. cap. 19. q. 10. Couarr. pract. q. cap. 33. n. 7. Fran-
cis. Sarmient. lib. 7. sentent. cap. 14. Item Lopez in re-
petit. c. Per vestras, de donatione inter virum, & vxor.
Anastasius. Germon. Assertio libert. & immun. Eccl. c.
7. fol. 62. Ioan. Beltr. Propugnac. libert. Eccles. §. 1. n. 8.
11. 22. & §. 5. n. 28. & §. 6. n. 57. 58. Bulla Cænæ cum
Eposit.

Exposit. casu 14. 15. 17. 18. Riccardus de Media Villa quolibet. 2. quæst. 30. art. 5. Menoch. consil. 800. Surd. consil. 301. Marta, de iurisdictione vol. 1. par. 4. cent. 1. casu 9. Petr. Cened. in Collect. ad Ius Canon. Collect. 153. Camil. Borel. de tit. & regal. Regijs, cap. 7. n. 20. cap. 19. n. 82. c. 20. n. 46. 47. 48. cap. 63. n. 48. 49. 50. 52. 53. c. 71. n. 252. 293. Quaranta in Summ. Bullar. ver. Priuilegia Regular. Io. Baptista Confect. in compend. priuileg. mendic. fol. 361. Venetijs 1603. Purpurat. consil. 485. Molina de iust. disp. 670. & 672. tom. 3. cap. Clericis de Immun. in 6.

Si Bulla Pij V. Dum ad vberes &c. non habet locum in hoc casu, ergo malè citatur in hunc locum à Michaelè Salono, à Quaranta, & à Confectio vbi supra, à Candelabro Aureo parte 2. in excommunicationibus 56. 57. 58. Episcopis reseruatis, & à Sorbo Capuccino in Compendio priuileg. Mendicant. sub finem primæ partis.

Si dicatur: Dispositio Iuris Ciuilis amplectenda quando contrarium non habetur in Iure Canonico, cap. 1. de noui operis nunciatione.

Respondetur id verum cum Iuris Ciuilis dispositio non grauat Ecclesiam, nec Ecclesiasticos; tunc enim non tenet, nisi approbetur specificè ab Ecclesia. Ita DD. in c. fin. de for. compet. & c. Ecclesia Sanctæ Mariæ, de constit. & c. fin. de reb. Ecclesiæ non alienand.

Adde Conseruatores non posse recusare electionem de ipsis in Conseruatores factam sub pœnis excommunicationis, & suspensionis à diuinis, ipso facto incurrendis; atque sub eisdem pœnis officium exercere tenentur debite, & plenariè, itaut quouis prætextu, a nullo impediri possint, quo minus officium

Vigesimooctauū, & Vigesimūnonū. 35
ficium adimpleant; Et à supradictis censuris non nisi
à Summo Pontifice, aut in mortis articulo absolui pos-
sunt. Ita Confect. vbi supra fol. 210. & 350. Leonar-
dus Duardus in Bullam Cœnæ lib. 2. can. 15. q. 19. n.
116. & can. 18. q. 12.

Regulares non tenentur ad refectionem viarum,
&c. Ita Sacra Congregatio Episcoporum, & Regula-
rium 18. Nouembris 1583. Episcopo Ferrariæ.

CONSILIVM VIGESIMVMNONVM.

*De vultu tuo Domine iudicium
meum prodeat. Psal. 16.*

Onsuevit Augustiniana Religio à quibus-
dam annis infra eligere, & deputare in
Regentes studiorum non Magistros, &
Doctores, sed Baccalaureos, qui titulo,
& prætextu officij præcedere volunt alios
Baccalaureos non Regentes, ipsis tamen Regentibus
habitu, professione, & Baccalaureatus gradu priores.
Quæritur, quid Iuris?

Respondetur, de iure nullo modo deffendi posse,
quod prior locus debeat Regentibus Bacca-
laureis supra alios Baccalaureos non regentes.

Primò, quia ab initio Religionis, vsque ad hæc
tempora ita fuit obseruatum, vt nullum locum ra-
tione officij habuerint Regentes, sed illum tantum,
qui ratione gradus illis erat debitus, & à practica
antiqua numquam est recedendum. Bal. in L. illud
vfitat-

vsitatissimum ff. de excess. iur. ad L. Si quis donaturus in fin. ff. de Vsufruct. & ratio est, quia communis obseruantia tamquam lex seruari debet, nec sunt mutanda, quæ certam interpretationem semper habuerunt. L. Si de interpretatione. L. minimè ff. de Legibus, & sic argumentatur Baldus de Feud. sine culp. non amitt. dicens, quod ita seruat practica, quæ est vera intellexit Legum. Cap. Cum dilectus de consuetud.

At verò consuetudini claræ nihil est addendum. L. ille, aut ille, C. Cum in verbis de L. 3. L. non aliter in primo illo tit. L. 1. §. Si ijs, qui nauem ff. de exerc. L. quod constitutum, & ibi Bart. ff. de testam. militis, nec debemus addere ad textum, nec requirere plusquam litera requirat. Tex. in L. Gallus §. Videndum est, vbi hoc not. Bald. not. 5. ff. de lib. & posthum. & ibi sequitur Angelus vterque, immo, & Bald. in L. 1. in fin. ff. de Cur. fur. in L. Omnes Populi col. 1. & col. 7. versic. dico ergo, ff. de Iustitia, & Iure, & hoc maximè peculiare est in statutis, & consuetudinibus, quod eorum verbis tenaciter est inhærendum, nec licet illis addere, nec detrahere, nec aliàs interpretari, quàm loquuntur, vt pulchre Bald. in L. maximum vitium col. pen. versic. in contrarium C. de liber. præter. in Cap. significante de appellat. in cap. 1. in fin. de alien. Feud. & in tract. status verbo citatio in fin. Albert. in 1. par. stat. quæst. 1. & alibi plura vide per Tiraq. in repet. L. Si vnquam verb. Libentis num. 4. quæst. 5. C. de reuocan. donat. & vbi habemus textum consuetudinis, vel statuti non est inquirenda ratio, inquit Bald. in L. 1. col. 4. C. Si plur. vna sent. in L. si infanti col. 5. C. de Bon. delib. in L. executores col. 3. C. de excessu rei iudic. Cum autem in casu nostro habeamus clarissimam

mam

nām consuetudinem, nec non statutum, hoc est Constitutiones Ordinis, nullum locum assignantes Regentibus ratione officij, ergo &c.

Secundo, de his quæ non apparent, & nulla lege probantur absurdum est iudicare, præsertim contra id quod est lege satis expressum C. de cola. L. Illa Lapis alleg. 101. num. 9. Sed nulla L. apparet, nec vnquam probabitur locum peculiarem, siue eundem locum, qui debetur Magistro Regenti deberi Regenti Baccalaureo, quia diuersa sunt Magistrerium, & Baccalaureatus, & à diuersis non fit illatio, L. Papia ff. de minorib. cap. ad audientiam tit. de decimis, ergo &c. Immo contrarium decernitur in Constitutionibus Ordinis, vt infra diceretur.

Tertio, consuetudo immemorabilis habetur pro titulo, & tituli probatione, cap. Super quibusdam §. præterea de verb. signif. & L. hoc iure §. Ductus aquæ, ff. de aqua quotid. & æstiu. Nauar. de censibus conf. 7. At consuetudo immemorabilis semper fuit, vt Regentes haberent locum iuxta suum gradum, & non iuxta officium Regentis, præsertim cum in Constit. Ordinis parte 5. ca. 4. Baccalaurei censeantur digni, & officio Regentis, & publica sacre Scripturæ lectione, nec tamen ibidem assignatur illis locus supra quoscumque Baccalaureos.

Quarto, quia consuetudo rationabilis, & legitime præscripta habet vim priuilegij, & legis, Cap. fin. de consuet. Mart. Nauar. de præbend. conf. 36.

Nec dicatur constitutiones Ordinis de solis Magistris Regentibus sermonem habere, quia Respondetur ex eo, quòd Baccalaurei non nominantur, pro Regentibus actualibus, non propterea debent esse melioris conditionis, quam sint Magistri Regentes cum expressum fortius sit, & extensibilis,

Aa quam

quam tacitum. Not. in L. precibus C. de Imperator. & alijs in L. pen. ff. in quibus cau. pig. tac. contra in cap. quod à te de Cler. coniug. Abb. in cap. Dilecto de foro compet. Dec. in cap. Clerici col. fin. de Iud. Cum ergo Magistri Regentes expressi in Constitutionibus maiorem locum non habeant, quam sui gradus, ergo neque Regentes Baccalaurei ratione officij regentis habere debent maiorem locum sui Baccalaureatus, quia eadem est vis, & idem iudicium fieri debet taciti, & expressi L. ijs solis C. de reuoc. donat. in L. Gallus §. si ijs. ff. de lib. & posth. Cur. Sen. conf. 25. nu. 13. Cur. Iun. conf. 63. nu. 13. Alex. conf. 30. lib. 2. conf. 24. num. 33.

Dicitur secundò, constitutiones ordinis generaliter loqui de Regentibus, & ea omnia explicare quæ illorum officio competunt, & Magistros illos appellant, quia in iisdem Constit. parte 5. cap. 1. Suadetur Generalibus, vt Regentes sint Magistri sacre Theologiae, nec ibi (vt alias dictum est) locus peculiaris illi assignatur, ratione huius officij, & cum verba sint generalia, generaliter etiam operantur. Butr. in cap. Olim de verb. signific. Cald. consil. 1. de consang. & affin. Dec. cap. 16. col. 2. de rescript. Et hoc etiam verificatur in odiosis, & penalibus simul, Glos. vlt. in cap. contra Christianos, de Hæreticis in 6. ergo Baccalaurei Regentes nullo modo fundare possunt intentionem suam super constitutiones Ordinis.

Sed examinemus Baccalaureorum regentium sortem, vt aiunt, Achillem; dicunt enim quod a 15. annis infra ceperunt esse Regentes in Religione, & proinde toto hoc tempore locum habuerunt vbi que ferè, supra Baccalaureos non Regentes.

Respondetur primò, quod Baccalaurei non Regentes

tes

res toto hoc tempore urbanitatis, & ciuilitatis causa locum illis cesserunt, exploratissimi autem iuris est, ea quæ fiunt ex ciuilitate, & urbanitate quantocumque tempore non præiudicare iuri publico, aut priuato, nec in petitorio, nec in possessorio. L. Qui iure familiaritatis, & ibi per Barr. Imol. Paul. Alex. ff. de acq. poss. L. & habet §. Hospites, ff. de præca. L. si mulier ff. Quibus modis usufruct. admittatur. not. Innoc. Abb. in ca. Cum Eccl. Sutrina de cau. poss. & propriet. & in cap. Abbate Sancti Siluani de verb. signific. Anchar. in repet. cap. sine possess. col. 21. de reg. iur. lib. 6. Pau. consil. 179. in cau. col. 2. ver. item non obstat lib. 1. vbi etiam dicit non præsumi derogatum iuri semel quæsito, si ex gratia, & ciuilitate sit factum, nisi probetur tamquam ex necessitate, vel ex debito esse factum, per tex. in L. fin. ff. de itin. actuque priua. l. 1. §. an ita de aqua, quinimmo in dubio actus præsumitur factus ex verosimiliori, ac minus præiudiciali. Rot. Roman. decis. 613. num. 3. parte 1. nouissimarum.

Respondetur secundò, consuetudinem annorum quindecim allegatam non esse veram consuetudinem, sed illam veram esse quæ capit à principio Religionis, & ferè semper perseuerauit, quæ quidem nullo tempore tolli potest per simplicem non usum, vt not. Petr. Cened. in l. 11. C. quæsit. Io. Conf. Albert. in rub. C. eodem, Bald. Angel. in l. hæc autem iura, per illum tex. ff. de seruit. urb. præd. Io. And. Butr. Immol. Abb. in cap. Io. de Cler. coniug. vbi docent abstinentiam, vel obseruantiam certi, & determinati modi quantumcumque diuturnam non censi implicare communem usum, nec inducere disuetudinem, & præsumptionem, & ita tenet Cal-

der. conf. 1. & 3. in fin. sub tit. de consuet. & in cōf. 19. de præben. & sequitur Rocc. Cur. in repet. cap. fin. col. 66. versic. redeundo ad primam in fin. de consuetud.

Respondetur tertio, quod ista consuetudo quindecim annorum si alicubi reperitur derogat consuetudini generali in loco illo particulari tantum. Bald. in L. & Prouinc. ad fin. C. de seruit. vbi dicit hoc esse tenendum quando est fauor Ecclesiæ, quod tamen non militat in casu nostro. Bald. in l. Sed si Lege §. de eo in fin. ff. de pec. hæred. & in L. Nemo §. temporalis ff. de rep. iur. Bald. in c. 1. §. Notandum, qui feud. dar. poss. dicunt quod consuetudo posterior tollit priorem, quando est præscripta, quia præscripta intenditur per non præscriptam. Bald. in cap. 1. col. 1. de feud. cog. Io. And. in cap. Cum Ecclesiam de elect. notat id verum esse maxime in petitorio, non autem in possessorio, cum autem Regentes Baccalaurei spatio quindecim annorum præscribere minimè potuerit, iuribus vulgaris ergo &c.

Respondetur quartò, consuetudo quindecim annorum debet recipere vt sit bona; interpretationem à iure communi, L. 2. C. de noxa, cap. cum Dilectus de consuetudine. Ias. plenè in auten. nouissima col. 6. C. de innovat. test. Alex. consil. 19. & consil. 29. lib. 1. & debet esse iusta, & rationabilis, vt dicit Alex. consil. 80. col. 3. ita vt excludatur prauus sensus Bald. L. quicumque col. ante pen. C. de ser. fug. Socin. consil. 31. col. 1. lib. 1. allegata enim consuetudo caret huiusmodi conditionibus, & iure nostro hoc est Constit. Ordinis non confirmatur, & proinde in materia præcedentiæ consuetudinem attendendam esse docet expresse Rot. Rom. dec. 438. n. 1. par. 1.

Ref.

Respondetur quintò, quamdiu possidetur aliquid sub aliqua qualitate à iure reprobata numquam etiã per mille annos præscriptio incipere potest not. in L. cum notissimi §. illud, & ibi Io. Fab. Bald. C. de præscript. 30. ann. Abb. & Bald. in cap. Quoniam consequenter de præscript. Corn. consil. 166. lib. 3. qualitas autem à iure hoc est à Constitutionib. Ordinis reprobata est, vt nullus locus peculiaris assignatus reperiatur Regentibus, vti Regentes sunt, sed locum teneant sui gradus tantum.

Nec dici potest Constitut. Ordini hac in re correctione aliqua indigere, quæ fieri debeat per aliquod statutum, nam correctio iuris communis induci non debet per statutum, nisi quatenus expresse in eo dicitur Ias. in L. Omnes populi in 2. lect. col. pen. ff. de iust. & iur. & in L. fin. §. In computatione in fine C. de Iud. del. nec in Constitutionib. Ordinis expresse dicitur quod possint corrigi per statutum.

Respondetur sexto, quod possessio prætensa à Baccalaureis Regentibus cum præscripta non sit, non dat ius alicui toto titulo de causa possess. vt autem præscripta dicatur requirit spatium quadraginta annorum numquam intermissum. Nauar. de præb. consil. 6. cap. fin. de consuetud. cum latè adnotatis per Roccam, Panormit. communiter receptus in cap. final. de consuetud. numero 11. Nauarrus de consuetud. consil. 36. & de statu Monachorum consil. 4. vbi concludit Prouincialem Aquitanæ ordinis Minorum debere præcedere Prouincialem Lugduni eiusdem Ordinis, eo quod præscripsit, & pacificè vsu caput locum supra Prouincialem Lugduni per annos quadraginta, & amplius.

Et in huius veritatis confirmationem, Canonice Ecclesiæ Collegiata si sit Vicarius Episcopi sedendo

Uendo in choro cum alijs Canonicis eos tantum præcedit, qui Canonicatum post illum sunt adepti, non autem eos qui ante illum facti sunt Canonici. Nauarr. consil. 3. de Maioritate, & Obedientia. Decanus quoque, siue Archidiaconus præcedit suum Episcopum, quando Episcopus interest capitulo, vt Canonicus. Glos. in cap. à collatione de appel. in 6. Nauar. de maiorit. & obed. cons. 4. idque fieri dicunt Canonistæ præcitato tit. quia Episcopus ibidem sedens, nihil agit vt Episcopus, cum ergo regentes Baccalauri in Choro, Capitulo, Refectorio, Processionibus, nihil agant quod spectet ad eorum officium Regentis, ergo tenere debent locum, sui gradus, & professionis, non autem officij, & ita fuit decisum multoties per sacram Congregationem Episcopis, & Regularibus præpositam 6. Iunij 1589. Episcopo Veroli 7. Martij 1592. Archiepiscopo Aui gnioni 27. Augusti 1593. Episcopo Ferrariæ 24. Augusti 1594. Episcopo Sutriano.

Respondetur septimò, Regentes Baccalaueros rationibus supradictis fuisse possessores malæ fidei, quia sciebant, vel scire debebant, vel saltem dubij erant rem quam possidebant non esse suam. Dominicus Soto lib. 4. de iust. & iur. quæst. 5. artic. 4. & ita possessores malæ fidei numquam præscribunt. c. Vigilant. de præscript. cap. possess. de reg. iur. lib. 6. & Nauar. de Decimis cons. 1.

Respondetur octauò, quod locus supra omnes, qui Magistri non sunt solis Magistris est de Iure debitus, vt cantant Constitut. Ordinis part. 3. & 5. qui si Baccalauereis Regentibus assignaretur procul dubio aliud non esset quam facere ipsos Magistros re saltem, & si non nomine, quod tamen vetitum est, & Generalibus, & toti Religioni, tñm Edicto Gre-

gorij

gorij XIII. tum declaratione viuæ vocis oráculo facta à Clem. VIII. tum reuocatione exemptionum Magistralium à Reuerendis. Magistro Alexandro Senense Generali, publicis literis facta, etiã de mandato D. Cardinalis Saulij Protectoris, & vt iisdem literis asseritur etiam de mente Sanctissimi Domini. His addi potest nullã esse Religionem, quæ suis Regētibus, aut Lectoribus maioribus locum assignet supra aliquos, qui nō sint de corpore sui studij.

Respondetur nonò, quòd vigore Constitutionum Ordinis non dantur modo Baccalaurei præsentati, siue licentiati, eò quòd facultas licentiandi ad Magisterium fuerit Generalibus sublata per Diploma Gregorianum, ibique statuitur Baccalaureos, quæ iuxta diplomatis dispositionem concursum fecerint, nullam ex ipso concursu, aut prærogatiuam, aut utilitatem sortiri posse. Quod si de facto Baccalaureis locum præcipuerunt, & usurparunt, à loco isto debent expelli, & vltèrius post alios poni. C. præcipimus 93. dist. & L. Neminem C. de officio Magistrorum officiorum, Bart. Cassan. in Catal. Gloriz Mundi part. 1. consid. 39. Riccius in Praxi Aurea resolut. 103. possessio enim nulli est auferenda ante causæ cognitionem. cap. 1. de causa, & propriet. cap. In literis de restitut. spol. & cap. Conquerente tit. eodem. Mart. Nauar. conf. 1. de Decimis, & Primitijs, & ad hoc facit, cap. Iulianus, & cap. Resistit 11. q. 3. Nauar. conf. 1. vt lite pendente, & Diuus Thom. 2. 2. quæst. 104. art. 1. & ita sentio saluo &c.

Tandem negotio hoc in Capitulo generali 1602. Recineti proposito, & examinato coram Reuerendissimo Patre Magistro Hippolito Rauennate ibidẽ Generali electo, & coram Multum Reuerendis Patribus Diffinitorij fuit dictum, & decretum, quod

Regentes Baccalaurei locum haberent supra omnes Baccalaureos illius Conuentus tantam, in quo sunt actu Regentes, in alijs autē Cenobijs locū haberent prioritatis, & antiquitatis, sui Baccalaureatus tantū.

Io. Antonius Massobrius in tract. de Syn. Diæces. c. 4. dub. 6. Vinc. Grilenzonius conf. 50. 58. 121. Vinc. Francus dec. 48. 4. par. Andreas Molfesius consil. 15. Aloys. Riccius Prax. fori Ecclesiastici dec. 578. 579.

CONSILIVM TRIGESIMVM.

Franciscus de anno 1580. dedit scuta mille auri mensæ Antonij, & Martini sociorum numulariorum tenenda super cambijs in modum, & formam infra scriptæ appodissæ.

Confessiamo per la presente noi Antonio, & Martino esser veri, & reali debitori de scuti 1000. d'oro di Francesco, quali esso ne le dà, acciò le teniamo sopra cambij reali di Bisenzene, ouero doue si faranno le fere à quella raggione del conto, che sarà stabilita per generalità de Mercanti, così quà, come in fera, tutto à nostro rischio, senza ch'esso ne patisca alcuna sorte di spesa, ne di sensaria, nè di altro, eccetto che haueremo da leuargli ogni fera la prouisione del luogo oue si farà la fera à raggione d'vn terzo per cento, come si stila vniuersalmente; & auanzando mobili, declaramo ch'esso Francesco non ne habbi da sentir danno alcuno delli contanti se si mandassero à Milano, ò altroue, & come è detto, vogliamo che il tutto sia sopra di noi, & si oblighiamo, à restituirgli ad ogni suo piacere sì il capitale, come li utili fossero sopra ciò seguiti, con dargli distinta, & particolar ragione di quanto

quanto farà sopra questa causa negotiato in danari contanti, & non in altra cosa, & questo sotto obbligo, & hipotheca di noi insolidum, talmente, che siamo insol. tenuti con le rinontie delle N. C. & d'ogni altra legge, obligandoli noi, nostri beni, heredi, presenti, & futuri pegno al detto Francesco presente, & che accetta, & in fede &c.

Quarum omnium pecuniarum vsuram sub specie lucri in fine cuiusque ferie dictus Franciscus à dictis Numularijs exigebat, & in fine anni, seu in alio sibi commodiori tempore cumulata vsura cum aliquibus alijs pecunijs capitale constituebat, quasi nouum. Iterumque dabat dictis Numularijs vt supra, & pro cautione fiebant aliæ appodissæ ad formam vt supra, ex quibus pecunijs exigebat Franciscus pariter similem vsuram prouenientem ex ipsamet vsura.

Anno postea 1583. factis calculis summæ contentæ in prioribus appodissis fuerunt reductæ in vnã summam, & facta fuit sola appodissa tenoris vt supra, qua confessi sunt dicti Numularij se debitores dicti Francisci de summa librarum 59. mil. & anno 1584. ex asser to lucro exacto post aliam supra scriptam appodissam confessi sunt recepisse alias libras 3000. & anno 1586. alias libr. 3000. vt constat ex duabus appodissis tenoris vt supra.

Anno vero 1587. defuncto dicto Francisco.

Papirius eius filio suo, & nomine aliorum fratrum omnium eius heredum voluit dictos Numularios facta prius per eos recognitione appodissarum in eo infertarum se obligari per instrumentum, & computatis, vt ipsi appellant vtilibus tunc solutis retrocursis, & etiam pecunijs per dictum Papirium suo, & vt supra ab ipsis socijs exactis, quarum summa ascen-

debat

debat ad libr. 13273. 11. de quibus factis calculis assertum creditum dictorum Papij, & fratrum remansit in summa lib. 60. mil. pro qua summa se obligarunt dicti Numularij per instrumentum rogatum die 26. Nouembris dicti anni 1587. cessionemque fecerunt dictis heredibus Francisci de nonnullis effectibus societatis exigendis contra Annam N. & prout in eo instrumento.

Euenit casus quod dicti Numularij defecerunt in credito, & heredes Francisci instabant solutionem, quibus se obtulit Antonius vnus ex socijs eos cautos facere pro medietate dicti crediti, dum tamen diuideretur solidum, & terminus ad soluendum daretur, & acceptata oblatione per heredes Francisci fuit rogatum instrumentum sub die 2. Decembris 1589. in quo per ipsum Antonium fuerunt promissa lib. 340300. soluenda termino quinque annorum, pro quibus etiam fuit praestita fideiussio, ea conditione, vt pro alia medietate crediti pertinetis ad Martinum socium liberaretur, in qua summa adsunt etiam asserta vtilia cursa ab anno 1587. vsq; ad dictum diem 2. Decembris 1589. licet non fuerit negotiatum.

Quo instrumento explicato incontinenti sub iisdem hora, & loco, & coram iisdem testibus, & Notario dicunt heredes Francisci fuisse factam appodissam ab ipso Antonio cum eadem fideiussione, in qua confessus fuit recepisse ex causa depositi veri, & realis lib. 8639. quae summa calculando interesse termini illorum quinque annorum ad rationem quinque pro centenario ascendebat ad notatam summam in fine termini, & ulterius promisit singulo fine anni ratam portionem soluere.

Postque dictum instrumentum, & dictam appodissam

Missam de anno 1592. adhuc non maturato termino dato ad soluendum dicti heredes Francisci exege- runt à debitore dictorum sociorum lib. 20060. qua- rum medietatem posuerunt ad partitam Martini, & aliam ad partitam Antonij, cuius partem com- putatur in causam dictæ ultimæ appodissæ, exege- runtque alias libr. 7000. & post alias lib. 26. mil. & hoc apparet ex instrumentis.

Quibus omnibus computatis, & etiam compu- tatis utilibus habitis per quitantias resultant in summa lib. centum vnus mille, ultra etiam eas pe- cunias receptas à Martino alio socio, & eius fide- iussore, quæ sunt notabilis summæ, nuncq; etiam prætendunt lib. 28. mil. à fideiussoribus dicti An- tonij vnâ cum interesse curso à dicto anno 1589. citra.

Hinc quisque iuditij non expers colligere potest quam exorbitans prætensio hæc sit, & quam leprosi sint isti contractus.

Iuris Allegationes.

VT propositi contractus natura penitus in- spici possit, tria videntur enucleanda. Pri- mum ad quam contractus speciem redu- cendus sit. Secundum sit ne aliqua in eo iniusti- tia. Tertiò, an vsuraria labe sit infectus. Ex qui- bus manifestè patebit, sit ne obnoxius restitutioni, qui pecuniam Campsario contulit Franciscus, & in hoc contractu examinando breuiter, & resolu- toriè agam.

Quo ad primum caput spectat, res aperta vide- tur, atque extra omnem controuersiam contractum
hunc

hunc esse contractum societatis; Siquidem à Francisco collata est pecunia ad cambiorum negotiationem, quod manifestum apparet ex verbis illis chirographi, *le quali esso me le dà, acciò le tenga sopra Cambij reali di Bisanzone, &c.* Certum est autem cum pecunia numeratur mercatori, ut ea negotietur, & lucrum quod inde fit diuidatur inter pecuniæ Collatorem, & Mercatorem iuri societatis contractum. Siquidem societas est duorum, vel plurium conuentio contracta ob commodiorem usum, & vberiore quaestum, ut ex Marco Tullio tradit Azol. in sum. in Rubr. pro socio, nu. 1. cui communi consensu Doctores, tam iuris, quam Theologiæ periti subscribunt glo. instit. de societ. in Rubr. Bal. in rubr. C. pro socio num. 4. Petr. Navar. lib. 3. de restitut. cap. 2. nu. 436. Ioseph. Ludou. in suis commun. tit. de societ. concl. 1. Capic. decis. 174. nu. 2. Corn. conf. 134. nu. 6. lib. 1. latè Petr. Nicol. Mozzius de contract. tit. de societ. §. venio ad alium contractum nu. 4. Angel. de Clauas in sum. verb. Societas 1. in prin. Mart. Nauarrus in summa cap. 17. sub nu. 251. Ludou. Molin. de iust. & iur. Tom. 2. disp. 411. num. 1. & colligitur, probaturque hæc societatis definitio ex l. si non fuerint 29 §. ita Coiri. ff. pro socio, estq; communis hominum animi conceptio, rationem huius contractus in eo sitam esse, ut aliqui in toto pacto, & coniunctis suis quibuscunq; rebus, quæ ad lucrandum idoneæ sint, ut pecunia, industria, & opera, velint per negotiationem aliquam facere commune aliquod lucrum inter se diuidendum, ita eleganter Greg de Valent. comm. in S. Th. 2. 2. q. 78. art. 2. ad quintum, disp. 5. quaest. 24. ponet. 1. col. 1. vers. Ratio huius. Estque contractus hic de quo agimus societatis illa species, in qua ex

socijs vnus pecuniam confert, alter industriam de qua inst. de societ. §. de illa ita inquit Imperator, Nam, & ita coiri posse societatem non dubitatur, vt alter pecuniam conferat, alter non conferat, & tamen lucrum inter eos commune sit, quia sepe opera alicuius pro pecunia valet. Idem docet Vlpianus l. societates §. societas ff. pro socio, late Ambr. de Vignate tract. de vsur. num. 163. & seq. Ludou. Lopez de contract. lib. 1. cap. 63. vers. tam vero.

Quo ad secundum pertinet censeo contractum hunc societatis illicitum esse, & iniustum, & iniustitiam hanc ex multiplici capite patere, & multis iisque fortissimis argumentis posse conuinci.

Primo, ex pacto illo apposito de capitali saluo, quod illis syngraphæ verbis continetur. *Tutto à mio rischio &c.* siquidem iniquus est, & iniustus contractus societatis, in quo alter contrahentium pecuniam, alter industriam apponit, quoties qui pecuniam confert paciscitur sibi saluum capitale ex vi societatis, nullo pro tali assecuratione iusto pretio persoluto; nam pecunia societati exposita periculo conferentis stare debet quod pro communi axioma recipitur à Theologis, Summistis, & Iurisperitis. S. Th. 2. 2. q. 78. ad 3. ad S. Domin. Soto lib. 6. de iust. & iur. q. 6. art. 2. Greg. de Valent. d. pun. 1. col. 4. vers. circa tertium, Ludou. Molin. de iust. & iur. Tom. 2. disp. 417. sub nu. 7. vers. Alio modo, & sub nu. 9. Conrad. de contract. quest. 97. Michael Salon. comm. in S. Th. d. q. 78. de contract. societ. art. 3. controu. 2. S. Anton. 3. par. tit. 1. cap. 7. §. 37. Francisc. Garz. de contract. cap. 41. num. 3. Ludou. Lopez lib. 1. de contract. cap. 63. & cap. 64. vers. circa tertiam, Nauar. in sum. cap. 17. num. 252. Astens. in sum. 1. par. lib. 3. tit. 12. art. 5. quest. 2. Angel. de

Clauas

Clauas verb. Societas 1. nu. 7. Syluest. eod. q. 2. Ar-
mil. eod. nu. 6. Tabien. in verbo Usura 3. nu. 3. Cos-
Philiar. de offic. Sacerd. Tom. 2. lib. 5. cap. 9. vers.
vt societas. Francisc. Tolet. in instruct. Sacerd. lib.
5. cap. 41. vers. Primum est, Caietan. in sum. in ver-
Societas, Iacobus de Graff. decis. Aurear. par. 1. lib.
2. cap. 119. num. 35. Couar. lib. 3. var. resolut. cap. 2.
num. 3. post Petrum de Perusio, Ioann. de Lignano,
Cardinalem Abbatem, Panorm. Baldum, Romanum,
Ancaranum, Salyetum, Laurentium de Ridolphis,
Decium, quos citat, & communem fatetur cum Lu-
pio, in cap. Per vestras 7. de donat. inter virum, &
vxorem §. 11. notab. 6. sub num. 6.

Nec valet pactum, vt pecunia in societatem col-
lata periculo stet accipientis non conferentis, cum
pactum eiusmodi sit contra naturam, & æquitatem
societatis, Capol. conf. 39. num. 2. in ciuilib. Alex.
de Neuo conf. 96. art. 2. vbi latè Petr. Nicol. M. in
d. tract. de societ. §. venio ad quintam, sub num. 6.
Crauet. conf. 173. nu. 1. lib. 1. & hoc pactum, vt ini-
quum est reijciendum, Ioseph. Ludou. in suis com-
mun. tit. de societ. col. 3. vers. sed quid si quis: &
in vniuersum pactio societati apposta ex qua inæ-
qualitas sequitur non valet, vt communis est Do-
ctorum Theorica in l. si pascenda 8. C. de pact. quos
congerit Couar. d. cap. 2. nu. 3. Et horum omnium
ea est ratio, primo quia in societate sicuri in quo-
libet alio contractu seruari debet æqualitas ex com-
muni lege iustitiæ, quod cum Aristotel. lib. 5. Ethic.
cap. 3. & 4. docent Philosophi omnes, & Theologi
cum S. Th. 2. 2 q. 61. at cum industriam apponens
grauatur onere pecuniam receptam saluam præ-
standi alteri socio nulla mercede, nullaque compen-
satione, manifestè violatur iustitiæ æqualitas, onus
enim

enim illud, cum sit pretio estimabile non alia ratio-
 ne socio recipienti imponi potest, quam iusto etiam
 pretio pro eodem onere persoluto, quod tamen
 non fit in præfato contractu, in quo nihil emolu-
 menti recipit socius periculum capitalis suscipiens
 quo dictum onus recompensari possit, ita docent
 Ioann. Maior. 4. distin. 15. quæst. 48. & 49. Couar. d.
 num. 3. & 4. Nau. d. cap. 17. num. 253. Lud. Molin. d.
 disp. 417. sub nu. 1. & Tolet. d. cap. 41. vers. Alterū
 est, Michael Salon. d. controu. 2. reliquiq; auctores
 supra relati. Atque eiusmodi societas ea est, quam
 iura Leoninam appellant, & damnant l. si non fue-
 rint 29. ff. pro socio, Ludou. Roman. cons. 520. nu.
 6. Rot. Genuens. decis. 183. nu. 4. Io. Petr. de Ferrar.
 in pract. Papiens. in form. libell. in caus. societ. §.
 societatem num. 10. nam socius pecuniam confe-
 rens, securus est hoc modo de suo capitali, confe-
 rens verò industriam omni periculo expositus, &
 operarum si nullum sequeretur lucrum, & capitalis
 si fortuito casu periret, quodquam si iniquum ne-
 mō videt Alex. de Neuo d. cons. 96. num. 7. Se-
 cundò pecuniæ in societatem collatæ dominium
 manet p̄enes conferentem, atque hæc est ratio cur
 ex pecunia societati exposita lucrum possit repor-
 tari, non autem ex pecunia mutuata, nam rei mu-
 tuatæ dominium cum periculo in mutuatariū trans-
 fertur, at rei in societatem collatæ dominium apud
 conferentem manet S. Th. 2. 2. q. 78. art. 2. ad Sanct.
 Nauar. d. cap. 17. nu. 251. Petr. Nauar. de rest. lib. 3.
 cap. 2. num. 440. Angel. de Clauasio verbo Societ.
 1. nu. 4. in fin. & habetur l. si tibi rem. 13. §. Iulian.
 alias citari solet l. si tibi atq; ff. de præscript. verb.
 Nemō, inquit Iulianus societatem contrahendo rei
 suæ dominus esse desinit, Bald. in d. l. 1. q. 1. C. pro
 socio

socio Ioann. de Anan. in cap. nauiganti 19. col. 3] de vsur. Tobia: ver. Vsur. 3. num. 1. Ludou. Lopez d. cap. 63. vers. secunda autem, atque adeò si casu fortuito perit domino suo, perire debet vulgatis iuribus.

Verum possent obijci duo.

Primum eiusmodi contractum si non valet iure societatis sustineri posse iure pactionis, cum contractus ex conuentione legem accipiant, C. Contractus 85. de reg. iur. lib. 6. vbi gl. lit. C. iura concordantia accumulatur, idemque docet Vlpianus l. contractus 23. ff. de reg. iur. & l. 1. §. si conuenti ff. deposit. nisi conuentum sit de non praestando dolo; hæc enim conuentio inquit Vlpianus in d. l. pri. contra bonam fidem, contraque bonos mores est, & ideo reijcienda, quod idem repetit de summa Celsi in d. l. contractus. Ac in alijs contractibus apponi potest pactum vt damnum spectet ad suscipientem, vt de commodato est casus in cap. vnic. de commodit. & in alijs contractibus, idem confirmat multis, Albericus cuius verba refert Hostien. in sum. tit. de vsur. sub num. 8. §. in alijs autem casibus vers. sed quamuis talis societas: Idemque probare videtur Ludou. Molin. d. disp. 417. num. 2. & de hoc, casum esset censet Alberic. inst. de societ. §. de illa sanè conuentione; vbi ita posse iniri societatem dicitur vt vnus ex socijs nullam partem damni sentiat, lucrum verò commune sit. Atque ita societati posse pactum apponi de saluo capitali, eiusmodique societatem sustineri de rigore iuris defendere videtur Alberic. cuius opinionem refert gl. in d. l. si non fuerint, consentit Gulielm. referente Azon. in sum. rub. pro socio num. 9. & accedit Roman. conf. 475. num. 5. nec dissentire videtur Hostien. d. versic. sed

quam

quamuis talis societas, placuitque eadem sententiam Ioann. de Lignano præceptoris Laurentij de Redolphis, ut ipse testatur in tract. de usur. par. 2. quæst. 19. num. 64.

Sed hæc obiectio multipliciter tolli potest, primo quicquid sit de iure civili, de iure Canonico, & secundum Theologos pactum eiusmodi de saluo capitali in societate appositum est iniustum, cum sit contra societatis naturam, in qua tam lucrum, quam damnum debet esse commune ut supra, tum ratione, tum auctoritate probatum est, confirmatque Joseph Lud. in suis commun. tit. de societ. concl. 1. vers. & in omnibus, & lex Iustitiæ manifestè conuincit, cum societas ius in se fraternitatis habeat l. verum 63. in princ. ff. pro socio. ita huic obiectio satisfacit Angel. de Clauas. verb. Societas primo, nu. 5. Jacob. Vngarell. in addit. ad Angel. d. nu. 5. lit. C. Syluest. eodem quæst. 2. Casar Ursill. ad Afflict. decis. 58. num. 4. Nicolaus de Ausm. Ord. Min. in summ. quæ dicitur Supplementum verb. Societas 2. §. sed an possit pacisci de sententia Angeli de Perusio. Secundò dicimus, nec iure civili posse eiusmodi pactum defendi, ut patet ex iuribus citatis, l. si non fuerint l. verum ff. pro socio, l. si paciscenda, C. de pact. Rom. consil. 520. nu. 6. Carr. Capol. consil. 39. num. 2. in civilibus; & si tale pactum addatur, societas est Leonina, ut patet ex supra citatis auctoribus. Nec obstat d. §. de illa sanè: cui multipliciter respondent DD. Hostien. d. vers. sed quamuis talis societas, & Laurent. de Ridolph. d. quæst. 19. num. 62. Intelligendum aiunt esse de damno, & lucro mercimonij, non de capitali. Verum nisi aliud addatur hoc quoque videtur esse iniquum, ut quæque ad societatem conferunt inæqualiter de lu-

cro participant, cum vbiq̄ue eadem ratio inæquā-
littis militet. Abb. verò in cap. Nauiganti 19. nu.
13. de vsur. aliter d. §. de illa explicat, quem sequi-
tur Couar. d. cap. 2. num. 2. vers. sexto poterit, nimi-
rum quod loquatur de recipiente pecuniam, & ope-
ram tantum ponente, quia tunc fieri potest, vt ip-
se damni pecuniæ si quod contingeret sit expers, cū
satis sit si damnum sentiat operarum; at si pecuniam
conferens illud apponi vellet pactum, iniquè age-
ret, & contra naturam societatis. Etenim pecuniam
recipiens duplici esset periculo expositus, & capi-
talis, cuius periculum in ipsum esset reiectū, & ope-
rarum amittendarum; pecuniam verò conferens
nullum sentiret damnum cum eam ex pacto integrā
haberet; sed acutius reliquis omnibus videntur le-
gislatoris mentem in d. §. de illa introspexisse. Co-
uar. d. cap. 2. lib. 3. var. resolut. num. 2. vers. sed, &
pactum Ludou. Mol. d. disp. 417. nu. 2. & Petr. Nau.
lib. 3. de restit. cap. 2. num. 446. & sententiam Ser-
uij Salpitij contra Mutium, de qua in l. Mutius 30. ff.
pro socio, & in d. §. de illa, longe melius declaraf-
se nimirum fieri posse, vt vnus ex socijs damni nul-
lam partem sentiat, lucrum verò commune sit, cum
is, qui nullum sentit damnum, tantum plus vel ope-
ræ, & industriæ, vel pecuniæ conferat in societatem,
vt excessus ille iure sufficere possit pro pretio affe-
curationis, siuè certi lucri, siuè capitalis, quòd fal-
ua iustitia fieri posse, mox docebimus. Nec aliud
sibi voluisse videretur. Rom. d. conf. 475. num. 5. vt
se ipsum idemmet Rom. explicat conf. 520. sub nu.
6. si inter socios inquit conueniat, vt nullam partem
damni alter sentiat, lucrum verò commune sit non
aliter ea conuentio valet, quam si tanti si opera
quanti damnum est, tex. in l. si non fuerit 29. §. ita
coiri

cōdiri ff. pro socio, & instit. eod. §. de illa, & eodem
 modo explicanda sunt, dicta Alberici, Gulielmi, &
 Ioann. de Lignani, vt liceat pacisci saluum capi-
 tale, cum nimirum opera siue industria mercato-
 ris non tanti esset, vt ex æquo lucrum diuidi posset
 cum pecuniam conferente; quia exigua sit opera,
 & pecuniæ vis societati exposita ingens; tunc enim
 propterea ad lucrum æquis portionibus admittere-
 tur, nam lucri ea parte, quam non meruit industria,
 compensaretur periculum quod subit mercator de
 præstando saluo capitali, hanc fuisse Alberici sen-
 tentiã non inficiabitur qui eius dicta rectè ponde-
 rabit, nam ea videtur fuisse motus ratione, quod pro
 maiori parte mercatores lucrantur, quasi velit lu-
 crum ex alterius pecunia reportatum esse iustã mer-
 cedem periculi suscepti eiusdem pecuniæ. At verò
 in nostro casu tantum abest, vt lucro camporis
 compensari possit periculum capitalis, vt nec dupli-
 cem quidem prouisionem recipiat, quod passim fie-
 ri solet, sed vnã tantum, & quicquid lucri fuit
 collectum totum id conferenti pecuniam persolue-
 rit. Nec obstat quod ex conuentione legem acci-
 piant contractus, & quod in commodato, & simi-
 libus possit apponi pactum de salua re commoda-
 ta, nam responderetur eiusmodi pactum non esse con-
 tra naturam commodati, esse verò contra naturam
 societatis, vt socius velit sibi saluam pecuniam in
 societatem collatam, cum societas quoddam ius
 fraternitatis habeat d. l. verum 63. ff. pro socio, cui
 fraternitati repugnat pactum illud, at verò alij con-
 tractus sicut non habent ius fraternitatis admit-
 tere possunt pactum de salua re commodata, & si-
 milibus, ita Hostiens. in sum. tit. de Vsuris sub nu. 8.
 §. in alijs autem casibus col. 3. Laurent. de Rodul.

d. quæst. 19. sub nu. 62. Azo. in sum. in rubr. pro socio nu. 9. Quamuis aliter etiam posset responderi cum Ludou. Molin. d. disp. 417. num. 2. sicut cum in contractu commodati apponitur pactum de salua re commodata eius periculo in commodatarium reiecto debet hoc onus aliqua iusta mercede commodatario persoluta compensari; nec potest salua iustitia ex vi commodati tale pactum adijci; ita nec in societate potest ex vi societatis pactum apponi de saluo capitali, posset tamen iusta compensatione facta eiusmodi periculi in socium reiecti, quod tamen in nostro casu præstitum non est, in quo Franciscus saluam suam pactus est ex vi societatis nulla facta socio compensatione, vt infra pluribus fiet manifestum. Breuis respondet Syluester verb. Societas 1. quæst. 2. d. cap. contractus, & cætera iura quæ ex conventionione aiunt contractus legem accipere, intelligi debere de pactis, & conventionibus, quæ non sunt de se illicita, & contra ipsa iura cuiusmodi est pactum in societate de saluo Capitali ex vi societatis, ab Hostiensi verò etiam damnatum eiusmodi contractum patebit infra.

Secundò obijci posset. Quamuis Dominicus Soto lib. 6. de iust. & iur. quæst. 6. art. 1. quem sequitur Albornocius lib. 1. de contractibus tit. 14. & post Bullam Sixti V. quæ incipit, Detestabilis. Cosm. Phil. de offic. Sacerd. tom. 2. lib. 5. cap. 9. neget iniuri posse contractum assecurationis capitalis etiam iusta soluta mercede cum eo, qui pecuniam recipit ad negociandum; communior tamen, & verior sententia est posse eiusmodi assecurationem capitalis iniuri cum ipsomet Socio. ita Couar. lib. 3. var. resolut. cap. 2. concl. 3. Navar. in sum. cap. 17. nu. 156. quod iure probati vult in cap. per vestras 7. de do-

nat.

nat. inter vir. & vxor. Lud. Mol. d. disp. 417. per totam, Greg. de Valent. d. disp. 24. p. 2. Syluest. verbo Societas 1. quæst. 2. vers. & idem est, Tab. ver. Usura 3. num. 3. vers. quod potest. Petr. Nauar. d. cap. 2. num. 445. & alij communiter, non ergo pactum de saluo capitali tanquam iniustum, & iniquum est reijciendum. Respondetur enim, vt iidem Doctores citati docent, duobus modis posse pactum fieri de saluo capitali cum socio; Primò, ex vi societatis nulla compensatione facta eiusmodi periculi in socium reiecti, nullaque mercede pro tali affecuratione persoluta, quod contingit quando ita societas inita est, vt industriæ vnius, & pecuniæ alterius habita ratione, lucrum esset ex æquo partiendum, & tamen pecuniam conferens paciscitur sibi à socio capitale saluum. Et modus hic societati repugnat eamque reddit Leoninam. Secundò, modo cum pro affecuratione capitalis, vel certum quid persoluitur, vel tanta pars lucri socio relinquitur; quanta iustum possit esse pretium affecurationis, & de hoc casu loquuntur citati auctores, qui societati posse apponi pactum affecurationis capitalis tradunt, & hac ratione Nau. d. cap. 17. num. 257. post Abbat. in cap. Conquestus 8. de Usur. num. 6. & Ant. de Butr. in cap. per vestras 7. de donat. inter vir. & vxor. num. 5. tuetur contractus illos Viduarum, & pupillorum, qui mercatoribus pecuniam tradunt ad negotiandum pacti saluum capitale, non vi societatis, sed affecurationis, atque adeo minorem lucri recipiunt partem quam recepturi essent, si ipsorum periculo staret capitale, quam lucri partem mercatori relinquunt tanquam affecurationis mercedem, vt egregiè declarat Angel. de Clauf. d. v. Societas 1. nu. 7. omninò videndus, & Syluest. ead.

quæst. 2. Io. Baptista Lup. de Vlur. com. 3. §. i. n. 24. vbi plures alios congerit. At in casu nostro tantum abest, vt iustum affecurationis pretium sit persolutum Campsori, vt etiam ex duabus prouisionibus quæ passim solui solent Campsoribus, alteram pro loco in quo nundinæ, seu feriæ celebrantur, alteram pro loco in quo morantur Campsores, & artē exercent Campsoriam vna tantum Campsori concessa sit, quæ quidem prouisiones Campsoribus soluuntur, non pro affecuratione capitalis, sed pro expensis quæ fiunt à Trapezitis in nundinis, & itineribus quod manifestè patet, nam si Franciscus suo periculo pecuniam cambiorum negotiationi exposuisset, nihilominus eandem duplicem prouisionem exsoluere debuisset Campsori; si salua iustitia contractum inire voluisset, vt communi vsu fori receptum est, quod quidem notius est, quam vt pluribus probari debeat quare bis à socio pecuniam conferente peccatum est; primo quod nullo pretio onus affecurationis in socium reiectum compensarit; deinde quod parte mercedis iustæ laboribus, & industriæ socij debitæ vna scilicet prouisione eundem defraudarit. Deinde iustum pretium affecurationis non est tertia pars aurei, tantum enim stat vna prouisio pro singulo centenario, sed vel quatuor procentum, vt inquit Nauar. d. cap. 17. num. 255. & Salon. d. controu. 2. §. conditiones secundæ, vers. vltima est, vel etiam amplius, vt Tolet. lib. 5. instruct. Sacerd. cap. 33. vers. tertio. Ex quibus omnibus constat nulla posse ratione sustineri pactum, quod adiectum est à Francisco saluo capitali, quin iniquum sit, & contra naturam societatis.

Secundo huius item contractus iniustitia patenter fit ex alio capite, & pacto adiecto, quo conueni-

uentū

uentum est, vt expensæ omnes quæ in pecunia cambienda necessariae essent non ex corpore societatis fierent, sed à ratione Antonij, & Martini socijs industriam conferentibus de proprio; quod patet illis verbis; *senza ch'esso ne patisca alcuna sorte di spesa, ne di sensaria, ne d'altro &c.* & tamen indubitati iuris est expensas quas in societate facit industriam apponens esse faciendas de corpore societatis, tex. expressus in l. cum duobus § 2. §. quidam Sagariam, & §. si quis ex socijs, ff. pro socio. si quis ex socijs inquit Vulpianus propter societatem profectus sit velut ad merces emendas, eos dumtaxat sumptus societati imputabit, qui in eam pensati sunt, Viatica igitur, & meritorium, & stabulorum iumentorum, carrulorum vecturas, vel sui, vel sarcinarum suarum gratia, vel mercium rectè imputabit. Bal. l. 1. quæst. 7. num. 9. C. pro socio, citans in eandem sententiam Iacobum de Aretio, & Cynum, Angel. de Perusio tract. de societ. num. 10. Corad. de contract. quæst. 94. col. 1. vers. quarta conclusio, Angel. de Clauasio verbo Societas 1. nu. 12. & 15. Syluester eod. q. 12. Bart. in l. socium 60. §. socius num. 1. pro socio. Armil. verbo Societas nu. 6. Petr. Nauar. d. lib. 3. c. 2. nu. 465. & 466. quod ita verum esse docet sic auctor, vt num. 467. velit etiam moderatas eleemosynas, quæ pro bono societatis erogatae fuerint ab vno ex socijs, esse illi ab alijs ex communi lucro compensandas ad ratam societatis, ratione sanè firma, vt ibi per eum Lud. Mol. d. tom. 2. disp. 418. per totam. Ambros. de Vignate tract. de Vsur. nu. 176. vers. alia conclusio Lud. Lopez de contract. lib. 1. ca. 63. vers. quoniam de refarciendis. Nec obstat limitatio Angel. de Perusio d. tract. de Societ. par. 1. nu. 16. vt refert Angel. de Clauasio d. nu. 12. nisi consuetudo

inquit haberet, vt expensæ non de corpore societatis, sed de proprio fieri deberent ab eo, qui ponit operam. Nam respondetur primo non esse eiusmodi consuetudinem hic Mediolani, quod in societate expensæ debeant fieri à mercatore pecuniam recipiente nomine proprio, immo contrariam vigere consuetudinem, vt est notorium. Secundo dictum Angeli de Perusio intelligendum esse, nisi consuetudo iniquitatem, & iniustitiam contineret cap. fin. de consuet. Angel. de Clauasio dicto nu. 12. Syl. d. quæst. 12. Tabien. Usura 3. num. 3. ac pactum hoc quod expensæ fieri debeant à Camplore apertam continet iniustitiam; est enim onus pretio æstimabile, & tamen nullo pretio compensatur, & in terminis quod consuetudo non valeat, vt expensæ non sint communes, tradit Petr. Nau. d. num. 466. nam sicut si contractus sine consuetudine iustus est, consuetudo iniustum facere non potest, ita si sit usurarius, & iniustus consuetudine non iustificatur; hæc enim iustitia videlicet, & iniustitia in contractu non sunt iura positiua, sed naturalia, quæ consuetudine mutari non possunt d. cap. fin. de consuet.

At verò posset hic obijci. Nullam in hoc pacto inesse iniustitiam, cum enim à recipiente pecuniam liberè ita sit conuentum, videtur intercessisse donatio, vel remissio eius pretij, quo eiusmodi onus compensari poterat: sicut in simili ferè arguit Crauet. consil. 173. lib. 1. cum pacto statuitur, vt æqualis fiat diuisio lucri licet ab initio in societatem fuerit inæqualis allegata portio. Nam respondetur, vt respondet Cæsar. Ursill. ab Afflict. decis. 58. sub nu. 4. & 5. eandem semper militare inæqualitatis rationem, nec præsumi donationem, siuè remissionem liberè, & spontè factam: est enim certi iuris in dubio

bio nunquam præsumi donationem l. cum de indebito 25. ff. de prob. c. super hoc 5. de renunc. Rom. consil. 520. sub nu. 1. Crauet. consil. 142. num. 26. lib. 1. Menoch. de arbitr. ind. cas. 88. in princ. lib. 2. cent. 1. latè Ioseph. Lud. in suis com. tit. de donat. concl. 1. quod ita verum est, vt præsumi potius fatuitatem quam donationem, ibidem doceat idem Iosephus post Baldum, Menochium, Crauetam, & alios, quos adducit, Sicut in venditione facta cum læsione etiã si addantur illa verba, & si quid plus valet donat, non propterea tutus censetur qui emit, vt his non obstantibus agi non possit de læsione, Dec. consil. 181. & quamuis contrarium doceat cum Bartolo, & communi Cagnol. in l. 2. nu. 123. & seq. C. de rescind. vendit. si vendens rei sciebat æstimationem; hoc tamen nihil contra nos facit, nam in contractu nostro nullum est verbum, quo eiusmodi remissio possit præsumi, vt ex syngrapha liquet, & in terminis nostris de socio qui pecuniam recipit cum aggrauantibus pactis, non esse eiusmodi pacta voluntariè inita tradit Thom. Mercat. de contract. ca. 8. num. 4. sed, à necessitate extorta. Hac eadem ratione pactum non valet de vsuris non repetendis per cap. Ad nostram 20. de iureiur. traditque pluribus Feder. de Sen. consil. 184. qui enim promittit non petere, & de hoc pactum facit non omninò libere id facit, sed metu potius, nisi aeger tale pactum vel mutuum non detur, vel datum repetatur. Ita Vgol. in d. tract. de Vsur. cap. 13. §. 3. vers. Verum cur. vbi addit aliam rationem Ancar. in cap. fin. q. 3. de Vsur. lib. 6. quam sequitur Lup. de vsur. comm. 434. num. 62. cur vsuræ futuræ remitti non possint, quia materia inquit delinquendi daretur, quæ rationes omnes in casu nostro illi pœne gemello militant, nã

remissio

remissio hæc facta præsumitur ex eo quod initio cõp-
sor cum eo pacto pecuniam recepit, & sic metu ne
pecunia negaretur, & cum pactum illud de saluo
capitali ex vi societatis, quo remissio facta præsu-
mitur seges sit, & materia delinquendi, vsuramque
committendi specie societatis nullum esse debet,
omnisque remissio quæ inde fingitur orta panitus
concedere.

Addo ad extremum si hæc præsumptio locum
haberet nullum fore contractum vsurarium, in om-
nibus enim donationem, & remissionem intercede-
re facillè fingi posset, quod tamen nemò, vt arbi-
tror affirmare audebit Crauet. d. consil. 173. loquitur
non de societate particulari inita alicuius negotia-
tionis causa, sed de societate omnium bonorum,
in qua potest sustineri pactum aliquando, vt diui-
sio societatis æqualiter fiat, licet partes in socie-
tatem collatæ sunt inæquales, non quidem ea ratione
quod remissio præsumatur, siue donatio, sed quia
in eiusmodi generali societate, cum omnia vnde-
cunque obuenientia debeant communicari, læsio
pretendi non potest ratione inæqualitatis, fieri enim
potest, vt socio qui minus immisit maius quid obue-
niat durante societate, quod Cornei auctoritate cõ-
firmat consil. 187. col. 3. & consil. 266. col. 2. lib. 3.
& consil. 310. col. penult. lib. 4. quamuis idem Cra-
uet. contrarium tandem firmet etiam in societate
omnium bonorum, in d. consil. 173. dub. 1. num. 1.
in fine, quod sanè multò magis dicendum est in
societate particulari, in qua fieri nequit, vt qui
inæqualiter conferunt æqualiter participant, nisi
pars illorum qui minus conferunt aliunde iusta æ-
quetur compensatione.

Tertiò, & illud quoque pactum contra ius fasque
adie-

adiectum videtur pro campfor pollicetur in munē se pecuniam conferentem seruaturum à quocunque damno, quòd ex bonis mobilibus contingere posset, illis verbis. *Et auanzando mobili, declaro ch'esso Francesco non ne habbi à sentir danno alcuno*, finita enim societate quicquid reliquum est diuidi debet pro rata societatis, non modo pecuniæ, sed, bona alia quæcunque suppellectilia, & vasa. Syluester societas 1. quæst. 13. Angel. de Perusio d. tract. de societ. sub nu. 10. At verò si pacto firmetur, vt socius quod in bonis alijs mobilibus habere deberet, in pecunia præsentis habeat, negari non potest quin hoc pacto huius conditio melior, fiat, & per consequens alterius socij deterior, quod onus nulla compensatione reponitur, atque adeo non æqua lance, & fraternitatis iure onera societatis diuiduntur; Thom. Mercat. d. cap. 8. num. 12. in quo societatis contractum, vt sæpe dictum est, pactum nulli apponi potest quod inæqualitatem contineat. Ambr. de Vignate tract. de Vsur. num. 183. Afflict. decis. 58. num. 5. Vrsill. ibidem nu. 3. Corn. consil. 242. viso supra scripto Themate lib. 1. in lit. G. Tabien. v. Vsur. 3. num. 2.

Quarto, probatur auctoritate eorum Doctorum qui in terminis nostris agentes de eo contractu scilicet in quo aliquis mercatori pecuniam numerat, vt cum ea negotietur eo pacto, vt conferenti semper salua sit, & si aliquid lucretur partem habeat lucri, affirmant hunc contractum iniquum esse, & iniustum, ij verò sunt permulti tum Theologiæ, tum iuris vtriusque consultissimi.

1 S. Thom. Opusc. 173. cap. 11.

2 S. Antoninus in sum. Theolog. 2. par. tit. 1. cap. 7. §. 37.

3 S. Ber-

3 S. Bernardinus Senens. Ord. min. to. 2. tract. de Contract. usurariorum ser. 39. cap. 3.

4 Thomas de Vio Caiet. tom. 1. Opusc. tract. 31. respons. 17. in 1. art. ubi ex professo probat contractum esse illicitum, & iniustum.

5 Dominicus Soto, de iust. & iur. lib. 6. quæst. 6. art. 2. col. 1. vers. quæstio licet.

6 Conrad. de contract. quæst. 94. col. 5. vers. primus casus, quod si quæst. 97. col. 4. vers. contra secundum modum, videatur impugnare sententiam Azonis, & Baldi afferentium esse illicitum contractum societatis cum pacto de saluo capitali, quia sit contra naturam societatis; attamen id sibi tantum vult Conrad. d. quæst. 97. non ita esse contra naturam societatis pactum illud de saluo capitali, quin aliqua ratione iustificari possit, nimirum si eiusmodi onus in socium reiectum iusta mercede compensetur, quod & nos supra in responsione ad secundam objectionem concedimus cum sententia communi; sed eiusmodi iustam compensationem nullam esse in casu nostro satis ibidem probatum est.

7 Riccardus de Media Villa 4. Sen. dist. 15.

8 Io. Maior. 4. dist. 15. q. 48. & 49.

9 Ludouic. Molina de iust. & iur. to. 2. disp. 417. per totam.

10 Gregor. de Valentia tom. 3. par. 2. dif. 5. quæst. 24. punct. 2. col. 7. in respons. ad secundam objectionem, vers. esset enim.

11 Gabriel Biel. 4. distinct. 15. q. 11. art. 3. dub. 10. coroll. 2.

12 Barthol. Salon. comment. in S. Thom. 2. 2. q. 78. art. 3. de contract. societ. controu. 2.

13 Petrus Nauar. de restitut. lib. 3. c. 2. sub n. 440.

14 Franciscus Tol. in instruct. Sacerd. lib. 5. c. 31.

versific.

versic. aliquando occurratur.

15 Ludouic. Lopez de contract. lib. 1. ca. 65. vers.
questio hæc.

16 Iosephus Angles in floribus lib. 4. sentent. q.
de contract. societ. vers. qui dat pecuniam.

17 Franciscus Garzia de contractibus cap. 41.
nu. 5. vers. quanto alla prima.

18 Thomas Mercatus de contract. cap. 8. num. 4.

19 Astensis in summa lib. 3. tract. 11. art. 5. que-
stiuncula 3.

20 Nicolaus de Ausmo Ord. min. in sum. quæ dici-
tur, Supplementum verb. Societas 2. §. sed an pos-
sit pacisci.

21 Summa Rosella verb. Societas 1. nu. 4. & 9.

22 Pacificus de Nouaria Ordin. min. in summa
quæ dicitur Pacifica, c. 17. pag. mihi 237. vers. s'egli
hà fatto.

23 Angel. de Clauasio v. societas 1. nu. 5. & 7.

24 Iacobus Vngarell. in addit. dicto nu. 5. lit. C.

25 Syluester de Prierate in sua summa col. 1. q. 2.

26 Io. Tabien. ver. vsura 3. nu. 3.

27 Bartholomæus Fumus in sum. Armill. verb.
Societas num. 6.

28 Martinus Natiar. in Manual. cap. 17. sub n. 252.
& in cap. si teneraueris 14. q. 3. nu. 32. & seq. & cons.
13. nu. 2. lib. 5. tit. de vsur. vbi contrarijs respondet.

29 Antonius Maria Venustus in institutione
mercatorum cap. 18. pag. mihi 71. vers. & se colui,
che mette.

30 Ludouic. Carb. de restit. q. 54. versic. qui ponit
pecuniam.

31 Iacobus de Graffijs decis. Aurearum par. 1.
lib. 2. cap. 119. num. 35.

Sequuntur nunc iuris vtriusque periti, qui eundem

contractum, vt minimum iniustitiæ damnant.
 32 Glos. in c. plerique lit. E. 14. q. 3.
 33 Hostiensis in sum. tit. de vsur. sub nu. 8. §. in alijs
 autem casibus vers. sed quamuis talis societas, vbi
 licet disputando videatur adherere sententiæ Al-
 berici, eam tamen refellit tandem, & societatem
 cum pacto, vt capitale saluum sit, non esse æquam
 concludit, vt illum etiam explicat Couar. l. 3. varia.
 resolut. cap. 2. nu. 3. vers. Hoc item asserit.

34 Abbas Panormitan. in c. per vestras 7. de do-
 nat. inter virum, & vxorem sub nu. 8. & in c. nauiganti 19. num. 11. & 12. de vsur. & consil. 77. per to-
 tum lib. 1.

35 Petrus Ancaran. in c. Usurarum 1. quæst. 3. n. 8.
 de vsur. lib. 6.

36 Laurent. de Ridulph. tra. de vsur. par. 2. q. 19.
 sub nu. 61. & seqq. vbi latè quæstionem disput.

37 Ioan. Calder. in c. nauiganti q. 2. de vsur.

38 Ambrosius de Vignate in ca. Salubriter num.
 166. versic. quarta conclusio, & num. 171. versic. oc-
 taua conclusio de vsur.

39 Ioannes de Anania in d. cap. nauiganti.

40 Ioannes Lupius in cap. per vestras, §. 11. notab.
 6. sub num. 6. de donat. inter virum, & vxorem.

41 Io. Baptista Lupius tra. de vsur. comm. 3. §. 1.
 nu. 24. vers. quinimò.

42 Azo. in summa rub. pro socio nu. 9.

43 Bald. in l. societatem 1. quæst. 9. c. pro socio

44 Salicet. in d. l. pri. c. pro socio.

45 Angel. de Aretio instit. de societ. §. de illa col.
 2. vers. quando partes.

46 Decius in l. si pascenda col. 2. C. de pact. & cōs.
 23. col. 1. & cons. 116.

47 Angelus de Perusio tract. de societ. par. 1. n. 11.

- 48 Aym. Crauet. consil. 145. numero 13.
- 49 Paulus Castren. consil. 330.
- 50 Ludouicus Romanus consil. 238. nu. 7. & consil. 500. sub num. 11. omninò videndus, & consil. 530. num. 6.
- 51 Alexander de Neuo consil. 96. ar. 2. n. 7. vbi late.
- 52 Antonius Gomes. to. 2. var. resolut. cap. 5. n. 5. vbi conclusionem hanc dicit ligandam digito, ne in ea erretur.
- 53 Didacus à Couar. lib. 3. var. resolut. c. 2. nu. 2. vbi fuse.
- 54 Ioseph. Ludouicus in suis commun. opinio tit. de societate col. 3. vers. sed quid si quis, vbi dicit communem.
- 55 Petrus Nicolaus Mozzius tra. de societ. §. venio ad quintam sub nu. 6.
- 56 Bartholomæus Vgolinus tract. de vsur. c. 55. num. 1. & seqq.
- Quo ad tertium verò caput, an contractus hic, de quo quærimus sit etiam vsurarius. Couar. d. ca. 2. sub num. 3. solum esse iniustum affirmat non autem vsurarium, & communem dicit cum Socin. consil. 265. lib. 2. videtur etiam eiusdem esse sententiæ; Thom. de Vio. Caiet. in d. tract. 31. respons. 11. art. 3. Franciscus Garz. d. cap. 41. nu. 5. Hostiens. d. nu. 8. Perr. Ancar. d. c. vsurarum num. 8. & ratio esse potest, quia nullum hic interuenit mutuum, nec explicitum, vtpa tet, nec implicitum, nam licet pecunia periculo stet recipientis, non tamen dominium est in illum translatum, quare nec ea vti potest ad libitum suum, sed omnino in ea negotiatione est implicandâ, cuius gratia est collata, vt contra Dominicum Soto probat Martin. Nau. in c. si fœneraueris num. 33. 14. q. 3. Greg. de Valent. d. 9. 24. pun. 2. ferè per totum.

Verum communis opinio est in contrarium, nimirum quod in hoc contractu non solum insit iniustitia, sed etiam usuraria prauitas, vel ut alij loquuntur in fraudem usurarium sit celebratus, nã perinde esse videtur pecuniam conferre in societatem reiecto in socio onere eam præstãdi integram quocunque euentũ, vt in nostro casu, atque eandem mutuare: quod sanè confirmari potest, ex eo, nam vbi semel pecunia mercatori numerata est, cum eiusmodi pacto nihil planè curat, qui eam contulit, an socius in conuenta negotiatione implicet, an in alia re impendat, nimirum quod eam, non pro sua amplius habeat, sed pro aliena, atque ita contractum hunc non solum esse iniustum, sed etiam usurarium docent plerique ex citatis Doctoribus, S. Th. S. Bernardinus, Dominicus Soto, Conradus, Riccardus, Gabriel, Petrus Nauarrus, Syluester, Armilla, Franciscus Toletus, qui planè loquuntur in nostris terminis d.l.5. cap. 31. vers. aliquando occultatur sub titulo usura est talis inquit, idest sub titulo societatis occultata, cum aliqui dant pecunias cambiatori petentes lucrum, sed nolentes exponere se vlli periculo capitalis pecuniæ sequuntur alij, Thomas Mercatus, Armilla, Baldus, Salycetus, Ambrosius de Vignate d. nu. 171. Angelus de Clauasio d. nu. 7. Iacob. de Graffi. d. c. 119. n. 35. Lud. Lopez d. lib. 1. contr. c. 64. vers. quam probat, vers. sed consequens, approbans rationem S. Bernardini asserentis in hoc contractu esse mutuum implicitũ, & sic lucrũ usurarium, quæ ratio inquit Lopez, hoc planè conuincit Dominic. Sot. d. art. 2. Syluester d. ver. Societas 1. quæst. 5. & quæst. 6. vers. sed S. Bernardinus Michael Salon. d. art. 3. controu. 1. concl. 2. & tract. de Cambijs quæst. 4. controu. 9. vers. immediatè dam-

nane

nantur ubi probat contractus hocce siue depositi, siue societatis, ut ipse appellat Lupinæ tanquam usurarios damnari in Constitutione Pij Quinti, quæ incipit in eam lata anno 1575. nam hic nil aliud esse videtur quam mutuum societatis nomine palliatum eundem contractum tanquam usurarium damnat. Thomas Caiet. in sum. ver. usura implicite commissæ vers. sextus casus. Roman. d. conf. 500. num. 6. & seqq. & d. consil. 238. num. 7. Alexander de Neuo d. conf. 96. num. 8. Crauet. conf. 95. num. 13. & 16. li. pri. ubi ex iniqua pactione quando vnus ex socijs damni nullam partem, sed lucri tantum habere vult, argui usuram in societate probat multis adductis, & Ant. Gomes. qui d. cap. 5. nu. 5. propriam usuram appellat, Io. Baptista Lupius in d. nu. 24. cum Abate, & alijs quod adducit, & hanc opinionem communiter receptam à Theologis testatur, non enim propriè societas est, ex quo qui pecuniam contulit eius periculum non suscipit, sed mutuum, & sic lucrum quod inde fit usurarium sequitur qui auperri- mè scripsit Vgolinus d. cap. 55. num. 1.

Nec contrarium sentit Couar. imò d. c. 2. 3. versic. huic conclusioni fatetur apertè in societate inita altero ex socijs pecuniam conferente, altero industriam si periculum capitalis reiiciatur in socium ponentem operas pactionem eiusmodi usuram sapere, cum præsumatur inquit pecuniam illam mutuo dari, & ultra sortem mutuans partem lucri recipiat, & ità etiam Couaruiam intellexit, Ioannes Baptista Lud. dicto §. primo, numero 24. Quare quando Couar. dicto num. 3. in princ. negat contractum esse usurarium, de eo contractu loquitur societatis, in quo non vnus pecuniam alter industriam apposuit, sed de eo in quo vterque sociorum

pecuniam posuit, in quo non ita præsumi mutuū,
& usuram faretur dicto n. 3. vers. Ego vero, & ita de-
clarat Lup. d. num. 24.

Thomas de Vio Caiet. licet in d. art. 1. solum di-
xerit contractum esse illicitum, at in sum. d. versic.
sextus casus aperte faretur esse usuram nomine so-
cietatis commissam.

Francisci Garziæ opinio, ex falso fundamēto pro-
cedit, quod non possit esse societas conferente vno
pecuniam, altero operam, quod falsum est, & contra
aperta iura, vt probatum est, & communem ho-
minum sensum, & Garziam abundè refellit, Lud.
Lopez dicto lib. 1. de contract. cap. 63. versic. iam
verò.

Hostiensis, & Ancaranus si attentè legantur com-
muni opinioni non aduersantur. Et licet contra-
rium demus sensisse, eorum nomen, & auctoritas
reliquorum omnium auctoritate obtueretur. Adde
eos scripsisse ante Constitutionem Sixti Quinti, de
qua mox dicemus, sed verè non repugnant, &
sententiam Hostiens. interpretat. Lup. dicto §. 1.
num. 24. vers. hæc tamen opinio, vt locum habere
possit, quando industria non est æqualis pecuniæ
expositæ, & tamen conuentum est, vt lucrum ex
æquo diuidatur, vt ibi per eum.

Martinus Nauarra, & Greg. de Valent. citatis
locis loquuntur de ea societate in qua capitale saluū
reddendum est, non ex vi societatis, vt in nostro ca-
su, sed virtute affecurationis adiectæ, pro qua af-
fecuratione certa merces persoluitur, quod in hoc
casu non fit, vt sæpe iam dictum est.

Non obstat ratio, nam falsum est, nullum esse
mutuum implicitum, patet enim ex dictis, & com-
muni opinione pacisci capitale saluum in societate

nihil

nihil aliud esse. quam capitale illud socio dari mutuum, atque adeo quod ultra sortem recipitur usurarium lucrum est &c.

Sed rem hanc extra controuersiam ponit Constitutio Sixti Quinti, incip. Detestabilis auaritiæ, in qua Pontifex eiusmodi contractus, in quibus pecuniam conferens paciscitur sibi à socio saluum capitale, tanquam fœneraticios damnat, sic enim inquit.

Damnamus, & reprobamus omnes, & quoscunque contractus, conuentiones, pactiones post hac ineundos, seu ineundas, per quos, seu quas cauebitur personis, pecunias, animalia, aut quasilibet alias res, societatis nomine tradentibus, vt etiam si fortuito casu quamlibet iacturam, damnũ, aut ammissionem sequi contingat, fors ipsa, seu capitale semper saluũ sit, & integrum à socio recipiente restituatur, &c. statuimusque huiusmodi contractus, conuentiones, & pactiones, usurarias, & illicitos post hac cense-ri debere &c. Decernentes si qui contractus, conuentiones, & pactiones in futurum contra nostram huiusmodi prohibitionem de facto initi fuerint, nullam ex eis tanquam per hanc constitutionem nostram damnatis, & reprobatis, etiam si iuramento, aut in forma Camera Apostolicæ, vel alias quomolibet roborati fuerint obligationem civilem, aut naturalem oriri, nullamque actionem realem, aut personale, nec Iudicis officium, neque aliud quodcunque ius cuiquam competere, neque quoad sortem, seu capitale integrum recuperandum, quod casu fortuito perierit, aut ammissum erit, neque quoad certas summas, & quantitates in singulos annos, aut menses lucri socialis nomine promissos.

Si qui vero in posterum sub prædictis conditionibus, & pactis contrahere temere præsumperint,

Ecce aut

aut pre textu similitum contractuum, conuentionum,
& pactionum societatis nomine initorum, qui huc-
usque durant, ad exactionem dictæ fortis, seu ca-
pitalis, siue illius pratij, & valoris postquam illud
in toto, vel in parte casu fortuito perierit, aut am-
missum sit procedere ausi fuerint, eos vniuersos, &
singulos in pœnas contra manifestos vsurarios, &
fœneratores à Sacris Canonibus, & Concilijs ge-
neralibus latas, & promulgatas eo ipso incurrere;
& contra illos, vti manifestos vsurarios, & fœne-
ratores via iuris, alijsque opportunis remedijs pro-
cedi posse, & debere.

Lata fuit hæc constitutio die 21. Octobris anni
1586.

At verò duo videntur posse opponi.

Primum est, eiusmodi constitutione non affici,
nec comprehendi contractum nostrum, qui cele-
bratus fuit de anno 1580. prout in facto, & consti-
tutio lata est de anno 1586. & expressis verbis solū
contractus, siue pactiones comprehendit, qui post
eam sunt in iti; vt patet ibi, post hac ineundos, &
ibi si verò in posterum, & legis natura est, vt ad fu-
tura tantum trahatur, l. leges 7. C. de legib. c. Quo-
niam 13. de constit. vbi glo. lit. 9. concordant addu-
cit, estq; communis theorica, tum ibi scribentium
tūm ad l. omnes populi 9. ff. de iust. & iur. quod mul-
tò magis habet locum quando in ipsa lege expri-
mitur, vt ad futura trahatur, sicuti in hac constitu-
tione exprimitur Bart. in d. l. omnes populi sub nu.
43. non ergo nostrum hunc contractum compre-
hendit, qui sex annos ante illam constitutionem ini-
tus est.

Sed respondetur quàmuis hic contractus de quo
querimus fuerit celebratus de anno 1580. & sic ante
latam

latam constitutionem duravit tamen etiam post ipsam constitutionem ad annum vsq; 1589. immo, & hodie durare censetur cum vi antiquæ illius pactionis, & capitale, & interesse decursi tēporis repetant hæredes illius, qui ab initio pecuniam contulit, quo casu nemini dubium quin hic contractus ea constitutione comprehendatur, vt patet ibi, qui hucusq; durant, non solum enim prohibet Pontifex pactiones quas enumerat de saluo capitali in posterum fieri, sed etiam prætextu similibus contractuum conventionum societatis nomine iuitarum, quæ inquit hucusq; durant ad exactionem dictæ sortis, siue capitalis in futurum procedere, Deinde respondetur contractum hunc damnari tanquam usurarium etiam in citata cōstitutione Pij Quinti in eam lata an. 1575. ita Michael Salonnius dicta quæstione quarta de camb. controuers. nona, col. quarta, vers. alter est iniqua vbi de secundo contractu quem dicit in d. constitutione damnari agens, sic inquit. Alter nimirum contractus, qui in ea Bulla damnatur, est in qua quædam, & lupina societas, in qua Petrus pecuniam suam confert Ioanni, quasi apud illum eam deponens, ea lege, vt possit quidem Ioannes cum ea negotia aliqua, vel commercia exercere, sed ita vt debeat statutis temporibus aliquod lucrum, vel interesse ipsi persolvere, manente tamen sorte illa, seu capitali, saluo semper, & illæso ipsi Petro, & post multa tandem concludens cōtractū hūc esse usurarium affirmat. Verba aut Bullæ Pij V. quibus dictum cōtractum damnari vult, Salon. ea sunt: Cui malo simile etiā illud est, cum pecuniæ, siue depositi, siue alio nomine ficti cambij traduntur, vt postea eodem in loco, vel alibi cum lucro restituantur hæc ibi, quibus sanè verbis noster sic contractus

videtur planè describi, ac depingi suis coloribus.

Secundum est, posse defendi contractum hunc de quo est controuersia non esse societatis, sed vel depositi, vel potius locati, quo pecunias recipiens non societatem contraxerit cum conferente, sed eisdem suas operas locauerit in cambijs, cum illa pecunia exercendis quod iure fieri posse tradidere. Angel. de Perusio d. tract. de societate par. pri. num. 18. Angelus de Clauasio verbo societas pri. num. 6. Syluester eod. quæst. 3. Armill. eod. num. 17. Martin. Nauar. in d. cap. 17. sub nu. 257. latè Petr. Nauar. d. cap. 2. num. 441.

Sed respondetur primò, non posse hic assignari propriæ depositum, nam in deposito idem in specie ad nutum deponentis reddi debet, l. 2. in princ. ff. si cert. petat. l. Lucius 24. ff. Deposit. at verò in casu nostro conuentum est, vt non idem specie, sed tantundem redderetur quod depositi fines egredi ait, tex. in d. l. Lutius, & nullo modo dici posse depositum multis probat Michael Salon. d. cõtrou. 9. col. 4. vers. hoc genus societatis.

Secundo, quando deponitur pecunia facta facultate, vt ea ad libitum depositarius vtatur, tunc transit depositum in mutuum, Nau. in cap. 17. num. 180. in fin. & cum depositum mutui naturam induat de eo, vt de contractu mutui iudicandum est, Roman. conf. 500. sub num. 7. & qui ex tali deposito in mutuum transeunte, & in numero, pondere, vel mensura consistente lucrum percipit, cum re vera mutuum sit, lucrum ex mutuo habet, & sic vsuram committit. Nauar. d. cap. 17. nu. 181. Rom. d. conf. 500. num. 10.

Tertio, nec dici potest contractum hunc esse operarum locationem, nam licet verum sit quod Angelus

lus

lus de Perusio, & alij auctores citati dicunt, posse ita conueniri, vt non sit societatis contractus sed locationis, hoc tamen fit, vt ijdem declarant, quando qui pecuniam recipit, & operam pollicetur paciscitur de certa mercede in menses, vel annos singulos; sed tunc capitale periculo stat conferentis, si casu fortuito pereat, licet secus sit si culpa recipientis periret, vt Syluester, Angelus, Petrus Nauar. notatis locis declarant, at in nostro casu, nec iusta merces laborum, & operarum soluitur, cum Campsor vnā tantum retineat prouisionem, & periculo recipientis stat capitale, quare ad nullum aliud genus contractus potest reduci nisi ad societatem, cumq; societatis contractus nequeat esse licitus si ineatur, vt conferenti saluum sit capitale, & cum ratio iniustitiæ consistat in hoc quod collatio illa pecuniæ censeatur esse mutuum, & ratione mutui nihil capi possit ultra sortē sine labe usuræ, necessario consequens est, vt contractus eiusmodi societatis sit vt usurarius, ita in terminis Nau. conf. 13. nu. 1. lib. 5. tit. de usur. qui consuluit in eo casu, in quo capitale conferens voluit pro dimidia parte sibi saluum præstari, responditq; Nau. contractum quoad dimidium esse usurarium ob illud pactum adiectum, atq; eandem esse rationem in hoc casu partis ad partem, quo totius ad totum manifestius est quam, vt probari debeat, & habetur disertis verbis in l. quæ de tota 76. in princ. ff. de rei vendic. & in l. qui scit 25. ff. de usur. & in terminis nostris tradit Bartholom. Vgolin. tract. de usur. capitulo 55. in princ. nu. 2. vers. quarto usura, usuraria etiam labe in hoc contractu conuinci potest ex alio pacto adiecto, & in illis verbis, *mi cōten- to & m' obli- go à restituirli ad ogni suo piacere si il capitale &c.* ostendit enim hoc pactum pecuniā non in so-

Societatem fuisse collatam, sed mutuo datam, nam pecunia in societate posita, & negotiationi exposita non potest repeti quodcumque; vni ex socijs placuerit, sed finita tantum societate, & societas alicuius negotiationis contracta eatenus durat quousque; finis negotio fuerit impositus per tex. in l. actione 65. §. Item si alicuius ff. pro socio, Instit. eod. tit. §. ite si alicuius, cum ergo predicta societas fuerit contracta ad cambiendum finiri non poterat, nisi cambijs ferix perfectis, non ergo capitale repeti potuit, quocumque tempore socio illud conferenti placuerit quid enim si quo tempore voluisset capitale repetere Franciscus Campsori illud ad cambium pro ferijs proximis dedisset, sane cum cambium non nisi ferijs perfectis possit, nec pecuniam suam iure Franciscus tunc eo tempore ab eo, qui ad cambium recepisset repetere potuisset, & tamen ex pacto in syngrapha appposito necesse fuisset Campsori capitale Francisco numerare, quod sane conuincit, totum hoc negotiationis genus mutuum esse nomine societatis palliatum, & verè usurarium.

Ex his etiam patere potest ad id quod obijcere quis possit in dubio non præsumi contractum usurarium in foro contentioso, nisi quis solitus esset feneratori, vt per Crauet. conf. 48. nu. 8. li. pri. nam responderetur, non esse nos in dubio cum planè constet prædictum contractum esse usurarium, vt probatum est, patetque ex ipsa contractus forma, cui standum esse docet ib. Crad. cu Abb. in conf. 15. in fin. & in conf. 49. col. 2. lib. pri. & plenius idem Crau. conf. 95. nu. 6. lib. pri.

Præterea illud instrumentum anni 1589. die 2. Decembris quod dicitur esse usurarium propter originem, & radicem infectam procedentem ex instrumento

mento anni 1587. 26. Nouembris, ex alio etiam capite arguitur de usuraria prauitate nempe propter sequentem appodissam incontinenti celebratam, Nam usura tam ex subsequenti, quam ex precedentiibus, & consecutiuis praesumitur l. si qui C. de adult. Bal. conf. 311. n. 14. lib. 5. in qua appodissa dicunt Francisci haeredes obligatos fuisse haeredes Antonij ex causa depositi pro summa lib. 8639. 16. enuntiatum in instrumento anni 1592. celebrato per N. uti procuratorem Antonij principalis debitoris, & ut dicitur recognita per eundem N. & quia dicta appodissa ex aduerso negari videtur, Ideo respondetur quod aut verum est, quod realiter, & in effectu fuerit facta dicta appodissa vel non.

Primo casu ubi vera sit, apparet eam fuisse factam eadem hora die, & mense, ac coram eisdem testibus, & Notario quibus fuit celebratum instrumentum dicti diei 2. Decembris, & ideo propter vicinitatem actus oritur praesumptio fraudis not. Ias. in conf. 33. vol. 3. arguit etiam simulationem, ut per Bal. in l. per diuersas num. 19. in fine versic. 2. querit. C. mandati, Fulgos. conf. 98. col. 1. versic. ex ciuitate labemq; usurariam denotat, ut per Bal. in cap. officij versic. & est argumentum de electione Ripa in l. si ventri §. fin. versic. sexto facit de priuileg. credit. not. Menoch. praesumpt. 194. lib. 3. Rol. à Valle consil. 47. nu. 13. vol. 4. Ratio quam adducunt Doctores est quia actus factus incontinenti post alium censetur inesse l. lecta ff. si cert. pet. & quod vni inesse alij inesse creditur, ut per Ias. dicto consil. 33. nu. 14. Bero. in rub. de usuris nu. 79. & in materia usuraria hoc est indubitatum, attenta hac aetate corrupta in qua charitas est mortua, & usura solet committi, ut tradit Lupus Gemin. in c. nauig. §. 4. nu. 89. fol. 119.

Et

Et eo magis quia pecunia enuntiata in illa appo-
 dissa non fuit presentialiter numerata sine qua obli-
 gatio, & actio non oritur l. non omnis si cert. per.
 Ratio est clara cum actus verus ubi requiritur sola
 confessio non sufficit. Ias. cons. 172. n. 6. lib. 2. sed ad
 faciendum contractum depositi requiritur res præ-
 sentialis, qua cessante non potest in plus contrahi
 obligatio, quam sit datum l. rogasti ff. si cert. per. &
 per Mozum tit. quæ veniant appellatione rei col. 2.
 Imo ex confessione de recepto inducitur fraudis
 præsumptio l. 1. in fine, & l. sequitur ff. quæ in fraud.
 credit. Bart. l. post contractum ff. de donat. Acce-
 dat, & illa coniectura inevitabilis, quod scilicet de-
 bitori, qui non habet modum solvendi, voluerit cre-
 ditor ingentis summæ postea deponere apud debi-
 torem impotentem ad solvendum, & petentem di-
 lationem tam egregiam pecuniarum summam, hoc
 enim est inuerisimile, & ideo arguit hoc depositum
 manifestissimam usuram, Alb. cons. 512. nu. 56. lib. 3.
 Quinimo alia etiam vrget præsumptio usuræ, ex quo
 datur dilatio debitori ad solvendum, nam istud pa-
 ctum est contra naturam depositi, ut scilicet resti-
 tui debeat ad dilationem depositarij concessam
 cum debeat ad voluntatem deponentis restitui, &
 ita arguit Caphal. consil. 603. num. 33. lib. 4.

Dicendum est igitur ubi de ea constet fictam, &
 simulatam, ac nullam esse ipsam appodissam sub no-
 mine depositi contractam, loco interesse illius ter-
 mini quinque annorum dati ad solvendum quod in-
 teresse computando ad rationem quinque pro cente-
 nario pecuniarum contentarum in obligatione di-
 cti instrumenti constituit summam libr. 8639. 16. in
 quinque annis, & ita usura est, quia contenti fuerunt
 de mora continuanda, pro qua non debetur inte-
 resse

resse *Gaiet.* in sua sumula in verbo, verbum iurarium *Graff. cent. cas. conscient. cap. 106. tit. de casib. in quib. permit. vlur. nu. 5.*

Augetur etiam suspitio quia inuerisimile est hæredes *Francisci* egentes pecunijs voluisse non solum dilationem quinquennalem concedere gratis, sed etiam ei *Antonio* debitori fidemanco, & debitis onusto summam libr. 8639. 16. in depositum tradere, vnde dicit *Bal.* inuerisimilitudinem etiam tollere probationem instrumento in l. scripturas circa medium *C. de fide instrumentorum, Alex. conf. 99. in fin. vol. 1. & fidem non debere dari non verisimilibus. Pet. de Anch. conf. 257. Grat. resp. 59. nu. 24. lib. 2. & est coniectura probabilis, vt per *Afflict. super feud. tit. de feudo dato inuicem cap. 1. num. 58.**

Aut non est vera illa appodiffa, & consequenter fictum est depositum, vt pluries fassus est *Franciscus*, & tunc quare volunt eam summam compensare in eo instrumento anni 1592. super pecunijs receptis ab *Antonio* licet realiter data non sit, arg. bona fides de reg. iur.

Illatio.

CV M ex dictis constet manifeste contractum de quo agimus non solum esse illicitum, sed planè vsurarium, certissimi etiam iuris esse debet teneri *Franciscum*, qui pecuniam cum dicto pacto contulit ad restitutionem omnium, quæ ex illo contractu acquisiuit, aut si nondum capitale recuperavit in sortem debere imputari quicquid lucratum est, quandoquidem extra controuersiam est lucrum omne ex vsura acquisitum esse restituendū, S.

Th. 2. 2.

Th. 2. 2. q. 77. ar. 3. Gab. 4. distin. 15. q. 11. ar. 3. concl. 1.
 cap. quoniam 2. cap. consuluit 10. cap. in Ciuitate
 6. & toto tit. de vsur. Nau. d. conf. 13. num. 1. & inter
 omnes Catholicos conuenit lucrum vsurarium esse
 restituendum, inquit Greg. de Valen. d. disp. 5. q. 21.
 pun. 3. Neq; se tueri potest Franciscus, quod cōtra-
 ctum bona fide celebrauit, quem credebatur esse iu-
 stum, atq; adeo nec peccasse, nec ad restitutionē te-
 meri per tradita à Nau. conf. 20. n. 8. l. 5. de vsur. quæ
 ratio magis vrget si accedat consuetudo, vt in casu
 nostro, nam passim eiusmodi contractus fieri solent
 hic Mediolani, vt qui ignoret planè videatur in vr-
 be peregrinari, & qui contractum re vera vsurarium
 fecit, sed quem communis hominum opinio licitum
 ducit vsurarius non dicitur, & communi consuetu-
 dine excusatur, Bart. in l. quis sit fugitiuus 17. §. apud
 Leonem num. 1. ff. de Aedilit. edict. per textum il-
 lum, in quo respondet Vlpianus, eum non esse fugi-
 tiuū, qui id facit quod publicè facere licere, arbi-
 tratur Bartolum sequitur Natt. in conf. 498. num. 25.
 cum seq. lib. 3. & conf. 586. n. 9. eod. lib. quod si cul-
 pa vacat, & pœna quoq; vacare debet, & obligatio-
 ne restituendi arg. cap. 2. de constit. Nam respon-
 detur primo ignorantiam hanc cum iuris sit non fa-
 cti, nec præsumi, nec excusare cap. ignorantia 13. de
 reg. iur. lib. 6. Gab. in suis comp. op. lib. 6. concl. 7. sub
 nu. 1. vbi de more innumeros Doctores coarceuat,
 & præsumitur potius dolus, & mala fides quam iu-
 ris error ibidem sub num. 2. & licet sequutis Iacobū
 de Butrio, & Paulum de Castro aliosq; num. 3. cita-
 tos non præsumi dolum, sed potius latam culpam
 in non consulendo peritiores, licet communior sit
 in contrarium, attamen nec hoc suffragatur non suf-
 ficit in contractu nostro interuenisse latam culpam

ex

ex parte eius, qui pecuniam contulit cum prædicto pacto, ad hoc ut peccarit, & consequenter ad restitutionem teneatur. Couar. in reg. possessor malæ fidei 2. par. relect. §. 7. vers. tertium. Nau. d. conf. 20. sub num. 13. ubi inquit, eum qui lucratur aliquid per cōtractum quem scit, vel scire debet vsurarium peccare, & teneri restituere totum lucrum.

Secundo, respondetur posse excusari, qui cōtractum vsurarium iniuit bona fide, credens esse iustū, quando erraret circa ius maximè dubium obscurū, & perplexum, ut cum communi tradit Anton. Maria Corat. tract. de commun. opin. lib. 3. tit. 13. num. 8. consentit Siluest. verb. ignorantia sub num. 13. in fin. & in hoc sensu loquutus est Nauar. d. conf. 20. ubi ibidem se ipsum declarat num. 6. & nu. 8. vers. quartum, & ita Nauarrum intellexit Io. Azorius lib. primo, instit. Moral. cap. 16. quæst. 2. vers. Item admittitur. At quod societas iniri nequeat cū pacto de saluo capitali res non est dubij, sed clarissimi iuris, cum in manibus sint leges ciuiles apertissimæ, & Pontificiæ constitutiones, ut patet ex citatis iuribus, quibus eiusmodi pactum, & societates prohibentur, & nihil tam sit inter mercatores decantatū ex ipsa naturæ lege animis nostris inscripta, quam iniquum esse in societate velle sibi capitale saluum non quidem virtute affecurationis adiectæ pro qua iusta merces soluatur, sed vi dumtaxat societatis.

Tertio, ad id quod de consuetudine affertur in cōtrariam respondetur. Primo nullam esse eiusmodi consuetudinem, & qui causam pro se adducit probare tenetur, ut iura sunt vulgaria. Secundo etiam si citra veri præiudicium demus talem esse consuetudinem, nihil omnino iuari potest quoad restitutionem, vel culpam, nam consuetudo si ea vigeret

quæ

quæ præsumitur excusaret quidem à pœna, ut tanquam usurarius puniri non posset, glo. communiter approbata in cap. sanè 2. lit. D. de temp. ordin. quo sensu loquitur Bartolus in d. J. quis fugitiuus, ut Bartolum explicat Alex. ibid. in addit. lit. H. eodèq; sensu explicandus Natta recitatis locis, quemadmodum etiam respondit Crau. conf. 6. num. 103. lib. 1. & in conf. 145. nu. 12. eod lib. Roland. à Vall. conf. 75. num. 44. cum seq lib. 1. Bertazol. conf. 2. num. 25. Tom. 1. post Iason. conf. 178. num. 14. vol. 3. & conf. 154. num. 16. vol. 4. At consuetudo non excusat à restitutione lucri usurarij, ità in terminis Bartholomæus Vgolin. trac. de vsur. cap. 26. §. 1. num. 2. vers. excipitur, in fine, & ratio est manifesta, nam consuetudo contra ius natutale vim nullam habet, nec iustum reddere potest quod natura sua iniustum est, c. cum tanto 21. vbi glo. lit. A. de cõsuet. resque adeo manifestè videtur, ut in eo textu vere dicat Greg. Nonus, Neminem sanæ mentis intelligero posse iuri naturali quacunq; consuetudine posse aliquatenus derogari; At iniustitia in contractibus, & usura ipso etiam iure naturali prohibita est. Didac. Cou. lib. 3. var. resolut. cap. 1. num. 5. ex communi sententia Io. Baptista Lup. tract. de vsur. commen. pri. §. 3. n. 20. Michael Salon. Com in S. Th. 2. 2. q. 78. ar. 1. conc. 2. nulla igitur consuetudine excusari poterit, qui vsurarium contractum fecit, quin, & culpæ reus, & restitutioni sit obnoxius.

Atq; hæc breuiter dicta sint de iniustitia, usurariaque labe huius, qui venit in consultatione cõtractus quæ cū Pontificij iuris, ac Cæsarei stent munita presidio, Theologicisq; firmis suffulta rationibus minime videtur verèdū quin ea sapientissimus Iudex pro sua sapiētia sententiæ suę calculo sit confirmaturus.

CON.

CONSILIVM TRIGESIMVM PRIMVM

N Laicus Mediolanensis annum agens vigesimum quintum, & in famulatu Episcopi Aptensis Galliae Narbonensis existens per biennium, habitum Religionis Sancti Francisci Conventualium in Monasterium Ciuitatis illius assumpsit, cum licentia Commissarij generalis illius Prouinciæ die 17. Ianuarij 1601. & Is ibidem vti Frater illius ordinis ad ordines fuit promotus scilicet die 17. Martij ad primam Tonsuram, & quatuor minores ab Episcopo Aptensi, ad Subdiaconatum die 7. Aprilis ab Episcopo Minamenti, sed absq; titulo aut professione, ad Diaconatum die 21. Aprilis ab Episcopo Agatensi, Episcopis ultra montes, & Gallicanæ Prouinciæ, at Augustæ Prætoriæ intra montes ab Episcopo 22. Decembris eodem anno ad Præbiteratum fuit item promotus pariter sine titulo, & professione, postea statim Sacrorum ordinum functiones libere exercuit in habitu memorato manens, nulla tamen vnquam emissa professione perseuerans in seruitio præf. Episcopi Aptensis vsque ad eius mortem, quo in Italiam venit. Vltorius anno 1603. die primo Februarij cum in Hiporediensem Ciuitatem venisset, & ad Conuentum Fratrum suorum se præsentasset sub prætextu Decreti Apostolici ne in Monasterijs citrà montes recipeantur ij etiam Itali, qui ultra montes Religionis habitum suscepissent, à Guardiano Conuentus non fuisset receptus, ea attentè licentia ibi dimisit habitum Guardiano acceptanti, & habitum clerici secularis assumpsit datis à Guardiano superinde litteris testimonialibus in forma.

Tandè ab Episcopo Hiporediensi habens litteras

dis

Dimissoriales attestantes esse Sacerdotem ritè promotum, & bonis moribus datas primo Martij 1604. Mediolanum redijt vbi tanquam Sacerdos Secularis fuit receptus, & prouisus duplici beneficio, ex quibus habet vnde sufficienter viuat.

Nunc dubitatur, an fuerit ritè promotus, an suspensus, an irregularis, an malè prouisus de beneficijs.

Ratio dubitandi ea est, quia fuit promotus ad Sacros ordines non prius emissa professione, & absq; vilo titulo patrimonij, aut beneficij, & ab Episcopo alieno contra dispositionem S. Conc. Trid. Sess. 21. c. 2. extensam ad Regulares per Constitutionem Pij V. quæ incipit Romanus Pontifex publicat. Id. Octob. 1568. apud Quarantam in verbo Ordo, maxime recepta eorum sententia qui tenent Conciliū innouare pœnas antiquorum Canonum scilicet c. neminem, & c. Sanctorum 70. distinct.

Verum ad Concilium, & Constitutionem Pij V. dicebatur non esse receptam in Gallia, & dispositionem c. neminem, & c. Sanctorum esse moderatam per c. cum secundum de præbend. & Concilium non innouare dictos antiquos Can. sed solum c. cum secundum de præbend.

Replicari tamen potest non probari eam Cōstit. non fuisse receptam in Regno Gallia saltem apud Regulares, & non valere argumentum non est receptum Concilium, quod verum supponitur, ergo nec ea constitutio licet habeat eam relationem ad Concilium. Item Conc. non esse quidem receptum quoad Gallos non quoad Italos illuc diuertentes ad Ordines, aliter esset locus fraudibus. Item hunc esse ordinatum ad Sacerdotium Augustæ Prætorie vbi, & Conc. & Constitutio vigent. Videatur om-

nino ea Constitutio, quæ est fundamentum huius dubitationis, & pro veritate in foro exteriori consulatur.

Secundum responsum.

N Regularis, nec est suspensus ab Ordinum executione, nec est irregularis: ratio est, quia ordinatus ab Episcopo sciente illum non habere titulum patrimonij, aut beneficij, nulla suspensione ligatur. Steffanus Quaranta in summa bullarij v. Ordo, & eo magis quando fuit ordinatus ab Episcopo sine pacto, & sine fallacijs. Mart. Bonacina de Sacramentis, disp. 8. q. vnica, puncto 5. n. 24. post Mart. Nauar. in Man. cap. 27. n. 158.

Neque obstat Bulla Pij V. Romanus Pontifex &c. quam refert ad literam. Quaranta loco præcitato, quia bulla non loquitur de Regularibus omnibus, sed de Clericis Regularibus tantum, & præcipue de ijs, qui, vel numquam, vel nisi ad certum tempus professionem emittunt, & ex Claustro liberè dimittuntur, vel exeunt, prout fit apud Clericos Regulares Iesuitas, cuiusmodi non sunt Franciscani prout cantat casus propositus, nec dictum istud aliquam erigit probationem cum verba bullæ sint nimis clara, & aperta, & huius sententiæ videtur fuisse Pater Sanch. in Decal. lib. 4. c. 39. n. 19. 20. 21. vbi docet Nouitium Religiosum sacris ordinibus initiari posse, cum litteris dimissorijs tamen Episcopi originis, vel habitationis, nec vllam mentionem ibidem facit huius Bullæ Pij V. quam tamen fecisset si per Bullam ipsam Religiosi omnes ligarentur, & non soli Clerici Religiosi, & ideo dicendum est. N. sic

Dd ordina-

ordinatum, nec suspensionem, nec irregularitatis maculam contraxisse &c. & ita fuit decisum in sacra Congregatione Penitentiariae Mediol. die 6. Maij 1622.

CONSILIVM TRIGESIMVMSECVNDVM.

AN Censurae in Concilijs Prouincialibus, aut Synodalibus per Ordinarios locorum promulgatae, ligent etiam Regulares, praesertim quando Concilia non fuerunt per Sedem Apostolicam confirmata.

PARS negatiua uti communior, ita verior omnibus ferè semper visa est, quia Episcopi non possunt Iure ordinario ligare Regulares censuris, cum eorum Ordinarius sit proprius Praelatus, vel Superior iurisdictionem Ordinariam in illos exercendo. Capitulum ab Ecclesiae Praelatis. De officio Ordinarij, & finali, C. de Iurisdictione. omn. iud. Nauar. consil. 22. de tempor. Ordinat. Neque iurisdictione delegata possunt in Regulares animaduertere, quia talis auctoritas competit eis, aut Iure nouo, aut iure antiquo. Non antiquo siquidem in cap. Cum capella. C. Quanto, & cap. Quoniam de Priuilegijs, interdicitur Episcopis, ne censuras contra Regulares promulgare possint. Non Iure nouo, quoniam tale quid non reperitur in Concilio Tridentino, nam sess. 25. Concil. fusè de Regularibus agit, nec tamen Episcopis aliquando indulgetur, ut censuras contra Regulares exercere possint. Nec dicendum hoc illis tamquam Sedis Apostolicae delegatis executoribus competere, quia eadem sess. 25. cap. 24. praecipitur Generalibus, Abbatibus, Praepositis, Prioribus, & Regularium Superioribus,

non

non tamen Episcopis, vt Concilij Decreta à suis subditis inuiolabiliter obseruari faciant.

Non inficior tamen quosdam in Conc. Trid. exprimi casus, in quibus Episcopi tamquam Sedis Apostolicæ delegati in Regulares animaduertere possunt, vt sess. 5. Regularibus hæreses prædicantibus, secundum Iuris dispositionem pœnam indicere possunt, & sess. 6. Episcopi exercere possunt in quæstuarios, & sess. 25. Regulares manentes extra claustra punire possunt; Item matrimonio interessentes absque licetia Parochi à suspensione ibidem lata absoluunt; Item Regulares extra claustra notoriè delinquentes Episcopo instante, seuerè à suis superioribus puniuntur; Itè ad processiones ire compellunt, sed nõ per censuras, c. 1. de Priuil. Io. Andreas c. 1. de concess. præb. & de reg. iur. Regula sciētis & c. Marian. Soc. in cap. Mulier, de sent. excõm. Secundo, ex decreto sacre Congreg. de vrbe 10. Octob. 1586. referente Io. Bapt. Confect. in Compen. Priuil. Mendic. Non licet Episcopis in causis Ciuilibus, vel Criminalibus Regularium sese ingerere, nisi quatenus illis permittitur à Conc. Trid. cuius virtute non possunt in Regulares animaduertere, nisi in casibus ibidem expressis, vbi nihil de censuris.

Tertiò, Regulares adeo priuilegiati existunt, vt non modo dicantur constituti sub protectione sanctæ Sedis, quinimo sub illius iurisdictione existunt immediatè, icaut Ordinarius illorum immediatus velit esse Sum. Pont. prout apparet ex rescriptis Clem. V. Nicolai V. Syxti IV. & V. Leonis X. necnon Pij V. prout legitur in Comp. Priuil. Mend. Io. Bapt. Conf.

Nec dicatur hæc priuilegia, vel abrogata fuisse, vel moderata in Concil. Lateranensi, & Tridentino, quin per Trident. nullibi fuit Episcopis con-

cessum, vt censuris ferendis in suis Concilijs, afficere Regulares possint.

Quartò, non possunt compelli Regulares, vt ad Concilia Prouintialia, vel Synodalia accedant. C. Episcopis dist. 8. & cap. Quod super his, iuncta glos. de maiori- tate, & obedientia, ergo censuris Synodali- bus, vel Conciliaribus ligari non possunt. Conse- quentia est Canonistarum in cap. 2. de Constitutio- nibus in sexto.

Quintò, leges humanæ eatenus obligant in foro cō- scientiæ præcipuè, quatenus in eo sunt receptæ. S. le- ges, de consecratione dist. 4. cum glossa. Nauar. in Man. cap. 23. n. 40. & 62. Item consil. 1. de iniurijs, & damno dato. consil. 8. de sententia excommunicatio- nis, consil. 1. de Constitutionib. quæst. 5. quia leges tunc firmantur, cum moribus vtentium approbantur: censuræ autem in Concil. Synodalibus, & Prouintiali- bus latæ numquam à Regularibus fuerunt receptæ, tum quia, nec fuerunt vocati, nec auditi, nec eis inti- mata; tum quia capaces non sunt fauorabilium, idest beneficiorum, vel pensionum, & propterea odiosa ad ipsos non extendenda.

Sextò, textus in cap. Nimis el 2. de excessibus Præ- latorum. Episcopis prohibetur expressè, vt censuras non ferant in Regulares.

Septimò, Nauar. cons. 8. de officio Iudicis Ordina- rij querit, an Episcopus in vim Conc. Trid. possit absol- uere, & dispensare cum exemptis suæ Diœcesis; & re- spondet negatiuè, nisi Regulares exempti de licentiâ sui Prælati renuntient exemptionis priuilegio, & ita ligare non possunt cum eiusdem sit ligare, & soluere.

Octauò, idem Nauar. consil. 2. de sepulturis do- cet extra dentes, Prouintialem Episcopi Constitu- tionem

tionem non ligare exemptos. Idem docet Pater Hen-
riq. in summa Theol. mor. lib. 7. cap. 24. & 25. Confess.
in Compend. Priuil. Mend. par. 2. tit. 5. cap. 2. 3. 4.

Non obstat, quod Episcopus circa Sacramentum
Pœnitentiæ rectè ministrandum possit ferre censuras
contra innobedientes, quia in Concilio Tridentino eo
in loco, non appellatur Sedis Apostolicæ delegatus,
neque tribuitur illi facultas ferendi Regulares cen-
suris: neque Pius V. vel sacra Congregatio Regu-
laribus in hac delinquentibus aliquam indixit cen-
suram, quia excommunicationis gladius ex Triden-
tino sess. 25. cap. 3. de Reformat. sobrie in omnibus
est exercendus.

Quod si reperiantur aliqui Canonistæ forsan oppo-
situm sentientes: Respondetur istos inquam ante
Tridentinum scripsisse, nec Priuilegia sanctæ Sedis ad
favorem Mendicantium emanata legisse.

Sed ponamus rem dubiam esse, quod Episcopi
ligare possint Regulares suis censuris, nihilominus
credendum est hoc in casu Episcopos non posse pro-
nuntiare se Iudices. Glossa Hostiensis, & Panormi-
tanus in cap. Olim, de Accusationibus, quia dice-
retur Iudex in propria causa. l. qui Iurisdictione ff.
de iurisdictione om. Iud. lege Hieronymum à Sorbo
Capuccinum in Priuil. Compend. Mendicant. ver.
Accedere ad Monasterium Monialium cum anno-
tatione Capuccini in fine, & verb. Ingredi Mona-
sterium Monialium verbo Excommunicatio. Exem-
ptio. Conueniri in iudicio Syluester Excommunic.
2. num. 12. Stephanus Quaranta in summa Bullarij
ver. Monasteria Monialium. Præcedentia. Cano-
nistæ in cap. Si Clericos. de sententia excommuni.
in 6. Clementina frequens de excessibus Prælatorum.

Nauar. consil. 4. & 23. de Priuilegijs. Sanchez de Matrim. tom. 2. lib. 7. disp. 33. num. 21. 22. 23. Emanuel Rodriquez quaest. Regul. tom. 1. q. 45. art. 2. & tom. 2. q. 63. Praxis Neapol. c. 59. & 89. Riccius in sua Praxi aurea resolut. 110. Naldus quaestionum practicarum, ver. de prima, & in cap. Monialis n. 16. & ratio est, quia excommunicatio generaliter lata ligat subditos proferentis tantum, nisi auctoritas Delegatis maiorem conferat auctoritatem. Cap. à Nobis lib. 1. de sent. excomm. iuncta Glossa: quae omnia dixisse uolui retrocinando potius, quam diffiniendo, subiiciendo me ipsum, & scripta mea censura, & correptioni Sanctae Matris Ecclesiae, & cuiusuis melius sentiētis, & docentis &c. His addi potest Nauar. consil. de Sepul. & cōf. 8. de officio Iudicis Ordinarij. Henriq. Theol. mor. lib. 7. cap. 24. 25. cap. nimis el. 2. de excess. Praelatorum, & cap. Romana Ecclesia de sent. excomm. in 6.

CONSILIVM TRIGESIMVM TERTIVM.

QVaritur qua poena puniri debeant stercorantes alicuius fores &c.

Respondet Farinacius quaest. 105. num. 469. quod puniri debent ad instar facientis libellum famosum, cui de iure Ciuili debetur poena capitis, prout scribit Farinacius quaest. praecitata num. 422. & 423. ubi ex mente multorum dicit hanc poenam esse mortis naturalis. De Iure uero Canonico Auctor libelli famosi flagellatur per textum in Cap. de p. & in cap. Quin alterius 5. quaest. 1. iuncta glos. & Canonista ibidem, quamuis auj dixerint poenam
libelli

libelli famosi de consuetudine non esse mortis, sed extraordinariam iuxta facti, & personarum qualitatem. Clarus in sua Praxi criminali §. fin. quæst. 68. num. 26. Alij vero voluerunt de Iure Canonico pœnam stercoreantium esse flagellorum, fustigationis, degradationis, & depositionis, Farin. quæst. eadem num. 430. 431. & cons. 30. num. 25.

Verum in coercendis huiusmodi delictis attendendæ sunt circumstantiæ loci, personarum, & reiterationis, si tamen iteratum fuit delictum, nam loci qualitas, nempe si sit domus insignis, vel Monasterium id auget delicti atrocitatem, vt in specie respondit Farinac. cons. 30. num. 3. qualitas etiam personæ inducit facti grauitatem, nimirum si sit persona in dignitate, aut in officio constituta, si sit Sacerdos, aut alicuius Canobij superior, & in hoc casu iniuria dicitur illata non Superiori, sed Monasterio, & ideo puniendus venit non vt infamator priuati, sed vt infamator Monasterij, prout docet Farin. in dicta q. 105. n. 293. 294. 295. & cons. 30. sub n. 27. 70. Respectu quoque reiterationis delicti iniuria grauior redditur, & atrocior, vt per eundem Farin. in consil. 30. sub n. 28. & 67. Hinc huiusmodi delinquentes transmittuntur ad remum, vt testatur Farinac. dicto cons. 30. sub num. 25. vbi subiungit etiam mortis pœnam imponi posse ea ratione, quod in temporalibus pœnis repræsentandis ob delicti grauitatem, & atrocitatem, licitum est transgredi leges Canonicas, & tunc ratione huius transgressionis seruanda sunt Iura Ciuilia, quæ saltem de consuetudine ita seruant. Farin. eodem consil. 30. sub num. 26. 69. 125. Menochius autem de arbitrarijs Iudicium casu 385. scripsit pœnam fœdantium homines esse Iudici arbitriam.

CONSILIUM TRIGESIMUM QUARTUM.

AN statutum Laicorum prohibens generaliter librorum impressionem, absque illorum auctoritate compræhendat, & afficiat Ecclesiasticos.

Videtur dicendum, quod sic ex Doctrina Bartoli in l. cunctos populos, num. 29. C. de summa Trinitate, & Fide Catholica, ubi ait Statuta generalia Laicorum si non sint contra ea, quæ competunt Clericis, & eorum Ecclesijs in priuilegium, non solum alligant Seculares, sed etiam Ecclesiasticos, sed cum non appareat Ecclesiasticis fuisse concessum priuilegium imprimendi suos libros absque facultate potestatis secularis, ergo &c. & in huius sententiæ confirmationem Romanus Pontifex in cap. 1. De noui operis nunciatione, præcipit causam inter duas Ecclesias vertentem, dirimi iuxta Canones, & leges: quia sicut leges non dedignantur sacros Canones imitari; ita Canones ipsi Principum Constitutionibus adiuuantur. Cap. si in adiutorium dist. 10. ergo statutis Ciuilibus ligantur Ecclesiastici.

Secundò, potestas secularis ex Dei ordinatione potest condere statutum ob bonum publicum, quia finis potestatis secularis est Rempublicam gubernare in omnino, quòd spectat ad bonum commune, sed statutum de quo agitur tendit in bonum publicum, videlicet ne quid contra bonum Ciuile, ac Reipublicæ statum imprimatur, ergo potestas secularis, ex Dei ordinatione potuit statutum condere, per quod etiam Ecclesiastici ipsi compræhendantur.

Tertiò,

Tertiò, Ordinarij locorum statuunt ne quis libros imprimat absque illorum facultate, quò sanè statuto ligantur non modo seculares, sed etiam Regulares exempti, ergo & potestas secularis poterit idem statuere, ligando non modo suos subditos Laicos, sed etiam Ecclesiasticos exemptos, aliàs non feruaretur ratio æqualitatis contra textum in l. fin. C. de fruct. & lit. expens.

His tamen non obstantibus contraria sententia, verior est de Iure. Primò, quia statutum vires acquirit à potestate statuentium, l. fin. ff. de iurisd. om. Iudic. & cap. à nobis, de senten. excommun. Secularibus autem supra Ecclesiasticos, & eorum bona nulla est tributa facultas eum obsequendi, & non impediendi maneat illis necessitas. Cap. Ecclesia sanctæ Mariæ de constit. cap. Bene quidem, dist. 96. & cap. Inter hæc 33. quæst. 2. Hinc fit, vt defectu potestatis non possint Ecclesiastici Laicorum statutis ligari: siue statuta expressè, & in spetie disponant super Clericos, siue tacitè, & in genere, quoniam statuti generalis dispositio non traditur de his quæ fieri non possunt in spetie. Dec. in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ de const. & alij ibidem relati, & secuti à Marta de iurisd. par. 4. casu 4. 5. & 53. Rocchus in tract. de consuetud. casu 8. n. 55. & Marta loco citato casu 98. Baldus in l. generali. C. de Sacrosanctis Ecclesijs. Marta de iurisd. par. 4. casu 52. & 88. Dispositio pariter legis cum oportet C. de Bon. quæ liber. per quem datur Patri vsus fructus bonorum aduenticioꝝ filij non habet locum in filijs Ecclesiasticis siue bona acquisita sint antè, vel post Clericatum, quoniam Ecclesiastici non ligantur legibus civilibus. Cap. quia nos, iuncta glossa cum Innocen. & alijs. Bart. conf.

61. num. 3. par. 1. Panor. in c. in Præsentia n. 56. & alij de probat. & Marta vbi supra casu 26. etiam si prima tonsura tantum fuerint initiati.

Secundò, si libri Ecclesiasticorum tractant de Religione, de Censuris, aut de rebus spiritualibus, & Ecclesiasticis, secularis potestas nullo pacto de illis cognoscere potest, etiamsi Rex sit, aut Imperator. C. si Imperat. dist. 96. vbi legitur si Imperator Catholicus est, filius est, non Præsul Ecclesiæ. Quod ad Religionem competit discere ei conuenit, non docere, Idem habetur in cap. Decernimus de Iudicijs.

Tertiò, si Ecclesiasticus in summam D. Thomæ, vel in Bullam Cœnæ Domini Commentaria imprimere contendat, si potestas secularis velit in vim sui statuti facultatem imprimendi concedere, id aliud non erit, quam in causis spiritualibus, & Ecclesiasticis sese intromittere, & personas Ecclesiasticas ad ipsius forum non modo indirectè, sed directè trahere contra Canonem 15. Bullæ Cœnæ, quia Ecclesiasticis illud facere prohibet, quod iure Diuino, vel humano eis non interdicitur, nec eisdem subiiciuntur, Caiet. in summa ver. Excommunicatio, cap. 31. & quamuis statutum loquatur de subditis statuentium tantum, non autem de personis Ecclesiasticis, nihilominus si feruetur statutum contra Ecclesiasticos dicitur esse contra libertatem Ecclesiasticam. Marta de iurisdic. parte 4. casu 62. num. 9. cum alijs quos allegat Alterius in Bullam Cœnæ, Canone 15. cap. 5. dubit. 9. Et ad obiecta in contrarium.

Ad primum respondetur opinionem Bart. in dicta l. communiter a Doctoribus reprobari, & propterea Panormit. in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, de constitut. num. 1. dicit textum esse aperte contra Bart.

Bart. sententiam, & Antonius de Butrio in explicatione eiusdem Canonis n. 20. inquit statuta Laicorum non ligare Clericos ex defectu potestatis, non autem, quod disponant contra Ecclesie privilegia; quando vero Laicorum statuta generaliter disponentia Ecclesiasticis sunt favorabilia, tunc etiam servantur inter Ecclesiasticos, non quia emanata à potestate Laica, sed ex præsumpta Romani Pontificis approbatione. Panormit. in cap. Constitutus n. 4. de integr. restitut. & alij. Dec. Felin. & Butrius in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, de const. Ias. in l. de q. C. de pactis. Hinc statutum, quod Agnati excludant matrem, comprehendit Clericos, quia est ipsis favorabile. Benedictus in c. Rainutius, de testamen. Marta de iurisdic. par. 4. casu 29. num. 7.

Ad secundum respondetur, quod aut loquimur quo ad vim directivam, aut quo ad vim coactivam. Cum ergo dici potest Princeps secularis condere statutum ob bonum publicum, concedimus quoad vim directivam, & hoc non est contra libertatem Ecclesiasticam quoniam tenetur quilibet vivere secundum rectam rationem, ex textu in l. scire oportet §. qui non iuste. ff. de excus. tutor. Si vero intelligit quoad vim coactivam negamus quoniam personæ, & res Ecclesiasticæ sunt exemptæ à potestate, & iurisdic. seculari. Alterius can. 15. Bullæ Cœnæ capit. quinto.

Nec publica utilitas iurisdictionem tribuit principibus secularibus in Ecclesiasticos, quia si hoc verum esset, qualibet lex, aut statutum ligaret Clericos.

Ad tertium negatur consequentia, quia Ordinarij locorum possunt ita statuere ad finem spiritua-
lem

lem Clericos, & seculares propriae diocesis ligando, tum ex vi sui muneris, tum ex Concil. Lateranen. sess. 10. de librorum impressione, tum ex Concil. Trid. sess. 4. de Editione, & usu sacrorum librorum facultatem illis concedente, quinimmo praecipiente, ut ita obseruari faciant; tum etiam ex rescriptis Apostolicis, & ex decretis Illustriss. Cardinalium Inquisitorum hoc illis competit, & propterea non est attendenda ratio inaequalitatis militantis inter potestatem Ecclesiasticam, & secularem: & in huius rei confirmationem, quod potestas laica non potest exercere iurisdictionem in Ecclesiasticos, Innocentius III. in cap. non minus, & cap. Aduersus, de immunit. Ecclesiarum. statuit, ut tempore necessitatis, vel publicae utilitatis Principes seculares non possint auctoritate priuata, compellere Ecclesiasticos, sed teneantur adire Ordinarios locorum, qui Reipublicae utilitati, ac necessitati consulere studebunt, sed cum causae cognitione, & ex his clarè constat statutum laicorum generaliter prohibens librorum impressionem, nisi obtenta prius ab ipsis imprimendi facultate nullo pacto comprehendere Ecclesiasticos.

B

Di

In
fidei
grade
pæna

Cha
& C
Hispa
bus
Sede
diti
bent
sita
re,
dem

BULLÆ APOSTOLICÆ

Sancto Officio deseruientes hic
nouiter additæ.

LEO PAPA X.

*Dilecto filio nostro Hadriano tituli
Sanctorum Ioannis, & Pauli
Presbytero Cardinali.*

*Inquisitores hæreticæ prauitatis, testes falsidicos in causa
fidei deponentes, & alios de quibus agitur in hoc rescripto,
tradere possunt curiæ seculari, irregularitatis, aut alicuius
pœnæ vel censuræ Ecclesiasticæ securi.*

DILECTE fili noster, salutem, & Apo-
stolicam benedictionem.
INTELLEXIMVS, quod in Hi-
spania, cæterisque Regnis, & Dominijs
Charissimæ in Christo filiæ nostræ Ioannæ Reginae;
& Charissimi in Christo filij nostri Caroli Regis
Hispaniæ Catholicorum ditioni subiectis, in qui-
bus tu hæreticæ prauitatis Inquisitor Generalis per
Sedem Apostolicam deputatus existis, multi per-
diti ingenij homines, in testimonijs, quæ perhi-
bent super dictæ prauitatis veritate inquirenda fal-
sitate quandoque prece, precio, odio, vel amo-
re, & quandoque metu committere, aut se eam-
dem falsitatem commisisse publico, licet falso fate-
ri non

ri non verentur: sicque huiusmodi diabolicæ artis ministerio plerumque vel damnantur in fontes, vel Diuinæ Maiestatis Dei, & orthodoxa fidei sub Christiano nomine derisores veniam consequuntur. Ad quæ facinora perpetranda ipsi falsi testes tam propria improbitate, & inconstantia, quam audacia, & impunita temeritate eorum, qui illos ad talia committenda minis cogunt, aut pecunia alliciunt, impelluntur. Nos igitur scelestum hoc hominum genus, qui in diuinam humanamque simul naturam conspirant, & in nefandi criminis causa, vel iniustæ absolutionis, vel iniquæ condemnationis actores existunt acriori longe supplicio, quam ceteri falsidici testes plecti soleant, dignum censentes: circumspeditioni tuæ, & Vniuersis, & singulis alijs per te, & pro tempore existentem generalem dictæ prauitatis in Regnis, & dominijs prædictis Inquisitorem, ad ipsum Inquisitionis officium pro tempore deputatis, contra omnes, & singulas personas cuiusuis status, gradus, ordinis, dignitatis, & conditionis existant, quas tibi, aut alijs Inquisitionibus prædictis in crimine hæresis falsum scienter deponuisse, aut alium ad falsum deponendum, aut verum tacendum induxisse, vel quempiam ob perhibitum veritatis testimonium, vel propter falsum non attestatum occidisse, aut membro aliquo mutilasse, aut bonis suis omnibus, vel maiori parte illorum spoliasse, vel spoliari fecisse, seu atrocissima iniuria affecisse legitime constiterit, tuo aut à te deputando, seu deputandis, & subdelegandis arbitrio procedendi, & eos pœnis de quibus tibi vel illi videbitur condemnandi, super quo tam, & illorum quibus negotia huiusmodi commiseris, & conscientiam oneramus absque alicuius pœnæ, seu censuræ Ecclesiasticæ

fiastica metu, aut irregularitatis nota tradendi, vel relaxandi, etiam curiæ seculari plenam, & liberam concedimus facultatem. Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrarijs quibuscunque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die 14. Decembris 1518. Pontificatus nostri anno sexto. Ex Archiuio Inquisitionis Romanæ. Vide super Directorio Inquisit. par. 3. q. 73. Euangelista.

PIVS PAPA V.

Sanctissimi D. N. Pij Papæ V. præceptum, quod Principes, iudices, & iustitiæ ministri mandatis Cardinalium Inquisitorum generalium in concernentibus Officium Sanctissimæ Inquisitionis pareant: & reos quoslibet de hæresi Inquisitos, pro quibusuis alijs delictis carceratos, suspensa aliorum criminum cognitione, ad Inquisitores deferant, vt causa fidei prius cognoscatur, inde pro alijs delictis à suis Iudicibus puniantur.

Sanctissimus D. N. D. Pius diuina prouidentia Papa Quintus, statuit, decreuit, & ordinauit, ac mandauit, vt negotia fidei omnibus, & singulis alijs præferantur, cum fides sit substantia, & fundamentum Christianæ Religionis. Idcirco omnibus, & singulis alme Vrbs, eiusque districtus Gubernatori, Senatori, Vicario, & Camera Apostolicæ Auditori, & quibuscunque alijs Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus, Prouinciæ, & terrarum sue Sanctitati, & S. R. E. mediatè, & immediatè subiectarum, ac eorum Locatenen. officialibus,

bus, barifellis, & alijs ministris, necnon alijs locorum Ordinarijs, cæterisque Magistratibus, & officialibus, ac cuiusvis conditionis, & status hominibus in omnibus, & singulis terris, oppidis, & Ciuitatibus, ac in tota Republica Christiana existens sub excommunicationis latæ sententiæ, ac indignationis suæ Sanctitatis, & alijs arbitrio suæ Sanctitatis, & Illustrissimorum, & Reuerendissimorum Dominorum Cardinalium Inquisitorum generalium imponendis, & exequendis pœnis, vt eisdem Cardinalibus Inquisitoribus, ac eorum præceptis, & mandatis in quibuscunque officium Sanctæ Inquisitionis huiusmodi concernen. pareant, & obediant. Reges vero, Duces, Comites, Barones, & quosuis alios Principes sæculares in Dei nomine rogauit, vt eisdem Cardinalibus Inquisitoribus, eorumque officialibus faueant, auxiliumque præbeant, & à suis Magistratibus subditis auxilium præberi faciant in negotijs ad dictum officium spectan. Necnon carceratos quoscunque pro quibusuis delictis, & debitis etiam atrocibus apud dictum Inquisitionis officium quomodolibet delatos, vel denunciatos, suspensa aliorum criminum inferiorum cognitione, ad eosdem Cardinales, & Inquisitionis carceres, ibidemque ad criminis hæresis totaliter cognitionem, & expeditionem retinendos, & postea ad eosdem officiales pro aliorum criminum expeditione remittendos, sine mora transmittant.

PIVS PAPA V.

Sanctissimi D. N. D. Pij Papæ V. Constitutio contra offendentes statum, res, & personas officij Inquisitionis hæreticæ prauitatis.

Quicumque quacunque dignitate seculari decoratus Inquisitorum, aut quemlibet Sancti Officij Ministrum, aut accusatores, denunciatores, & testes in causis fidei offenderit, aut perterrefecerit; siue res quascunque Sacri Officij priuatas, aut publicas inuaserit: vel captos pro crimine hæresis liberarit, prohibuerit ne caperentur, aut occultauerit, aut deniq; quocunque alio modo causis fidei nocuerit, etiam si nihil sit mali subsequutum, anathemate percussus est, & velut reus læsæ maiestatis, omni dominio, & dignitate eo ipso priuatur. Filij etiam talium infames sunt, & omni hæreditatis successione, & donationis iure, aut alia liberalitate carent. Idem penitus obseruetur in personis Ecclesiasticis, quæ si tale quid commisisse constiterit, degradentur, & curiæ seculari relinquuntur; Pontificum tamen causa Romano Pontifici reseruantur, qui pro talibus intercedit, in fautorum hæreticorum pœnas ipso facto incidit, qui hæc delicta adhuc occulta manifestauerit, supplicio liberatur; nullus ex prædictis à præfatis pœnis liberetur, nisi postquam per sex menses Pontifices Romani in Sede Petri sederint: idque precibus prius in Sancto Inquisitionis Senatu verificatis, aliter quidquid gestum fuerit, irritum est & inane. Prælati has constitutiones publicent, Principes seculares ministris Sacri Officij omne auxilium præstent, & fauorem, & sententias in reos hæresis latas exequantur.

P I V S Episcopus seruus seruorum **D E I,**
ad perpetuam rei memoriam.

SI de protegendis cæteris omnibus Eccle-
siae Ministris, quos in fidem, & clientelam
nostram à Domino recepimus, cura nobis
quotidiana insidet, quanto maiore studio
eam nos sollicitudinem, capescere necesse est, vt qui
in sacro Inquisitionis hæreticæ prauitatis officio ver-
santur, sub tutela inuiolatæ auctoritatis huius sedis
periculorum omnium expertes, quæque munera
ad exaltationem fidei catholicæ exequantur? Cum
itaque eius generis impiorum vis quotidie magis in-
ualescat, qui omnibus malis artib. prædictum offi-
cium subuertere, ministrosque functionibus distur-
bare moliuntur, eò iam nos detruisit necessitas, vt ne-
fariam, & scelestam illorum audaciam accerbiorè
castigationis verberè reprimamus. Hac igitur gene-
rali constitutione de Fratrum nostrorum consilio san-
cimus, vt quicumque siue cuncta Ciuitas, siue populus,
siue Dominus, Comes, Marchio, Dux, vel potiore
titulo illustris, quemuis ex Inquisitoribus, Aduoca-
tis, Procuratoribus, Notarijs, alijsque Ministris
prædicti officij, vel Episcoporum id munus in sua
Diœcesi, aut Prouincia obeuntium, seu accusatorem,
denunciatorem, aut testem in causa fidei quomodo-
cunque productum, vel euocatum occiderit, verber-
auerit, deiecerit, seu perterrefecerit, quicquid Eccle-
sias, ædes, aliasue res siue publicas, siue priuatas,
officij, aut ministrorum expugnauerit, inuaserit, in-
cenderit, expilauerit, aut libros, litteras, auctori-
tates, exemplaria, regesta, protocolla, exempla,
scri-

scripturas, aliaue instrumenta, siue publica, siue priuata vbiennque posita combufferit, diripuerit, seu interuerterit, seu ex incendio, aut direptione, aut alio quocunque modo illa exportauerit, seu qui in conflagratione, expugnatione, aut direptione, etiam inermis, siue capiendi, siue comburendi, siue supprimendi causa fuerit, siue res aut personas seruari, defendiue prohibuerit, quique carcerem, aut aliam custodiam, seu publicam, seu priuatam effregerit, vinctum extraxerit, seu emiserit, capiendum prohibuerit, captumue eripuerit, receperit, occuluerit, seu facultatem effugiendi dederit, seu iusserit id fieri, qui cœtum concursumue fecerit, siue vt aliquid prædictorum fieret homines accommodauerit, siue aliàs auxilium, consilium, aut fauorem publicè, vel occultè in quolibet prædictorum scienter præstiterit, licet nemo occisus, nemo verberatus, nemo extractus, emissus, vel ereptus, nihil expugnatum, nihil effractum, succensum, direptumue, nullum denique damnum re ipsa sit secutum: nihilominus is sit anathemate præsentis Canonis auctoritate ligatus, idem quoq; læsæ maiestatis reus, dominio, dignitate, honore, feudo, ac quocunq; alio beneficio temporali, & perpetuo, eo ipso priuatus, sæcularis iudicis arbitrio relinquatur, qui de eo illas ipsas pœnas exigat, quæ damnatis primo capite dictæ legis per constitutiones legitimas irrogantur, bonis, rebusq; omnibus Fisci iuribus applicatis, vt etiam est de damnatis hæreticis per sanctiones canonicas constitutum; eius filij paterna infamia subiecti, omnis, & cuiuscunque hæreditatis, successionis, donationis, & legati, siue propinquorum, siue extraneorum omnino sint expertes, eisdem præterea portæ nunquam pa-

teant dignitatum. Nemo autem expurgationem habere, aut causam ullam proponere, vel prætere possit, qui tantum nefas in contemptum, & odium huius officij admitterit, nisi contrarium per claras probationes docuerit se fecisse. Quod porrò de prædictis, eorumque filijs statuimus, illud idem de omnibus Clericis, & Presbyteris sæcularibus, & quorumvis ordinum, etiam exemptorum Regularibus, & quacunque etiam Episcopali, & maiori dignitate præditis, ac etiam priuilegio quomodocunque suffultis, decernimus exequendum, ita ut ipsi beneficijs, & officijs omnibus Ecclesiasticis, præsentium auctoritate priuati, per iudicem Ecclesiasticum, hæreticorum more degradentur, demum potestati sæculari traditi, pœnis prædictis laicorum instar subijciantur: Pontificum tamen causis nobis, & successoribus nostris reseruatis, vt requeſita, & nobis renunciata, contra eos ad depositionem, & alias pœnas prædictas procedamus, vt criminis atrocitas videbitur postulare. Quicumque autem pro talibus veniam petere, aut aliàs intercedere tentauerint, in easdem illas pœnas, quæ in hæreticorum fautores, à sacris Constitutionibus inferuntur, ipso facto se nouerint, incidisse. Verum si quis etiam huiusmodi criminum conscius, vel affinis, siue religionis studio, siue penitentia ductus rem adhuc incognitam retexit, supplicio liberetur. Ceterum eam omnium, & quarumcunque absolutionum rationem à prædictis criminibus, necnon habilitationum, & restitutionem etiam ad famam, & honores, ita deinceps habendam optamus, vt successores nostri nullas nisi saltem semestri post cuiusque assumptionem ad huius dignitatis fastigium excusso, ac precibus apud supremum Officium Inquisitionis

tionis hic institutum verificatis, concedant. Decernentes omnes, & quascunque huiusmodi absolutiones, habilitationes, & restitutiones, que precibus sic non verificatis de cetero fient, nemini profus prodesse, sed nec presentibus, nisi toto ipsarum tenore ad verbum inserto, & gratia ex certa Romani Pontificis scientia facta, & propria manu subscripta, vlla in parte derogari, nec derogatum censeferi debere, & si illis ex quacunque causa aliter derogari contigerit, derogationes huiusmodi nullius profus fore roboris, & momenti. Iubemus igitur vniuersos, & singulos Patriarchas, Primate, Archiepiscopos, Episcopos, & ceteros Ecclesiarum Prelatos per vniuersum orbem constitutos, vt per se, vel alium, seu alios presentes litteras, aut earum exempla in suis quisque Prouincijs, Ciuitatibus, Diocesibus, & locis solemniter publicare, & quantum in se est, firmiter obseruari procurent, contradictores quoscunque per censuras, & poenas Ecclesiasticas, appellatione postposita, compescendo, ipsasque censuras, & poenas etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrarijs quibuscunque. Volumus autem, vt presentium exempla etiam impressa edantur, eaque Notarij publici manu, & cuiuscunq; curie Ecclesiastice, vel Prelati sigillo obfirmata, eandem illam profus fidem vbique locorum faciant, quam ipse presentes facerent, si essent exhibite, vel ostense. Ceterum omnes orbis terrarum Principes, quibus gladij secularis potestas ad malorum vindictam est permessa, per eam quam se tueri promiserunt fide, obtestamur, ita suas quisque par

tes siue in prestando ministris prædictis auxilio, siue in criminum post Ecclesiæ sententiam animaduersione, interponere, vt eorum quoque præsidij ministri ipsi tanti officij munus pro Dei æterni gloria, & religionis incremento feliciter exequantur, amplissimum à Domino præmium recepturi, quod fidei prædictæ assertoribus in æternæ beatitudinis consortio præparauit. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ sanctionis, legationis, statuti, decreti, iussionis, obtestationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo, quingentesimo, sexagesimo nono, Cal. Aprilis, Pontificatus nostri anno quarto.

Ego Pius V. Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.

- † *F. Cardinalis Pisanus Episcopus Hostien.*
- † *Io. Card. Moronus Episcopus Portuen.*
- † *Christoph. Madrucus Episcopus Prænest.*
- † *Otho Card. Truchses Episcopus Albanen.*
- † *A. Card. Farn. Vicecan. Episcopus Tusc.*
- † *Io. Bapt. Cicada Episcopus Sab. Card. S. Clem.*
- † *Ego Iulius Cardinalis Vrbinus.*
- † *Ego Fuluius Cardinalis Perusin.*
- † *Ego Io. Riccius Card. Politianus.*
- † *Ego Scipio Card. Pisarum.*
- † *Ego Iacobus Card. Sabellus.*
- † *Ego Aloysius Card. Cornelius.*
- † *Ego Ph. Cardin. a Burdisera.*

Ego

Bulle Apostolica.

438

- † Ego Antonius Card. Granuellanus.
† Ego Franciscus Card. Paciecus.
†
† Ego Hieronymus Card. de Corrigio.
† Ego Io. Franciscus Card. de Gambera.
† Ego Nicolaus Card. de Sermoneta.
† Ego Ianic. de Aualos Card. de Aragonia.
† Ego M. Antonius Card. Columna.
† Ego Ptolomæus Card. Comensis.
† Ego P. Card. de sancta Cruce.
† Ego Z. Card. Delphinus.
† Ego Hu. Card. S. Sixti.
†
† Ego Alexander Card. Cribellus.
† Ego Guido Card. Vercellus.
† Ego Guilielmus Card. Sirletus.
† Ego F. Michael B. Card. Ale. Cam.
† Ego Hieronymus Card. de Carualle.
† Ego Ludouicus Card. Madrucijs.
† Ego Innoc. Card. de Monte.
† Ego Hieronymus Card. Simoncellus.
†
† Ego Ferd. Card. de Medicis.
† F. Cardinalis Alciatus.
† Io. Paulus Cardinalis ab Ecclesia.
† A. Cardinalis Carafa.

Anno à Natiuitate Domini, Millesimo, quingentesimo,
sexagesimonono, Indictione duodecima, die vero secunda
mensis Maij, Pontificatus Sanctiss. in Christo Patris, & D.
N. D. Pij, diuina prouidentia Papa V. Anno quarto, re-
troscriptæ litteræ Apostolicæ, lectæ, affixæ, & publicatæ
fuerunt ad Valuas Basilicæ Principis Apostolorum de Vr-
be, Sancellariæ Apostolicæ, ac in Acie Campi Floræ, vñ

est moris, dimissis in locis præfatis præsentibus literis per aliquantulum temporis spatium affixis, & deinde amotis per nos Iulium Parinum, & Ioannem Bornotum prælibatæ S. D. N. Papæ Cursores. Ex Bullario Pij Quinti Romæ impresso.

Locus signi. Vtinam dirigantur viæ meæ ad custodiendas iustificationes tuas.

Ant. Clerici Mag. Curs.

BVLLA GREGORII XIII.

Contra Missas celebrantes, confessiones audientes, & absolutionem impertientes, nec tamen sacris Ordinibus insignitos.

REGORIVS Papa XIII. ad perpetuam rei memoriam, officij nostri partes sedulo prestare tenemur, vt dubia, quæ varijs Doctorum opinionibus hinc inde diuersa sentientibus agitantur, ea ad iurisdictionem Sanctissimi Officij Inquisitionis hereticæ prauitatis pertinent, nostræ declarationis oraculo (prout ratio ipsa suadere videtur) dilucidentur, vt nulla cuiquam dubitandi occasio in posterum relinquatur; ad aures nostras siquidem nuper peruenit, multos esse qui dubitent, an contra eos qui in sacro Presbyteratus ordine non constituti, Missas celebrare, confessiones audire, ac absolu-

solationem impartiri, aut si fuerint per officium Sanctissime Inquisitionis hereticę prauitatis in Hispaniarum Regnis institutum, & illius Inquisitores procedendum, vel etiam animaduertendum sit, ac hi, qui talia patrauerint, per Inquisitores predictos puniri debeant. Nam etsi multorum sententia affirmetur predictum delictum ab Inquisitoribus plectendum esse, hisce presertim temporibus, quibus heretici temere audent proferre, vel seculares eorum Sacramentorum ministros esse posse, non desunt tamen hi, qui contrarię adherent opinioni, vnde plerumque per eorundem regnorum Inquisitores diuersę feruntur in huiusmodi causis suffragia. Nos itaque (vt omnis difficultas dubitatioq; tollatur, animaduertentes eos, qui presbyteratus ordine, non sunt insigniti, & se in administrandis dictis Sacramentis ingerunt, facto Catholicam veritatem impugnare, quę solos Presbyteros, Ministros eorundem Sacramentorum constituendo illos duntaxat, quibus eadem munera congruere existimauit, committi voluit, eorum qui in presbyteratus ordine non constituti Missas celebrant, ac confessiones audiunt) vt presertur, cognitionem, & punitionem etiam ad Inquisitionum officium, & Inquisitores antedictos pertinere, ita eiusmodi delicti ratione, aduersus eos inquirere, procedere, ac culpabiles repertos punire, officium, & Inquisitores predicti, valeant Apostolica autoritate presentium tenore perpetuò declaramus, & diffinimus, & ita ab omnibus, & singulis ordinarijs, & delegatis Iudicibus sublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, iudicari ac definiri debere, irritum quoque, & inane, si secus super hoc à quoquam, quauis autoritate scienter,

vel ignoranter contigerit attentari, decernimus. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, nec non iuribus municipalibus legibus Regnorum prædictorum, pragmaticisque sanctionibus, ac statutis, & consuetudinibus Ciuitatum, & locorum quorumcûq; dictorum Regnorum etiam iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, priuilegijs quoque indultis, & literis Apostolicis forsan per nos, ac quoscunque alios Romanos Pontifices, prædecesores nostros sub quibusuis verborum formis, & insolitis clausulis irritantibusque, & alijs decretis, etiam motu proprio, & ex certa scientia, seu de Apostolicæ potestatis plenitudine, vel ad supplicationem Regum, Ducum, & aliorum Principum concessis, & confirmatis, quibus omnibus illorum tenores præsentibus, pro expressis habentes illis in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrarijs quibuscunque. Datum Romæ apud Sanctum Marcum sub annulo piscatoris, die sexto Augusti, millesimo quingentesimo septuagesimo quarto, Anno à natiuitate Domini, Pontificatus nostri anno tertio.

Emmanuel Rodriquez quæstionum Regularium, tomo 2. quæst. 28. articulo 2.

BVLLA

BVLLA CLEMENTIS VIII.

*Contra Missas celebrare vsurpantes, &
Sacramentum Pœnitentiæ ministrare
presumentes cum Sacerdotes
non sint.*

H T si aliàs fel. rec. Paulus Papà IV. prædecessor noster ad nefariam, & sacrilegam quorundam hominum temeritatem coercendam, qui cum ad sacrum presbyteratus ordinem minime promoti sint, Sacerdotis tamen auctoritatem sibi temere assumentes, Missarum celebrationem vsurpare, & Sacramentum Pœnitentiæ ministrare præsumunt decreuerit huiusmodi delinquentes à Sanctæ Inquisitionis Iudicibus tradi debere curiæ sæculari, debita animaduersione puniendos, & postea rec. mem. Sixtus Papa V. etiam prædecessor noster prædictum Pauli Papæ Quarti decretum innouari, ac serio obseruari mandauerit, eo tamen dictorum hominum prorupit audacia, vt prætextu ignorantie huiusmodi decretorum, ac pœnarum contra ipsos, vt præfertur, inflictarum, illis se minimè subiacere, & obnoxios esse putent, ac propterea se ab eisdem liberari, & absolui posse prætendant. Nos igitur animaduertentes huiusmodi perditos, & nefarios homines ad sacrum Presbyteratus ordinem non promotos Missarum celebrationem vsurpare, presumentes, non solum actus idololatriæ saltem extrinsecè, seu per externa, & visibilia Religionis, & pietatis signa exercere, sed etiam quantum in
ipsis

ipsis est efficere, vt Christifideles, qui credunt eos ordinatos esse, & ritè conficere Sacramentum Eucharistiæ, idololatriæ crimen ignoranter incurrant, purum videlicet Panem, & Vinum tanquam verum Christi Domini nostri Corpus, & Sanguinem eisdem adorandum proponentes. Confessiones autem audientes, non solum Sacramenti Pœnitentiæ dignitatem contemnerent, verumetiam Christifideles decipere, dum scilicet iniquè sibi assumunt gradum Sacerdotalem, & auctoritatem absoluendi à peccatis, magno cum periculo, & scandalo plurimorum; Propterea, vt grauissima hæc scelera committentes, post hac debito supplicio puniantur; Motu proprio, & ex certa nostra scientia, ac matura deliberatione, deq; Apostolicæ potestatis plenitudine S. Inquisitionis Iudicium conscientia consulere, & ne in futurum de pœna hisce delinquentibus imponenda dubitari possit prouidere volentes, supradictorum prædecessorum nostrorum vestigijs inherentes, hac perpetuo valitura Constitutione decernimus, atque statuimus, vt quicumque non promotus ad sacrum Presbyteratus ordinem repertus fuerit Missarum celebrationem vsurpasse, vel Sacramentalem confessionem audiuisse à Iudicibus Sanctæ Inquisitionis, vel locorum Ordinarijs tanquam Ecclesiæ misericordia indignus à foro Ecclesiastico abijciatur, & ab ordinibus Ecclesiasticis, si quos habuerit, ritè degradatus, statim Curia seculari tradatur per Iudices seculares debitis pœnis plectendus. Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac in Concilijs, etiam generalibus editis, etiam in corpore iuris clausis: Quibus omnibus, & singulis illarum tenores pro sufficienter expressis, & ad verbum insertis habentes, specialiter, & expressè derogamus,

gamus, cæterisque contrarijs quibuscunque. Vt autem huiusmodi Constitutionis ignorantia de cætero allegari, aut prætendi nunquam possit, atque vt præsentis literæ omnibus innotescant, volumus illas ad valvas S. Ioannis Lateranen. & Principis Apostolorum de Vrbe Basilicarum, & Acie Campi Floræ more solito publicari, & affligi, atque ijs inde amoris earundem exempla, etiam impressa ibi affixa relinqui, factaque huiusmodi publicatione omnes, qui in Vrbe post mensem, qui verò extra eam, & citra Montes, post quatuor menses, qui demum vltra Montes fuerint post decem menses à die publicationis præsentium computandos afficere, & arctare, ac si eorum cuilibet personaliter intimatæ fuissent. Ac præterea mandamus earundem præsentium literarum exemplis etiam impressis, & manu Notarij publici subscriptis, & sigillo Officij Sanctæ Romanæ Inquisitionis, vel alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eandem prorsus fidem haberi, quæ hisce præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, Die prima Decembris 1601. Pontificatus nostri Anno Decimo.

Stephanus Quaranta in Summa Bullarij verbo Ordo.

S. D. N. D.

C L E M E N T I S

Diuina prouidentia Papæ VIII.

*Innouatio Constitutionis fel. rec. Pauli Papæ IV. contra
negantes Trinitatem, aut Diuinitatem I E S V
CHRISTI, aut eius Conceptionem de Spiritu
Sancto, aut eius mortem, vt nos redimeret,
aut Virginitatem Beatissimæ semper
Virginis DEI Genitricis
M A R I A E.*

Adiecta forma in publicatione eiusdem Constitutio-
nis seruanda, ne de cætero illius ignorantia à
quoquam quouis prætextu possit allegari.

CLEMENS PAPA VIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

DOMINICI gregis Diuina Prouidentia
nobis, licet meritis imparibus commis-
si, sollicitudo postulat, vt Romanorum
Pontificum prædecessorum nostrorum Con-
stitutiones, quæ præsertim ad fidei Catholicæ inte-
gritatem conseruandam, & impios homines, ac pra-
uarum heresum assertores debitis pœnis plecten-
dos pertinent, innouemus; ne qui eiusmodi errorum
labe infecti sunt earundem Constitutionum, & pe-
narum in eis inflictarum ignorationem yllo modo
pretendere, aut quauis ratione excusare se posse
pre-

presumant. Cum itaque fel. rec. Paulus Papa IV. Predecessor noster, ad quorundam hominum iniquitatem coercendam, qui non solum diuersas hereses profiteri, sed etiam ipsius fidei fundamenta negare presumebant, suoque exemplo multos in interitum anime trahebant, quadam sua perpetuò valitura Constitutione, quę incipit, Cum quorundam hominum prauitas, vt huiusmodi homines à suis erroribus intra certum eis tunc prefixum tempus resipiscerent paterna monitione, & requisitione, necnon cum ipsorum resipiscentium à quibuscunque censuris, & penis Ecclesiasticis, & temporalibus plenissima absolute sanciuerit, vt quicumque tam eatenus lapsi fuissent, & intra tempus prefixum non resipuissent, quàm qui in posterum prolaberentur in hos errores, aut eorum aliquem, qui nimirum asseruissent, dogmatizassent, vel credissent Deum Omnipotentem, non esse Trinum in personis, & in composita omninò, indiuisaque vnitae substantię, & vnum vnacumque simplici Diuinitatis essentia, aut Dominum Nostrum Iesum Christum non esse verum Deum eiusdem substantię per omnia cum Patre, & Spiritu Sancto, aut eundem secundum carnem non esse conceptum in vtero Beatissimę, semperque Virginis Marię de Spiritu Sancto, sed sicut ceteros homines ex semine Ioseph, aut eundem Dominum, & Deum Nostrum Iesum Christum nõ subijisse accerbissimam Crucis mortem, vt nos à peccatis, & ab æterna morte redimeret, & Patri ad vitam æternam reconciliaret, aut eandem Beatissimam Virginem Mariam non esse veram Dei Matrem, nec perstitisse semper in Virginitatis integritate ante partum scilicet, in partu, & perpetuo post partum, pro subuersis, & relapsis

in

in hæresim haberi, & vt relapsi Curiaë seculari tradi,
 & per ipsam Curiam debitæ pœnis in relapsos statutis
 puniri possent in omnibus, & per omnia perinde, ac si
 verè, & realiter in hæresim relapsi essent, & eos relap-
 sos esse constaret, prout in prædicta Constitutione sub
 Datum Romæ apud Sanctum Marcum septimo Idus
 Augusti, Pontificatus sui anno primo edita plenius
 continetur: Eò tamen huiusmodi impiorum homi-
 num prorupit temeritas, vt prætextu ignorationis hu-
 iusmodi constitutionis, ac pœnarum in eadem consti-
 tutione inflictarum, se illis minimè subiaccere, nec ob-
 noxios esse putent, ac propterea se ab eisdem pœnis
 liberari, & absolui posse prædant. Nos igitur ani-
 maduertentes (vt idem quoque Paulus prædecessor
 benè animaduertit) huiusmodi errores, tam graues,
 ac nefandos existere, vt illi qui in eos incidunt, nullam
 prorsus excusationem habeant, sed subuersi potius, &
 immanes, quàm heretici meritò dici possint, prop-
 terea, vt illi debita animaduersione omninò punian-
 tur, nec à præfatis erroribus vlla excusatione de-
 cætero se tueri valeant, Motu proprio, & ex certa
 scientia, ac matura deliberatione nostra, deque
 Apostolicæ potestatis plenitudine, hac nostra per-
 petuò valitura constitutione, dicti Pauli prædeces-
 soris vestigijs inherentes, ac eius constitutionem
 prædictam quoad pœnas in ea contentas innouan-
 tes, ac perpetuò confirmantes, & approbantes,
 supradictos omnes, & singulos, qui hætenus in simi-
 les errores, aut eorum aliquem lapsi sunt, aut in po-
 steriorum prolabantur, attenta dictorum errorum gra-
 uitate, & enormitate, cuiuscunque dignitatis, gra-
 dus, ordinis, vel conditionis existant, nulla illis
 etiam ignorantie supradictæ constitutionis excusa-
 tione

tionem suffragante, pro subuersis, & relapsis in hæresim haberi, & tanquam relapsos Curie seculari tradi, ac per eandem Curiam debitis pœnis in relapsos statutis puniri posse, auctoritate Apostolica tenore præsentium perpetuò statuimus. Non obstantibus omnibus illis, quæ prædictus Paulus prædecessor voluit non obstare, cæterisque contrarijs quibuscunque. Ut autem huiusmodi constitutionis ignorantia de cætero allegari, aut prætendi nunquam possit, atque ut præsentibus omnibus innotescant, volumus illas ad valuas Ecclesie Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum, & in Acie Campi Floræ, more solito publicari, & affigi, atque ijs inde amotis earundem exempla, etiam impressa, ibi affixa relinqui, factaque publicatione huiusmodi, omnes qui in Vrbe post mensem, qui verò extra eam, & citra montes, post quatuor menses, & qui demum ultra montes fuerint, post decem menses à die publicationis huiusmodi computandos, perinde afficere, & arctare, ac si eorum cuilibet personaliter intimatæ fuissent. Et nihilominus, ut ipsæ præsentibus literæ eo notiores fiant, & omnibus magis innotescant, necnon pro potiori cautela volumus, ut Inquisitores contra hæreticam prauitatem, in ijs Ciuitatibus, Terris, & locis in quibus constituti sunt, vbi vero huiusmodi Inquisitores non sunt locorum Ordinarij publicationem præsentium, ut infra dicetur, fieri curent, ac propterea vniuersis, & singulis Venerabilibus fratribus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & alijs locorum Ordinarijs, necnon dilectis filijs Inquisitoribus præfatis contra hæreticam prauitatem vbilibet constitutis, per easdem præsentibus committimus, & in virtute sanctæ Obedientiæ districtè præcipiendo manda-

mus, vt per se, vel alium, seu alios hasce nostras literas; postquam earum exemplum receperint, seu earum notitiam habuerint, semel, aut pluries prout eis magis expedire visum fuerit, ipsi quidem Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, Episcopi, & alij locorum Ordinarij in eorum Cathedralibus, & maioribus respectiuè Ecclesijs Ciuitatum, Oppidorum, & locorum quorumcunque eorum Diocesum, vbi Inquisitores non fuerint, vbi verò Inquisitores fuerint, ipsimet Inquisitores in eisdem Ecclesijs, dum in eis maior populi multitudo ad diuina conuenerit, solemniter publicent, & publicari auctoritate nostra mandent, & faciant. Cæterum, quia difficile foret eadem præsentibus ad singula loca, vbi opus esset deferri, volumus, & simili auctoritate decernimus, vt earum transumptis, etiam impressis, manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius Inquisitoris contra hæreticam prauitatem, vel cuiuscunque personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem vbique in Iudicio, & extra, fides habeatur, quæ ipsimet literis haberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris, Die 3. Februarij 1603. Pontificatus nostri Anno Vndecimo.

M. Vestrius Barbianus.

In Nomine Domini Amen. Anno à Natiuitate eiusdem Domini Nostri Iesu Christi, Millesimo sexcentesimo tertio, Indiëione prima, Die verò decimaquarta Mensis Februarij, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. Clementis Diuina prouidentia Papa Octauj, Anno eius Duodecimo; Retroscriptæ literæ affixæ, & publicatæ fuerunt

fuertunt ad Valuas Ecclesie Sancti Ioannis Lateranensis, Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, & Aciæ Campi Floræ, relictis ibidem copijs impressis affixis per nos Augustinum Braccherium, & Catherinum Menandi Apostolicos Cursores.

P. Aloysius Peregrinus Mag. Curs.

DECRETVM

CLEMENTIS PAPÆ VIII.

Quo confirmantur literæ Pauli Papæ IV.

& Pij IV. contra Confessarios sollicitantes pœnitentes in Confessionibus.

IN Nomine Domini Amen. Per hoc præfens publicum decreti instrumentum cunctis pateat euidenter, & sit notum, quod in generali Congregatione Officij Sanctæ Romanæ, & Vniuersalis Inquisitionis habita coram Sanctissimo Domino Nostro D. Clemente Papa VIII. ac Illustrissimorum, ac Reuerendiss. D. D. Iulio Antonio Sanctorio Sancti Bartholomæi in Insula Sanctæ Seuerinæ. Petro Sancti Hieronymi Illyricorum Deza. Dominico S. Chrysofomi, Pinello: fratre Hieronymo Bernerio Sanctæ Mariæ, supra Mineruam Asculano: Fratre Costantio. Sancti Petri, in Monte Aureo Sernano: & Paulo Sanctæ Cœciliæ Sfondrato nuncupatis, Titulorum Præsbyteris Sanctæ Romanæ Ecclesie Cardinalibus, in vniuersa Republica Christiana, ad

uersus hæreticam prauitatem Generalibus Inquisitionibus. In negotio Sanctæ Inquisitionis Hispaniarum, super literis fel. rec. Pauli Papæ IV. & Pij Papæ IV. facultatis procedendi contra Præsbyteros sæculares, & Regulares in Sacramentis pœnitentiæ, seu in actu Confessionis Sacramentalis, sollicitantes mulieres pœnitentes ad impudicitiam, seu peccata carnis, Inquisitioni Generali Hispaniarum, aliàs concessæ, an priuatè, vel cumulatiuè quò ad Superiores Regularium dicta Inquisitio, contra huiusmodi delinquentes procedere possint. Sanctissimus Dominus noster re diligenter, ac maturè discussa auctoritate sua Apostolica, declarauit, & decreuit, declarat, & decernit circa huiusmodi facultatem procedendi nihil esse attendendum, aut innouandum, sed Inquisitionem prædictam, in omnibus Regnis, & Prouincijs sibi subiectis ea iudicialiter uti posse, & debere, sicut in alijs causis ad sanctiss. Inquisitionis Officium pertinentibus, uti hætenus fecit etiam priuatiuè quoad Superiores Regularium cuiusuis Ordinis, & Congregationis, etiamsi Mendicantium existant, ipsosque Regulares non eximi ab onere deferendi, seu denuntiandi huiusmodi delinquentes eidem Sancto Officio, quemadmodum in alijs casibus, & causis Sanctæ Inquisitionis, in quibus alij Christifideles de iure tenentur, sed ad ipsum sicut aliàs teneri, & obligatos esse. Et ita Sanctitas sua declarauit, & decreuit, atq; perpetuò seruandum esse statuit omni meliori modo, & forma quibus potuit, potestque, & debet, latum, datum, & pronunciatum fuit supradictum Decretum, per supradictum Sanctissimum Dominum nostrum D. Clementem Papam VIII. pro tribunali sedentem in solio maiestatis suæ, in
Gene-

Generali Congregatione dicti Sancti Officij, habita
Romæ in Palatio Apostolico apud Sanctum Petrum,
anno à Natiuitate Domini nostri Iesu Christi 1592.
die verò tertio mensis Decembris feria 5. Pontifica-
tus Prælibati D. N. Clementis diuina prouidentia
Papæ VIII. Anno primo, ibidem præsentibus Reue-
rendissimo Patre Fratre Vincentio, Ordinis Fratrum
Prædicatorum Episcopo Agnetino: & Reuerendissi-
mo Patre D. Anselmo Dandino Cæsenatensi, I. V. D.
vtriusq; signaturę eiusdem Sanctissimi D. N. Papę Re-
ferendario, dictique Sancti Officij Prælatis, & Consul-
toribus testibus, ad prædicta omnia, & singula voca-
tis, habitis, specialiter, atque rogatis.

Ex Ludouico Paramo de Origine sancti Officij,
quęst. 10. de Solicitantibus, prope finem &c.

S. D. Nostri

PAVLI PAPÆ V.

*Constitutio, quæ reuocantur facultates Superioribus quo-
rumcunque Ordinum concessæ, cognoscendi causas
suorum subditorum, ad Officium Sanctæ
Inquisitionis pertinentes.*

PAVLVS Episcopus seruus seruorum DEI.

Ad perpetuam rei memoriam.

ROMANVS Pontifex, ea interdum quę
à prædecessoribus suis temporum, & re-
rum qualitate id tunc exposcente prou-
idè pro heresum extirpatione sancita sunt,
nouis emergentibus rationibus reuocat, & immu-

Ff 3 tat,

tat, aliaque desuper disponit, & ordinat, prout in
 Domino salubriter conspicit expedire. Dudum si-
 quidem fel. rec. Pius Papa IV. prædecessor noster, sua
 perpetuo valitura Constitutione, statuit, ordinavit, &
 declaravit, quòd ex tunc deinceps in omnibus Chri-
 stiani Orbis partibus Inquisitores hæreticæ prauita-
 tis, tam generales, quam in quibusvis Prouincijs,
 Ciuitatibus, Oppidis, Terris, & Locis pro tempore
 deputati particulares, contra omnes quorumcunq;
 Ordinum etiam exemptorum, etiam Mendicantium
 professores, & Religiosos, ac etiam alios quoscumque
 quouis modo privilegiatos, & exemptos de hæresis
 crimine quomodolibet suspectos, aut culpabiles, dum-
 modo ab eorundem professorum, & Religiosorum
 Superioribus, vel Prælati in causis huiusmodi præ-
 uenti non fuissent, iuxta facultates officij Inquisitio-
 nis ipsius prauitatis inquirere, & procedere, ac culpa-
 biles, & delinquentes repertos secundum Canonicas
 sanctiones castigare, atque punire possent, & valerent,
 ac alias prout in literis ipsius Pij Prædecessoris latius
 continetur. Cum autem rerum vsu compertum sit,
 occasione præventionum huiusmodi nonnulla inter-
 dum impedimenta orta esse, quo minus causæ hu-
 iusmodi ea, qua decet diligentia cognoscantur.
 Nos de consilio Venerabilium Fratrum nostrorum
 S. R. E. Cardinalium, contra hæreticam prauitatem
 generalium Inquisitorum illa de medio tollere vo-
 lentes. Motu proprio, & ex certa scientia nostra,
 ac matura deliberatione, hac nostra etiam perpe-
 tuo valitura Constitutione omnia, & quæcunque
 privilegia, indulta, facultates, & concessionem Ge-
 neralibus, Superioribus, & Prælati quorumcunq;
 Ordinum, siue Mendicantium, siue Clericorum Re-
 gularium

gularium cuiusvis ordinis, & instituti, etiam in dicta Constitutione non expressorum, & quantumvis exemptorum, & quocumque nomine nuncupentur per dictum Pium, ac quoscunque Rom. Pont. Prædecessores nostros, & Sedem Apostolicam concessa, approbata, & innouata, & quantumvis, etiam longissimo tempore obseruata, causas ad dictum officium quouis modo spectantes cognoscendi, & terminandi, seu in illis quoquomodo se intromittendi, quorum omnium, & singulorum tenores, etiam si de illis specialis, & expressa mentio habenda esset præsentibus pro plenè, & sufficienter expressis, & insertis habentes, Apostolica auctoritate tenore præsentium perpetuo cassamus, reuocamus, & abolemus, ipsisque Generalibus, Superioribus, & Prælatibus, vt de cætero quouis quæsito colore, vel prætextu præuentionis, vel consuetudinis, & præscriptionis immemorabilis, seu cognoscendi, an delationes huiusmodi calumniosæ sint, necne, in eisdem causis, tam motis, quam mouendis quoquomodo se intromittere, seu immiscere, denunciations recipere, testes examinare, processus conficere, causas ipsas cognoscere, definire, vel terminare minimè audeant, seu præsumant, simili auctoritate districtius inhibemus, volentes, & expressè mandantes, vt ipsi Religiosi possint, & debeant omnes, etiam Ordinum huiusmodi professores, de hæresi suspectos Inquisitoribus, vel Ordinarijs locorum vicinioribus liberè denunciare, absque eo, quod Superiores prædicti personas denunciandas, & causas perquirere, vel quoquomodo id impedire, vel retardare audeant, seu præsumant. Insuper omnes, & quascunque causas ad dictum officium quomodolibet spectantes, & pertinentes coram

Generalibus Superioribus, & Prælatibus huiusmodi in quibuscunque locis existentibus, ac contra quoscunque Religiosos, vt præfertur, exemptos motas, & pendentes ad nos harum serie auocamus, easque omnes in statu, & terminis, in quibus de præfenti reperiuntur ipsius prauitatis Inquisitoribus, vel Ordinarijs locorum vicinioribus terminandas committimus. Præterea ipsis Generalibus Superioribus, & Prælatibus pari auctoritate præcipimus atque mandamus, vt omnes processus, & acta causarum huiusmodi Inquisitoribus, seu Ordinarijs prædictis respectiuè remittant, & consignent; necnon Professores, Fratres, & Religiosos supradictos, quos hæresis labe infectos, vel suspectos, etiam in visitatione esse nouerint, absque alia consultatione cum proprijs Superioribus facienda, eisdem Inquisitoribus, vel Ordinarijs locorum vicinioribus respectiuè denuntient; quod si Generales, alijque prædicti præsentibus literis non paruerint, eos omnes priuationis quarumcumq; dignitatum, seu prælaturarum, vel officiorum suorum ordinum, ac vocis actiuæ, & passiuæ, perpetuæq; inhabilitatis ad easdem, necnon contra fautores hæreticorum, & impeditores officij statutas, & inflictas penas, aliasque censuras Ecclesiasticas, etiam excommunicationis maioris latæ sententiæ, à qua non nisi à Nobis, vel à Romano Pontifice pro tempore existente, præterquam in mortis articulo absolutionis beneficium valeant obtinere, eo ipso incurrisse, necnon præfentes literas licet Generales Superiores, & Prælati prædicti, aut quicumque alij, quauis auctoritate, dignitate, vel officio, seu honore fulgentes in præmissis quomodolibet interesse habentes, vel habere prætendentes ad hoc vocati non fuerint, semper,

per, & perpetuo validas, & efficaces existere, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab omnibus inuiolabiliter obseruari, sicq; per quoscumque Iudices, & Commissarios quauis auctoritate fulgentes, etiam sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari, & definiri debere; irritum quoque, & inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari decernimus, & declaramus. Non obstant prædicta, ac quibusuis alijs Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, necnon Ordinum, & institutorum quorumcumque iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegijs quoque, indultis, & literis Apostolicis, etiam Mare magnum, vel alias quomodolibet nuncupatis eisdem ordinibus, eorumque Generalibus, Superioribus, & Prælatibus, ac personis, etiam per quoscumq; Romanos Pontifices Prædecessores nostros, ac Sedem prædictam, & per nos quouis modo concessis, confirmatis, & iteratis vicibus approbatis, & innouatis, quibus, ac alijs omnibus, quæ presentibus quomodolibet obstare possent, etiamsi de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, & expressa, ac indiuidua, & de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, eorum tenores pro plenè, & sufficienter presentibus expressis, & totaliter insertis habentes, illis alijs in suo robore permansuris, hæc vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus, ceterisque contrarijs

trarijs quibuscumque. Vt autem presentes literæ ad omnium notitiam deducantur, neue aliquis ignorantiam earum pretendere, aut contra eas se excusare valeat, illas in Valuas S. Io. Lateran. & Principis Apostolorum Basilicarum de Vrbe, necnon Cancellariæ Apostolicæ, ac Acie Campi Floræ de more affigi, & publicari, earumque exempla inibi affixa dimitti, ac post publicationem huiusmodi omnes, & singulos, quos concernunt, & concernent in futurum perinde arctent, & afficiant, ac si eorum cuilibet personaliter intimatæ fuissent, quodq; earum transumptis etiam impressis Notarij publici manu subscriptis, & sigillo alicuius Prælatis, seu personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eandem prorsus fidem in iudicio, & extra vbique gentium, & locorum adhiberi volumus, & mandamus, quæ eisdem originalibus literis adhiberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ, & nihilominus, vt ad maiorem notitiam singulorum, & quorumcunque Religiosorum prædictorum presentes deueniant, etiam volumus, & in virtute sanctæ Obedientiæ præcipimus, & mandamus Generalibus, Superioribus, & Prælati prædictis, vt in primis proximis futuris Capitulis, seu Congregationibus Prouincialibus, vel Generalibus cuiuscumque Prouinciæ, tam in Italia, quam extra, presentes nostras literas legi, & publicari faciant, & procurent. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ cassationis, reuocationis, abolitionis, inhibitionis, mandatorum, auocationis, commissionis, præceptorum, decreti, declarationis, derogationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum

Petri,

Bulle Apostolica.

457

Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursum. Dat. Romę apud S. Marcum, Anno Incarnationis Dominicę 1606. Kal. Septembris, Pontificatus Nostri Anno Secundo.

P. PRODAT.

Registrata apud Scipionem Secretarium,

Scipio Cobellutius,

S. de Vrbinis

Anno à Natiuitate D. N. Iesu Christi 1606. Indictione 4. Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. Pauli Diuina prouidentia Papę V. Anno secundo Die uero tertia Mensis Octobris, supradictę literę Apostolicę affixę, & publicatę fuerunt ad Valuas Basilicarum Sancti Ioannis Lateranensis, Principis Apostolorum de Vrbe, & Cancellarię Apostolicę, ac in Acie Campi Florę, ut moris est, per me Io. Baptistam Menochium eiusdem Sanctissimi D. N. Papę, & Sanctiss. Inquisitionis Cursorem. Feria v. Die 31. Augusti, Anno à Natiuitate D. N. Iesu Christi 1617.

In Generali Congregatione S. Romana, & Vniuersalis Inquisitionis, habita in Palatio Apostolico in Monte

Quirinali coram Sanct. D. N. D. PAVLO

Diuina prouidentia Papę V.

SANCTISS. D. N. post longam, & maturam discussionem auditis uotis Illustrissimorum, & Reuerendissimorum DD. Cardinalium contra hereticam prauitatem Generalium Inquisitorum re accuratę, ac diligenter

ligenter perpensa providè considerans, quod quamvis in Constitutione fel. rec. Syxti IV. super Conceptione Beatissimę Virginis Marię pro submovendis inter Christifideles scandalis, rixis, & contentioni- bus edita, à sancta Tridentina Synodo innouata, & deinde in alia Constitutione sanctę mem. Pij V. super eadem re, quas similiter Sanctitas sua innouavit cum quibusdam prouisionibus, & adiectionibus penarum pro efficaciori earum obseruatione, relinquatur vni- cuique libera facultas tenendi, & etiam asserendi vtramque partem, quòd scilicet fuerit, vel non fuerit concepta cum peccato Originali, dum tamen neutra, veluti erronea, aut heretica damnetur, nihilominus ex occasione asseritionis affirmatiuę in publicis Con- cionibus, Lectionibus, Conclusionibus, & actibus publicis, quod eadem Beatissima Virgo fuerit cum peccato Originali concepta, oriuntur in populo Chri- stiano cum magna Dei offensa, scandala, iurgia, & dissensiones. Propterea volens huiusmodi scandalis ex debito sui muneris providere, decreuit, & præce- pit, ac presentis Decreti virtute mandat, & præcipit omnibus, & singulis cuiusuis ordinis, & instituti Re- gularibus, & alijs quibuscunque tam Ecclesiasticis, quam secularibus personis cuiusuis conditionis, sta- tus, gradus, ordinis, aut dignitatis, tam Ecclesia- sticę, quam secularis etiam, si specialis, specifica, & indiuidua earum esset necessario mentio facien- da, vt in posterum donec articulus huiusmodi à S. Sede Apostolica fuerit diffinitus, vel per Sanctita- tem suam, & Sedem Apostolicam fuerit aliter ordi- natum, non audeant in publicis Concionibus, Le- ctionibus, Conclusionibus, & alijs quibuscunque actibus publicis asserere, quod eadem Beatissima

Virgo

Virgo fuerit concepta cum peccato Originali. Contrafacientes autem eadem Sanctitas sua voluit, & declarauit subiacere debere, & subiecit Censuris, & pœnis contentis in supradictis Constitutionibus suorum Prædecessorum, & sua ipso facto incurrendis. Per huiusmodi tamen prouisionem Sanctitas sua non intendit reprobare alteram opinionem, nec ei vllum prorsus præiudicium inferre, eam relinquens in eisdem statu, & terminis, in quibus de præsentis reperitur, præterquam quoad supra disposita. Vltèrius sub eisdem censuris, & pœnis mandans, quod negatiuam opinionem, videlicet, quod non fuerit concepta cum peccato Originali in prædictis publicis actibus asserentes aliam opinionem non impugnent, nec de ea aliquo modo agant, seu tractent. Insuper voluit, & expresse mandauit, vt extra hos casus expressos publicorum actuum, in reliquis omnibus supradictæ Constitutiones firmæ, & illesæ remaneant, & exactè obseruentur perinde, ac si præsens Decretum non emanasset. Et ita decreuit, & mandauit vbique inuolabiliter obseruari, non obstantibus in hac parte supradictis Constitutionibus, & alijs omnibus in contrarium facientibus. Volens, & decernens pro obseruatione, & executione præsentis Decreti, & omnium in eo contentorum, quod contra huiusmodi transgressores etiam Regulares cuiusuis Ordinis, & Instituti, etiam quomodolibet exemptos, & alias quascumque Ecclesiasticas, & sæculares personas cuiuscumque status, conditionis, gradus, ordinis, aut dignitatis, tam Ecclesiasticæ, quàm sæcularis, tam Episcopi, & Prælati, Superiores, alijsque Ordinarij locorum, quam hæreticæ prauitatis, vbique locorum deputati Inquisitores procedant, & in eos seuerè animaduertant,

tant, tribuens eis, & eorum cuilibet liberam facultatem, & auctoritatem contra eosdem transgressores procedendi, ac pœnis coercendi, & puniendi. Voluit demum, ne præmissorum ignorantia à quoquam prætendi possit, quòd præsens Decretum, seu illius exempla ad Valvas Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, & in Acie Campi Floræ affixa omnes ita ardeant, & afficiant, perinde, ac si vnicuiq; personaliter intimata fuissent; quodq; præsentium transumptis etiam impressis manu Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Andreas de Pettinis Sanctæ Romanæ, & vniuersalis Inquisitionis Not.

Anno à Natiuitate D. N. Iesu Christi 1617. Indictione xv. Die verò 12. Mensis Septembris, Pontificatus autem Sanctiss. in Christo Patris, & D. N. D. Pauli Diuina providentia Papæ V. Anno 13. præsens Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valvas Basilicæ Principis Apostolorum, & in Acie Campi Floræ, per me Franciscum de Clericis Sanctiss. D. N. Papæ Cursorem.

Siluerius Pontivulus Magis. Curs.

Bullæ Apostolicæ.

455

Feria iij. Die xxiv. Maij, Anno à Natiuitate D. N.
Iesu Christi M. DC. XXII.

*In generali Congregatione Sanctæ Romanæ,
& Uniuersalis Inquisitionis, habita in
Palatio Apostolico, in Monte Quirinali
coram S. D. N. D. GREGORIO Diui-
na prouidentia Papa XV. ac Illustriss.,
& Reuerendiss. DD. S. R. E. Card. ad-
uersus hæreticam prauitatem Inquisitori-
bus Generalibus à Sancta Sede Apostolica
specialiter deputatis.*

SANCTISSIMVS D. N. auditis votis Illu-
striss., & Reuerendiss. DD. Cardin. contra
hæreticam prauitatem Generalium Inquisi-
torum Decretum aliàs editum à fel. rec. Paulo P.
eius prædecessore, Tenoris sequentis, videlicet.

Sanctissimus Dominus Noster post longam, &
maturam discussionem auditis votis Illustrissimorum,
& Reuerendissimorum DD. Cardinalium contra
hæreticam prauitatem Generalium Inquisitorum,
re accuratè, ac diligenter perpensa prouidè con-
siderans, quòd quamuis in Constitutione fel. rec.
SIXTI IV. super CONCEPTIONE B. V.
MARIÆ pro submouendis inter Christifideles
scandalis, rixis, & contentionibus edita à Sancta
Tridentina Synodo innouata, & deinde in alia
Constitutione san. mem. Pij V. super eadem re,
quas similiter Sanctitas sua innouauit cum quibus-
dam prouisionibus, & adiectionibus pœnarum pro
effi-

emaciori earum obseruatione, relinquatur vnicuique
 libera facultas tenendi, & etiam asserendi vtramque
 partem, quod scilicet fuerit, vel non fuerit concepta
 cum peccato Originali, dum tamen neutra, veluti er-
 ronea, aut hæretica damnetur. Nihilominus ex oc-
 casione asseritionis affirmatiuæ in publicis Concioni-
 bus, Lectionibus, Conclusionibus, & actibus publicis,
 quod eadem Beatissima Virgo fuerit cum peccato
 Originali concepta, oriuntur in populo Christiano,
 cum magna Dei offensa, scandala, iurgia, & dissensio-
 nes. Propterea volens huiusmodi scandalis ex debito
 sui muneris prouidere, decreuit, & præcepit, ac præ-
 sentis Decreti virtute mandat, & præcipit omnibus, &
 singulis cuiusuis Ordinis, & Instituti Regularibus,
 & alijs quibuscumque, tam Ecclesiasticis, quam Sæ-
 cularibus personis cuiusuis conditionis, status, gra-
 dus, ordinis, aut dignitatis, tam Ecclesiasticæ, quam
 Secularis, etiam si specialis, specifica, & indiui-
 dua earum esset necessariò mentio facienda, vt in
 posterum, donec articulus huiusmodi à Sancta Se-
 de Apostolica fuerit diffinitus, vel per Sanctitatem
 suam, & Sedem Apostolicam fuerit aliter ordina-
 tum, non audeant in publicis Concionibus, Lectio-
 nibus, Conclusionibus, & alijs quibuscumque acti-
 bus publicis asserere, quod eadem Beatissima Vir-
 go fuerit concepta cum peccato Originali; Con-
 trafacientes autem eadem Sanctitas sua voluit, &
 declarauit subiacere debere, & subiecit censuris,
 & pœnis contentis in supradictis Constitutionibus
 suorum Prædecessorum, & sua ipso facto incurren-
 dis: Per huiusmodi tamen prouisionem Sanctitas
 sua non intendit reprobare alteram opinionem, nec
 ei vllum prorsus præiudicium inferre, eam relinquens
 in

in eisdem statu, & terminis, in quibus de presenti reperitur, præterquam quoad supra disposita. Vltèrius sub eisdem censuris, & pœnis mandans, quod negatiuam opinionem, videlicet, quòd non fuerit concepta cum peccato Originali, in prædictis publicis actibus asserentes, aliam opinionem non impugnent, nec de ea aliquo modo agant, seu tractent. Insuper voluit, & expressè mandauit, vt extra hos casus expressos publicorum actuum, in reliquis omnibus supradictæ Constitutiones firmæ, & illæ remaneant, & exactè obseruentur perinde, ac si præsens Decretum non emanasset. Et ita decreuit, & mandauit vbique inuiolabiliter obseruari, non obstantibus in hac parte supradictis Constitutionibus, & alijs omnibus in contrarium facientibus &c.

HOC suo presenti DECRETO ex eisdem causis euitan. scandala, dissensiones, atq; discordias in populo Christiano, quæ pari ratione oriri possunt, & vt accepit, in aliquibus Regionibus iam orta sunt ex sermonibus priuatis occasione assertionis affirmatiuæ, extendit, & ampliavit etiã ad priuata colloquia, & scripta, mandans, & præcipiens omnibus, & singulis supradictis, ne de cætero donec articulus huiusmodi à Sede Apostolica diffinitus, vel per Sanctitatem Suam, & Sedem Apostolicam fuerit aliter ordinatum, neque etiam in sermonibus, & scriptis priuatis audeant asserere, quod eadem Beatissima Virgo fuerit concepta cum peccato Originali, nec de hac opinione affirmatiua aliquo modo agere, seu tractare, exceptis tamen, quibus a sancta Sede Apostolica fuerit per hoc specialiter indultum. Per hoc tamen Sanctitas Sua non intendit reprobare hanc opinionem, nec ei vllum praiudicium inferre, eam relinquens in eisdem statu, & terminis, in quibus reperitur, præterquam quoad in supradicto fel. record. Pauli V. &

G g hoc

hoc suo Decreto disposita; Eadem Sanctitas Sua voluit, & expressè mandavit, ut in reliquis omnibus, ubi huiusmodi Decretis non aduersantur, Constitutiones Sixti IV. Alexandri VI. & Pij V. ac Pauli V. eius Prædecessorum super Conceptione Beatissimæ Virginis firmæ, & illibata remaneant, ac exactè obseruentur, perindè, ac si huiusmodi Decretum non emanasset. Et insuper eadem Sanctitas Sua cum Sancta Romana Ecclesia de Beatissimæ Virginis Conceptione Festum solemniter, & Officium celebret, omnibus, & singulis personis Ecclesiasticis, tam Sæcularibus, quàm cuiusuis Ordinis, & Instituti Regularibus mandat, ac præcipit, ut in Sacrosancto Missæ Sacrificio, ac Diuino Officio celebrandis, tam publicè, quàm priuatim, non alio quàm Conceptionis, nomine vii debeant. Contrauenientes autem Sanctitas Sua voluit, & declarauit subiacerè debere, & subiecit censuris, & pœnis contentis in supradictis Constitutionibus, ac præfato Decreto suorum Prædecessorum ipso facto incurren. Et ita decreuit, & mandauit ubique inuiolabiliter obseruari, non obstantibus in hac parte Constitutionibus superscriptis, Decreto præfato Pauli V. consuetudinibus etiam immemorabilibus, nec non omnibus, & singulis, quæ Prædecessores prædicti voluerunt non obflare, ac alys quibuscumque in contrarium facientibus. Volens, & decernens pro obseruatione, & executione præsentis Decreti, & omnium in eo contentorum, quòd contra huiusmodi transgressores etiam Regulares cuiusuis Ordinis, & Instituti, etiam quomodolibet exemptos, & aliàs quascumque Ecclesiasticas, & Sæculares personas cuiuscumque status, conditionis, gradus, ordinis, aut dignitatis, tam Ecclesiasticæ, quàm Sæcularis, tam Episcopi, & Prelati Superiores, alyque Ordinarij locorum, quàm hæreticæ prauitatis, ubique locorum deputati Inquisitores procedant, & in eos seuerè animaduertant, tribuens eis, & eorum cuiuslibet liberam facultatem, & auctoritatem contra eosdem

trans-

Bulle Apostolica. 459

transgressores procedendi, ac pœnis coercendi, & puniendi. Voluit demum, ne præmissorum ignorantia à quoquam præzendi possit, quòd præsens Decretum, seu illius exempla ad Valuas Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, & in Acie Campi Floræ affixa omnes ita ardeant, & afficiant, perindè, ac si vnicuique personaliter intimata fuissent; quodque presentium transumptis etiam impressis manu Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ presentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

*Andreas de Pettinis S. Romanæ, &
vniuersalis Inquisit. Not.*

Anno à Natiuitate Domini Nostri Iesu Christi, Millesimo, sexcentesimo, vigesimo secundo, Indictione quinta, die verò secunda mensis Iunij, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. GREGORII Diuina prouidentia Papæ XV. Anno eius secundo supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valuas Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, & in Acie Campi Floræ, vt moris est, per me Brandimartem Latinum S. D. N. Papæ Curs.

Octavianus Spada Mag. Curs.

Gg 2 S. D. N.

Santis. D. Nostri

GREGORII PP. XV.

*Constitutio contra sollicitantes
in Confessionibus.*

GREGORIUS PAPA XV.

Ad perpetuam rei memoriam.

UNIVERSI Domini gregis curam, quamquam immeriti, cœlesti dispositione gerentes, sedulo inuigilare tenemur, ut ab omnibus pravis contagijs conseruetur immunis, multoque maiori studio providere, ut omnis pestis ab ijs auertatur, quibus alios sanandi officium est commissum, ne quod Euangelica scripta Nos admonent, sale infatuato non sit in quo saliat, & ad nihilum prosit vltra, nisi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus. Quoniam autem à Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris quibusdam in locis prouisum fuit, ut impium, ac nefandum scelus, quod non solum inter Christifideles non esse, sed nec etiam nominari debet, procul ab ijs arceatur, videlicet ut aliquis Sacerdos ad sacras audiendas confessiones deputatus, Sacrosancto Pœnitentiæ Sacramento, sollicitando pœnitentes ad turpia abutatur, ac pro medicina venenum, pro pane aspidem porrigat, & ex cœlesti medico infernalis veneficus, ex patre spirituali proditor execrabilis

bilis animarum reddatur: idcirco Nos ea, quæ his perniciosissimis Diaboli insidijs arcendis certis locis salubriter constituta sunt, vt nullibi desiderentur, quantum ex alto conceditur, provideñ. duximus. Aliàs siquidem à fel. rec. Pio Papa IV. prædecessore nostro emanarunt litteræ tenoris subsequenti videlicet. Pius Papa IV. Venerabili fratri Archiepiscopo Hispaleñ. in Regnis Hispaniarum hæreticæ prauitatis Inquisitori Generali. Cum sicut nuper, non sine animi nostri molestia, accepimus diuersi Sacerdotes in Regnis Hispaniarum, atque etiam in eorum Ciuitatibus, & Diocesibus curam animarum habentes, siue eam pro alijs exercentes, aut aliàs audiendis confessionibus pœnitentium deputati in tantam proruperint iniquitatem, vt Sacramento Pœnitentiæ in actu audiendi confessiones abutantur, nec illi, & qui id instituit Domino Deo, & Saluatori nostro IESV Christo iniuriam facere vereantur, mulieres videlicet, pœnitentes ad actus inhonestos, dum earum audiunt confessiones, alliciendo, & prouocando, seu allicere, & prouocare tentando, & procurando, ac loco earum per Sacramentum huiusmodi Creatori nostro reconciliationis grauiori peccatorum moleas onerando, & in manibus Diaboli tradendo, in Diuinæ Maiestatis offensam, & animarum perniciem, Christifidelium scandalum non modicum. Nos in animum inducere nequeunt, quod qui de Fide Catholica rectè sentiunt, Sacramentis in Ecclesia Dei institutis abutantur, aut illis iniuriam faciant, Fraternitati tuæ, de cuius eximia pietate, virtute, atque doctrina plurimum in Domino confidimus per præsentem committimus, & mandamus, quatenus per te, vel per alium, seu alios à te depu-

randum, seu deputandos contra omnes, & singulos Sacerdotes dictorum Regnorum, ac illarum Ciuitatum, & Diœcesum de præmissis quomodolibet difamatos, tam sæculares, quàm quorumuis etiam exemptorum, ac Sedi Apostolicæ immediatè subiectorum Ordinum, Regulares cuiuscunque dignitatis, status, gradus ordinis, conditionis, & præeminentiæ existant tam super præmissis, quàm super Fide Catholica, & quid de ea sentiant, diligenter inquiras, & iuxta facultatem tibi contra hæreticos, aut de hæresi quouis modo suspectos à Sede Apostolica concessarum continentiam, & tenorem procedas, ac culpabiles repertos, iuxta excessuum suorum qualitates, prout iuris fuerit, pecunias, eas etiam si, & prout de iure fuerit faciendum, debita præcedente degradatione sæcularis Iudicis arbitrio puniendos tradendo. Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac Ecclesiarum, & Monasteriorum, necnon Ordinum quorumlibet, quorum ipsi Sacerdotes fuerint etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegijs quoque indultis, & literis Apostolicis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis etiam Motu proprio, aut aliàs quomodolibet concessis, etiam iteratis vicibus approbatis, & innouatis. Quibus omnibus eorum tenores præsentibus pro expressis habentes, hac vice duntaxat specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrarijs quibuscunque. Dat. Romæ apud sanctum Petrum sub Anulo Piscatoris die xvj. Aprilis M D L XI. Pontificatus Nostri Anno Secundo. Igitur, vt literæ prædictæ perpetuis futuris temporibus, & vbique loco-

locorum inuiolabiliter obseruentur. Motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostra, ac de consilio Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium contra hæreticam prauitatem Generalium Inquisitorum præinfertas literas huiusmodi, ac omnia, & singula in eis contenta Apostolica auctoritate tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illisque omnibus, & singulis inuiolabilis Apostolicæ firmitatis robur adijcimus, illasque non solum in prædictis Hispaniarum Regnis, sed in quibusuis Christiani Orbis partibus firmiter, & inuiolabiliter obseruari præcipimus, & mandamus. Ac præterea, ne in futurum de pœna his delinquentibus imponenda, & de modo contra eosdem procedendi ab aliquo dubitari possit, statuimus, decernimus, & declaramus, quod omnes, & singuli Sacerdotes tam sæculares, quam quorumuis, etiam quomodolibet exemptorum, ac Sedi Apostolicæ immediatè subiectorum ordinum, institutorum, societatum, & Congregationum Regulares cuiuscunque dignitatis, & præeminentiæ, aut quouis priuilegio muniti existant, qui personas quæcunque illæ sint, ad inhonestas, siue inter se, siue cum alijs quomodolibet perpetranda in actu Sacramentalis Confessionis, siue ante, vel post immediatè, seu occasione, vel prætextu confessionis huiusmodi etiam ipsa confessione non secuta, siue extra occasionem confessionis in Confessionario, aut in loco quocunque ubi Confessiones Sacramentales audiantur, seu ad Confessionem audiendam electo, simulantes ibidem Confessiones audire, sollicitare, vel prouocare tentauerint, aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones, siue tractatus habuerint in Officio Sanctæ Inquisitionis seuerissimè, vt infra puniantur.

Et præterea omnes hæreticæ prauitatis Inquisitores, & locorum Ordinarios omnium Regnorum, Prouinciarum, Ciuitatum, Dominorum, & locorum vniuersi Orbis Christiani in suis quemque Diœcesibus, & Territorijs per has nostras literas etiam priuatiuè quo ad omnes alios specialiter, ac perpetuo Iudices delegamus, vt super his contra prædictos simul, vel separatim in omnibus, prout in causis fidei iuxta Sacrorum Canonum formam, necnon officij Inquisitionis huiusmodi constitutiones, priuilegia, consuetudines, & decreta diligenter inquirent, & procedant, & quos in aliquo ex huiusmodi nefarijs excessibus culpabiles reppererint, in eos pro criminum qualitate, & circumstantijs, suspen. ab executione ordinis, priuationis beneficiorum, dignitatum, & officiorum quorumcunque, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, necnon vocis actiuæ, & passiuæ, si regulares fuerint, exilij, damnationis ad triremes, & carceres etiam in perpetuum absque vlla spe gratiæ, aliasque pœnas decernant, eos quoque si pro delicti enormitate grauiores pœnas meruerint, debita præcedente degradatione Curiaë sæculari puniendos tradant. Dantes etiam facultatem Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus Generabilibus Inquisitoribus, ne delictum tam enorme, & Ecclesiaë Dei tam perniciosum remaneat, ob probationum defectum impunitum, cum difficilis sit probationis, testibus, etiam singularibus, concurrentibus præsumptionibus, indicijs, & alijs adminiculis delictum probatum esse arbitrio suo iudicandi, & Curiaë sæculari, vt præfertur reum tradendum esse pronuntiandi. Non obstant. omnibus, quæ dictus prædecessor in suis literis prædictis voluit non obtate, cæterisque contrarijs quibuscunque.

que. Mandantes omnibus Confessarijs, vt suos penitentes, quos nouerint fuisse ab alijs vtsupra sollicitatos, moneant de obligatione denunciandi sollicitantes, seu vt præfertur tractantes, Inquisitoribus, seu locorum Ordinarijs prædictis, quod si hoc officium prætermiserint, vel pœnitentes docuerint non teneri ad denunciandum Confessarios sollicitantes, seu tractantes, vt supra ijdem locorum Ordinarij, & Inquisitores illos pro modo culpæ punire non negligent. Volumus autem, vt præsentium transumptis etiam impressis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides in iudicio, & extra vbique habeatur, quæ præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ, quodque eadem præsentis literæ seu illarum exempla ad valuas Basilicarum S. Ioannis Lateraneæ. ac Principis Apostolorum de Vrbe, & in Acie Campi Floræ affixæ omnes ita ardent, & afficiant, ac si vnicuique personaliter intimatæ fuissent. Dat. Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem. sub Annulo Piscatoris, die xxx. Aug. MDC XXII. Pontificatus Nostri Anno Secundo.

S. CARD. S. SVSANNÆ.

Anno à Natiuitate D. N. IESV CHRISTI millesimo sexcentesimo vigesimo secundo, Indictione quinta, die vero prima mensis Septembris, Pontificatus Sanctiss. in Christo Patris, & D. N. D. GREGORII Diuina prouidentia Papæ XV. Anno eius Secundo Retroscripta Constitutio, siue literæ Apostolicæ affixæ fuerunt ad valuas S. Ioannis

La-

Lateranen. & Principis Apostolorum Basilicarum
de Vrbe, & in Acie Campi Floræ, vt moris est per me
Brandimartem Latinum Apostolicum Cursorem.

Octavius Spada Mag. Curs.

Pro explicatione, & executione præsentis Consti-
tutionis Illustriss. Cardinalis Millinus de mandato
Sanctiss. D. N. Papæ V R B A N I VIII. & Illustris-
simorum Cardinalium supremorum Inquisitorum, li-
teras dedit ad Illustrissimum Cardinalem Federicum
Borromæum Mediolani Archiepiscopum, tenoris se-
quentis videlicet.

**Illustrissimo, e Reuerendissimo Sig. mio
offeruandissimo.**

DOppò essersi hauuta longa, e matura considera-
zione sopra il dubio significato da diuerse ban-
de: se i Penitenti siano obligati a denunciare
i Confessori, da quali sono stati sollecitati nel
loco, ò atto della Confessione; quando hanno con-
sentito alla sollecitatione; N. Signore, e questi miei Signori
Illustrissimi in Congregatione tenuta auanti S. Santità à 25.
di Luglio passato, doppò hauer' anco inteso il parere d'vna
particolare Congregatione deputata per quest' effetto, hanno
risoluto, che qualsiuoglia Penitente è tenuto a denunciare il
Confessore, dal quale sarà stato sollecitato nel loco, ò atto
della Confessione, ancorche gli habbia consentito, & non è
tenuto a propalare il proprio consenso, ne sopra ciò s'inter-
rogbi dal Vescouo, ò dall'Inquisitore, ò loro Vicarij, auanti
quali deporrà, ne meno il Confessore denunciato, proceden-
dosi

dosi poi contra di lui, ne i Costituti, che se gli faranno, s'interroghi sopra detto consenso, & in caso, ch'egli volesse dirlo da se, non si scriua il suo detto, come cosa in ordine alla persona sollecitata non spettante all'Officio della Santa Inquisitione; le parti dunque di V. S. Illustrissima sono di significare a i Confessori detta risoluzione, & incaricargliene strettamente l'offeruanza, acciò ne i casi, che occorrono alla giornata, conforme al tenore della Costituzione pubblicata da GREGORIO XV. S. M. contra i Confessori sollecitanti, significino a i Penitenti l'obbligo, che hanno di denunciare i Confessori, da quali saranno stati sollecitati, & hauendogli consentito, & facendo difficoltà in scoprire il proprio consenso, conforme alla risoluzione, che si è fatta, gli dichino apertamente, che non sono tenuti a propalare il detto consenso, e che tantò i Penitenti, quanto i Confessori sollecitanti, procedendosi contra di loro, non faranno di ciò interrogati, & dicendolo da se, non si scriuerà, nè riceuera il loro detto, e quando il Penitente tuttauia persistesse nella medesima renitenza, N. Signore si contenta, che dal Vescouo, ò dall'Inquisitore si dia autorità al Confessore di riceuere per scrittura, & con giuramento la denuncia per portarla subito a chi gli hauerà data autorità di pigliarla; & se oltre le cose sudette, occorrerà altro caso graue, per il quale non si possa il Penitente indurre a denunciare, vuole Sua Santità, che si scriua qui, e s'aspetti la risposta, & in tanto si sopraseda nell'assoluzione; Et tanto si contenterà V. S. Illustrissima di far' offeruare nella sua Diocese, facendo registrare la presente ne gli atti di cotesa Corte per informatione sua, & de suoi successori, quali hauranno mira, che la presente risoluzione riguarda solo quei Penitenti, che per hauere consentito, fanno difficoltà in denunciare; ma a quei, che non hanno consentito, ò hauendo consentito, non sono in ciò renitenti, non deue il Confessore porre difficoltà alcuna, ma lasciare, che indifferentemente, & liberamen-

re s'odisfaccino all' obliogo, che hanno di denuntiare, conforme alla Costituzione: Si compiacerà anco V. S. Illustrissima di mandare copie della presente a i Vescouii suoi suffraganei, acciò da essi ancora sia fatta la presente risoluzione. Et a V. S. Illustrissima per fine humilissimamente bacio le mani. Di Roma li 27. di Settembre 1624.

Di V. S. Illustriss. & Reuerendissima.

Sottoscritta, Humilissimo, & obligatissimo seruitore
Il Cardinal Millino.

Atergo. All' Illustrissimo, & Reuerendissimo Sig.
mio offeruandissimo, il Sig. Cardinale Borromeo.

Pro hac materia vide Emmanuel Rodriq. quæstionum Regularium, & Canonicarum, tomo 1. q. 9. art. 4. in fine, & tomo 2. quæst. 27. art. 3. vbi docet sollicitantes pueros ligare Constitutionem Pij IV. Stephanus Quaranta in summa Bullarij, verbo Confess. Anton. Nald. in sua summa Practicarum quæstionum, ver. Confessio num. 26. Marcel. Megal. Institut. Confessariorum par. 1. lib. 1. cap. 5. Barthol. Gipti de Casibus reseruatis cap. 14. Anton. Sanctarel. Soc. Iesu, tractatu de hæresi capitolo 44. 45. 46.

469
Santiss. D. Nostri

GR E G O R I I P A P Æ X V .

*Constitutio contra Hæreticos in
Italia commorantes, eorumq;
fautores.*

G R E G O R I V S P A P A X V .

Ad perpetuam rei memoriam.

R O M A N I Pontificis Beati Petri Aposto-
lorum Principis successoris munus exi-
git, vt pro incumbente Dominici gregis
cura, & sollicitudine prædecessorum suo-
rum Constitutiones, eas præsertim quæ ad Sacro-
sanctæ Fidei Catholicæ conseruationem pertinent,
quo suum perpetuum sortiantur effectum, & inui-
olabiliter obseruentur, inuouet, & extendat, prout
rerum, & temporum qualitatibus debite compen-
satis, conspicit in Domino salubriter expedire. Aliàs
siquidem à fel. recor. Clemente Papa VIII. præde-
cessore nostro emanarunt literæ tenoris subsequenti-
s videlicet.

C L E M E N S P A P A V I I I . Ad futuram rei
memoriam. Cum sicut non sine magno animi no-
stri dolore accepimus, quamplures Christifideles
ex diuersis Italiæ partibus, eorum Patrijs, vbi ve-
ra, & Sancta Catholica, & Apostolica Religio vi-
get, & publicè prædicatur discedentes, abeant in
lōn-

longinqua loca, vbi non solum hæresis impunè graf-
 fantur, sed quod peius est. Catholicæ Religionis
 vsus publicè interdicitur, & prohibetur, quo fit, vt
 personæ ibi permanentes, etiam si Catholicæ sint, co-
 gantur tamen contra eorum pia desideria Sacrosanctæ
 Missæ Sacrificio, alijsque Diuinis Officijs, ac Sancto-
 rum Sacramentorum perceptione in suarum anima-
 rum discrimen diutius carere. Quare Nos his, & alijs
 malis, & periculis inde prouenientibus, quantum cum
 Domino possumus, obuiare cupientes, hac nostra in
 perpetuum valitura Constitutione statuimus, & ordi-
 namus, vt de cætero nullus Italus, siue Mercator, siue
 cuiusuis alterius conditionis, vel status existat, quouis
 quæsito colore, prætextu, vel ingenio audeat habi-
 tare, vel domicilium tenere in Ciuitate, Oppido, seu
 loco vbi aliqua Ecclesia cum Parocho, vel Pastore,
 seu Sacerdote Catholico non existat, in qua liberè,
 & sine omni periculo palam; & publicè celebrari,
 & audiri possint Sacrosanctæ Missæ, & alia Diuina
 Officia, & conciones, ac Sacramenta Ecclesiastica
 ministrari, mortuorum corpora sepeliri, & cætera
 fieri iuxta Ritus S. R. E. Vtq; iidem Itali abstineant
 à matrimonijs cum hæreticis mulieribus, & ab hæ-
 reticorum sepulturis, filios suos de sacro Fonte leuari
 per hæreticos non permittant, nec ipsi vicissim hæ-
 reticorum filios, nisi per Catholicum Sacerdotem
 Catholico more baptizentur leuare præsumant.
 Medicorum quoque hæreticorum opera necessitate
 cessante, & vbi adsit copia Catholici medici ido-
 nei, non vtantur. Cum vero Itali prædicti ex Italia
 recedunt ad morandum, seu inhabitandum in par-
 tibus prædictis, id significant suis Ordinarijs, vel
 Inquisitoribus locorum, à quibus serio admonean-
 tur;

fur; vt in eis perpetuo Catholicam, & Orthodoxam Fidem constanter retinentes, & profitentes, piam, & Catholicam vitam ducant, Dominicos, & Festos dies, abstinentias, & sacra ieiunia ab Ecclesia præcepta religiosè colant, atque omnem hæresim, & errorem, hæreticos, schismaticos, & ab Orthodoxa Fide aberrantes fugiant, & euitent, ac vt saltem singulis annis de eorum Sacramentali peccatorum confessione, & Sanctissimæ Eucharistiæ perceptione per eos facta fidem, seu testimonium ipsis Ordinarijs, vel Inquisitoribus in Italiam transmittant, ad quod, & Nos dictos Italos tenore præsentium teneri, & obligatos esse decernimus, & mandamus. Quod si quis propriæ salutis immemor cõtra præmissa facere præsupserit, possit aduersus eum per locorum Ordinarios, & Inquisitores hæreticæ prauitatis vti de hæresi suspectum procedi. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, cæterisque cõtrarijs quibuscunque. Volumus autem, vt earundem præsentium transumptis etiam impressis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides in iudicio, & extra adhibeatur, quæ ipsismet præsentibus haberetur si essent exhibitæ, vel ostensæ. Dat. Romę apud S. Marcum sub annulo Piscatoris die 26. Iulij 1596. Pontificatus Nostri Anno Quinto. Nos inuiolabili dictarum Clementis literarum, & in eis contentorum quorumcunque obseruationi, quantum Nobis ex alto conceditur per amplius prouidere volentes. Motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione, nostris deque Apostolicę potestatis plenitudine, hac nostra perpetuo valitura Constitutione easdem Clementis prædecessoris literas, cum

cum omnibus, & singulis in eis contentis, tenore præsentium approbamus, & confirmamus, illasque innovamus, ac inuiolabiliter obseruari mandamus. Insuper ne vllus Hæreticus in locis Italiæ, & Insularum, adiacentium, neq; etiam sub commercij, mercimonij, aut alio quouis prætextu domicilium contrahere, seu domum apertam habere propriam, vel conductam, aut gratis concessam, seu habitare, aut morari possit, earundem tenore præsentium prohibemus, ac respectiuè statuimus, & ordinamus, Contra prohibitioni autem, ac statuto, & ordinationi nostris huiusmodi non parentes, seu contrauenientes cuiusuis status, gradus, ordinis, dignitatis tam Ecclesiasticæ, quam secularis existentes, iuxta formam iuris procedatur, & puniantur. Et simili modo eos, qui hæreticos prædictos receptauerint, eisque quoquomodo contra præsentium literarum tenorem, fauorem, opem, seu auxilium præbuerint, vti fautores, & receptatores Hæreticorum puniri, sicque per quoscunque Iudices ordinarios, & delegatos, etiam S. R. E. Cardinales, & de Latere Legatos, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate vbique iudicari, & diffiniri debere, ac irritum, & inane si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari auctoritate, & tenore prædictis decernimus, & declaramus. Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrarijs quibuscunque. Volumus autem, quod præsentium transumptis, etiam impressis, manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur in iudicio, & extra, quæ præsentibus

bus adhiberetur si forent exhibitæ, vel ostēse, quod-
que eadem præsentēs post duos menses à die illarū
publicationis computandos, omnes, & singulos ad
quos spectat, arceant, & afficiant, perindē ac si
vnicuique personaliter intimatæ fuissent. Datum
Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem sub Annu-
lo Piscatoris, die ij. Iulij MDCXXII. Pontifi-
catus Nostri Anno Secundo.

S. CARD. S. SVSANAÆ.

Anno à Nativitate Domini Nostri Iesu Christi, Mille-
simo sexcentesimo vigesimo secundo, Indictione quinta, Die
verò prima Mensis Septembris, Pontificatus Sanctissimi in
Christo Patris, & D. N. D. GREGORII Divina
providentia Papæ XV. Anno eius Secundo; Retroscripta
Constitutio affixa, & publicata fuit ad Valvas Basilicarum
Sancti Ioannis Lateranensis, Principis Apostolorum de Vr-
be, & in Acie Campi Floræ, vt moris est per me Brandi-
martern Latinum Apostolicum Cursorem.

Octavianus Spada Mag. Curs.

HE

Sanctiss.

GREGORII XV:

*Constitutio, reuocans omnes, & singulas
licentias legendi, & habendi
libros prohibitos.*

GREGORIVS PAPA XV.

Ad futuram rei memoriam.

Postolatus officium Nobis, nullo licet me-
ritorum suffragio, diuina prouidentia com-
missum postulat, vt ad ea vigilantia no-
stra partes propensius intendamus, per
qua religio Catholica, vbi diuina gratia illaesa vi-
get, conseruetur, & vbi restitutione indiget, resti-
tuatur. Quapropter cum librorum prohibitorum
lectio magno esse sincerę fidei cultoribus detri-
mento noscatur, & sicut accepimus, licentia libros hu-
iusmodi legendi nimis exercuerint; Nos, vt huic
malo maturę occurratur, & imposterum quam cau-
tissimę licentia huiusmodi concedantur, quantum
cum Domino possumus prouidere volentes, Motu
proprio, & ex certa scientia, ac matura delibera-
tione nostris, deque Apostolica potestati plenitu-
dine, omnes, & singulas licentias legendi, & ha-
bendi libros quoscumque ob hæresim, vel falsi dog-
matis suspicionem, vel aliã quomodolibet prohi-
bitos, quibuscumque personis cuiuscumque gradus,
& conditionis existentibus, etiam per litteras Apo-
stolicas ad tempus, seu ad vitam, & aliter quomo-
docun-

docunque, & ex quacunque causa tam per literas in
forma Breuis, quam aliter quomodocunq; a Nobis,
seu Prædecessoribus nostris Rom. Pontif. seu ab ha-
bentibus a Nobis, vel ab eis facultatem, & auctori-
tem concessas, earum tenorem præsentibus pro expres-
sis habentes, tenore præsentium, reuocamus, cassa-
mus, & annullamus, ac pro reuocatis, cassis, & annul-
latis haberi, nullique in posterum suffragari, quini-
mo libros per licentias huiusmodi permisos legen-
tes, aut habentes pœnas in sacris Canonibus, Con-
stitutionibus Apostolicis, & Indicibus librorum
prohibitorum contentas incurrere volumus, & de-
claramus. Decernentes, vt præsentis literæ, post-
quam in Valuis Basilicarum S. Io. Lateranen. ac Prin-
cipis Apostolorum de Vrbe, & Cancellariæ Aposto-
licæ, necnon in Acie Campi Floræ affixæ fuerint, in-
fra duos menses ex tunc proximos, omnes, & sin-
gulos ad quos spectat, ardeant, & afficiant, perin-
de ac si vnicuique personaliter intimata fuissent,
quodque dictis duobus mensibus durantibus ij, qui
libros prohibitos huiusmodi habuerint, eos ad Epi-
scopum, seu Inquisitorem, qui illos quanto citius
comburare debeat, deferre, quinve aliquos similes
libros prohibitos habere sciuerint, eos denuncia-
re teneantur, neque de cetero similes licentiæ, nisi a
Congregatione Sancti Officij, quæ singulis hebdo-
madis coram Nobis haberi solet, concedantur, ac
quod earundem præsentium transumptis etiam im-
pressis manu alicuius Notarij publici subscriptis,
& sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica
constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibea-
tur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent ex-
hibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Pis-
catoris

H h a

atoris die xxx. Decembris MDCXXIII. Pontificatus Nostri Anno Secundo.

S. Card. S. Susanæ.

Anno à Natiuitate D. N. Iesu Christi, millesimo sexcentesimo vigesimotertio, Indictione sexta, die verò secunda mensis Ianuarij, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. Gregorij diuina prouidentia Papæ X V. Anno eius secundo, Retroscriptæ literæ Apostolicæ affixæ fuerunt ad valuas Basilicarum Sancti Ioannis Lateranensi. & Principis Apostolorum de Vrbe, ac Cancellariæ Apostolicæ, nec non in acie Campi Floræ, vt moris est per me Brandimartem Latinum Apostolicum Cursorem.

Octavius Spada Mag. Curs.

S. D. N. D. GREG. PAPA XV.

*Constitutio aduersus Maleficia, seu
Sortilegia committentes.*

GREGORIVS PAPA XV.

Ad perpetuam rei memoriam.

Mnipotentis Dei Saluatoris nostri, qui vt hominem à laqueis Diaboli liberaret, Crucem subire dignatus est, vices, quamquam immeriti, gerentes in terris, in id summo studio, iuxta creditum Nobis desuper Apostolicæ seruitutis officium, in-

cum

cumbimus, vt gregem Dominicum, inestimabili pretio redemptum, aduersus Sathanæ fraudes defendamus, eiusdem officij partes desuper interponendo, prout conspiciamus in Domino salubriter expedire. Sanè nonnulli suæ conditionis obliti, & solemnissimæ sponsonis ab ijs factæ, cum in Christi gregem per Sacrum regenerationis lauacrum adsciti fuerunt, Sathanæ, cui renunciantur, artibus, maleficijs, superstitionibus, ac nefarijs inuentis operam dare non verentur, quinimo Magistrum imitantes, qui capitali odio, quo humanum genus prosequitur, hominibus insidiari nunquam cessat, proximum varijs modis lædere, animas verò suas perdere, non timent. Quapropter, vt tam exitiosa scelera à Christifidelibus arceantur, grauioribus pœnis vindicanda duximus. Motu itaque proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, tenore præsentium decernimus, præcipimus, & mandamus, vt constito, quòd aliquis pactum cum Diabolo fecerit, & à fide apostatando, maleficijs, siue sortillegijs vnâ, seu plures personas ita læserit, vt ex maleficio, vel sortilegio mors secuta sit, etiam pro primo lapsu, Curiaë sæculari tradatur, debitis pœnis puniendus; Qui verò, similiter apostatando, pactum cum Diabolo, vt præfertur fecerit, & maleficium, seu sortilegium commiserit, ex quo, licet mors secuta non sit, infirmitas tamen, diuortia, impotentia generandi, siue animalibus; frugibus, vel alijs fructibus damnum notabile prouenerit. muro claudi, siue perpetuis carceribus in Sancto Inquisitionis officio, vbi illud existit, fabricandis, mancipari debeat: Qui verò similium delinquentium notitiam habuerint, eos Episcopo, siue In-

quilitori denunciare teneantur. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrarijs quibuscunque. Volamus autem, quod presentium transumptis, etiam impressis, manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus fides ubique adhibeatur, quæ eisdem presentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ; quodque eadem presentes, postquam in valuis Basilicarum Sancti Ioannis Lateranensis, ac Principis Apostolorum de Vrbe, & Cancellariæ Apostolicæ, necnon in acie Campi Floræ affixæ fuerint, omnes, & singulos, ad quos spectat, arceant, & afficiant, perinde ac si unicuique personaliter intimatæ fuissent. Datum Romæ apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris, die 20. Martij 1623. Pontificatus nostri Anno Tertio.

S. CARD. S. SVSANNÆ.

Anno à Natiuitate D. N. IESV CHRISTI millesimo sexcentesimo vigesimotertio, indictione sexta, die vero vigesimatertia mensis Martij, Pontificatus Sanctiss. D. N. D. GREGORII Diuina prouidentia Papæ XV. Anno eius tertio, retrospectæ litteræ Apostolicæ affixæ, & publicatæ fuerunt ad valuas Basilicarum Sancti Ioannis Lateranensium. Principis Apostolorum de Vrbe, Cancellariæ Apostolicæ, & in Acie Campi Floræ, per me Bernardinum Brandimartem Latinum Apostolicum Cursorem &c.

FEDE-

479

FEDERICVS

*Miseratione diuina, Tit. S. Maria
Angelorum, S. R. E. Presby-
ter Cardinalis Borromæus,
S. E. Mediol. Archiep.*

MA VENDO Noi riceuto vna lettera
dell' Illustrissimo Sig. Cardinale Millino,
insieme con vn Decreto della Sacra Con-
gregatione della Santa Inquisitione di Ro-
ma, l'vn', e l'altro del tenor seguente.

Illustrissimo, & Reuerendissimo Sig. mio
offeruandissimo.

LA licenza di molti troppo auanti trascor-
sa nel culto, & veneratione di persone
morte con fama di Martirio, & Santità,
prima che della vita, & attioni loro, ne
sia conforme alla dispositione de Sacri Canonì pre-
sa informatione, & decretatoli honore di Santo, ò
di Beato, hà data occasione alla Santità di N. S.
di porui freno con vn Decreto generale stabilito
nella Congregatione del Sant'Officio, ne rimetto,
a V. S. Illustrissima con questa gli esemplari, acciò
vno si compiaccia publicarlo in cotesta sua Dioce-
se, & de gli altri ne mandi vno à ciascun suo Vesco-
uo suffraganeo con la copia della presente lettera,

Hh 4 acciò

acciò se ne procuri inuiolabilmente l'offeruanza;
 procedendo in simili occasioni nella forma pre-
 scritta, & castigando chi vorrà contrauenire se-
 condo la dispositione del presente Decreto. Et à
 V. S. Illustrissima per fine humilissimamente bacio
 le mani. Di Roma li 26. d'Aprile 1625.
 Di V. S. Illustrissima Reuerendissima

Humiliss. & affectionatiss. seruitore
 il Cardinale Millino.

Feria v. Die 13. Martij Anno à Natiuitate
 D. N. I E S V Christi 1625.

*In Generali Congregatione S. Romanae, &
 Vniuersalis Inquisitionis habita in Palatio
 Apostolico in Vaticano coram S. D. N. D.
 Urbano Diuina prouidentia Papa V I I I.
 ac Illustriss. & Reuerendiss. DD. S. R. E.
 Cardinalibus, aduersus hæreticam prauitatem
 Inquisitoribus Generalibus à S. Sede
 Apostolica specialiter deputatis.*

Sanctiss. D. N. sollicitè animaduertens
 abusus, qui irreplerunt, & quotidie ir-
 repere non cessant in collendis quibus-
 dam cum Sanctitatis, aut martyrij fa-
 ma, vel opinione defunctis, qui, etsi ne-
 que Canonizationis, neque Beatificationis hono-
 re insigniti, sint ab Apostolica Sede, eorum tamen

Ima-

Imagines in Oratorijs, atque Ecclesijs, alijsque locis publicis, ac etiam priuatis cum laureolis, aut radijs, seu splendoribus proponuntur, miracula, & reuelationes, aliaque beneficia, à Deo per eorum intercessionem adeptæ, in libris rerum ab ipsis gestarum enarrantur, & ad illorum sepulcra, tabellæ, imagines, & res aliæ ad beneficia accepta testificanda, & lampades, & alia lumina apponuntur. Volensque proinde huiusmodi abusibus, pro debito Officij Pastoralis, occurrere, re etiam cum Illustriss. & Reuerendis. DD. Cardinalibus, contra hæreticam prauitatem in Vniuersa Republica Christiana Generalibus Inquisitoribus communicata, & maturè considerata, ac discussa, declarauit, statuit, & decreuit, ne quorumuis hominum, cum Sanctitatis, seu martyrij fama (quantacunque illa sit) defunctorum imagines, aliaque prædicta, & quodcunque aliud, venerationem, & cultum præferens & indicans, in Oratorijs, aut locis publicis, seu priuatis, vel Ecclesijs tam sæcularibus, quam regularibus, cuiuscumque Religionis, Ordinis, Instituti, Congregationis, aut Societatis apponantur, antequam ab Apostolica Sede Canonizentur, aut Beati declarentur, & (si quæ appositæ sunt) amoueantur, prout eas statim amoueri mandauit.

Ac pariter imprimi de cætero inibuit libros eorundem hominum, qui Sanctitatis, suæ Martirij fama, vel opinione (vt præfertur) celebres è vita migrauerint, gestæ, miracula, vel reuelationes, seu quæcunque beneficia tanquam eorum intercessionibus à Deo accepta continentes, sine recognitione, atque approbatione Ordinarij, qui in ijs recognoscendis, Theologos, aliosque pios, ac doctos viros in consilium adhibeat, & ne deinde fraus,

aut

aut error, aut aliquid notum, ac inordinatum in retam graui committatur, negotium instructum ad Sedem Apostolicam transmittat, eiusdem responsum expectet: Reuelationes verò, & miracula, aliaque beneficia supradicta, quæ in libris, horum hominum vitam, & gesta continentibus, hætenus sine recognitione, atque approbatione huiusmodi, impressa sunt, nullo modo approbata censerit vult, mandatque Sua Sanctitas.

Ad horum hominum sepulcra, vetuit etiam, ac inhibuit, tabellas, atque Imagines, ex cerra, aut argento, seu ex alia quacunque materia tam pictas, quam fictas, atque exculptas appendi, aut affigi, & lampades, siue alia quæcunque lumina accendi sine recognitione ab Ordinario omnino, prout supra, facienda, Sedique Apostolicæ referenda, ac probanda.

Declarans, quod per suprascripta, præiudicare in aliquo non vult, neque intendit ijs, qui aut per communem Ecclesiæ consensum, vel immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum, virorumque Sanctorum scripta, vel longissimi temporis scientia, ac tolerantia Sedis Apostolicæ, vel Ordinarij coluntur.

Vt autem præmissa diligentius obseruentur, Vniuersis, ac singulis tam Ordinarijs, quam hæreticæ prauitatis Inquisitoribus districtè præcipit, vt in sua quisque Diœcesi, vel Prouincia sedulo peruigilent, ne sine approbationibus prædictis, Imagines cum memoratis signis exponantur, aut miracula, reuelationes, ac beneficia, prædicta publicentur, aliaue contra superius disposita fiant, transgressores verò, si Regulares fuerint, priuationis suorum officiorum, ac vocis actiuæ, & passiuæ, necnon & suspen-

suspensionis à diuinis, si vero Clerici sæculares, priuationis pariter suorum officiorum, suspensionis à diuinis, & ab administratione Sacramentorum, executioneque suorum ordinum respectiuè, alijsq; arbitrio prædictorum Ordinariorum, seu Inquisitorum pro modo culpæ infligendis pœnis plectendo. Qui autem libros impresserint, aut Imagines pinxerint, sculpsierint, seu quoquomodo effinxerint, vel formauerint, cæterique Artifices circa præmissa qualitercunque delinquentes, prædicta omnia amittant, & insuper pecuniarijs, alijsq; etiam corporalibus pœnis, iuxta criminis grauitatem, eorundem Ordinariorum, seu Inquisitoribus arbitrio afficiantur. Contrarijs quibuscunque non obstantibus.

Et ne præmissorum ignorantia possit ab aliquo prætendi, voluit, vt decretum huiusmodi, seu illius exemplum ad Valuas Basilicę Principis Apostolorum Urbis, ac in Acie Campi Floræ affixum omnes perinde arctet, atque afficiat, ac si vnicuique personaliter intimatum fuisset; quodq; præsentium transcriptis etiam impressis manu Notarij publici subscriptis, ac sigillo alicuius personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides habeatur, quæ præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

*Io. Ant. Thomasius Sanctæ Romanæ, &
vniuersalis Inquisitionis Not.*

Anno Millesimo, sexcentesimo, vigesimo quinto, Indictione viij. Pontificatus Sanctissimi D. N. D. V R B A N I Diuina prouidentia Papæ V I I I. anno eius secundo, die verò quarta mensis Aprilis,
Supra-

Supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valvas Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, & in Acie Campi Floræ, vt moris est, per me Brandimarrem Latinum S. D. N. Papæ Curs.

Octavius Spada Mag. Curs.

M O R A per essequire quanto ci vien ordinato, Commandiamò, che il presente Decreto si publichi nella Chiesa Metropolitana, & nelle Chiese Parochiali, & si affigga alle porte, & ne gl'altri luogi della Città, secondo il solito. Per la'qual'affissione s'intenda talmente ciascuno artato, come se le fosse detto Decreto intimato personalmente.

Dal Palazzo nostro Archiepiscopale di Milano
alli 16. Maggio 1625.

Fed. Card. Borr. Archiep.

*Ludouicus Barbauaria Can. Ord.
& Cancell. Archiepisc.*

Vuistris.

*Illustrissimorum, & Reuerendissimorum DD. Cardinalium
Inquisitorum Generalium.*

P R Æ C E P T V M

*De Hæreticis, seu de hæresi suspectis S.
Officio propalandis.*

OCTAVIUS Episcopus Prænestinus
Bandinus, Carolus Tit. S. Cæsarei Ma-
drutius, Io. Garsia Tit. SS. Quatuor
Coronatorum Millinus, Fabricius Ti-
tuli S. Augustini Verallus, Gaspar Titul. S. Cru-
cis in Hierusalem Borgia, Fr. Felix Centinus Tit.
S. Anastasiæ Asculanus, Scipio Cobellutius Tit. S.
Sufannæ, Fr. Desiderius Scaglia Tit. S. Clemen-
tis de Cremona, Ludouicus Tit. S. Laurentij in Da-
maso Ludouisus Presbyteri, & Ludouicus S. Adria-
ni Diaconus de Latuallette nuncupati miseratione
Diuina S. R. E. Cardinales in vniuersa Republica
Christiana aduersus hæreticam prauitatem Inqui-
sitores Generales à Sancta Sede Apostolica specia-
liter deputati.

Vniuersis, & singulis Christifidelibus, tam Eccle-
siasticis, quam secularibus vtriusque sexus, cuiusuis
status, gradus, ordinis, conditionis, & præemi-
nentiæ existentibus, & quacunque dignitate, & au-
toritate, etiam maximâ fulgentibus, harum serie,
ac tenore auctoritate nostra, & huiusmodi nostrâ
officij, qua fugimur in hac parte, præcipimus, &
mandamus, quatenus infra duodecim dies proxi-
mè computandos, quorum primos quatuor, pro
primo, & reliquos quatuor primis quatuor imme-
diatos pro secundo, & vltimos quatuor pro tertio

cess.

termino, & peremptorio, ac trina monitione canonica assignamus, omnes, & singulos Hæreticos, seu de hæresi quomodolibet suspectos, de quibus notitiam habuerint, debeant Nobis, vel Reu. Commissario nostro, quoad habitantes in Vrbe, quo verò ad alios extra Urbem, & vbiuis locorum degentes, Inquisitoribus, vel locorum Ordinarijs, vel eorum Vicarijs generalibus, sub excommunicationis maioris latæ sententiæ pœna, quam in contrarium facientes ipso facto incurrant, iudicialiter propalare, cuius excommunicationis maioris absolutionem S. D. N. Papæ, & Nobis reseruamus. Certificantes huiusmodi conscientia suæ immemores, ac dictam excommunicationis pœnam contemnentes, quòd contra ipsos, tanquam contra hæreticorum fautores, alias, prout melius visum, & iuris fuerit procedetur. Ideò &c. Dat. in nostra, & Officij Sanctæ Romanæ Vniuersalis Inquisitionis Congregatione, die iij. Ianuarij 1623.

Oct. Episc. Prænestiñ. Card. Bandinus.

C. Card. Madrutius.

Io. Garzia Card. Millinus.

F. Card. Verallus.

G. Card. Borgia.

Fr. Felix Card. Asculanus.

S. Card. S. Susannæ.

Fr. D. Card. de Cremona.

L. Card. Ludouisius.

L. Card. de Lauallete.

*Andreas de Pettinis S. Romana, &
vniuersalis Inquisit. Not.*

BULLA

B V L L A

INNOCENTII VIII.

*Ædita anno Domini 1486. ex.**Pegna in fine Directorij.*

INNOCENTIUS PAPA VIII

*Venerabili Fratri nostro Episcopo Brixiensi, & dilecto filio Inquisitori hæreticæ prauitatis in partibus Lombardiæ.**Sententias ab Inquisitoribus latas contra hæreticos impenitentes, seu alio brachio seculari traditos, Magistratus seculares sub pœna excommunicationis, quam ipso facto incurrunt, exequi debent, absque reuisione processuum per Inquisitores fabricatorum contra tales hæreticos.***V**enerabilis Frater, & dilecte fili, Salutem & Apostolicam benedictionem.

Dilectus filius frater Antonius de Brixia Ordinis Prædicatorum, in partibus Lombardiæ Inquisitor hæreticæ prauitatis, vna cū venerabili fratre Episcopo Brixienti, seu eius Vicario Generali, sicuti nobis nuper fecit exponi contra nonnullos vtriusq; sexus hæreticos (vt accepimus) quos culpabiles vt hæreticos impenitentes repositos, pœna debita iuris puniendos condemnauit ;

ac

ac officiales Ciuitatis Brixienſis, vt iniunctam executionem adimplerent, requiſſui: qui officiales iuſtitiam miniſtrare, & dictas ſententias exequi, (niſi prius proceſſus per Episcopum, & Inquiſitorem agitados non viderent) in non paruum Orthodoxæ fidei ſcandalum recuſatur. At cum huiusmodi crimen hæreſis ſit mere Eccleſiaſticum, & delicta nullo pacto impunita remanere debeant; tenore præſentium vobis committimus, atque mandamus, vt ſi eſt ita, eiſdem officialibus ſæcularibus Ciuitatis Brixienſis, ſub excommunicationis pœna, & alijs cœſuris Eccleſiaſticis, præcipiatis, atque manderis; vt infra ſex dies. † poſtquam legitime fuerint requiſiti, ſine aliqua dictorum proceſſuum, per vos agitatorum viſione ſententias per vos latas contra huiusmodi hæreticos promptè exequantur appellatione remota. Quam excommunicationis pœnam ipſo facto volumus, & tenore præſentium declaramus incurriſſe: ſi quod mandatum fuerit infra dictum ſex dierum ſpatium, ceſſante legitimo impedimento, cum effectu non impleuerint. Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ſtatutis Ciuitatis Brixienſis, cæterisque in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcunque, Dat. Romæ apud Sanctum Petrum, ſub annulo Piſcatoris, die trigeſimo Septembris, Miſeſimo quadringenteſimo octuageſimo ſexto, Pontificatus noſtri Anno Tertio.

Hieronymus Balbanus;

FINIS.

DECRETA IN DIVERSIS CONGREGATIONIBVS,

Sanctissimi Officij Romæ facta.

Quot Portugenses, seu Lusitani Portugalam, seu Lusitaniam habitantes, & inde in Italiam venientes, si reperiuntur Iudaizare, condemnentur tanquam apostata à Fide, Die vltima Aprilis 1566.

IN Congreg. coram S. D. N. & Reuerendis. D. Card. Inquisitoribus generalibus, S. D. N. Paulus Papa IV. mandauit, statuit, & ordinauit, quod constituto legitimè quoscunq; Portugenses, seu Lusitanos in Portugalia, seu Lusitania permansisse, & inde discesisse, & in Italiam venisse, vbi reperiuntur esse Iudæi, siue iudaizare, condemnentur tanquam Apostata à fide, prout de iure similes apostata condemnari, & puniri debent. Non obstante, quòd fuerint expositi torturæ, seu tormentis, quæ sustinendo negauerint se fuisse Baptizatos, vel Christianè vixisse, aut Christiana opera egisse, vel Sacramenta Ecclesiastica percepisse. Cum iam pro liquido, & clare à S. Sede compertum sit, & habeatur à sexaginta annis vel circa, quòd nullus Hebraus toleratus fuerit habitare in Lusitania, seu Portugalia, nisi fuerint baptizati, & vixerint christianè, & ita seruari mandauit, statuit, & ordinauit.

*Quod hæreticorum beneficia vacent a die commissi criminis.
Die 18. Iunij 1556.*

IN Congregatione facta coram præf. Sanctiss. Domino, & Reuerendissimis Cardinalibus In-

Ii quisi-

quisitoribus Generalibus, idem Sanctissimus Dominus Noster qui supra, considerans, quod hæreticorum beneficia à die commissi criminis hæreseos vacent, & quod multi hæretici id scientes, & in suis hæresibus manentes, vt eos quos optant successores habeant, in fauorem aliorum resignant, vt saltem per clausulas generales, quæ in ipsis resignationibus de stylo ponuntur ius aliquod in beneficijs huiusmodi acquirant, ijs prouidere volens, statuit, & decreuit, quod ex prædictis resignationibus nullum ius etiam per dictas clausulas ipsis resignatarijs acquiratur, immo beneficia huiusmodi hæreticorum à die commissi criminis specialiter dispositioni suæ Sanctitatis reseruauit, ita vt si non fiat mentio de huiusmodi crimine per illum commissio, etiam dispositiones per ipsum Sanctissimum Dominum factæ nullius sint roboris, vel momenti. Quæ omnia extendi voluit etiam ad præteritas resignationes, quæ tempore commissi criminis, hæreseos, vel citationis hæreticis factæ suum plenarium effectum sortitæ non fuerint.

Contra instituentes nouas Religiones. Die 16. Iulij 1556.

Prælibatus S. D. N. ratificauit capturam Io. Francisci Raymondi Mutinens. Congreg. S. Pauli, & Barnabæ Ciu, Mediolani, & commisit Reuerendis. D. Cardinalibus Inquisitoribus generalibus, siue R. D. Commissario facultatem procedendi, seu procedi faciendi in futurum contra quascunque personas volentes instituire, seu instituentes nouam Religionem, cuiuscunque status, gradus, & conditionis existant, & de contentis in titulo, seu titulis de Religiosis domibus, & de constituentibus nouam Religionem,

Mona-

Monasteria, vel alia quæcunque loca pia, quòd possint dicti Reuerendis. Cardinales, seu dictus Reuerendis. Commissarius ea reuidere, & corrigere, ac omnia alia, & singula in præmissis facere, quæ eis respecti- uè videbuntur iuri consona.

Pro votantibus in S. Officio, Die 29. Aprilis 1557.

A Præfato Sanctissimo Domino decretum inueni- mus, vt infra.

Cum in Congregationibus, quæ in causa hæresis, ita Domino disponente, coram nobis fiunt, interuenire pro maiori parte soleant nonnulli Clerici, tam sæculares, quàm regulares in sacris, & Sacerdotio, ac in Episcopali, & Archiepiscopali, vel alia maiori dignitate forsan constituti, ac deinceps interuenire poterunt, ac etiam nonnulli ex Venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinales nobiscum in iudican- do assistant, & sæpenumero contingit, vt per discursum casuum contingentia etiam ad casus non minus forsan enormes, ac etiam minus enormes, quàm hæresim sapientes in eisdem Congregationibus tam præteritis, quàm futuris, ijdem Clerici, & in Sacris, & Sacerdotio, ac Episcopali, Archiepiscopali, vel alia maiori dignitate constituti, ac ijdem Venerabiles fratres nostri, S. R. E. Cardinales votum, seu sententiam eorum, ex qua mutilatio membri, seu sanguinis effusio etiam ad mortem naturalem secuta fuerit, seu in posterum sequetur, dixerint, seu etiam dicere parati existunt. Nos securitati, ac tranquillitati eorum mentis, & conscientia occurrere volentes, vt ijdem Clerici etiam in Sacris, & Sacerdotio, ac quacunque dignitate etiam Episcopali, Archiepiscopali, vel qua-

cunque maiori præditi, etiam Venerabiles fratres nostri Cardinales, qui in iudicando nobis assistunt, non solum in causis hæreseos, sed etiam in quacunque causa criminali, quæ in dictis Congregationibus coram nobis tractata fuerit, & tractabitur, votum, & sententiam eorum non solum quo ad quæstiones, & torturam, ipsis reis pro delictis quibus pro tempore inquisiti, accusati, seu denunciati fuerint, sed etiam ad condignam poenam, & mulctam etiam vsque ad mutillationem, seu sanguinis effusionem, ac vsque ad mortem naturalem inclusiue absq; alicuius censuræ, vel irregularitatis incursum, dicere, & eisdem Congregationibus interesse, & immisceri possint, licentiam, & facultatem concedimus, ac quoad præterita si aliquam forsan irregularitatem incurrissent, cum omnibus prædictis dispensamus, non obstantibus constitutionibus &c.

Idem confirmavit S. D. N. Pius Papa V. extendique voluit ad omnes Inquisitores, eorumq; Vicarios, Commissarios, & Consultores.

Contra sine ordinibus celebrantes. Die 20. Maij 1557.

PRælibatus S. D. N. statuit, & decreuit, quòd quicumq; non habens Sacerdotium, & ordinem Presbyteratus ausus fuerit Missam celebrare, absque aliqua disputatione, tradatur curiæ sæculari puniendus.

Ne Ordinarij conferant beneficia propter hæresim vacantia. Die 29. Septembris 1558.

Sanctissimus D. N. qui supra in Congregatione Sancti Officij mandauit omnibus Ordinarijs, & quibuscun-

buscunque alijs, ne se intromittant in conferendis beneficijs vacantibus, vel vacaturis propter hæresim, sed illorum collationem sibi, suisq; successoribus reseruauit. Ad idem facit quòd sequitur.

Sanctissimus D. N. Pius Papa Quintus considerans beneficia Hæreticorum à die commissi criminis eo ipso vacare, & multi hæretici id scientes, & in suis hæresibus manentes, vt eos quos optant successores habeant in fauorem aliorum resignant, vt saltem per clausulas generales, quæ in ipsis resignationibus de stylo ponuntur, ius aliquod in beneficijs huiusmodi acquirant, ijs prouidere volens, statuit, & decreuit, quod ex prædictis resignationibus nullum ius etiam per dictas clausulas ipsis resignatarijs acquiratur, imo beneficia huiusmodi hæreticorum à die commissi criminis specialiter dispositioni suæ Sanctitatis, suorumque successorum reseruauit, ita vt si non fiat mentio de huiusmodi crimine per illum commissio, etiam dispositiones per suam Sanctitatem factæ, sint nullius roboris vel momenti. Quæ omnia extendi voluit etiam ad præteritas resignationes, quæ tempore commissi criminis hæreseos, vel citationis ipsis hæreticis factæ suum plenarium effectum sortitæ non fuerint.

Contra abutentes Sacramentis. Die 17. Februarij 1559.

Sanctissimus D. N. Paulus Papa IV. in Congregatione sancti Officij commisit, quod omnes qui audiuerunt confessiones non existentes in sacris, & celebrantes Missas, non existentes etiam in sacris, & abusi sunt Sacratissimo Altaris Sacramento, tradi debeant brachio seculari.

Die

Die 2. Septembris 1562.

Illustrissimi Cardinales Inquisitores generales decreuerunt, quòd per quamcunque gratiam factam, vel fiendam quibusuis aliàs hereticis, non intendunt eos restituere, vt possint confessiones aliquorum seclarium audire.

Idem confirmatum fuisse, reperitur in actis Sancti Officij sub die quintadecima Nouembr. 1565. cum additione, seu declaratione, quòd illi qui abiurarunt aliàs secretè vel publicè, aut aliàs quomodocunque, non admittantur ad audientiam confessionum seclarium.

Testium nomina publicari non debent. Die 14. Maij 1566.

Illustrissimi Cardinales Inquisitores generales in Congregatione ordinaria decreuerunt dari debere nuda testium dicta, prout eousque obseruatum fuit, absque nominum publicatione, aliarumque circumstantiarum, propter quas posset deueniri ad ipsorum testium notitiam. Et quo ad responsiones testium super rei interrogatorijs pariter decreuerunt non esse dandas, si ex illarum publicatione deueniretur in notitiam, quinam fuerint testes ipsi.

Regulares recurrentes ad Sanctum Officium, vt in eo testimonium perhibeant, non grauentur a suis Superioribus. Die 17. Augusti 1567.

Sanctissimus D. N. Pius Papa V. in generali Congregatione Sancti Officij, consulens libertati ipsius Sancti Officij, & indemnitati recurrentium ad
illud,

illud, vel in eo testimonium perhibentium statuit, & decreuit, vt Regulares quorumuis etiam Mendicantium Ordinum personę, quę pro tempore ad officium Sanctę Inquisitionis pro quocunque negotio recurrerint, seu confugerint, vel in eo testimonium perhibuerint veritatis, aut falsas quomodolibet deposuerint, nequaquam a suis superioribus per quinquennium continuum a die receptus, seu depositionis huiusmodi molestari, vel ex quacunque causa, vel excessibus preteritis personarum aliarum, & de debitis propterea poenis seu poenitentijs eisdem imponendis, nisi ipsi Illustrissimi Cardinales Inquisitores generales certiores facti fuerint, vel eis aliter clare notificatum, & ab ipsis Cardinalibus desuper responsum fuerit.

De torquendis reis pro finali veritate habenda, & super complicibus. Die 28. Iulij 1569.

INherendo decretis alias per fel. record. Paulum Papam IV. Sanctissimus D. N. Pius Papa V. decreuit omnes, & quoscunque reos conuictos, & confessos de heresi pro vltiori veritate habenda, & super complicibus, fore torquendos arbitrio Dominorum Iudicum.

F I N I S.

